JESEN PATRIJARHA

gabrijel garsija markes

biblioteka prosveta

Gabrijel Garsija Markes

Jesen patrijarha

1

Potkraj nedelje lešinari se ostrviše na balkone predsedničkog dvora, raskljuvaše žičane mreže razapete po prozorima i krilima uzmutiše vreme ustajalo iza zidina, a u razdanje ponedeljnika pirkajući i mlak povetarac sa velikog mrtvaca i trule veličine prenu grad iz viševekovnog mrtvila. Tek se tada osmelismo ući, ne kidišući na razrovane oburvine kamenog utvrđenja, kao što su želeli oni najodvažniiji, niti istavljajući volovskom zapregom vratnice glavnog ulaza, kao što su tamo neki predlagali, jer dovoljan beše ovlašan dodir pa da popuste baglame tih oklopijenih kapija koje su u junačna vremena dvorska odolevale lubardama Vilijema Dejmpera.[1] A nama se učini kao da tog trena kročismo u stanište iz nekog davnog doba, jer vazduh beše razređeniji u urvinama zagrcnutim krševinom od prostranih utočišta vlasti, muk je bio prepotopski, a stvari teško razaznatljive u iščileloj svetlosti. Širom prvog dvorišta, čije su ploče podlegle podzemnom nasrtaju korova, ugledasmo dodatni odred straže u rasulu i razbegu, ugledasmo oružje pobacano po ostavama i dugu trpezu od grubo tesanih dasaka pretrpanu tanjirima sa ostacima nedeljnog ručka prekinutog prestravljenjem, ugledasmo nadstrešenu daščaru u polusenci gde su svojevremeno bile smeštene javne službe, videsmo jarkobojne pečurke i blede ljiljane prorasle kroz predstavke i molbe čije je rešavanje trajalo duže od ma kog tavorećeg života, pa nasred dvorišta smotrismo čabrastu krstionicu iz koje je uz ratnička pričešća pokršteno više od pet naraštaja, u dnu spazismo nekadašnju konjušnicu vicekraljeva pretvorenu u spremište za kočije, a kroz kamelije i rojeve leptirova ugledasmo karuce iz burnih vremena, zatim furgon za kužnike, kola iz godine prolaska komete, pogrebne kočije iz doba napretka nastalog blagodareći zavedenom redu, mesečarski sablaznu limuzinu iz prvog stoleća mira, a sve to beše u dobrome stanju prekriljeno prašnom paučinom i obojeno bojama državne zastave. U narednom dvorištu, iza gvozdenih rešetaka, bujali su ružičnjaci osneženi mesečinastim prhutom, a u njihovom hladu su za dičnih dvorskih vremena kunjali gubavci, te su se zapušteni ružičnjaci tako razrasli da nije bilo kutka u koji se nije zavlačio zapah ruža izmešan sa pomor-bazdom od kokošinjca iskraj vrta, sa smradom balege i uzvištale mokraće vojnika i krava iz kolonijalne bazilike pretvorene u štalu za mužu.

Provlačeći se kroz to zagušljivo grmlje, ugledasmo zasvođeno predvorje sa saksijama karanfila, bokorima astromelije i ljubičice koji su zaklanjali naložničke barake, a po silesiji svakojakih domaćih otpadaka i mnoštvu šivaćih mašina dokonasmo da je tu moglo živeti više od hiljadu žena sa čoporom svoje golotrpčadi, ugledasmo kuhinje u ratnom neredu, rublje u legenima sagnjilo na suncu, videsmo zinulu jamu zajedničkog nužnika za vojnike i naložnice, u dnu spazismo vavilonske vrbe dopremljene iz Male Azije u golemim staklenim baštama pomorskim, žive živcate, sa tamošnjom zemljom, sokovima i suzorosjem, a tamo iza vrba ugledasmo ogromni i turobni predsednički dvor kroz čije su se raspukle prozorske kapke neprestance uvlačili lešinari. Nismo morali provaljivati silom, kao što smo kanili, jer se činilo kao da se glavna vrata otvaraju već pri pukom šaptaju, pa se popesmo na prvi sprat kamenim stepeništem zastrvenim operskim tepisima koje su zdrobili kravlji papci, te od prvog predvorja pa do spavaćih odaja ugledasmo niz kancelarija i službenih prostorija po čijim su razvalama tumarale bezočne krave žvaćući somotske zavese i grizući saten sa stolica, videsmo viteške slike svetaca i ratnika razbacane među polomljenim pokućstvom i svežom kašom kravlje balege, videsmo trpezariju koju su krave potamanile, muzičku dvoranu koju su trupkanjem obeščastile, ispremetane stočiće za domine, videsmo da su krave popasle travnjake bilijarskih stolova, a u jednom uglu spazismo napuštenu mašinu za vetrove koja je krivotvorila svaku pojavu u četiri kvadranta ruže vetrova da bi dvorski žitelji mogli odoleti čežnji za nestalim morem, ugledasmo posvud izvešane ptičje kaveze sa navlakama za spavanje koje nisu skidane još od neke noći prethodne sedmice, kroz nebrojene prozore ugledasmo prućenu životinju grada koja je još bezazleno spavala u rasvit istorijskog ponedeljnika kada će oživeti, a tamo podalje iza grada, dokle pogled seže, spazismo mrtve kratere sa oporim mesečevim pepelom niz beskrajnu ravnicu koja je zijala tamo gde je nekada bilo more. U tom nedostupnom prebivalištu koje je uspela da upozna samo šačica povlašćenika, prvi put osetismo vonj lešine koji je mamio lešinare, naslutismo njihovu hiljadugodišnju sipnju, njihov zloslutni nagon i povodeći se za zadahom truljenja što ga je nanosio lepet njihovih krila, nabasasmo u dvorani za primanja na rascrvane kravlje lešine čija su se ženska podreplja neumorno udvajala u velikim ogledalima, pa tek tada, odgurnuvši bočna vrata što su vodila u kabinet prikriven u zidu, ugledasmo njega, u platnenoj uniformi bez činova i u kamašnama, sa zlaćanom mamuzom na levoj

potpetici; stariji od svih stvorenja ljudskih i svih drevnih gmazova vodenih i kopnenih, beše se prućio potrbuške po podu, sa desnom mišicom ispod glave umesto jastuka, kao što je bio obiknuo da spava iz noći u noć, tokom svih bogovetnih noći u predugom svom životu samotnog despota. Tek kada ga okrenusmo da mu vidimo lice, uvidesmo da ga nije mogućno prepoznati mada ga lešinari ne behu raskljuvali, jer njega niko nikada video nije, iako mu je profil bio uslikan na kovanom novcu s obe strane, na poštanskim markama, nalepnicama za lekove što pročišćavaju krv, potpasačima za kilu, skapularima i, mada je njegova uramljena litografija sa državnom zastavom preko grudi i zmajem domovine bila izložena svagda i svugde, znali smo ipak da su to samo kopije već kopiranih portreta koje niko nije smatrao za verodostojne još od vremena komete, kada su naši očevi znali da to beše on glavom, jer su im tako kazali njihovi očevi, a njima opet njihovi, pa su nas od malih nogu navikavali na verovanje kako on jošte živi u kući vlasti, zato što je neko video da se u prazničnoj noći pale lampioni, neko je pričao, video sam tužne oči, video sam blede usne, brižnu ruku koja je u prazno otpozdravljala kroz bogoslužne urese predsedničkih karuca, zato što je jedne nedelje pre toliko godina bio u dvor uveden slepi skitnica koji je za pet groša deklamovao stihove zaboravljenog pesnika Rubena Darija, a iz dvora bio ispraćen presrećan sa uncom suvog zlata kojom su ga darivali za deklamovanje izvedeno isključivo za njega, a njega video nije, naravno, ne zato što je bio slep, nego zato što njega nijedan smrtnik nije video još od vremena žute groznice, a ipak smo znali da je on tamo, jer svet je i dalje postojao, život je tekao, pisma su stizala, opštinski svirci su svake subote svirali papazjaniju bedastih valcera ispod prašnjavih palmi i škiljavih fenjera na Trgu oružja, a pomrle muzikante su zamenjivali oni koji su i sami bili već jednom nogom u grobu. Poslednjih godina, kada iz dvora više nije dopirao nikakav ljudski glas ni ptičiji poj, a okovane se kapije zanavek zatvoriše, znali smo da unutra ima nekoga, jer su se noću videle svetlosti kroz mnoge prozore okrenute moru, nalik plovidbenim svetlima, pa oni koji se usudiše da pristupe bliže, začuše ubitačno trupkanje papaka i stenjanje krupne životinje iza utvrđenih zidina, a jednog januarskog popodneva ugledasmo kravu na predsedničkom balkonu, posmatraše sunce na zalasku, zamislite pobogu, krava na balkonu otadžbine, kakva li samo grozota i kakva li samo govnovita zemlja, a toliko su pritom nagađali zar je mogućno da se krava popne na balkon, bar je to svima znano da se krave ne penju stepeništem, osobito ne

kamenim stepeništem, a ni za živu glavu ako je zastrveno tepisima, tako da najposle nismo ni bili načisto jesmo li vaistinu videli kravu na balkonu ili smo jednog popodneva prolazeći Trgom oružja samo sanjali u hodu da smo videli kravu na predsednikovom balkonu gde se ništa nije viđalo niti se godinama imalo šta videti, sve do u rasvit prošlog petka kada stadoše da doleću prvi lešinari uzleteli sa krovnih venaca ubožišta, gde su vazda kunjali, nagrnuše čak i iz unutrašnjosti zemlje, u uzastopnim naletima sjatiše se sa obzorja kojim se ljuljkalo more prašine namesto negdašnjeg mora i povazdan šestariše ponad kuće vlasti, sve dok jedan kralj, rumenog groceta i u ženidbenom perju ne izdade nečujnu zapovest i tog trena nastade lomljava prozorskih okana, dunu vetar iz velikog mrtvaca, kroz prozore počeše da uleću i izleću grabljivice, što se može slučiti samo u kući bez gospodara, tako da i mi rešismo da uđemo i u opustelom svetilištu nabasasmo na ostatke veličine, raskljuvano truplo, devojački glatke ruke sa prstenom vlastodržja na kosti prstenjaka, a po čitavom telu behu se raspupeli majušni lišajevi i parazitska gamad sa morskog dna, naročito ispod pazuha i u preponama, platnenim potpasačima beše utegnuto njegovo okilavljeno mudo, što su mu lešinari jedino i poštedeli, iako je bilo krupno kao volujski bubreg, svejedno, ni tada se ne usudismo da poverujemo da je umro, jer je i ranije već jednom bio nađen u tom kabinetu, sam samcit, odeven i po svoj prilici umro prirodnom smrću pri spavanju, baš kao što su pre mnogo godina predskazale svevidovne vodice u čančićima proročica. Kada ga prvi put nađoše mrtvog, početkom njegove jeseni, narod je bio još dovoljno čio, te ga je pretnja smrti stignula čak i u samoći njegove spavaće odaje, što mu nije smetalo da vlada, kao da se uzdao u neku božju promisao koja ga je predodredila da nikada ne umre, pa je predsednikova kuća ličila manje na dvor a više na tržnicu po kojoj se morao krčiti put između bosonogih posilnika što su po hodnicima stovarivali sepete pune povrća i živine sa magaraca, moralo se preskakati preko blebetavih kumica i njihove izgladnele kumčadi dok su spavale sklupčane po stepeništu čekajući čudo zvaničnog milosrđa, valjalo je izbeći potočiće prljave vodurine što su je svaštoreke naložnice prosipale, dok su u vaze stavljale dnevno cveće umesto noćnog i ribale podove pevajući pesme o varljivim ljubavima, sve u ritmu mlaćenja suvim granjem kada su tresle ćilime po doksatima, i uz sve to jošte izdržati sablažnjavanje doživotnih činovnika čim bi natrapali na kokoške koje su nosile jaja po ladicama pisaćih stolova, valjalo je izdržati tiskanje kurvoštija i vojnika po nužnicima,

kreštanje ptica i krvljenje pasa lutalica kad banu dok traje primanje, jer niko nije znao ko je kome rod ni pomozi bog u tome dvoru širom otvorenih kapija u čijem se raspamećujućem rusvaju nije dalo ustanoviti gde se nalazi vlada. Ne samo da je domaćin kuće sudelovao u tom vašarskom rasulu, nego ga je čak podstrekavao i predvodio time što je, čim se još pre prvih petlova uždije svetlo u njegovoj spavaćoj odaji, predsednička garda svojim sviranjem budnice objavljivala novi dan obližnjoj kasarni Konde, ova bi ga ponovila bazi San Heronimo, a ova opet lučkoj tvrđavi, dok ga je ova ponavljala za šest četa izredom koje su trubljenjem budile najpre sam grad, a potom svekoliku zemlju, dok je on dubokoumno razmišljao na nokširu, upinjući se da dlanovima uguši zunzaranje u ušima koje je tada počinjalo da ga kinji, i blenući u promicanje brodskih svetiljki po hirovitom topaznom moru koje je u ta slavna vremena još bilo vidljivo sa njegovih prozora. Svakoga bogovetnog dana, otkad je preuzeo vlast, on je nadgledao mužu u štalama da svojom rukom izmeri koliko će se mleka natovariti na troja predsedničkih kola i isporučiti gradskim kasarnama, uzimao bi u kuhinji šolju crne kafe i kolač od manioke, ne znajući načisto šta će mu dunuti u glavu i kuda će se denuti tog dana, osetljiv na torokanja posluge, jedinih žitelja u dvoru s kojima je imao zajednički jezik i čija je iskrena ulagivanja ponajviše poštovao a duše ponajbolje razumevao, pa bi se nešto pre devet sati natenane kupao u vodi sa poparenim lišćem, u granitnoj kupelji postavljenoj u hladovini bademovih krošanja sred njegovog privatnog dvorišta i tek posle jedanaest uspevao bi da obuzda strepnje od ranog jutra i da se suoči sa svime što stvarnost nepredvidljivo nosi. Ranije, u vreme okupacije marinaca, zatvarao se u svoj kabinet da sa zapovednikom desantnih trupa odluči o sudbini otadžbine i svakojake zakone i ukaze potpisivao palcem, jer tada čitati ni pisati nije znao, ali kada su ga ponovo ostavili nasamo sa otadžbinom i sopstvenom vlašću, nije sebi trovao krv morama pisanog zakona, nego stade vladati usmenom rečju i prisustvom ličnim u svako doba i na svakom mestu sa prepotopskom škrtošću, ali i sa hitrinom neshvatljivom za njegove godine, dok ga je saletala rulja gubavaca, slepaca i uzetnika koji su vapili so ozdravljenja iz njegove ruke, zatim čopor veleučenih političara i besramnih udvorica koji su ga proglašavali vrhovnim ispravljačem zemljotresa, pomračenja, prestupnih godina i drugih božjih pogrešaka, vukao je po kući svoja golema stopala poput slona u snegu, izlazeći na kraj sa državnim poslovima isto tako jednostavno kao kada bi naredio maknite mi ova vrata odavde i namestite ih

tamo, vrata bi bila maknuta, vratite ih ponovo gde su bila, vraćali su ih, usporite sat na tornju, neka ne odzvanja dvanaest tačno u dvanaest nego dva sata docnije kako bi život izgledao duži, usporavali su, bez trunke oklevanja, bez prestanka, izuzev u času samrtnog zatišja sijeste, kada bi potražio utočište u polutami kod naložnica, pa ne časeći birao neku od njih i trtio je ne svlačeći ni sebe ni nju, čak ni vrata ne zatvorivši i tada bi se kućom razlegalo bezdušno dahtanje muža smandrljavka na brzaka, požudno zasoptao zveket zlatne mamuze, njegovo pseće cvilenje, strahotna preneraženost žene koja je sve to svoje vreme za ljubavisanje traćila nastojeći da izbegne prljave poglede golotrpčadi, njeno dernjanje bre tornjajte se odavde, idite i igrajte se u dvorištu, jer ovo deca ne treba da gledaju, činilo se kao da nekakav anđeo preleće nebesima otadžbine, glasovi bi jenjavali, život zamirao, a svi se kamenili s kažiprstom na usnama, zaustavljajući dah, umuknite, general opaljuje, ali oni koji su ga bolje poznavali nisu iole verovali u predah ovog svetog trenutka, jer je vazda (izgledalo da se on umnožava, videli su ga da igra domine u sedam uveče i u tom istom trenutku kako raspiruje vatricu od kravlje balege da dimom rastera komarce iz dvorane za primanja, pa se niko nije zanosio nadanjima sve dok u poslednjem prozoru ne utrne svetlost i ne odjekne zveket tri zvekira, tri zasuna, tri kračuna predsedničke spavaonice, a potom tup udar tela što od iznurenosti pada na kameni pod, zatim disanje oronulog deteta koje biva sve dublje što plima više nadolazi, sve dok noćne harfe vetra ne zagluše zrikavce u njegovim ušima, a silan talas zapenjenog mora ne prelije starinski grad vicekraljeva i gusara, sune niz ulice pa provali kroz sve prozore u gradsku kuću, kao jedne strašne avgustovske subote kada su lupari[2] narastali u ogledalima, pa dvoranu za primanja prepusti na milost i nemilost mahnitanju morskih pasa, te nadvisi i najpropetije valovlje prepotopskih okeana, pa se izlije preko lica zemaljskog, preko prostora i vremena, a poštedi jedino njega da potrbuške pliva po mesečinastoj vodi svojih snova samotnog davljenika, u platnenoj uniformi običnog vojnika i sa kamašnama, zlatnom mamuzom i desnicom rukom ispod glave umesto jastuka. To da se u isto vreme pojavljivao na svim mestima tokom tegobnih godina koje su prethodile njegovoj smrti, to uspinjanje dok je silazio, to ushićivanje morem dok je roptao u zlosrećnim ljubavima, sve to nije bila njegova prirodna vrlina, kao što su izjavljivali laskavci, niti sveopšte bunilo, kao što su tvrdili klevetnici, nego je imao ludu sreću da se može pouzdati u

svoje nepodmitljive službe i u pseću odanost Patrisija Aragonesa, svog savršenog dvojnika, kojeg su pronašli mada ga niko nije tražio, kada su prispeli sa vešću da generale moj neka lažna predsednička kočija krstari indijanskim selima i unosno tuguje predstavljajući se lažno, viđene su čak i ćutljive oči u mrtvačkoj polutami, viđene su ubledele usne, viđena je ruka nevestinski velikodušna u satenskoj rukavici kako usrdno baca šake soli na bolesne koji su klečali po sokacima, a iza kočije videše kako dva lažna zvaničnika jašu na konjima i suvim zlatom naplaćuju milodar za ozdravljenje, zamislite samo, generale moj, kakvo svetogrđe, a on tada nije izdao nikakvo naređenje o kažnjavanju varalice, nego je zapovedio da ga krišom dovedu u predsednički dvor s jutenom vrećom navučenom preko glave, da ih slučajno ne pobrkaju, a onda je doživeo poniženje kada je u njemu video svoju sliku i priliku, edagajebem zar sam ja zaista taj čovek, reče, a zacelo beše baš tako kao da je to on glavom i bradom, izuzev odlučnosti u glasu, koju onaj drugi neće uspeti nikada da oponaša, i osim razgovetnosti linija na dlanu gde se krivulja života neprekidno nastavljala oko korena palca, te ga nije ucmekao istog trena, ne zato što je kanio da ga zadrži kao zvaničnog dvojnika, što će učiniti nešto docnije, nego zato što je sujeverno strahovao da su znaci njegove sopstvene sudbine možda ispisani baš na dlanu varalice. Kada se uverio da je to uobraženje čista besmislica, Patrisio Aragones je bio već preživeo šest atentata a da mu ni dlaka s glave nije otišla i stekao naviku da vucara stopala zaravnjena udarcem malja, zunzaralo mu je u ušima, a kila mu pevala u zimske uranke, naučio je da skida i namešta zlatnu mamuzu te je izgledalo da petlja oko nje samo da dobije u vremenu prilikom primanja, dok je gunđao sebi u bradu e jebi ga bože, ove kopčice što ih kuju flamanski kovači nisu ni za krivi moj, pa je od nekadašnjeg veseljaka i pričalice, kakav beše dok je duvao boce u očevoj staklari, postao zamišljen i natmuren, nije obraćao pažnju na ono što mu govore, nego je pomno ispitivao tamu njihovih očiju ne bi li dokučio baš ono što mu ne govore, nikada nije odgovarao na pitanje a da sam ne priupita, šta vi o tome mislite, te je od lenjivca i sladostrasnika, kakav je bio dok je trgovao čudima, postao marljiv do iznemoglosti, neumorni pešak, postao podmukao i grabežljiv, odavao se ljubavisanjima daj šta daš, spavao na podu, posve odeven, potrbuške i bez jastuka, okanio se mladalačkih bubica da postane neko i nešto, batalio zlatno porodično zanimanje sitnog duvača boca, suočavao se sa najstrašnijim opasnostima vlasti, postavljao kamen temeljac tamo gde ga više nijedan

majčin sin postaviti neće, presecao počasne vrpce u neprijateljskim oblastima, morila su ga mnoga izneverena nadanja i prigušivani uzdisaji zbog neostvarivih sanja o buljuku jednodnevnih a ipak nedostižnih kraljica lepóte koje je krunisao ne taknuvši ih ni prstom, jer se zanavek pomirio sa dubinom da živi tuđ a ne svoj život, što opet nije učinio ni iz ubeđenja niti iz pohlepe, nego zato što mu je on poštedeo život pod uslovom da prihvati doživotno zaposlenje kao zvanični dvojnik sa mesečnom platom od pet stotina pesosa i povlasticom da živi kao kralj a pritom pošteđen bude sreće da kralj zaista i bude, e pa brajko, šta ćeš više. Ova zbrka oko toga ko je ko, nastala jer behu do u dlaku slični, dostigla je vrhunac jedne noći dok duvaše jugo kada on zateče Patrisija Aragonesa kako uzdiše zureći ka moru, utonuo u sladunjav miris jasmina, te ga upita, iskreno zabrinut, da mu nisu sipali otrovni jedić u hranu pa je pomerio pameću, kao da je na sugreb stao, a Patrisio Aragonés će mu na to, ama ni govora, moj generale, ljući je otrov kanut u moju dušu, prošle subote sam krunisao jednu kraljicu karnevala i sa njom odigrao prvi valcer, pa sada ne mogu nikako da je sebi izbijem iz glave, jer je to najlepša žena na svetu, jedna od onih što nisu za svaku fukaru, generale moj, samo da je vidite, a ovaj na to odahnu s olakšanjem e jebi ga, brale, te ludorije spopadnu čoveka ako nema pri ruci nešto žensko da svojski natrti, pa mu predloži da je otmu, kao što je već postupio sa tolikim ženskicama vrdaljkama koje su se najpre nećkale a posle mu postale naložnice, ima da ti je silom strmeknem u krevet a četiri vojničine da je drže za ruke i noge dok joj budeš zakrkavao ludoja, ima da je rasturiš, jebo te blagi bog, da znaš da se one uskopičaste najpre nogetaju i besne a posle te preklinju i bogorade, ne ostavljaj me ovako, moj generale, kao jadnu ražinu jabuku sa skliskim semenkama, ali Patrisio Aragones nije imao tolike želje, bolje rečeno, imao je on mnogo veće, želeo je on da bude voljen, jer ta ženska zna znanje, videćete šta ima da vidite kada je budete videli, moj generale, a ovaj mu radi umirenja pokaza noćne staze što vode pravo u odaje njegovih naložnica i ovlasti ga da se posluži njima, baš kao i on što je činio, iz zaleta i na brzu ruku, ne svlačeći se, te Patrisio Aragones pun vere zaroni u tu močvaru pozajmljenih ljubavi uzdajući se da će u njoj utoliti svu silinu svojih žudnji, ali su ga čežnje dovodile do bezumlja da je katkada zaboravljao na uslove pozajmice, pa se radi zabave raspojasavao, upuštao se u golicave pojedinosti, neoprezno dosezao do skrivenih biljura najdžimrijskijih žena, izmamljivao im uzdisaje, izazivao ih da se u mraku kikoću od divljenja, kakva ste vi mangupska

paljevina, generale moj, ćućorile su mu, postajete nenadjebljivi pod stare dane, te od tog dana nijedan od njih dvojice a bogme nijedna od naložnica nisu znali koje je dete čije, ko ga je kojoj načinio, jer su se deca Patrisija Aragonesa, baš kao i generalova, rađala u sedmom mesecu. Eto tako Patrisio Aragones postade jaki čovek vlasti, čova kojeg su najviše voleli ali ga se i najviše pribojavali, tako da je generalu ostajalo više vremena da se pozabavi oružanim snagama sa istom revnošću kao na početku svog mandata, ne zato što su oružane snage bile oslonac njegove vladavine, kao što smo svi mislili, nego naprotiv zato što su bile njegov najstrašniji prirodni neprijatelj, pa je stoga jedne oficire ubeđivao da ih drugi oficiri uhode, mrsio im životne pute ne bi li ih sprečio da kuju zavere protiv njega, od deset metaka isporučenih kasarnama vazda je bilo osam ćoraka, slao im je barut pomešan sa morskim peskom, dok je istovremeno lično raspolagao zamašnim arsenalom oružja uvek ua dohvatu ruke, u jednom spremištu predsedničke palate, a ključeve tog skladišta je nanizao na alku u ostalim jedinim postojećim ključevima od vrata koja je samo on mogao otvoriti, štićen spokojnom senkom mog doživotnog pajtaša, generala Rodriga de Agilara, artiljerca od zanata koji je, između ostalog, bio njegov ministar odbrane, zapovednik dvorske garde, načelnik službe za državnu bezbednost i jedan od retkih smrtnika kome je bilo dozvoljeno da ga pobedi u dominama, a tu čast je stekao izgubivši desnu ruku dok je sa jednog štapina podmetnutog dinamita uklanjao upaljač samo na koji časak pre nego što je predsednička kočija imala stići na mesto predviđenog atentata. Osećao se u toj meri siguran pod zaštitom generala Rodriga de Agilara i u prisustvu Patrisija Aragonesa da poče zanemarivati mere bezbednosti i sve češće se pojavljivati na javnim mestima, čak se drznu da običnim karucama bez oznaka šeta gradom u pratnji samo jednog ađutanta, posmatrajući kroz zastore kaćiperno nadmenu katedralu od pozlaćenog kamena, koju je ukazom proglasio za najlepšu na svetu, razgledao je stare kamene kuće sa tremovima gde vreme spije i suncokretima okrenutim moru, zatim kaldrmisane ulice sa vonjem nagorelog fitilja u predgrađu vicekraljeva i bledunjave devojčurke dok, neodoljivo smerne, vezu čipke među saksijama karanfila i cvastima ljubičice na osunčanim balkonima, zurio je u crno-bele ploče baskijskog manastira odakle je svakodnevno u tri posle podne dopirao zvuk iste one etide za glasovir kojom je proslavljen prvi prolazak komete, probijao se kroz vavilonski koloplet tržnice, kroz njenu ubistvenu vrevu, između razlepezanih srećaka, kolica sa pićem od šećerne

trske, nizova jaja od iguane, arapskih drangulija izbeljenih suncem, pored jezivog prizora žene koja se prometnula u škorpiju jer je bila neposlušna prema roditeljima, zatim se zaputio niz kukavni sokak žena bez muškaraca, koje su s večeri izlazile gole na ulicu da kupe plave škarpine i ružičaste pagare i da psovkom pomenu piljarkama majčicu milu, dok im se rublje suši po rezbarenim drvenim doksatima, osetio je zadah ukvarene ribe, opazio svakidašnji sjaj pelikana odmah iza ugla, šarolik nered crnačkih daščara po brežju oko zaliva i iznenada evo nje, evo luke, ah luko, evo i drvenog gata obraslog sunđerima, eno stare oklopnjače marinaca duže i mračnije od istine, a tu je i drusna crnkinja koja se suviše dockan uklonila da propusti izbezumljene karuce te je osetila kako ju je sama smrt dotaknula iz te utvare sutonskog starca koji posmatraše luku najžalostivnijim pogledom na svetu, to je on, prestrašeno ciknu, živeo nam delija, viknu, neka nam živi, vikali su muškarci, žene i deca istrčavajući iz kineskih gostionica i brloga, neka živi, uzvikivali su i oni što su srljali konjima pod kopita i ustavljajući kočiju samo da stegnu ruku vlasti, ta ujdurma je bila tako nagla i nepredviđena da je on jedva stigao da ađutantu odgurne ruku sa oružja koreći ga siktavim glasom, ne budite pizdoser, poručnice, pustite ih da me vole, toliko ushićen tim izlivom ljubavi, kao i sličnim izlivima sledećih dana, da je generala Rodriga de Agilara stajalo truda da mu izbije iz glave taj prokleti naum o šetnji otvorenim kolima kako bi domoljubima domovine pružio priliku da me vide od glave do pete sunac mu božji, jer on nikada nije ni posumnjao da je onaj događaj u luci bio spontan, ali je sve ostale priredila služba bezbednosti kako bi mu ugodila ne izlažući ga opasnosti, tako ga je omamio dašak ljubavi u predvečerje svoje jeseni da se posle mnogo godina usudio izići iz grada i ponovo zaputiti svojim starim vozom obojenim u boje državne zastave, a taj voz je mačkasto puzio obrubima njegovog širnog kraljevstva čamotinje, prodevajući se kroz šikare orhideja i amazonskih vrbica, usplahirujući majmune, rajske ptice i leoparde zakunjale po šinama, dok ne stigne do hladnih i pustih sela na visoravnima njegovog zavičaja gde su ga na stanicama dočekivali pogrebnom muzikom, zvona su ukopno zvonila, a ljudi mahali natpisima za dobrodošlicu bezimenom velikašu koji sedi zdesna Presvetome Trojstvu, otpozdravljali su mu Indijanci podmićeni i pokupljeni po puteljcima i gubikozju, znatiželjni da upoznaju vlast sakrivenu u pogrebnoj polutami predsedničkog vagona, a oni koji bi uspeli da se približe videli su samo zabezeknute oči iza prašnjavih prozora, videli su drhtave usne

i samo jedan dlan bez zadlanice kako otpozdravlja odnekud iz nedođina slave, dok se neko iz pratnje upinje da ga udalji od prozora čuvajte se, generale moj, vi ste neophodni otadžbini, a on je u polusnu odgovarao, nemoj da bereš brigu, pukovniče, ovi ljudi me vole, pa je to isto ponavljao u vozu po pustarnoj visoravni i na rečnom parobrodu sa drvenim kotačem koji je za sobom sejao valcere sa mehaničkog klavira kroz slatkast miomiris gardenija i zadah trulih daždevnjaka iz ekvatorijalnih pritoka, izbegavajući ralje prepotopskih zmajeva, ostrva proviđenja na kojima su se porađale sirene, sumračje strahobnih pustoši u razorenim velikim gradovima, i sve tako redom do sparnih i čemernih krovinjara čiji bi se stanovnici zbuljukali i sa obala piljili u drveni brod obojen bojama otadžbine, jedva naziruć ničiju ruku u satenskoj rukavici kako otpozdravlja sa prozora predsedničke kabine, a on je primećivao grupice ljudi na obali kako, u nedostatku zastavica, mašu listovima malange i one koji su sa živim tapirom skakali u reku, video je jams[3] golem kao slonovsku noga, košaru sa divljim patkama spremljenim za predsednički sankoćo, [4] pa je u sveštenoj polutami svoje kabine uzdisao duboko ganut, pogledajte kako dolaze, kapetane, pogledajte kako me vole. U decembru, kada svet Kariba izgleda kao sazdan od biljura, on se uz stenovite staze znao dolomatati kočijom do kuće pri vrhu grebena a tamo je provodio popodneva igrajući domine sa bivšim diktatorima iz drugih zemalja sa kontinenta, svrgnutim očevima drugih otadžbina, kojima je pružio utočište za mnogo godina, a oni su sada starili u polusenci njegovog milosrđa i u stolicama na terasi snatrili o nestvarnom brodu kojim bi se još jednom dočepali vlasti, govorili sami sa sobom, umirali ionako već mrtvi u odmaralištu koje je za njih sagradio na zaravni ponad mora, pošto ih je sve redom primio kao da je u pitanju jedan te isti, jer su se svi pojavljivali u cik zore sa svečanom uniformom naopako navučenom preko pižame, s kovčežićem novca koji su zdipili iz državne blagajne, koferčetom u kome su bili jastuče sa ordenjem, isečci iz novina zalepljeni u stare računovodstvene knjige i jedan album sa slikama koje su mu poturali pod nos prilikom prvog primanja, kao da su im to akreditivna pisma, jer jedina isprava svrgnutog predsednika mora da bude njegova umrlica, govorio je, sa istim omalovažavanjem slušao njihove cvrkutancije kao eto ja prihvatam vaše plemenito gostoljublje samo na dan-dva dok narodna pravda ne dođe glave uzurpatoru, uvek isti obrazac detinjaste gordosti koji bi malo kasnije

primećivao i kod uzurpatora i kod uzurpatorovog uzurpatora, kao da mekomudi ne razabiraju da to tako biva u muškim poslovima, ko padne taj se ne diže, pa je svima otvarao vrata predsedničke kuće na nekoliko meseci dok ih na dominama ne opelješi do poslednjeg groša, a tada bi me odveo do prozora okrenutog prema moru i držeći me pod ruku saosećao sa mnom jer je ovaj kurvanjski život samo retkima med i mleko, pa bi me tešio i zamazivao oči, pogledajte ono tamo, onu golemu kuću nalik na prekookeanski brod nasukan na hridinama, idite tamo, imaćete sunčanu sobu, dobru hranu i vremena na pretek da sve zaboravite u društvu ostalih drugara po nevolji, sa divnom terasom prema moru, gde je rado sedeo za decembarskih poslepodneva ne toliko radi uživanja u igri domina sa tim jatom kukavnika koliko da džimrijski likuje što nije u njihovoj koži i da sebe posmatra u poučnom ogledalu njihove nesreće, dok je sam gacao po ogromnoj močvari sreće, usamljeno sanjario i poput zle primisli šuljajući se saletao podašne mulatkinje koje su u rasvit mele predsednički dvor, njušio je njihov vonj od javnih spavaonica i jeftinog briljantina, vrebao je priliku da neku od njih ukeba nasamo i da je tucne kao petao iza kancelarijskih vrata, a one bi se kikotale u prisenku, pa vi ste popaljeni razbojnik, generale, takva veličina a takav nezasitan pizdoljubac, no on je posle svakog takvog ljubavisanja ostajao tužan i, tamo gde ga niko ne čuje, pevao ne bi li se utešio, oj meseče sjajni januarski, pevao je, pogledaj me ko da zginuh na stratištu tvog prozora, pevao je, tako ubeđen u ljubav svog naroda tih oktobara bez rđavih predznaka da je iznosio mreže za ljuljanje u dvorište predgradske vile u kojoj je živela njegova majka Bendision Alvarado i tu dremkao sijestu u hladu tamarinda, bez oružane pratnje, sanjajući ribe lutalice kako promiču obojenim vodama spavaonica, otadžbina je najbolje što su ljudi izumeli, majko, uzdisao je, ali nikad se nije nadao odgovoru od jedine osobe na svetu koja se usudila da ga prekori kako ispod pazuha zaudara na užegli crni luk, nego se vraćao u predsedničku kuću na glavnu kapiju, ushićen tim zadivljujućim godišnjim dobom na Karibima u januaru, tim pomirenjem sa svetom na isteku duboke starosti, tim slezovim popodnevima kada se izmirio sa papskim nuncijem i ovaj ga nenajavljen posećivao nastojeći da ga preobrati u veru Hristovu dok su pijuckali čokoladu i grickali kolačiće, a on je umirao od smeha govoreći, ako je bog takav badža kao što kažete, recite mu bre neka me kurtališe ovog zunzarala što mi rastužujuće svrdla u ušima, rekao je, otkopčao devet dugmadi na potpasaču i pokazao mu ogromnu kilu, poručite mu da me

ratosilja ove nakaze, rekao je, ali mu je nuncije usrdno i mirno bdeo nad dušom i nastojao ga ubediti da sve što je istinito, ma šta god kazali, potiče od Duha svetoga, a on ga je uz prve večernje svetlosti ispraćao do vrata pucajući od smeha, što je inače retko činio, ne prdite u vetar, oče, šta vam je napelo da me preobraćate, do đavola, kada ionako činim sve što vam je po volji. To ustajalo spokojstvo iznenada je pomutila borba petlova na nekoj udaljenoj ledini kada je jedan krvoželjni petao odrubio glavu protivniku, raskljuvao je i proždrao naočigled gledalaca izbezumljenih od silne krvi i naljoskanih muzikanata koji su tu grozotu slavili veselim pesmama, a samo on shvati taj predznak nesreće, prokljuvi šta se to kuva te krišom zapovedi svojim vojnicima da uhapse jednog od svirača, onoga, e baš onoga što svira tamo bas trubu, te kod njega kasnije pronađoše pušku sa skraćenom cevi i on pod mukama priznade kako je smerao da puca na njega u gunguli na izlazu, naravno, bilo je jasno kao dan, objasni on, ja sam gledao u svakoga, svi su blenuli u mene, samo se ovaj rogonja od trubača nije usudio nijednom da me pogleda, jadan čova, pa ipak je znao da u tome ne leži klica njegovog nespokojstva, jer ga je taj nemir spopadao noću u predsedndčkom dvoru, svejedno što bi mu služba državne bezbednosti dokazivala da nema nikakvih razloga za zabrinutost, generale moj, sve je u redu, pa se prišio za Patrisija Aragonesa želeći maltene da postanu jedno otkad je shvatio na šta sluti ona borba petlova, prisiljavao ga je da s njim jede istu hranu i istom kašikom kusaju med, ne bi li makar imao tu vajnu utehu da će obojica odapeti ukoliko je neko sipao otrov, pa su se šunjali kao begunci po zaboravljenim odajama gazeći jedino po tepisima da niko ne čuje njihove pritajene korake velike kao u sijamskih slonova, ploveći zajedno po sevajućoj svetlosti sa svetionika koja se svakih trideset sekundi udevala kroz prozor i u zeleno kupala odaje ispunjene dimom od kravlje balege i žalobnim piskom noćnog brodovlja koje zaplovijuje usnulim morima, provodili su duga popodneva zureći u kišu i brojeći lastavice dok se širila čamotinja septembarskih sutona, nalik na dva odrtavela ljubavnika tako odvojena od sveta da on nije shvatao kako ta očajnička težnja da se dvaput živi samo podjaruje protivno verovanje da je njega svaki put manje, pa je tada tonuo u mrtvilo, straže su udvostručavane i nikome nije bilo dopušteno da uđe ili iziđe iz predsedničkog dvora, ipak je neko uspeo da doskoči tom gustom rešetu i da vidi ptice onemele u kavezima, krave kako piju iz krstionice, gubavce i uzetnike kako džonjaju po ružičnjacima, u podne je izgledalo kao da svi iščekuju svitanje jer je umro

prirodnom smrću u snu prema predskazanju proročanskih činijica, mada su više vlasti preduzimale sve samo da se vest ne pročuje dok njihova negdašnja trvenja ne budu krvavo razrešena. Ne znajući ništa o ovim glasinama, on je ipak bio svestan da se nešto u njegovom životu ima desiti svakog trena, pa je prekidao spore partije domina i pitao generala Rodriga de Agilara kako stoji stvar sa ovim našim sranjem, burazeru, situacija je u našim rukama, generale, u zemlji je zaveden mir, lovio je proročanska znamenja u pogrebnim lomačama od kravlje balege zapaljenim po hodnicima, lovio ih je u ustajalim bunarskim vodama i, ne nahodeći utoljenja zebnji svojoj, odlazio čim pripeka popusti u predgradsku vilu kod svoje majke Bendision Alvarado, oboje bi sedali i uživali u popodnevnoj hladovini tamarinda, ona u svoju materinsku ljuljku, oronula ali pri zdravoj pameti, bacajući pregršti zrnevlja kokošima i ćurkama što su kljucale po dvorištu, a on opet u obeljenu trščanu naslonjaču, hladeći se šeširom i pohotnim pogledima starkelje gutajući krupne mulatkinje koje su mu prisluživale sokove od svežeg raznobojnog voća da utolite žeđ, moj generale, dok je on pri tome mislio eh majčice moja, Bendision Alvarado, kad bi samo znala da mi je ovog sveta evo dovde, odmaglio bih u bestragiju, majko, što dalje od ovog govnarnika, ali čak ni materi svojoj nije otkrivao šta se krije iza njegovih uzdisaja, nego se, čim stane mrknuti, vraćao u predsedničku palatu, šmugnuvši kroz ulaz za poslugu, i prolazeći hodnikom osluškivao bat potpetica stražara koji su ga pozdravljali sa nema ništa novo, moj generale, ali on je znao da to nije tačno, da su ga već po navici obmanjivali a iz straha lagali, znao je da baš ništa nije istina u toj pogibeljnoj neizvesnosti koja mu je, od one zlehude večeri sa borbom petlova, zagorčavala slavu i gasila vajkadašnje želje za vlašću, pa je, mučen nesanicom do poznih noćnih sati a praćen potrbuške po podu, slušao kroz prozor otvoren prema mora one daleke bubnjeve i žalostive gajde uz čije su zvuke svetkovali neku sirotinjsku svadbu sa istim ushićenjem kojim bi proslavili i njegovu smrt, začuo je pisak nekog gusarskog broda koji je u dva sata isplovio bez kapetanovog odobrenja, čuo je papirnati šumor ruža što se rascvetavaju u praskozorje, oblivao ga je studen znoj, nevoljno je uzdisao, ne nalazeći ni časka spokojstva, nekim životinjskim nagonom predosećajući kako se neumitno približava ono predvečerje kada se vraćao iz predgradske vile i bio iznenađen metežom svetine na ulicama, otvaranjem i zatvaranjem prozora, prestravljenim lastavicama po prozirnom decembarskom nebu, pa je malčice razmakao zavese na kočiji da vidi šta se dešava i rekao sebi, to je baš

ono, majko, to je ono, rekao sebi s nekim užasnim osećanjem olakšanja kada je po nebu ugledao raznobojne balone, balone crvene i zelene, balone žute kao velike plave narandže, bezbrojne balone lutalice što su lebdeli kroz prestravljenje lastavica, lelujali časak u biljurnoj svetlosti u četiri po podne, a potom se naglo rasprskavali uz prigušen i jednoglasan prasak te se ponad grada uskovitlaše hiljade i hiljade papirića, pravcata oluja pogrdnih spisa razletelih na sve strane, što kočijaš iskoristi da se iskobelja iz pijačnog meteža a da niko ne prepozna kočiju vlasti, jer su se svi otimali za papiriće iz balona, moj generale, dernjajući se izvikivali su sa balkona ono što pisaše na papirićima, ponavljali naizust, dole ugnjetavanje, vikali su, smrt tiraninu, čak su i stražari po hodnicima predsedničke palate uglas čitali, ujedinjenje svih bez klasnih razlika protiv vekovnog despotizma, izmirenje rodoljuba protiv korupcije i osionosti vojnih glavešina, dosta je bilo prolivanja krvi, vikali su, nećemo pljačku, čitava zemlja se budila iz vekovne učmalosti baš u trenutku kada je on ulazio na vrata spremišta za kočije i saznao strašnu vest da su, generale moj, Patrisija Aragonesa smrtno ranili otrovnim kopljem. Mnogo godina ranije, jedne noći kada su se sporečkali, predložio je Patrisiju Aragonesu da se kockaju u život, glava ili pismo, ako je glava umireš ti, ako li je pismo umirem ja, ali ga je Patrisio Aragones upozorio da će odigrati nerešeno i oba glave izgubiti, pošto svi novčići imaju sa obe strane utisnut isti lik, njihov, na šta mu ovaj predloži da pokušaju sa dominama, da odigraju dvadeset partija pa gine ko dobije, što Patrisio Aragones prihvati, čast mi je velika i zadovoljstvo osobito, moj generale, pod uslovom da mi podarite tu povlasticu da vas mogu pobediti, a ovaj pristade, u redu, elem odigraše jednu partiju, odigraše i dve, odigraše bogme i svih dvadeset, a Patrisio Aragones dobi svaku, bolje rečeno samo je on pobeđivao jer je bilo zabranjeno da izgubi, zapodenuše dug i bespoštedan okršaj te stigoše do poslednje partije a on ne pobedi nijednom, i Patrisio Aragones obrisa znoj rukavom košulje, uzdahnuvši, veoma žalim, moj generale, ali ne gorim od želje da umrem, na šta ovaj stade skupljati domine i ređati ih u drvenu kutijicu govoreći kao kakav uča koji vergla lekciju da ni on nema posebnog razloga da pogine na stočiću za domine, neka to bude na sudnjem mestu i u sudnjem času, dakle prirodnom smrću dok bude spavao, baš kao što su na početku njegove vladavine predskazali čančići proročica, a može biti ni tako ako zrelo razmislim, na kraju krajeva mene Bendision Alvarado nije rodila da ispunjavam predskazanja nego da vladam, uostalom, ja zacelo jesam ovaj

koji jesam a ne ti, pa zahvali milome bogu što je ovo samo obična igra, reče mu smejući se i ne sluteći tog trenutka a ni bilo kada da će ta užasna šala postati istina one noći kada je ušao u odaju Patrisija Aragonesa i video da mu je smrt došla pod grlo, da mu leka nema, bez izgleda da će preživeti trovanje, te ga je s vrata pozdravio ispruženom rukom, neka ti bog bude na pomoći, ti kršna delijo, velika je čast umreti za otadžbinu. Bio je svedok njegove polagane agonije, sami bejahu u odaji, svojom rukom mu je iz kašičice davao lekove za umirenje bolova, a Patrisio Aragones ih je gutao bez blagodarnosti i posle svake kašičice govorio, ja vas samo nakratko ostavljam sa tim vašim govnarskim svetom, moj generale, jer mi srce kazuje da ćemo se ubrzo susresti u bezdanima pakla, ja usukaniji od jegulje usled ovog otrova, a vi s glavom pod miškom zverajući kuda da je denete ii makar moje reči zvučale bez trunke poštovanja, generale moj, sada vam mogu priznati da vas nikada ni voleo nisam, kao što ste umišljali, nego da još od onih davnih gusarskih vremena kada me je zadesila zla sreća te dopadoh šaka vašim pajtašima molim boga da vas ucmekaju, makar i uljudno, samo da vam se naplatim za ovaj život sirotanski kakav mi nametnuste ponajpre time što ste mi žrvnjem zaravnili tabane da postanu noćobdijski poput vaših, pa time što ste mi muda bušili obućarskim šilom da mi kuljne kila, potom time što ste me prisiljavali da pijem terpentin kako bih zaboravio da čitam i pišem, a koliko je moju majku ubilo jada dok me tome naučila, a mene dok sam zaboravio, i naposletku time što ste me vazda prisiljavali da obavljam one javne dužnosti od kojih ste punili gaće, ne zato što ste otadžbini potrebni živi, kao što trtljate, nego zato što bi se i najvećem kurajliji usukala muda dok kruniše one kurvoštije od lepotica, a ne zna s koje će ga strane bapnuti smrt, jeste da govorim bez iole poštovanja, generale moj, ali njega nije kosnula drskost nego neblagodarnost Patrisija Aragonesa kome sam učinio da kraljevski u palati živi, dao sam ti bre što niko nikome na svetu dao ne bi, čak sam ti i svoje žene pozajmljivao, no deder da o tome i ne govorimo, moj generale, jer je bolje biti utučen maljem nego povaljivati te bakutanere i uz to se još praviti da žigošeš junice, pošto te kukavne kopiluše bez srca ne osećaju gvožđe niti se bacakaju niti se propinju niti se otimaju kao junice, niti im bije dim iz guzova, niti smrde na osmuđeno meso, što je ponajmanje čemu se od valjane ženske imaš nadati, nego raščepe svoju telesinu kao krepale krave dok ti ne otaljaš svoje, pri tome ne prestajući da ljušte krompir i dovikuju svojim drugama ždraknite u kuhinju dok ja smandrljam ovo ovde, pripazite da mi

pilav ne zagori, jedino vi možete verovati da to sranje predstavlja ljubav pošto za bolje i ne znate, moj generale, jeste da govorim bez dole poštovanja, ali mi se hoće da vam skrešem u brk, onda on poče da ga preklinje, umukni za ime boga, sunce ti jarko, začepi već jednom gubicu ili ćeš mi krvavo platiti, ali Patrisio Aragones je i dalje govorio ne hajući, zašto da umuknem, ništa vam krvavije platiti ne mogu nego da me ubijete, a već me ionako ubijate, stoga vam je bolje da iskoristite trenutak i pogledate istini u oči, moj generale, jer znajte već jednom da vam nikada niko nije kazao ono što zaista misli, nego vam govore u lice samo ono što vam godi da čujete, dok se pred vama duboko klanjaju, iza leđa vam rade o glavi, zahvalite srećnoj zvezdi što sam čovek koji vas najviše na svetu sažaljeva, jer jedino ja ličim na vas, jedino sam ja toliko pošten da vam kažem u oči ono što svi o vama uokolo zuckaju da ste ničiji i nikakav predsednik, da presto ne dugujete svojim topovima nego Englezima koji su vas na nj posadili, a docnije vas Ameri štitili i podržali svojim dvomudim oklopnjačama, očima sam svojim gledao kako ste bubašvabarili levo-desno ne znajući u strahu odakle da počnete vladati, pa kad su vam Ameri doviknuli, ostavljamo te ovde sa tvojim crnačkim jebarnikom pa da vidimo kako ćeš se, bratko, snaći bez nas, niste otada sjahali sa te stolice niti ikada kanite maknuti dupe ne zato što ne želite nego što ne možete, priznajte, jer vam je savršeno jasno da bi se na vas ostrvili kao kerovi istog trena čim bi vas ugledali na ulici odevenog u odeću običnog smrtnika, da vam se naplate što ste počinili pokolj kod Santa Marija del Altar i što zatvorenike bacate u opkop oko lučke tvrđave da ih kajmani žive rastrgnu, te što ih žive derete pa im kožu šaljete porodicama da im nauk bude, govorio je, izvlačeći iz bezdanog bunara svojih zaostalih pizmi mnoštvo okrutnih sredstava njegovog beščasnog režima, sve dok više nije mogao da zbori, jer mu neka užarena češagija iskida utrobu, srce mu omekša, pa zacvile gotovo molećivo i ne želeći da vređa, ozbiljno vam velim, moj generale, iskoristite što umirem i umrite sa mnom, niko nije pozvaniji od mene da vam to kaže, jer nikada nisam težio da ličim na ma koga niti da budem velikodostojnik otadžbine, nego sam želeo da budem jadni duvač stakla, da pravim boce poput oca svojega, stisnite petlju, generale moj, smrt ne boli koliko se čini, a sve to kaza s takvom vedrom iskrenošću da ovoga ne obuze bes da mu odgovori, nego krenu da ga pridrži na stolici kad vide kako počinje da se skljokava i hvata rukama za drob, jecajući u suzama bola i srama, o kakav jad i beda, generale moj, ja se usrah, što ovaj shvati da govori

u prenosnom smislu kao da mu želi reći kako umire od straha, ali ga Patrisio Aragones razuveri, ma koješta, hoću reći da sam se usro, baš načisto usro, generale moj, a on stade da ga bogoradi, uzdrži se, Patrisio Aragones, ne daj se sokole, mi generali otadžbine moramo umirati kao ljudi, makar nas to i života stajalo, ali sve beše suviše dockan kazano, jer se Patrisio Aragones strovali potrbuške preko njega bacakajući se u strahu, govnima i suzama. U kancelariji pored dvorane za primanja morao je da trlja leš sapunom i kostretnom krpom ne bi li sa njega uklonio odurni zadah smrti, potom mu obuče odeždu koju je i sam oblačio, utegnu ga lanenim potpasačem za kilu, nazu mu kamašne i zlaćanu mamuzu namesti na levu potpeticu, osećajući iz dna duše kako postepeno postaje najusamljeniji čovek na svetu, naposletku ukloni sve tragove te lakrdije i do u dlaku udesi svaku pa i najsitniju pojedinost baš kako je svojim očima video da one izgledaju u čančićima proročkih vodica, tako da sutradan ranom zorom dvorske čistačice nađu leš, a one ga bogme i nađoše, ležao je potrbuške na podu kancelarije, prvi put umro lažnom prirodnom smrću u snu, u lanenoj uniformi bez činova i sa kamašnama, te sa zlatnom mamuzom na levoj potpetici i desnom mišicom ispod glave umesto jastuka. Ni ovog puta vest se ne proču istog trena, kao što je očekivao, nego protekoše mnogi sati u opreznom domišljanju, poverljivim proveravanjima i tajnim nagodbama između naslednika režima koji su pobijanjem svakojakih oprečnih glasina o smrti nastojali da dobiju u vremenu, čak i mater njegovu Bendision Alvarado izvukoše na trgovačku ulicu da svi vidimo da joj nema ni traga žalosti na licu, obukoše mi nekakvu haljinu na cvetiće, kao da sam lucprdaljka, gospodine moj, nateraše me da kupim šešir s papagajskim perjem da svi vide koliko sam srećna, nagnaše me da pokupujem sve što zatekosmo u dućanima, iako sam kukumavčila nemojte, gospodine, nije vreme za kupovanje no je vreme za korotovanje, jer sam i ja bila ubeđena da je pokojnik zaista moj sin, ali oni su me terali da se silom osmehujem dok me fotografišu od glave do pete, jer je vojnim glavešinama bilo dunulo u glavu da je tako nešto potrebno otadžbini, a za sve to vreme on se u svom skrovištu pitao zbunjeno, šta li se to dogodilo kad se lažnom smrću njegovom ništa na belom svetu promenilo nije, kako je moguće da je sunce izgrejalo kao i svakog drugog dana, pa se bez zastoja pelo nebeskim širom, zašto se čini da je nedelja, majko, čemu ova uobičajena vrućinčina iako sam umro, pitao se zapanjen, ali tog časa iznebuha zagrmeše topovi sa lučke tvrđave, razleže se zvonjava glavnih zvona sa katedrale, a u

predsednički dvor provali razularena rulja koju je iz vekovne obamrlosti probudila najveća novost na svetu, tada on odškrinu vrata od spavaće odaje, gvirnu u dvoranu za primanja i na odru ugleda sebe lično, mrtvijeg i nakićenijeg od svih mrtvih papa hrišćanskih, prenerazi ga i postide sopstveno telo kršnog junačine opruženo u cveću, lice olovno-modro od pudera, narumenjene usne, ruke grube kao u neustrašive devojke, skrštene na grudima koje behu oklopljene ratnim ordenjem, u suludo nagizdanoj svečanoj uniformi sa deset večernjih sunaca generala svemira, kako ga je neko posmrtno naimenovao, sa sabljom herca-kralja koju nikada nije potegao iz kanije, u lakovanim kamašnama sa dve zlaćane mamuze, golemim imetkom vlasti i žalosne ratne slave svedene na ljudske razmere njegovog nepomičnog pederskog tela, do đavola, nije moguće da sam ovo ja, reče besno u sebi, pa to nije ni pravedno, kakva pizdarija, reče u sebi, posmatrajući pogrebnu povorku oko svog leša, pa na časak smetnu s uma zamršena pravila te lakrdije i oseti kako ga je okrutnost smrti ponizila i srozala pred veličanstvenošću vlasti, ugleda život bez sebe, ugleda malčice ganut kako izgledaju ljudi lišeni njegovog okrilja, a donekle uznemiren ugleda one koji su došli samo zato da se uvere je li to zaista on ili nije, ugleda kako ga neki starac pozdravlja masonskim pozdravom iz vremena federalnog rata, ugleda nekog čoveka u crnini kako mu celiva prsten, ugleda jednu srednjoškolku kako mu polaže cvetak na odar, ugleda ribarku koja, ne mogavši se pomiriti sa istinom da je mrtav, ispusti košaru sveže ribe na tle, baci se na namirisani leš ridajući i naričudi, to je on, o blagi bože, šta li ćemo bez njega, naricala je, jer to je bio on, vikali su to je on, povika i svetina smlavljena sunčanom jarom na Trgu oružja, a tada posmrtno zvono umuknu i glavna zvona sa katedrale i sva zvona svih crkava obnarodovaše utorak svetkovanja, zapraštaše uskršnje rakete, petarde radosti i bubnjevi oslobođenja, a on ugleda kako buljuci napadača provaljuju kroz prozore uz prećutnu saglasnost dvorske straže, ugleda razbesnele vođe kako toljagama razgone pogrebnu povorku i obaraju na tle ucveljenu ribarku, ugleda kako neki kidišu na leš, osmorica ljudi ga istrgoše iz njegovog vajkadašnjeg stanja nestvarnog vremena povijuše i suncokreta, te ga odvucaše niz basamake, ugleda one koji prosuše creva tom raju izobilja i zle sreće, uvereni da će ga zanavek uništiti uništavajući utočište vlasti na vjeki vjekov, obarajući dorske kapitele od mlevenog kartona i vavilonske stubove ovenčane alabasterskim palmolistom, parajući baršunaste zavese, izbacujući kroz prozore kaveze sa pticama,

vicekraljevski presto i klavir, ugleda one što razbijaju grobne kripte sa pepelom neznanih velikana i cepaju goblene s devicama usnulim u gondolama razočarenja i paraju goleme portrete biskupa i drevnih ratnika i slike nezamislivih pomorskih bitaka i satiru svet da u sećanju budućih naraštaja ne ostane nikakvog traga od tog prokletog soja vojničkoga, a onda kroz šupljine na žaluzinama osmotri ulicu da proceni razmere pustošnog izbacivanja kroz prozore i u tren oka ugleda više neblagodarnosti i beščašća nego što sam svojim očima video i oplakao od rođenja, majčice moja, ugleda svoje razdragane udovice kako napuštaju dvor kroz vrata za poslugu, na povocu odvodeći krave iz mojih štala, raznoseći vladino pokućstvo i ćupove meda iz tvojih košnica, majčice moja, ugleda svoju nedonoščadiju kako poput veselih svirača lupaju po kuhinjskom posuđu, kristalnim čašama i svečanom stonom priboru pevajući besprizorno, umro nam je ćale živela sloboda, a na Trgu oružja ugleda lomaču od zvaničnih portreta i litografija iz kalendara što su se mogli videti svagda i svugde od početka njegovog režima, spazi svoje sopstveno telo kako se vuče po kaldrmi, a za njim ostaje otkos medalja, epoleta, dugmadi sa dolame, gajtana, brokatnih širita i rojti, kao i kićanki sa sablje karatne, te deset tužnih sunaca kralja svemirskoga, majčice moja, pogledaj kako su me nagrdili, govorio je, osećajući na sopstvenoj koži svu tu pogrdu ispljuvaka i bolesničkih nokšira koje su na njega prosipali sa balkona, užasnut pomišlju da bi mogao biti rastrgnut i svaren u psećim ili lešinarskim utrobama uz pomamne urlike i vatrometno praskanje karnevala priređenog da se proslavi moja smrt. Kada je to raspomamljenje minulo, on je nastavio da sluša daleku muziku mirnog predvečerja, da ubija komarce pokušavajući da istim udarcem ucmeka i zunzarala u ušima od kojih nije imao mira niti je mogao da misli, i dalje je posmatrao rumen požara na horizontu i svetionik što ga je svakih tridesetak sekundi tigrasto brazdao zelenom svetlošću kroz šupljine na žaluzinama, osluškivao prirodno disanje svakodnevnog življenja koje je bivalo sasvim svakodnevno ukoliko je njegova smrt postajala napokon samo jedna smrt više poput mnogih pređašnjih, osetio je da ga nezadrživa bujica stvarnosti nosi prema ničijoj zemlji samilosti i zaborava, do đavola, jebeš i tu govnarsku smrt, povika i iziđe iz skrovišta ozaren saznanjem da je kucnuo njegov veliki čas pa se stušti kroz izdžumbusane salone, vukući trutasta stopala poput sablasti koja je banula među ostatke svog ranijeg života iz mrklina sa vonjem mrtvačkog cveća i ukopnog voska, gurnu vrata dvorane ministarskog saveta i kroz

dimljiv vazduh začu sašaptavanja oko dugog orahovog stola, a kroz dim ugleda da su na okupu baš svi redom koje je želeo da tu i zatekne, liberali koji su prodali federalni rat, konzervativci koji su ga kupili, generali iz vrhovne komande, trojica njihovih ministara, nadbiskup primas i ambasador Snontner, svi upecani na isti mamac da pozivaju na sveopšte ujedinjenje protiv vekovnog despotizma, samo da njegovu smrt, kao ratni plen, podele među sobom na ravne delove, tako ogrezli u neutažive lakomosti da niko nije ni opazio da se to predsednik glavom pojavio nepokopan, zviznuo pesnicom o sto i razdrao se aha, što je bilo više nego dovoljno, jer tek što je podigao pesnicu sa stola, oni su već bili bezglavo klisnuli i u praznom salonu ostaše samo prepune pepeljare, šoljice za kafu, isprevrtane stolice i doživotni pajtaš moj, general Rodrigo de Agilar u ratnoj uniformi, omalen, priseban, jedinom svojom rukom razgoneći dim da ga upozori ležite, generale moj, ima sada da bude prpa, pa se obojica baciše na pod u času kada pred kućom započe mitraljesko kliktanje smrti, krvoločno likovanje predsedničke garde koja je sa velikim uživanjem i osobitom čašću, generale moj, izvršavala okrutnu zapovest da niko od zavereničke klike izdajnika živu glavu ne izvuče, te mitraljeskim rafalima pokosiše one koji su smerali kidnuti kroz glavnu kapiju, poskidaše kao vrapce sve one što su se šuljali niz prozore, fosfornim bombama prosuše creva onima koji su uspeli da šmugnu kroz obruč i da se domognu obližnjih kuća, dotukoše ranjenike deleći predsednikovo uverenje da svaki preživeli ostaje zakleti neprijatelj do kraja života, a on je za sve to vreme, potrbuške praćen na dva pedlja od generala Rodriga de Agilara, podnosio oluju srče i žbuke koja bi se posle svake eksplozije sručila na njega, mrmljajući neprestano, kao da se moli, gotovo je, burazeru, gotovo je, okonča se i ta govnarija, od sada ću vladati sam bez ikoga, bez ovih lajavaca, valjaće sutra zorom da se vidi šta još može a šta ne može da posluži od sveg ovog rusvaja, pa ako nema stolica, kupiti privremeno šest kožnih taburea, budzašto, nekoliko asura da se tu i tamo prekriju rupe, kupiti još dve-tri stvarčice i kvit, nikakvih tanjira ni kašika, baš ništa, sve ću to doneti iz kasarni, jer vojsku više držati neću, a ni oficire, koj’ će mi krasni, znaju samo da loču moje mleko, a čim zagusti, pijunu ruku koja ih hrani, kao što se dalo videti, zadržaću samo predsedničku gardu, ljude hrabre i valjane, ni vladu imenovati neću, koj’ će mi krasni, uzeću samo jednog dobrog ministra zdravlja, jedinu ličnost potrebnu u životu, i možda još jednog ministra sa krasnopisom radi prepiske, pa će tako moći da se izdaju pod zakup

ministarstva i kasarne, imaćemo novca da plaćamo poslugu, jer ovde, brale, ima kulova ali nedostaje lova, pa onda valja unajmiti dve otresite služavke, jednu da posprema i kuva, a drugu da pere i pegla, dok ću se ja lično starati o kravama i pticama kad ih bude bilo, i nema više da mi kurvoštije balegaju po nužnicima niti da gubavci gamižu kroz ružičnjake, odzvonilo je kojekakvim doktorima sveznadarima i učenim političarima svevidlijama, na kraju krajeva, pobogu, ovo je ipak predsednička kuća a ne crnački jebarnik, kao što Patrisio Aragones reče da su mu Ameri kazali, sam sebi sam dovoljan i predovoljan da vladam dok kometa ne naiđe ponovo, i ne jednom nego deset puta dok ne naiđe, jer ja, brale, ne kanim više umirati, nek si jebe mater, neka drugi crkavaju, reče, toročući kao navijen, bez zastoja da razmisli šta će reći, kao da deklamuje naizust, pošto je još od rata znao da glasnim razmišljanjem rasteruje strah od eksploziva koji je mogao da raznese kuću, pa je već počeo kovati planove za sutrašnje jutro i za stoleće koje će započeti sutra naveče, sve dok se ulicom nije razlegao i poslednji pucanj, pa Rodrigo de Agilar dozmijulja do prozora i naredi da se nađu đubretarska kola i pokupe mrtvi, a zatim iziđe iz salona govoreći laku noć, generale moj, laku noć i tebi, burazeru, odgovori on, najlepše hvala, i prući se potrbuške po grobnom mramoru salona ministarskog saveta, podmetnu pod glavu desnu ruku umesto jastuka i odmah zaspa, usamljeniji nego ikada, uljuljkivan šumorenjem uskovitlanog žutog lišća svoje čemerne jeseni koja je te noći otpočela na vjeki vjekov u još dimećim truplima i u mesečinastim lokvama crvenim od krvoprolića. Nije morao da sprovede nijednu od predviđenih odluka, jer se vojska ionako rasu sama od sebe, čete se rasturiše, a nekolicinu oficira koji su do poslednjeg časa pružali otpor iz gradskih kasarni i iz onih šest razmeštenih širom zemlje, njih dotuče predsednička garda uz pomoć građana dobrovoljaca, preživeli ministri u ranu zoru pobegoše iz zemlje, ostadoše samo dvojica najodanijih, jedan od njih beše lični mu lekar, a drugi beše najglasovitiji krasnopisac u zemlji, nije morao ni prihvatati pomoć nijedne strane sile jer se državne blagajne napuniše venčanim prstenjem i zlatnim dijademama što ih neočekivane pristalice prikupiše, niti je morao da za sitne pare kupuje asure ni kožna taburea da prikrije tragove pustošnog izbacivanja kroz prozore jer je još pre nego što je u zemlji zaveden red ona dvorana za primanja bila obnovljena i raskošnija nego ikada, svuda su visili kavezi sa pticama, bezobraznim papigama, kraljevskim papagajima, koji su ispod krovnih venaca kreštali Španiju hoćemo Portugal nećemo, našlo se uviđavnih

i uslužnih žena koje su održavale kuću urednom i čistom poput ratnog broda, kroz prozore je dopirala ista ona svirka slavlja, iste one petarde radovanja, ista ona razdragana zvona čija je zvonjava počela da slavi njegovu smrt, a potom nastavila da slavi njegovu besmrtnost, na Trgu oružja su neprekidno priređivane manifestacije sa usklicima o večitoj vernosti i velikim natpisima Neka bog čuva veličanstvenog koji trećega dana vaskrsnu iz mrtvih, beše to svetkovanje bez kraja i konca te nije morao da ga podstiče potajnim marifetlucima, kao što je za drugih vremena činio, pošto su se državni poslovi obavljali sami od sebe a otadžbina napredovala, on je lično sačinjavao vaskoliku vladu i niko ga ni rečju pa ni delom nije odvraćao od onoga što naumi, jer u slavi svojoj beše usamljen toliko da ni neprijatelja više nije imao, a doživotnome pajtašu mom, generalu Rodrigu de Agilaru beše blagodaran do te mere da se više nije uznemiravao zbog potrošnje mleka, nego je nasred dvorišta postrojio obične vojnike koji se istakoše okrutnošću i osećanjem dužnosti te je, kako mu tog časa dune u glavu, upirao prstom u njih i dodeljivao im najviše činove znajući da time baš obnavlja oružane snage koje su pljunule ruku hraniteljku, govorio je, evo ti ćeš biti kapetan, ti major, a ti pukovnik, ma šta rekoh, ima bre da budeš general, a svi ostali u poručnike nek si jebe mater, burazeru, kakvu li samo vojsku imaš, toliko su ga raznežili oni koje beše ucvelila njegova smrt te zapovedi da mu dovedu onog starca koji ga je pozdravio masonskim pozdravom i onoga gospodina u crnini što mu je prsten celivao, pa ih odlikova medaljom za mir, zapovedi te mu dovedoše onu ribarku i njoj dariva ono što reče da joj je od svega preče, a to beše kuća sa puno prostorija gde će se skućiti sa svoje četrnaestoro dečice, pa mu dovedoše i onu srednjoškolku koja beše položila cvetak na leš njegov i njoj udesi da se udam za pomorca, što najviše od svega na svetu želim, ali je uza sva ta nastojanja da se oraspoloži njegovo ojađeno srce ostalo nespokojno sve dok u dvorištu kasarne San Heronimo ne ugleda, svezane i popljuvane, one koji su upali i opljačkali predsedničku palatu, prepozna ih jednoga po jednoga, jer imađaše nepogrešivo pamćenje zlopamtila, razvrsta ih na grupice zavisno od težine krivice, ti što si predvodio napad idi onamo, a na ovu stranu vi što ste bacili na pod ucveljenu ribarku, tamo nek se tornjaju svi koji su izvukli leš te ga vucarali niz basamake i kroz kaljuge, a s njima nek se nosi i sva preostala žgadija, sve gnjide, iako ga zapravo nije zanimalo kažnjavanje, nego je želeo da ubedi sebe kako skmrnavljenje leša i napad na palatu nisu spontan čin naroda nego nečasno maslo plaćenika, te prionu da ispita

zatvorenike usmeno i potanko ne bi li ih privoleo da mu dragovoljno priznaju prividnu istinu za kojom je čeznulo njegovo srce, ali sve beše badava, tada zapovedi da ih obese strmoglavce, ruku i nogu vezanih za vodoravnu gredu po nekoliko sati, ali sve beše badava, zapovedi da jednoga bace u dvorišni šanac i ostali videše kako ga kajmani rastržu i proždiru živoga, ali sve beše badava, odabra jednoga iz glavne grupe i zapovedi da ga raspore naočigled ostalih, a kad ovi ugledaše nutrinu žutu i mlaku poput posteljice u skorašnje porodilje, te ih poprska vruća i gusta krv što je šikljala iz još živog trupla koje se u ropcu bacakalo po popločanom dvorištu, tada oni priznaše sve što je hteo čuti, priznaše da su dobili po četiri stotine pesosa u zlatu da odvucaju leš do pijačnog đubrišta, priznaše da to nisu učinili iz jarosti niti radi novca, jer nemaju ništa protiv njega, ponajmanje ako je mrtav, nego da su ih na jednom tajnom skupu, gde se nađoše i dva generala iz vrhovne komande, prisilili pretnjama, eto zašto to počinismo, moj generale, na časnu reč, a njemu se tada ote uzdah olakšanja i zapovedi, podajte im neka se najedu i noćas počinu, a sutra ih pobacajte kajmanima, siroti obmanuti momci, uzdahnu i vrati se u predsednički dvor, duša mu se izbavi žrvnjeva sumnje, a on mrmljaše, do đavola, lepo se videlo, baš se lepo videlo da me ovi ljudi vole. Rešen da ukloni i poslednji tračak nespokoja koji mu je u srcu raspirio Patrisio Aragones, odluči da to budu poslednja mučenja za vreme njegove vladavine, elem umlatiše kajmane, porušiše mučionice u kojima su se mogle, jedna za drugom, smrviti sve kosti a da mučeni ne izdahne, potom obnarodova opšte pomilovanje i uobliči budućnost prema čarobnoj zamisli da sve govnarije u ovoj zemlji potiču otuda što ljudi imaju previše vremena za razmišljanje, pa tražeći čime da ih zaposli, obnovi cvećarske igre u martu i godišnja takmičenja za kraljicu lepote, sagradi najveće fudbalsko igralište na Karibima a za geslo naše momčadi odredi pobeda ili smrt, zapovedi da se u svakoj pokrajini otvori besplatna metlarska škola čije učenice, očarane pokroviteljstvom predsednika države, pošto pometu kuće, nastaviše da metu ulice, a potom puteve i drumove po okolini, tako da su gomile đubreta seljakane i bacane iz jedne pokrajine u drugu, a niko nije umeo da ih se otarasi prilikom službenih smotri sa zastavama otadžbine i plakatama Neka bog čuva prečistog koji bdi nad čistotom nacije, dok je on vucarao svoja trutasta stopala bludeće životinje, tražio je nove načine kako da razgali građanstvo i krčio prolaz između gubavaca, slepaca i uzetinja koji su kukumavčili so ozdravljenja iz ruku njegovih, krstio je u dvorišnoj krstionici

i ime svoje nadevao sinovima svojih posinaka, okružen bestidnim ulizicama koje su ga proglašavale jedinstvenim, jer tada ne mogaše da se nada nadmetanju sa nekim sebi sličnim, te je morao da bude svoja slika i prilika u zgradi tržnice gde je svakodnevno pristizao sijaset kaveza sa najnepojamnijim pticama otkad beše procurila vest da mati njegova Bendision Alvarado trguje pticama, pa su mu neki slali ptice da se posprdnu a drugi da se dodvore i uskoro nije moglo da se nađe ni ovolicno mesto da se okači kavez, želeo je istovremeno da se posveti mnoštvu javnih poslova što je dovelo da se u rulji po dvorištima i nadleštvima nije dalo razabrati ko tu služi a koga li služe, srušeni su mnogi zidovi da se svet proširi, otvoreni su mnogi prozori da bi se ukazalo more, iako da je prelaženje iz jedne dvorane u drugi salon bilo pogibeljno koliko i suludo prelaženje preko palube jedrenjaka nošenog s jeseni unakrsnim vetrovima. Kroz prozore su odvajkada nadirali martovski pasati, a sada mu vele da su to vetrovi mira, moj generale, godinama ga je kinjilo isto zunzaranje u ušima, a sada mu čak i njegov lekar veli da je to zunzaranje mira, moj generale, jer otkada su ga prvi put našli mrtvog, sve su se stvari zemaljske i božanske preobratile u stvari mira, moj generale, a on je u sve to verovao tako slepo da je u decembru opet počeo da se penje do kuće na grebenu i razgaljuje se sabratničkim nesrećama starih setnih diktatora koji bi prekidali partiju domina da mu izblebetaju kako sam ja, na primer, dupla šestica, a zatucani konzervativci, recimo, dupla trojka, pa kako ja eto nisam mogao imati u vidu tajna udruženja masona ni popova, a i ko bi to u božju mater pomislio, pa je jedan od njih, ne hajući što mu se supa u tanjiru hladi, kako je ova kutija za šećer, jel’ te, predsednička palata, evo ovde, na primer, dok je jedini top preostao od neprijatelja imao domet od četiri stotine metara pri povoljnom vetru, evo tog topa ovde, elem za ovaj kukavni položaj u kome me vidite imam naime zahvaliti samo hudoj sreći od ciglo osamdeset i dva santimetra, dok su oni najtvrđe oklopljeni ustavicom[5] progonstva jošte proćerdavali nadanja svoja motreći budno da se na vidiku pojave brodovi iz njegove zemlje, prepoznavali su ih po boji dima i rđi sirena, te su kroz praskozorno rominjanje silazili u luku i tražili novine u koje su mornari umotavali hranu uzetu s broda, vadili su ih iz sanduka za smeće i čitali do poslednjeg retka, pa zatim unazad, svako slovce, ne bi li dokučili budućnost svoje otadžbine na osnovu vesti da je tamo neko umro, a neko se oženio, neko opet pozvao nekog na proslavu rođendana, a nekog bogme nije,

odgonetajući sudbinu po pravcu kretanja trnastog oblaka proviđenja koji će sručiti apokaliptički potop na zemlju njihovu, te će reke nabujati pa nasipe i ustave provaliti a polja opustošiti te bedu i kugu kroz gradove razneti, a tada će oni doći ovamo da me preklinju da ih spasavam od propasti i bezvlašća, videćete, međutim, dok su čekali na taj veliki trenutak, morali su da zivkaju u stranu najmlađeg među izgnanicima, molim vas lepo, udenite mi konac u iglu da okrpim ove pantalone, ne želim da ih bacam na đubre jer me za njih vezuju osećanja, kriomice su prali, oštrili brijaće britve kojima su se novodošli već obrijali, zaključavali se u sobu dok jedu da drugi ne primete kako žive od ostataka i ne vide tu sramotu od pantalona uneređenih staračkom slabom petljom, a jednog četvrtka smo nenadano nekome od njih pribadačom prišivali ordenje na poslednju košulju, umotavali leš u zastavu i pevali njegovu nacionalnu himnu, a potom ga slali da vlada zaboravima ispod grebena, bez ikakvog drugog kamena osim njegovog podlokanog srca, a za njime nije ostala nikakva praznina na svetu osim praznine kupališne stolice na terasi bez vidika gde bismo posedali da kockom izdelimo stvari pokojnikove, ukoliko bi uopšte nešto ostalo iza njega, zamislite samo, moj generale, kakav kukavni život civila posle svekolike predašnje slave. Nekog drugog davnog decembra, na dan svečanog otvaranja kuće, on je sa ove terase ugledao niz priviđajnih ostrva Antila koje mu je neko pokazao prstom u izlogu mora, ugledao je mirisni vulkan Martinika, eno tamo, generale moj, video je svoju bolnicu za sušičave, džinovskog crnca u čipkanoj bluzi kako po predvorju bazilike prodaje brda gardenija gospođama guvernericama, video paklenu pijacu Paramaribo, tamo pogledajte, generale moj, video rakove koji su gamizali iz mora kroz nužnike i verali se uz astale sladoledžinica, video dijamante usađene u zube crnačkih babuskera koje su prodavale indijanske glave i korenje đumbira, sedeći na drusnim guzovima pod kišnom supom, video krave od žeženog zlata zaspale na plažama Tanaguarene, generale moj, video slepog vidovnjaka iz Gajre koji je uz zvuke jednostrune violine za dva reala odgonio ćurku smrti, video zažareni avgust Trinidada i automobile koji se kreću natraške, zelene Induse kako kenjaju nasred ulice baš ispred svojih dućana gde prodaju košulje od sirove svile i mandarine izvajane od cele slonovske kljove, video užas Haitija, njegove plavetne pse, volovske taljige kojima su u osvit zore sakupljali mrtve sa ulica, video holandske lale kako iscvetavaju iz rezervoara benzina u Kurasaou, video vetrenjače sa krovom za sneg i tajanstveni prekookeanski brod koji je

plovio središtem grada kroz hotelske kuhinje, video velik tor ograđen kamenom iz karipske Kartahene, njen zaliv zatvoren verigama, mlitavu svetlost na balkonima, mršavu kljusad upregnutu u fijakere na mestu za iznajmljivanje kako još uvek ržu za zobnicama vicekraljeva, njihov balegarski bazd, moj generale, kakva divota, recite zar beli svet nije velik, i velik beše, zaista, i ne samo velik nego i zavodljiv, jer se on u decembru nije peo do kuće na grebenu da nagvažda sa onim izbeglicama koje je mrzeo kao svoj sopstveni lik u ogledalu zlog udesa, nego da bi se obreo tamo u čudesnom trenu kada se decembarska svetlost razliva i može se opet videti jasno ceo svemir Antila, od Barbadosa do Verakrusa, a tada bi zaboravljao ko ima duplu trojku i naginjao se preko vidikovca da posmatra đerdan od mesečarskih ostrva Antila nanizanih poput usnulih kajmama u bazenu morskome, i dok je posmatrao ostrvlje, još jednom se setio i proživeo ponovo onaj istorijski petak oktobarski kada je u praskozorje izišao iz svoje odaje i video da svi u predsedničkom dvoru nose crvene kape, da i nove naložnice imaju na glavi crvene kape dok metu salone i menjaju vodu u kavezima, da muzilje u štalama, stražari na stražarskim mestima, oduzetnici po basamacima i gubavci po ružičnjacima gluvare uokolo sa crvenim kapama za nedeljne karnevale, pa se zainati da prokljuvi šta se to desilo na svetu dok je on spavao te osoblje njegove kuće i gradski žitelji bazaju sa crvenim kapama na glavi vukući na sve strane nizove klepetuša, naposletku nabasa na nekoga ko mu kaza što je i kako je, moj generale, eto stigoše nekakvi stranci koji zboruckaju nekim ufinjenim jezikom pa ne vele more nego vele morje, za crvene are kažu papagaji, a pirogom zovu čamčić, za harpun vele osti, a kada su primetili da im idemo u susret plivajući oko njihovih brodova, ispentraše se na prečke od katarki i počeše da dovikuju jedni drugima, pogledajte ih, kako li su građeni, skladnih tela i prelepih lica, a kosa rusih i poput konjskih griva, a tek kada im pade u oči da smo se namazali bojama da nas sunce ne opali, stadoše da skakuću kao pokisle svrake i da izvikuju o pogledajte ih oni se nagaravljuju, a koža im je kao u kanarinca, ni crna ni bela, šta li sve nisu natakli na sebe, a mi nismo shvatali zbog kakve nam se pizdarije toliko rugaju, moj generale, ako smo bili toliko prirodni koliko nas je mati prirodne na svet donela a oni baš i ne behu jer se oblače kao žandari u kartama uprkos ovoj omorini koju oni nazivaju vrućinčina, kao holandski krijumčari, kosu pletu kao ženskinje iako su listom muškadija, ni jednu njihovu ne videsmo, vikali su da mi ne razumemo jezik hrišćanski, a zapravo oni nisu razumeli šta

mi govorimo, pa su se primaknuli svojim čamčićima koje zovu piroge, kao što već rekoh, i nisu se mogli načuditi kako naši harpuni imaju na vrhu kost od inčuna, što oni nazivaju riblji zub, a onda smo sve što imasmo trampili za ove njihove crvene kape i đerdane od staklenog grumenja koje smo metnuli oko vrata da im učinimo na volju, za one bakarne zvečke koje ne vrede ni pišljiv maravedij[6] i za sve te perjanice, ogledalca i kojekakve flandrijske drangulije, one najjeftinije, moj generale, pa kad videsmo da su uviđavni i domišljati, odnesosmo ih do obale a da nisu ni opazili, ali jadac beše u tome što je ono aj da menjamo tante za bunte i dva reza tri parčeta počinilo takvo drž ne daj da prosto ne poveruješ, e tu mi ostadosmo kratki za naše papagaje, duvan, čokoladne kuglice, jaja od iguane, sve što je dragi bog sazdao, sve su uzimali a i drage volje davali ono što su imali, pa su hteli da trampe čojani prsluk za jednoga od nas da bi ga prikazivali po Evropama, zamislite samo tu halabuku, generale moj, ali on je bio tako sluđen da nikako nije uspevao do kraja razabrati sve to zamešateljstvo ni da li to uopšte spada u nadležnost vlade, pa se vrati u svoju spavaću odaju, otvori prozore prema moru ne bi li mu neka nova iskra prosvetila tu zbrku o kojoj su mu maločas natorokali, i pod prozorima ugleda onu istu vajkadašnju oklopnjaču pomorske pešadije napuštenu u luci, a tamo iza oklopnjače spazi tri jedrenjaka usidrena u smrklom moru.

2

A kada ga drugi put nađoše izrovanog kljunovima lešinara u istoj kancelariji, istoj odeći i u istom položaju, niko od nas ne beše dovoljno star da se seti onoga što se dogodilo prvi put, ali smo znali da nikakav dokaz o njegovoj smrti nije neoboriv, jer se iza jedne istine vazda krila neka druga. Čak ni najlakoverniji među nama nisu nasedali na te prividnosti, jer se više puta već proneo glas da ga je padavica dokusurila i da se strmeknjuje s prestola usukan od bolova, dok mu na usta kuljaju bale od žuči, pročulo se da je od silnog govorenja naposletku onemeo pa je iza zastora držao skrivene trbuhozborce e da bi se mogao pretvarati kako sam govori, pročulo se da mu po celom telu raste krljušt kao u ribe čepe i da ga Svevišnji tako kažnjava za njegovu izopačenost, da mu pri decembarskim mrazevima kila pevuši mornarske popevke, da može da hoda jedino ako svoje okilavljeno mudo metne u ortopedska kolica i gura ga pred sobom, da je neki vojni furgon oko ponoći uvezao kroz služinska vrata jedan mrtvački kovčeg ukrašen zlatnim zakivcima i u purpurni uvijen pokrov, da je neko primetio Letisiju Nasareno kako rida u vrtu kišnome, ali baš kada bi se glasine o njegovoj smrti učinile verodostojnije, tada bi se on življi, čiliji i samovoljniji pojavljivao kada se najmanje moglo očekivati, da bi našu sudbinu usmerio nekim nepredvidljivim putevima. Dalo bi se lako poverovati tim očiglednim nagoveštajima i obeležjima, prstenu s predsedničkim pečatom, natprirodno golemim stopalima tog nesustajućeg hodača, pa i tom čudnovatom dokazu od okilavljenog muda koje se lešinari ne drznuše da iskljuju, ali bi se vazda našao neko ko se sećao istih takvih obeležja na drugim manje važnim mrtvacima u prošlosti. Brižljivo pretraživanje nije ni iole doprinelo da se pouzdano ustanovi da je to zaista njegov leš. U spavaćoj odaji Bendision Alvarado, ukazom proglašene za sveticu, čega smo se kao kroz maglu sećali, pronađosmo samo gdekoji oštećen kavez s ptičjim koščicama koje su se vremenom okamenile, videsmo naslonjaču od vrbova pruća koju su krave obrstile, ugledasmo i činijice s vodenim bojama i čaše s četkicama koje su ptičarice iz beskrajnih pustara upotrebljavale da bi izlinjale bledoperke prodavale na vašarima kao zlatoperke, videsmo ćup s grmom metvice koja nije prestajala da buja u zaboravu tako da su joj se grane propinjale uz zidove, pronicale kroz oči na portretima, izlazile kroz prozore i naposletku se

splitale u divlju hvoju krajnjih dvorišta, ali ne nađosmo ni najmanjeg traga o njegovom boravku u toj odaji. U svadbenoj ložnici Letisije Nasareno, o kojoj smo imali nešto jasniju predstavu ne samo zato što je vladala u bližoj prošlosti nego i zato što su njeni javni istupi imali širokog odjeka, videsmo ložnicu kao bogom sazdanu za ljubavne nastranosti s baldahinom pretvorenim u kokošje legalo, a u škrinjama opazismo ostatke okovratnika od srebrne lisice što još moljci ne stigoše da izgrizu, žičane držače za krinoline, ledenu prašinu žipona, prslučiće od briselske čipke, muške nazuvke koji su se nosili po kući i satenske cipelice s visokom potpeticom i kopčom koje je obuvala za primanja, pogrebno raskošne duge ogrtače prve dame koji bejahu iskićeni čojanim ljubičicama i taftenim rojtama, pa onda haljetak iskušenice sašiven od grubog platna boje pepeljaste jagnjeće kože u kojem su je dopremili s Jamajke kao robinjicu u sanduku za skupoceno kristalno posuđe da bi je posadili u njenu naslonjaču skrivene predsednikovice, ali ni u toj odaji ne otkrismo nikakav trag koji bi barem dopustio pomisao da je tu gusarsku otmicu podstaknula ljubav. U predsedničkoj spavaonici, krilu dvora gde je on proveo većinu svojih poslednjih godina, pronađosmo samo neupotrebljavan vojnički krevet, jednu nokširčinu poput onih kakve su starinari izvlačili iz vila koje je pomorska pešadija napustila, gvozdeni kovčežić s njegovih devedeset i dva odlikovanja i odelo od grubog lana bez činova istovetno sa onim u kome je nađen leš, izbušeno sa šest velikokalibarskih metaka koji su, ušavši s leđa i izbivši na prsa, načinili rupe kao da je rinula vatra, što nas je navelo da poverujemo u odavno raspredanu priču po kojoj dušmansko tane ispaljeno mučki s leđa prolazi kroza nj ni malčice mu ne naudiv, dok se tane ispaljeno spreda odbija i vraća na izdajničkog zlotvora, te ga je mogao raniti jedino kuršum ispaljen iz milosrđa od strane nekog ko ga je voleo toliko da bi za njega i umro. Obe uniforme su bile odveć male za leš, ali zbog toga ne odbacismo mogućnost da su ipak njegove, jer se jedno vreme zuckalo da je rastao do svoje stote godine, da su mu zubi treći put nicali u sto pedesetoj, iako telo izrovano kljunovima strvinara ne beše, istinu govoreći, krupnije od današnjeg muškarca srednjeg rasta, a zubi mu behu zdravi, sitni i zatupasti kao mlečnjaci, koža mu je imala boju žuči, istačkana staračkim pegama, bez ijednog ožiljka a levo-desno su landarale mlohave kese kao da je nekada veoma gojazan bio, zjapile su samo prazne duplje svojedobno turobnih očiju i jedino što je, izuzev okilavljenog muda, odudaralo od njegove veličine behu golema stopala, ravna i četvrtasta,

sa kandžama povijenim kao u kopca ispod kojih su se kupili kamenčići. Uprkos maloj odeći, letopisci su ga opisivali kao ljudeskaru, a zvanični napisi smernih podanika kao gorostasnog patrijarha koji nikada nije izlazio iz kuće jer kroz vrata nije mogao da prođe, voleo je decu i lastavice, znao nemušti jezik kojekakvih životinja, po predznacima mogao da predvidi pojedine prirodne pojave, zagledanjem u oči pogađao tuđe misli i poznavao tajnu lekovite soli kojom se vidaju rane gubavcima a uzetnicima pomaže da ponovo prohodaju. Mada se u zapisima odavno zameo svaki trag o njegovom poreklu, verovalo se da potiče iz beskrajnih pustara valjda zbog neutažive pohlepe za vlašću, načina njegove vladavine, potištenog izgleda, nepojamne zlobe srca koja ga je podstakla da proda more jednoj stranoj sili i nas osudio da živimo pred ovom ravnicom bez vidika prekrivenom trpkom mesečevom prašinom čiji su nam izlišni sumraci žalostili dušu. Procenjivalo se da je za života morao imati više od pet hiljada dece, sve listom nedonoščadije, s nebrojenim ljubavnicama bez ljubavi koje su se smenjivale u njegovom haremu, sve dok je u njima mogao da nalazi naslade, ali ni jedno dete nije nosilo njegovo ime ni prezime, osim ono koje mu rodi Letisija Nasareno, a ono je odmah po dolasku na svet naimenovao za divizijskog generala sa ovlašćenjima da sudi i upravlja jednom pokrajinom, jer je tvrdio da niko nije ničiji sin nego majčin i jedino majčin. Ta tvrdnja je po svemu sudeći važila i za njega, jer se znalo da je dete bez oca kao što je slučaj sa svim najčuvenijim tiranskim samodršcima u istoriji, te da mu je jedini rod za koji se znalo, a možda i jedini kojeg je imao, bila i ostala mati njegova, dušica moja Bendision Alvarado, kojoj su školski udžbenici pripisivali čudo da ga je začela bez udela muškarca i isticali da je u snu primila tajanstvena uputstva za svoju mesijansku službu, mati koju je ukazom proglasio matrijarhom domovine uz sasvim prosto objašnjenje da postoji samo jedna majka, i to baš ova moja, jedna nesvakidašnja žena neutvrđenog porekla čija je priprostost duše sablažnjavala slepe pobornike predsedničkog dostojanstva u početku njegove vladavine, jer se nisu mogli pomiriti s tim da majka šefa države vezuje oko vrata kesicu s kamforom koji ima da je štiti od svakojakih zaraza, da pokušava viljuškom nabosti kavijar, da korača poput patke u lakovanim cipelicama, niti su mogli podneti da na terasi muzičke dvorane drži košnice a po državnim nadleštvima gaji ćurke i ptice nafrakane vodenim bojama, da suši čaršave na balkonu za govore, nisu mogli da otrpe što je na jednom diplomatskom prijemu kazala kako sam se evo umorila preklinjući

Svevišnjega da svrgnu mog sina jer ovaj život u predsedničkoj palati, gospodine moj, pa to vam je isto što i da vasceli vek provodite uz upaljeno svetlo, a rekla je to isto onako neusiljeno i prirodno kao što se prilikom proslavljanja praznika otadžbine progurala kroz počasnu gardu držeći u ruci korpu s praznim bocama, pristupila predsedničkoj limuzini koja je tog časa kretala da izvrši svečanu smotru uz slavljeničko klicanje, ratničke slavospeve i pljusak cveća, te je kroz prozor od kola ubacila korpu i doviknula sinu e kad već prolaziš onuda ne budi lenj i svrati u radnjicu u komšiluku pa vrati ove boce, jadna majka. To pomanjkanje smisla za istoriju prekardašiće svaku meru na svečanom banketu kojim je proslavljeno iskrcavanje pomorske pešadije pod zapovedništvom admirala Higinsona, kada Bendision Alvarado smotri dičnog sinka svog u svečanoj uniformi sa zlatnim odlikovanjima i satenskim rukavicama koje je nosio do kraja života, te ne uspe da suzbije izliv materinskog ponosa i viknu što je grlo nosi pred svekolikim diplomatskim korom eh da sam znala da će mi sin postati predsednik republike slala bih ja njega u škole, gospodine moj, elem puče takva bruka da je proteraše u njenu predgradsku vilu, kućerdu od jedanaest odaja koju je on dobio na kocki jedne noći kada ga je išla karta dok su glavešine federalnog rata na kartaškom stolu izdelile među sobom predivnu četvrt s vilama odbeglih konzervativaca, mada Bendision Alvarado nije hajala za carske ukrase zbog kojih se bezmalo osećam kao žena Presvetog Oca Pape i radije je prebivala u prostorijama za poslugu zajedno sa šest bosonogih sluškinja koje joj dodeliše, pa se sa svojom šivaćom mašinom i kavezima s nafrakanim ptičicama useli u nekakvo zaboravu prepušteno potkrovlje do kojeg nikada nije dopirala žega i gde je bilo lakše rasterati komarce u šest uveče, sedala bi da šije uz beskorisnu svetlost iz velikog dvorišta i lekovit zapah tamarinda, dok su kokoši bezglavo gluvarile po salonima a vojnici na straži šacovali sobarice kroz prazne odaje, sedala bi i vodenim bojicama šarala zlatne vuge jadajući se sluškinjama na zlu sudbu moga jadnog sina kojeg je pomorska pešadija premestila u predsedničku palatu, tako daleko od majčice, gospodo, a bez verne ljube koja bi mu bila s ruke i priskočila ako ga noću kakav bol trgne iz sna, i da se bakće s tim dužnostima predsednika republike, za pišljivih tri stotine pesosa mesečno, jadno moje čedo. Znala je ona i te kako šta govori, jer ju je on svakodnevno posećivao dok je grad greznuo u mulj popodnevnog odmora, donosio joj ušećereno voće za kojim je ludovala i koristio se prilikom da joj se izjada na svoju čemernu ulogu pešadijske

marionete, pričao joj je kako mora da ćoriše i skriva u ubruse ušećerene narandže i ukuvane smokve, jer okupacione vlasti imaju knjigovođe koji knjiže čak i ostatke od ručka, jadikovao je kako je onomad u predsedničku palatu banuo zapovednik oklopnjače sa nekakvim kobajagi kopnenim bog te pita astronomima koji su premeravali sve i svja a da me ni pozdrava ne udostojiše nego su mi iznad glave razvlačili metar sračunavajući pri tom nešto na engleskom a meni preko prevodioca dobacivali, tornjaj se odavde, i on se tornjao, sklanjaj mi se sa svetla, i on se sklanjao, ma nosi se s milim bogom negde da ne smetaš, u materinu, a on nije znao kuda bi se bestraga denuo da ne smeta, jer je merilaca bilo kao pleve te su čak i obim svetlosti na balkonima premeravali, ali ni to ne beše ponajgore, majko, nego su mi jošte iznogetali na ulicu i poslednje dve rahitične naložnice, pošto je admiral izjavio da ne dolikuju jednom predsedniku, pa se bogme pritisnut oskudacijom u ženskinju ponekad s večeri pravio kao da odlazi iz predgradske vile, ali mati je naslućivala kako u polumraku spavaonica spopada sobarice, što bi toliko sjadilo njenu dušu da je uznemiravala ptice u kavezima kako niko ne bi načuo kakvi jadi njenog sinka more, terala ih je da iz sve snage pevaju samo da susedi ne čuju galamu tih kidisavanja, bruku silovanja i prigušene pretnje ma smirite se, moj generale, ili ću sve reći vašoj mami, trzala je drozdove iz popodnevnog dremeža goneći ih da krešte dok ne crknu da niko ne bi čuo njegovo bezdušno dahtanje brzojepca, njegov jad odevenog ljubavnika, njegovo pseće skičanje i usamljeničke suze koje su padale kao što pada sumrak, kao da gnjiju od sažaljenja dok kokoške kokodaču po spavaonicama usplahirene tim nenadanim ljubavisanjima na brzu ruku pod tečnostaklenim vazduhom bezbožnog avgusta u tri po podne, jadni moj sinko. Ovo stanje oskudice potrajaće sve dok okupacione snage, isprepadane nekom zarazom, ne napustiše zemlju mnogo pre isteka roka utvrđenog prilikom iskrcavanja, rastaviše na numerisane delove oficirske bivake i složiše ih u drvene sanduke, zguliše čitave plavetne travnjake, smotaše ih kao ćilime i odnesoše, smotaše i gumene cisterne za sterilizovanu vodu dopremanu iz njihove zemlje da im crvi iz naših pritoka ne bi izgrizli utrobu, porušiše svoje bele bolnice, dinamitom digoše u vazduh svoje kasarne da niko ne dozna kako su bile sagrađene, uz dok ostaviše staru oklopnjaču iz vremena iskrcavanja čijom je palubom za junskih noći tumarala avet jednog admirala izgubljenog u oluji, ali pre nego što će svojim letećim vozovima odneti svu tu silesiju od prenosivih ratova, njemu prikačiše medalju za

dobrosusedske odnose, ukazaše mu počasti kao šefu države i rekoše što ih grlo nosi evo te tu gde jesi ostavljamo sa tvojim crnačkim jebarnikom, pa deder da vidimo kako ćeš se bez nas snaći, elem odoše, majko, odmagliše, sunce im jarko, i prvi put nakon dugih godina koje je protavorio kao snuždeni telac okupacije, on se pope uz predsedničke stepenice te stade vladati živom rečju i pojavom svojom, zahvaćen kovitlacom kukumakanja da obnovi borbe petlova, u redu, obnoviću ih, da opet dozvoli puštanje papirnih zmajeva i ostale sirotinjske zanimacije koje su marinci zabranili, neka vam bude, odobravao je, pošto beše tako siguran da ima u rukama svekoliku vlast pa preobrnu boje na zastavi, a frigijsku kapu u grbu zameni pobeđenim zmajem zavojevača, jer, na kraju krajeva, majko, sami sebi smo psi čuvari, neka živi kuga. Čitavog života sećaće se Bendision Alvarado onih nenadanih uzleta moći, ali i onih starijih i čemernijih naleta bede, mada ih se nije nikada podsetila s takvom sjađenošću kao posle one lakrdije od umiranja kada je on gacao kroz kaljugu izobilja a ona se svakome ko bi pristao da je sasluša vajkala kako ne vredi biti predsednikova mama i nemati na belome svetu ništa osim te tužne šivaće mašine, jadala se eto koliko god da je lepa ta njegova kočija s rojtama moj siroti sinak neće imati ni groba da mrtav otpočine posle toliko godina služenja domovini, gospodo, pa to nije pravedno, ali se nije žalila iz navike ni pritvorno, nego zato što joj se više nije jadao na svoje nevolje niti je kao ranije doletao da joj poverava državne tajne, a toliko se izmenio od vremena iskrcavanja pomorske pešadije da se Bendision Alvarado činilo da je postao stariji od nje, pretekavši je u vremenu, slušala ga je kako se često zna zagrcnuti u pola reči, ponekad je balio i gubio osećanje stvarnosti, pa bi je obuzimala neka više kćerinska nego materinska samilost čim ga ugleda kako dolazi u predgradsku vilu sa naramkom zavežljaji, očajnički pokušavajući da ih raspakuje sve odjednom, zubima je kidao uzice, lomio nokte o obruče, pre nego što bi ona pronašla makaze u kotarici sa priborom za šivenje, sve je izvlačio šakama punim strugotine, gušeći se u grozničavom zanosu, gledaj der sve ove trice i kučine, majčice moja, govorio je, pogledaj živu sirenu u akvarijumu, gle anđela na navijanje u prirodnoj veličini kako leti odajama i otkucava sate, vidi ogromnog puža iz koga je umesto huke morskog valovlja i vetra odjekivala nacionalna himna, kakve li samo tričarije, majko, evo vidiš kako je lepo ne biti golja, govorio je, ali ona nije raspirivala njegovo ushićenje, nego je grickala četkice za bojenje zlatopernih vuga da sin ni primeti kako joj se srce kida od tuge pri pomisli na

prošlost koju niko nije poznavao bolje od nje, prisećajući se koliko ga je samo stajalo da zasedne i održi se na toj stolici gde i sada sedi, i to ne u današnje vreme, gospodo moja, ne u ove lagodne dane kada je vlast opipljiva i jedinstvena stvarka, staklena kuglica na dlanu, kako bi on rekao, nego u vreme kada je vlast bila vetropirasta sabljarka pobegulja što pliva bez boga i zakona u nekoj susednoj palati, gonjena ruljom nezajaznih poslednjih vođa federalnog rata koji su mi pomogli da svrgnem pesnika Lautarija Munjosa, prosvećenog despota, koji ode bogu na istinu sa svojim molitvenicima od Svetonija na latinskom i svoja četrdeset i dva čistokrvna konja, a kao uzvrat za vojničku službu prigrabiše hacijende i stoku nekadašnjih a sada prognanih vlastelina, te među sobom izdeliše zemlju na nezavisne pokrajine uz neporecivo obrazloženje da je ovo federalizam, moj generale, za nj smo krvcu svoju lili, pa su bili apsolutni kraljevi na svojoj zemlji i imali sopstvene zakone, lične državne praznike, novčanice sa svojeručnim potpisima, sopstvene svečane uniforme, sablje optočene dragim kamenjem, dolame s dvostrukim zlatnim gajtanima i troroge šešire s perjanicama od paunovog repa preslikane sa starinskih hromiranih portreta vicekraljeva otadžbine pre njega, a bejahu neotesane prostačine i ganutljivci, gospodine, bez ičijeg odobrenja su ulazili u predsedničku palatu baš na glavnu kapiju jer domovina je sviju nas, moj generale, za nju smo živote žrtvovali, utaborili bi se usred svečane dvorane sa čoporom svojih žena, porodom i stokom koju su na svakom koraku ubirali kao mirovni danak e da im slučajno ne ponestane jestiva, vukli su za sobom buljuke divljačnih plaćenika koji su namesto čizama uvijali nožurde u krpene obojke i jedva znali natucati pogdekoju reč kako bog zapoveda, ali im ne beše ravnih u smicalicama pri kockanju, u krvoločnosti i umešnosti pri baratanju oružjem, pa je stoga vladin dvor ličio na čergarsko taborište, gospodine moj, vonjao je teškim zadahom poplavljenih prirečišta, generalštabni oficiri su odvlačili pokućstvo republike na svoja imanja, igrajući domine krčmili su položaje u vladi, ne hajući za preklinjanja njegove majke Bendision Alvarado koja nije stizala da predahne trudeći se da pomete silesiju vašarskog đubreta i da makar spolja malčice zabašuri taj brodolom, jedino je ona pokušavala da se odupre strahotnoj razularenosti liberalističkog junačenja, jedino je ona pokušavala da ih metlom izagna uviđajući kako kuća grezne u razvrat sa tim besramnim nikogovićima koji su se uz kockanje otimali za fotelje u vrhovnoj vladi, videla ih je kako se međusobno jebu iza klavira ili seru u amfore od alabastera iako ih je

upozoravala nemojte, gospodo, nisu to nokširi nego amfore izvučene iz mora kod Pantelarije, ali su oni bandoglavo ostajali pri svome da su to samo bogataške sernice, e gospodine moj, ne beše ljudske sile da ih razuveri, a ni sile božje da spreči generala Adrijana Gusmana da prisustvuje diplomatskom prijemu povodom desetogodišnjice mog dolaska na vlast, niko nije ni zamisliti mogao šta nas čeka kada on banu u plesnu dvoranu, utegnut u jednostavnu uniformu od belog lana, šivenu za tu priliku, banu bez oružja, kao što mi je časnom vojničkom rečju obećao, banu sa buljukom francuskih begunaca obučenih u civilna odela i sa kićankama iz Kajene, pa je te delije general Adrijano Gusman redom izdelio ambasadorkama i ministarkama, prethodno zamolivši uz naklon njihove muževe za dopuštenje, jer je od svojih plaćenika načuo da se tako radi jelte na otmenim prijemima u Versaju, pa i on tako postupi sa retkim smislom za kavaljersku uglađenost, a zatim sede u jedan ugao dvorane i poče pažljivo pratiti ples odobravajući glavom, vrlo dobro, govorio je, baš moćno đuskaju ovi šiljokurani iz tih jevropa, govorio je, jašta, što dikla navikla, govorio je, tako zaboravljen u naslonjači da jedino ja primetih kako mu jedan od njegovih posilnih doliva šampanjac čim srkne, elem što je vreme odmicalo, on je bivao napetiji i krvožedniji nego inače, otkopčavao po jedno puce na vojničkoj bluzi natopljenoj znojem svaki put kada bi mu suzdržavani podrig sunuo do očiju, jecao je od pospanosti, majko, ali je najednom s teškom mukom ustao u prekidu igre, otkopčao svu dugmad s bluze, potom je raskopčao rastriž i stao istresati stojka, svojim mlohavim šmrkom matorog strvinara prskao je namirisane izreze na haljinama ministarki i ambasadorki, a kiselom mokraćom ratničke pijandure polivao meke skute od muslina, prslučiće od zlaćanog brokata, lepeze od nojevine, nehajno pevušeći usred preneraženosti uzvanica, nevoljeni ja sam dragan što zaliva ruže u tvom perivoju, oh ruže, ruže proletnice, pevao je, ali se niko ne usudi da ga spreči, čak ni ja jer znam da sam moćniji od svakoga posebice, ali ne i od dvojice kad se zavere protiv mene, još ne shvatajući da on druge vidi onakvima kakvi jesu, dok drugi nisu nikada uspeli proniknuti šta u svojoj glavi snuje granitni starac čija je mirnoća ponajmanje nalikovala bezgraničnoj opreznosti i bezmernoj spremnosti da čeka svoj trenutak, samo videsmo setne oči, ukočene usne, ruku kao u sramežljive device koja ni zadrhtala nije na balčaku sablje onog užasnog popodneva kada ga obavestiše da se, moj generale, komandant Narciso Lopes, sluđen drogom i rakijom anisovačom, zatarabio u nužnik sa jednim konjanikom iz predsedničke garde

pa ga je tamo počeo milokurno popaljivati kao pojebulja i potom ga naterao da mi ga zdudučiš celoga, sunac ti jebem, to je naređenje, celcijatog, ljubavi moja, sve do tvojih zlaćanih oraščića, plakao je od bola, jektao od uspaljenosti, sve dok nije došao k sebi, bljujući od poniženja, bauljajući četvoronoške, glavu zagnjurivši u smradne isparine čučavca, a onda je povodeći se odigao konjičkog adonisa i ravničarskim ga kopljem prikovao kao leptira na prolećnom goblenu u primaćoj dvorani odakle ga nijedan majčin sin nije smeo da otkuje za čitava tri bogovetna dana, a on će na sve to, eh jadnik, jer on je samo motrio na svoje nekadašnje drugare po oružju da ne kuju zaveru, ali im se u lične živote nikada nije mešao, ubeđen da će se oni ionako sami međusobno potamaniti, verujući u to još mnogo pre nego što ga izvestiše da je generala Hesukrista Sančesa, moj generale, sopstvena svita morala dotući stolicama pošto je ućario besnilo od ujeda mačke, eh jadnik, jedva da je digao pogled sa domina kada mu šanuše vest da se, generale moj, general Lotario Sereno udavio jer mu je konj naprečac crknuo dok je preplivavao reku, eh jadnik, jedva da trepnu kada mu javiše kako je, generale moj, general Narciso Lopes zakrkao sebi u guzicu štapin dinamita, pa je sebi razneo utrobu srameći se svog neutaženog guzojeblja, eh jadnik, kao da ga se ne tiču te izopačene smrti, a onda je izdao ukaz o jedinstvenim posmrtnim počastima za svakog od njih, proglasio ih mučenicima palim na dužnosti i sahranjivao ih uz veličanstvene pogrebe u nacionalnom panteonu, jer je otadžbina bez heroja isto što i kuća bez vrata, govorio je, a kada je u celoj zemlji preostalo samo šest ratnih generala, on ih pozva u predsedničku palatu da rođendan njegov proslave kao stari drugari, gospodine moj, pozva svakog bez izuzetka, uključujući i generala Hasinta Algarabija, najmračnijeg i najprevejanijeg među njima, koji se hvalisao da je materi rođenoj načinio sina i pio jedino iz drvenih posuda s barutom, osim nas ne beše nikog u svečanoj dvorani kao u dobra stara vremena, moj generale, svi bejasmo na okupu bez oružja kao rođena braća ali sa oružanim pratiocima natiskanim u susednoj dvorani, svi natovareni velelepnim poklonima za jedinog među nama koji je uspeo da nas sve shvati, govorili su, želeći time reći kako je jedino njemu pošlo za rukom da gospodari nad svima njima, jedino je on uspeo da iz pustarske jazbine bogu za leđima dovuče legendarnog generala Saturna Santosa, čistokrvnog i nepredvidljivog Indijanca koji je vazda išao kako ga je jebena majka kurva okotila, s bosim tabanima na zemljici crnoj, moj generale jer mi mudonje ni disati ne možemo ako ne osećamo tle pod nogama, beše

stigao umotan u vunen ogrtač islikan čudnovatim životinjama jarkih boja, stigao je samcijat, kao što i vazda iđaše, bez pratnje, ovenčan turobnim oreolom, a od oružja je imao jedino mačetu za sečenje šećerne trske koju odbi da otpaše jer ona nije ratno oružje nego je oruđe za rad, a na poklon mi donese orla vičnog da se u muškim bojevima bori, donese i harfu, majko, sveti instrument čiji su zvuci suzbijali olujine i tako ubrzavali doba žetve, a na kome je general Saturno Santos tako srceparatelno umeo po žicama prebirati da je u svima nama raspirio čežnju za strahotnim ratnim noćima, majko, uznemirio nas je zadah šugave ratne psine, a u dušama našim zače se ratnička pesma o zlatnom brodu kojim ćemo zabroditi,[7] i uglas su zapevali od sveg srca, majčice moja, a ja se vrnuh sa palube obliven suzama, pevali su žderući ćurana nadevenog šljivama i polutinu praseta, svak je iz svoje čuture pio, svak je svoju rakiju cevčio, svi osim njega i generala Saturna Santosa koji ni kapi nisu okusili otkad za sebe znaju, nisu ni pušili, a jeli su tek toliko da goli život održe, složno su pevali u moju čast pesme svi tajnice koje kralj David pevaše, pevali su uplakani sve one rođendanske pesme koje su se pevušile pre nego što je konzul Hajneman doneo one novotarije, moj generale, onaj cilindrični fonograf s trubom i ploču *happy birthday*, pevali su polusneni, polumrtvi od šljokanja, ne obazirući se više na ćutljivog starca koji, čim izbi ponoć, uze svetiljku i po svom vojničkom običaju krenu pre spavanja u redovni obilazak kuće, a u povratku kroz prazničnu dvoranu poslednji put vide šest generala polegalih po patosu, jedan do drugoga bejahu zagrljeni, nepomični i uspokojeni, pod zaštitom oružanih pratnji koje su budno motrile jedna drugu, jer su se čak i onako zagrljeni i pospali, oni bojali jedan drugoga gotovo isto onoliko koliko se svaki od njih plašio njega, a koliko je on sa svoje strane strahovao od njihovih zavera, pa ponovo okači svetiljku o nadvratak i navuče tri zasuna, tri kračuna, tri zvekira od svoje spavaonice, prući se potrbuške po podu, s desnicom svojom rukom ispod glave umesto jastuka, baš istog trenutka kada su se potporni stubovi kuće uzdrmali od složne paljbe koju su iz svih oružja jedanak ispalile oružane pratnje, sunce li im krvavo, bez ikakvog drugog zvuka u tom času, bez ikakvog vapaja, jednom, pa još jednom i sve bje gotovo, jebi ga, gotovo bje to sranje, samo se barutana omaglica rasu po svetskoj gluvoti i jedino on zdrav i čitav izmače zanavek tim stradanijima vlasti kada u prvim slezovim rumenima praskozorja smotri posilne kako gacaju kroz kaljugu krvi u

gozbenoj dvorani, smotri mater svoju Bendision Alvarado kako se onesvešćuje od užasa otkrivši da krv lipti iz zidova, svejedno što su ih posušivali krečom i pepelom, gospodine moj, krv je brizgala iz čilima ma koliko da su ih cedili, krv je potocima kuljala kroz hodnike i kancelarije, sve više što su ih revnosno ribali ne bi li zabašurili strahote pokolja poslednjih junaka našeg rata koje su, prema saopštenju službenog dobošara, poubijale njihove sopstvene razbesnele oružane pratnje i čijim se leševima, uvijenim u zastavu domovine, zasitilo groblje velikana prilikom veličanstvenih pogreba, jer niko od pratilaca nije izvukao živu glavu iz te krvave klopke, baš niko ne preteče, moj generale, osim generala Saturna Santosa zaštićenog đerdanima skapulara i vičnog indijanskim bajalicama da se preobrati u šta god poželi, neka je proklet, mogao se prometnuti u pasanca ili u jezerce, moj generale, mogao se i u grom prometnuti, a on znavaše da je sve to tačno, jer su mu i njegovi najveštiji tragači još od poslednjeg Božića izgubili svaki trag, a najbolji psi za lov na tigrove su ga tražili u suprotnom smeru, no on mu se ukazao u obličju pikovog kralja na kartama njegove gatare, bio je u životu, obdan spio a obnoć hodio preko slomivrata zemnih i vodenih, ipak za sobom ostavljajući trag molitava koje su pomućivale razbor progoniteljima i ništile volju neprijateljima, ali on ni časka nije odustajao od potere, danonoćno, godinama i godinama, dok jednog dana posle mnogo godina kroz prozor predsedničkog voza nije ugledao buljuk ljudi i žena s decom, stokom i kuhinjskim posuđem, a takve je buljuke viđao često kako se potucaju za ratnim trupama, spazio ih je kako gamižu po kiši i nose svoje bolesnike u visaljkama okačenim o pritke, idući za nekim veoma bledim čovekom u ogrtaču od konoplje koji tvrdi da je izaslanik nebeski, moj generale, a on se lupi po čelu i povika, pa to je on, sisu li mu materinu, zaista je to bio general Saturno Santos, prosjačio je milostinju od hodočasnika prebirajući po svojoj razdešenoj harfi, ubog i smrknut sa izlizanim filcanim šeširom, u pohabanom ponču, ali ga ni u tom bednom stanju ne beše lako ucmekati kao što se uzdao, bogme nije, jer najpre mačetom odrubi glave trojici njegovih najboljih ljudi, a potom se uhvati ukoštac sa najkrvoločnijima, tako odvažno i spretno, da je ovaj izdao zapovest neka zaustave voz pred tužnim grobljem u toj pustinjskoj bestragiji gde je taj izaslanik držao propovedi, no čim je predsednička garda s oružjem na gotovs poiskakala iz vagona obojenog u boje zastave svi se listom razbežaše, niko ne ostade u vidokrugu, osim general Saturno Santos pored svoje mitske harfe, stegnuvši ruku oko balčaka, beše kao opčinjen pojavom

smrtnog neprijatelja koji se pomoli u platnenom odelu bez činova, bez oružja, na sedištu vagona, tako star i dalek, kao da se nismo videli stotinu godina, moj generale, učini mi se umoran i sam, užuteo u licu usled bolesne jetre a očiju plačnih, ali je imao mrtvački bled sjaj kao neko ko nije gospodar samo svekolike svoje moći nego i moći za koju se klao sa svojim mrtvacima, tako da odlučih umreti bez opiranja jer mi je izgledalo besmisleno suprotstavljati se starcu koji je potegao iz tolike daljine bez ikakvog drugog razloga ili vrednosti osim divlje potrebe da vlada, ali mu on pokaza orožnali dlan nalik trbuhu morske raže i reče neka te bog čuva, daso, ti si potreban domovini, jer je odvajkada znao da se nepobediv čovek može savladati jedino prijateljstvom, a tada general Saturno Santos poljubi zemlju kojom je starina kročio i poče ga preklinjati udostojite me milosti da vam služim kako budete blagoizvoleli, moj generale, sve dok ove ruke budu mogle da seku mačetom, i on prihvati, neka ti bude, imenova ga svojim telohraniteljom samo pod uslovom da mi nikada ne ideš iza leđa, pretvori ga u svog saigrača u dominama i četveroručke opelješiše mnoge despote u nemilosti, uzimao ga je bosonogog u predsedničku kočiju i vozio na diplomatske prijeme da onim dahom tigra razagna psine i prestravi ambasadorke, prisili ga da noćiva upreko pred vratima njegove spavaonice ne bi li se nekako kurtalisao straha od zaspivanja u vreme kada mu je život postao toliko čemeran da je cvokotao pri pomisli da se obre sam i suoči sa ljudima iz svojih snova, a tolike godine ga je držao na ciglo deset pedalja od svog poverenja sve dok mokraćna kiselina nije sasušila snagu njegove ruke da razmahne mačetom i tada ga je zamolio za milost ubijte me svojom rukom, moj generale, da nikome drugom ne bih priuštio užitak da me bez ikakvog prava ubije, ali on mu dodeli dobru penziju i medalju u znak zahvalnosti pa ga posla da skonča poslednje dane u onoj pustinjskoj jazbini konjokradica gde se i rodio, ne mogavši da obuzda suze kada general Saturno Santos bez iole stida i grcajući u jecajima prozbori eh kakve li govnarije, moj generale, vidite li kako dođe čas da i najdrčnije mudonje postanu slabotinjske pederčine. A stoga niko bolje od Bendision Alvarado nije mogao shvatiti detinjasto ushićenje s kojim je nadoknađivao zlopaćenja i izbezumljen je s kojim je ćerdao prihode od vlasti ne bi li pod stare dane namirio ono što u detinjstvu nije imao, ali je besnela kada bi zloupotrebljavali njegovu starmalu bezazlenost i uvaljivali mu one amerske drangulije koje i ne behu baš jeftine, niti su iziskivale više promućurnosti od one rabote s lažnim pticama zlatoperkama koje nije uspevala utrapiti više od

četiri, lepo je što uživaš, sinko, govorila je, ali misli malčice i na budućnost, jer ne bih baš volela da te vidim kako pred crkvenim vratima bogoradiš da ti bace koju crkavicu u šešir ako te ne daj bože jednog dana pre ili kasnije skinu sa te stolice gde si zaseo, kad bi umeo makar da pevaš ili da si nadbiskup, ili moreplovac, ali ti si ništa drugo do general i jedino umeš da zapovedaš, savetovala ga je da zakopaš na sigurnom mestu sve pare koje ti preteknu od vlade, i to tamo gde će ih samo on umeti naći, da ti se nađu u nevolji ako budeš morao jednog dana da bežiš glavom bez obzira poput onih kukavnih predsednika bez kučeta i mačeta što presipaju iz šupljeg u prazno zaboravljeni vapeći pisak brodova iz one kuće na grebenu, nek ti oni budu nauk, govorila je, ali on nije nimalo hajao, samo ju je umirivao čarobnom uzrečicom budi spokojna majko, mene ovaj narod voli. Mnoge će godine poživeti Bendision Alvarado jadajući se na nemaštinu, svađajući se sa sluškinjama oko pijačnih računa i nabavke, čak je i obroke preskakala ne bi li neku crkavicu uštedela, a niko se nije usudio da joj otkrije da je ona jedna od najbogatijih žena na kugli zemaljskoj, da su sve dobiti koje je on zgrtao u državnim rabotama uknjižene na njeno ime, da ona nije samo vlasnica beskrajnih zemljišta i nebrojenih stada nego i mesnih tramvaja, pošta, telegrafa i nacionalnih voda, pa je svaki brod koji plovi pritokama Amazona ili teritorijalnim morima bio obavezan da plaća plovidbene dažbine o čemu nije pojma imala do smrtnog časa, kao što godinama nije znala da joj sinak nije baš takav nezbrinuti golja kao što je umišljala dok joj je dolazio u predgradsku vilu gušeći se zadivljen staračkim igračkama, jer ne samo što je ubirao porez za svako grlo stoke kojim je zemlja raspolagala i ne samo što je primao novčane naknade za svaku učinjenu uslugu i ne samo što je od svojih pristaša dobijao poklone umesto kamate, nego je povrh svega izumeo i godinama iskorišćavao nepogrešiv sistem da dobija glavne zgoditke na lutriji. Beše to vreme posle njegove lažne smrti, vreme buke, gospodine moj, nazvano tako ne zbog podzemne tutnjave, kao što su. mnogi verovali, one tutnjave koja je u noći mučenika svetog Heraklija uzdrmala celu otadžbinu ali nikada nije bila pouzdano objašnjena, nego zbog neprekidnih podrhtavanja od radova započetih u temeljima i lagumima koji se nikako nisu privodili kraju i po buci su izgledali najveći na svetu, beše to mirno doba kada je sazivao državno veće u časovima sijeste koju bi provodio u predgradskoj vili, zavaljen nauznak u njihaljci za spavanje hladeći se šeširom ispod prijatnog granja tamarinda, sklopljenih očiju je slušao blagoglagoljive doktore

napomađenih brkova koji bi se redom načetili oko njihaljke i tu većali, ubledeli od omorine u čojanim jaknama i stisnuti celuloidnim okovratnicima, slušao civilne ministre koje je iz dna duše mrzeo, a ipak ih je iznova imenovao valjda uviđajući da mu se to isplati i slušao njihova baljezganja o državnim poslovima dok su petlovi uokolo po dvorištu saletali i besramno naskakivali na kokoške, a zrikavci neprekidno cvrčali i besanički gramofon u susedstvu verglao otrcanu pesmu Suzana dođi Suzana, a onda bi najednom zamuknuli, tišina, general je zaspao, na šta bi on zaurlao ne otvarajući oči, ne prestajući da hrče, nisam zaspao usroguzi, nastavite, te bi oni nastavljali sve dok on ne izgega iz paučina sijeste i presudi da u celom tom proseravanju ima pravo jedino moj pajtaš ministar zdravlja, u milu materinu, prestanite s tim pizdarijama, prestali bi, čavrljao je sa svojim ličnim ađutantima vucarajući ih kojekuda dok je jeo u hodu s tanjirom u jednoj a kašikom u drugoj ruci, otpravljao ih je niz stepenište uz ravnodušno radite štogod vam se prohte jer kako god okreneš valjda ja ovde zapovedam, nek si jebe mater, pa ga više nije spopadala suluda misao da zapitkuje vole li ga ili ne vole, u milu materinu, presecao je vrpce na svečanim otvaranjima, lično se pojavljivao u javnosti glavom i bradom prihvatajući sve opasnosti vladanja kao nikada ranije dok su bila mirnija vremena, u milu materinu, igrao beskonačne partije domina sa mojim doživotnim pajtašom generalom Rodrigom de Agilarom i mojim pajtašom ministrom zdravlja, jedinim ljudima u koje je imao toliko poverenja da su od njega mogli zaiskati slobodu za nekog zatvorenika ili pomilovanje za osuđenika na smrt, jedino se oni usudiše te ga zamoliše da primi u vanrednu posetu kraljicu lepote siromaha, bajno stvorenje iz onog brloga bede koji smo zvali predgrađe psećih razbojišta zato što su se po ulicama od pamtiveka krvili svi tamošnji kerovi ne sustajući ni časa, iz onog saklonitebože šanca u koji patrole nacionalne garde nisu zalazile jer bi ih do gole kože odžeparili i dok dlanom o dlan rasturili im kola na sastavne delove, tamo gde su siroti zalutali magarci ulazili na jednom kraju ulice a izlazili na drugome kao vreća kostiju, tamo gde su jeli bogatašku decu pečenu na ražnju, moj generale, prodavali je na pijaci prerađenu u kobasice, zamislite, eto tamo se rodila i dane svoje živi Manuela Sančes moje zle sudbe, neven sa đubrišta čijoj se neverovatnoj lepoti divila otadžbina, moj generale, a njega je tako zagolicala želja da vidi ako je istina sve što mi rekoste, prirediću joj vanredni prijem, čak ću s njom i prvi valcer odigrati, sunac joj krasni, neka novine o tome pišu, naredi, jer te tandarije

oduševljavaju sirotinju. Ipak, prve noći posle tog prijema, dok su igrali domine, on sa neskrivenom ozlojeđenošću reče generalu Rodrigu de Agilaru da kraljica lepote siromaha ne zavređuje truda ni da se s njom odigra valcer, da je tako obična kao i sve Manuele Sančes iz predgrađa u onoj haljini šumske vile sa muslinskim obrubima, pozlaćenom krunom nagizdanom lažnim dijamantima i ružom u ruci pod budnim okom matere koja ju je čuvala kao da je od žeženog zlata, tako da joj dade što je zaiskala, a zaiskala je samo električnu struju i tekuću vodu za svoje predgrađe gde se kerovi rastržu, samo ih upozori da je to poslednji put da primam molioce, u materinu nek se nose, neću više da razgovaram sa sirotinjom, eto tako reče, ne završivši partiju, tresnu vratima i odmagli, zatim ču da izbija osam sati, namiri senom krave u štalama, naredi da iznesu gomilu balege, podrobno pregleda kuću i, s tanjirom u jednoj a kašikom u drugoj ruci, jedući u hodu kuvano meso s pasuljom, beli pirinač i kriške zelene banane, prebroja stražare od ulaznog trema do spavaonica, svih četrnaest behu na broju i stražarskom mestu, spazi da preostali pripadnici garde igraju domine u stražari prvog dvorišta, ugleda gubavce polegale po ružičnjaku a oduzetnike po basamacima, izbi devet sati, a on pometnu na rub prozora tanjir sa nedokusanim jelom i u tren oka se obre u naložničkoj baraci gde stade premetati po glibnoj uskislosti odaje u kojoj su naložnice spavale ponekad utroje u istoj postelji zajedno sa svojom nedonoščadijom, najaha na nekakvu gomilu sa zapahom jučerašnjeg čorbuljaka i porazmaknu tamo dve glave a onamo šest nogu i tri ruke ne pitajući se hoće li ikada doznati koja li beše koja među njima, koja li mu je iscedila jajca a da se nije ni probudila niti ga u snu imala, koja li mu je iz drugog kreveta pospano došapnula ma nemojte tako glasno, generale, isprepadaćete decu, potom se vrati u kuću, proveri zasune na dvadeset tri prozora, zapali kravlju balegu na svakih pet metara od glavnog predvorja do svojih odaja, oseti vonj dima, seti se nekog neverovatnog detinjstva koje je moglo biti i njegovo a setio bi ga se jedino kad stane da dimi i potom ga zanavek prepuštao zaboravu, pođe unatraške gaseći svetla od spavaćih odaja do predvorja i pokrivajući kaveze sa već pospalim pticama, izbroja ih pre nego što ih pokri lanenim pokrovcima, četrdeset i osam, još jednom obigra celu kuću sa svetiljkom u ruci, zatim spazi samoga sebe kako se umnožava u četrnaest generala koji u ogledalima koračaju jedan za drugim sa svetiljkom u ruci, beše već deset sati, sve je u redu, vrati se do spavaonica predsedničke garde, pogasi im svetla, laku noć,

gospodo, pronjuška kroz javne službe u prizemlju, kroz predsoblja, nužnike, iza zavesa, ispod stolova, nema žive duše, skinu svežanj ključeva koje je običnim pipanjem mogao da prepozna, zaključa nadleštva, pope se na prvi sprat zavirujući u svaku odaju, redom ih zaključa, izvuče ćup s medom iz tajnog skrovišta iza neke slike i uze dve kašike pred spavanje, pade mu na um njegova mati koja već spi u predgradskoj vili, Bendision Alvarado ophrvana dremežom pri rastancima dok kroz metvicu i divlju mažuranu maše rukom ptičarke i hledunjave bojadžijke zlatoperki poput mrtve majke iskrenute na bok, laka ti bila noć, majčice, reče, a tebi još lakša, sinko, odgovori mu pospana Bendision Alvarado iz predgradske vile, okači lampu o kuku ispred svoje spavaonice i ostavi je tako da gori dok bude spavao izričito naredivši da je nikada ne smete gasiti jer je to svetlo da se klisne u slučaju da zagusti, izbi jedanaest sati, poslednji put pregleda kuću utonulu u mrak, nije li se neko ušunjao misleći da on spava, hodao je prosipajući za sobom zvezdane iskre od zlatne raamuze u kratkotrajnim rasvitima između zelenih mlazeva kolutujuće svetlosti sa svetionika i između dva bleska spazi nekog gubavca kako besciljno ide spavajući, presrete ga i povede kroz pomrčinu ne dotičući ga rukom i osvetljavajući mu put svetiljkom svoje budnosti, ostavi ga u ružičnjaku, ponovo prebraja straže u tami, vrati se u spavaonicu i ugleda ispod svakog prozora jedno te isto more, Karibe u aprilu, osmotri ih dvadeset tri puta ne zastajući i more beše kao vazda u aprilu nalik zlatnoj močvari, izbi ponoć, sa poslednjim udarom zvona katedrale oseti u kili burgijanje potmulih zvižduka užasa, beše to jedini zvuk na celom svetu, a on sam beše svekolika otadžbina, namače tri zasuna, tri kračuna, tri katanca na vratima od svoje spavaće odaje, ispiša se sedeći na nokširu, pišnu dve kapi, pišnu četiri, pišucnu sedam mučnih kapi, prući se potrbuške po podu i zaspa istog trena, no nikakav sanak ne usni, beše četvrt do tri kada se probudi obliven znojem, uznemiren nepobitnom činjenicom da ga je neko motrio dok je spavao, neko ko je kadar ući ne uklanjajući zasune, ko je tamo, zapita, ne beše nikoga, zažmuri, ponovo oseti da neko zuri u njega, otvori oči i preneražen ugleda, boktejebo, pa to je Manuela Sančes koračala odajom ne uklanjajući zasune, ulazila je i izlazila kako joj se prohte prolazeći kroz zidove, o Manuelo Sančes moja zlokobnice u muslinskoj haljini sa žeravom ruže u ruci i prirodnim mirisom gospinog gorobilja u dahu, reci mi da sve ovo bezumlje nije java, govorio je, reci mi da to nisi ti, reci mi da ova samrtna vrtoglavica ne nastupa kao malaksanje od opojnog gorobilja tvog daha, ipak bila je baš

ona, bila je njena ruža, a njen se vreli dah miomirisno širio odajom poput neumornog šapata krotiteljskijeg i prepotopskijeg od hučanja morskog, o Manuelo Sančes mog stradanja ne beše mi pisana na dlanu, niti se ukaza na dnu kafene šolje, ne beše te ni u gatarskim vodicama koje su prorekle kako ću umreti, nemoj trošiti moj vazduh za disanje, ne diraj mi u snove ni u carstvo mraka ove odaje u koju žena nikada kročila nije niti je trebalo da kroči, ugasi mi tu ružu, cvileo je, dok je bauljajući tražio prekidače za svetlo a nalazio umesto svetla samo Manuelu Sančes mog ludila, sunce mu jarko, zašto moram da te nalazim kada te nisam ni gubio, ako hoćeš uzmi moju kuću, uzmi i čitavu otadžbinu s njenim zmajem, samo me pusti da upalim svetlo, škorpijo mojih noći, Manuelo Sančes moje kile, kurvina kćeri, povika, verujući da će ga svetlost izbaviti iz začaranosti, urlajući odvedite je, oslobodite me nje, sunovratite je niz hridi sa sidrom o vratu da nikome više ne nanosi bol taj blesak njene ruže, išao je dernjajući se od straha po hodnicima, šljapkajući po lepinjama balege u pomrčini, pitajući se zblenut šta se to zbiva sa ovim svetom kada tek što nije osam izjutra a svi još spavaju u ovoj kurvanjskoj kući, ustajte, rogonje, dernjao se, uždiše se svetla, u tri sata sviraše budnicu, ponovo je odsviraše u lučkoj tvrđavi, potom u garnizonu San Heronimo, pa u kasarnama širom zemlje, nasta zveket sluđenog oružja, šumor ruža koje su se rascvetavale iako do zore beše ostalo još dva sata, začu se graja mesečarskih naložnica dok su tresle ćilime pod vedrim nebom, otkrivale kaveze sa uspavanim pticama i u vaze stavljale sveže cveće umesto sinoćnjeg, dopirala je buka od zidara koji su na brzu ruku podizali grudobrane i zbunjivali suncokrete lepeći sunca od pozlaćene hartije po prozorskim oknima da se ne bi primetilo kako na nebu još traje noć, da je u kući nedelja dvadeset peti a na moru april, kineski perači pravili su rusvaj izbacujući poslednje spavače iz postelja da pokupe posteljinu, zavlada pometnja među slepim vračima koji su proricali i najavljivali ljubav tamo gde je ne beše, pomamiše se zagriženi činovnici nalazeći kokoške kako legu ponedeljnička jaja u ladice arhiva kuda su se još povlačila i ona jučerašnja, nastade metež smetene svetine i krvljenje pasa banulih usred hitno sazvanog državnog saveta dok je on ozaren iznenadnom dnevnom svetlošću krčio prolaz između bezočnih ulizica koji su ga proglašavali rasipaocem svitajne rumeni, vladaocem vremena i rizničarem svetlosti, sve dok se neki oficir iz vrhovne komande ne usudi te mu priđe i ukipi se pred njim u predvorju obaveštavajući ga da je, moj generale, tek dva i pet, a drugi glas ubaci, tri i

pet izjutra, moj generale, u on ga tada zverski šljisnu nadlanicom preko lica i riknu iz punih izbezumljenih pluća tako da ga širom sveta čuju, osam je sati, sunce vam jarko, rekao sam da je osam, to je volja božja. Ugledavši ga kako ulazi u predgradsku vilu, Bendision Alvalado ga zapita otkuda stižeš takvog lica kao da su te otrovni pauci izujedali, što držiš ruku na srcu, priupita ga, ali on se bez odgovora skljoka u trščanu naslonjaču, premesti ruku, pa opet beše na nju zaboravio kad ga majka bočnu četkicom za bojenje zlatoperki i zablenuto zapita pa zar on zaista umišlja da je Srce Isusovo s tim polukrepalim očima i tom mrtvom rukom na grudima, a on je smeteno ukloni, ma sve je to golo sranje, majko, tresnu vratima, ode kući, a onda stade da tumara po njoj s rukama u džepovima da mu se ne bi svojevoljno tiskale tamo gde im mesto nije, zurio je kroz prozor u kišu, ugleda potom kako voda curi niz zvezde od omota za keks i mesece od posrebrenog metala izlepljene po oknima da bi u tri po podne izgledalo da je osam uveče, ugleda stražare udrvenjene po dvorištu, ugleda tužno more, ugleda kišu Manuele Sančes u tvome gradu bez nje, jeziv prazni salon, stolice isprevrtane po stolovima, neutoljivu samoću prvih sumračja neke druge kratkotrajne subote i neke druge noći bez nje, jebi ga, kad bi me barem popustilo to što me najviše tišti, ote mu se uzdah, zastide se na šta je spao, prepipa čitavo telo tražeći gde bi skrasio lutajuću ruku, samo neka to ne bude srce, naposletku je položi na kilu u kojoj je uminuo bol čim je pala kiša, ali sve beše kao što je bilo, isti oblik, ista tegoba, isti bol, beše još užasnije, beše kao da živo svoje srce drži na dlanu, pa tek tada shvati ono što su mu mnogi ljudi iz ranijih vremena govorili o tome da je srce treće mudo, moj generale, sunce mu krvavo, odmače se od prozora, poče da kruži dvoranom za primanja nagrizan neutaživom zebnjom večitog predsednika kome se riblja kost poprečila u duši, banu u dvoranu ministarskog veća i kao po običaju prisluškujući mada od svega niti šta ču niti šta shvati, mrcvaren uspavljujućim izveštajem o stanju državne blagajne kada se odjednom nešto desi, ministar finansija umuknu, ostali su ga posmatrali kroz pukotine na oklopu nagriženom bolom, a on ugleda nikog drugog nego samoga sebe pored orahovog stola, beše sam samcijat i bez oružja, a lice mu je podrhtavalo jer ga je jaka svetlost zatekla u žalosnom stanju doživotnog predsednika s rukom na grudima, život mu sagore na ledenoj žeravici kujundžijski brižljivih očiju mog pajtaša ministra zdravlja koje su ga ispitivale do dna nutrine dok je vrteo lanac džepnog zlatnog sata iz prsluka, pazite, reče neko, biće da ga je spopao nekakav

probad, ali on već beše položio na orahov sto svoju ruku poput sirene otvrdnule od besa, vratila mu se boja u obraze, pa svestan svoje moći ispali ubilački rafal reči, eh gde bi bio kraj vašoj sreći da je probad, vucibatine, samo vi nastavite, a oni nastaviše, ali su govorili maltene nečujno misleći da mu se moralo dogoditi nešto ozbiljno čim je tako besan, sašaptavali su se, širilo se govorkanje, upirali prstom u njega, gle molim te kako se samo snuždio te je prinuđen da i srce pridržava rukom, popustila mu petlja, zuckalo se i prepričavalo da je hitno pozvao ministra zdravlja koji ga je zatekao kako drži desnu ruku položenu na orahov sto i nalik jagnjećem papku, te mu je zapovedio, da mi je odsečeš, pobratime, unižen svojim jadnim stanjem ucmizdrenog predsednika, ali ministar odbi, tom se naređenju neću povinovati makar me i streljali, generale, tako mu odbrusi, jer to je pitanje pravde, ja vredim manje od vaše ruke, moj generale. Sve te i svakojake druge glasine o njegovom stanju raspredale su se i prepričavale sve upornije dok je on u štalama točio mleko za kasarne gledajući kako se na prečisti utornik Manuela Sančes vaznosi na nebo, naredio je da se iz ružičnjaka poizbacaju gubavci da ne kuže ruže tvoje ruže, zavlačio se u puste kutove dvora da bi kriomice mogao pevuckati tvoj prvi valcer kraljice, da me ne zaboraviš, pevao je, da shvatiš kako ćeš umreti ako me budeš zaboravila, pevao je, tonuo u glib gde spiju naložnice i nastojao da u njima nađe duši leka, prvi put u svom dugom životu brzojebnog ljubavnika njegovi nagoni su se rasplamsali a mašta se razigrala pa se i u golicave pojedinosti upuštao, izmamljivao je uzdah za uzdahom najnikakvijim ženama, jednom pa još jednom, a one su se zadivljeno kikotale u mraku, iju zar vam nije žao da se arčite, generale, pobogu još u vašim godinama, ali on je jošte kako znao da tom željom za opiranjem samo zavarava sebe ne bi li utucao vreme, znao je da ga svaki priliv usamljenosti i svaka smetnja pri disanju nezadrživo približavaju pasjoj pripeci neizbežnog popodneva kada je u dva sata otklipsao da za ime božje bogoradi ljubav Manuele Sančes u dvorcu na smetlištu tvog okrutnog kraljevstva u predgrađu psećih razbojišta, odgiljao je odeven u civilno odelo, bez oružane pratnje, u automobilu javnih službi koji se trtoljeći isparinama ustajalog benzina načas iskrao iz grada utonulog u dremež sijeste, izvrda azijatsku gungulu po trgovačkim sokacima, ugleda širno more Manuele Sančes moje pogibije sa usamljenim pelikanom na obzorju, ugleda dotrajale tramvaje koji klimataju do tvoje kuće i naredi da ih smesta zamene žutim tramvajima sa neprozirnim oknima i somotskim prestolom za Manuelu

Sančes, ugleda puste plaže tvojih nedelja uz more i naredi da postave kabine za presvlačenje i zastavice različitih boja zavisno od promena vremena a oko plaže rezervisane samo za Manuelu Sančes neka razapnu bodljikavu žicu, ugleda letnjikovce sa mermernim terasama i snene livade četrnaest porodica koje su se obogatile blagodareći njegovoj potpori, ugleda još veći letnjikovac sa obrtnim prskalicama i vitražima na balkonima u kome hoću da živiš samo za mene, te ga po kratkom postupku prisvoji, odlučujući o daljoj sudbini sveta dok je otvorenih očiju sanjario na zadnjem sedištu tandrkave šklopocije sve dok morski razvigor ne uminu i varoš zaminu, a kroz zavesice na prozorima sunu đavolska dernjava iz tvog predgrađa psećih razbojišta u kome ugleda samog sebe i ne poverova rođenim očima misleći majčice moja Bendision Alvarado pogledaj gde dopadoh bez tebe, pomozi mi, ali u metežu i halabuci niko ne prepozna žalosne oči, slabunjave usne, ruku malaksalu na grudima, glas pretka snozborca u belom lanenom odelu i sa šeširom nadzornika dok proviruje kroz polomljena okna i zapitkuje gde živi Manuela Sančes moje sramote, kraljica siromaha, gospođo, ona sa ružom u ruci, užasnut se pitajući gde li bi to mogla da živiš u ovom divljajućem kolopletu nakostrešenih hrptenjača đavolskih pogleda krvavih očnjaka samirućih urlika s repovima među šapama u tom pokolju kerova koji su se zubima rastrzali po kaljugama, gde li će biti miris gorobilja iz tvog daha u ovom neprestanom treštanju zvučnika, gde li jesi kurvina kćeri što mi život unesreći sa tim pijandurama iznogetanim iz grozotnih lokarnica, gde li si se mogla izgubiti u beskrajnom ludovanju uz marangualgo i burundangu,[8] gordolobo[9] i ludarski divlji bosiljak, stravičnu kobasičetinu s rupičićem i bušnu kintu namicaljku pride u nesustajućem izbezumijenju bajoslovnog raja Adama Crnog[10] i Huansita Trukupeja, [11] sunce mu krvavo, koja li je tvoja kuća u ovom urnebesu oguljenih zidova tikvasto žute boje s biskupski ljubičastim vencima ispod krova, papigasto zelenim prozorima, pregradama plavetnim poput plavila za rublje i stubovima ružičastim poput ruže u tvojoj ruci, koji li je čas u životu tvome ako su ove ništarije zaboravile moju zapovest da sada bude tri po podne a ne osam od sinoć kao što izgleda u ovom paklu, koja li si od ovih žena što klatare glavom kroz prazne odaje hladeći se suknjama raščepljene u njihaljkama udišući vrućinu međunožjem dok se on kroz prozorske otvore raspitivaše gde živi Manuela Sančes moje bezumne strasti, ona u penastoj haljini s bleštanjem dijamanata i dijademom od grumena zlata koju joj je

poklonio za prvu godišnjicu krunisanja, znam ja koja to može da bude, reče neko iz gungule, gospodine to je jedna sisata guzara koja umišlja da je mama gorile, živi tamo, gospodine, tamo u onoj kući što se ne razlikuje od ostalih, drečavo obojenoj, sa svežim otiskom nekog ko se pokliznuo o pseće govno na stepeništu sa mozaicima, sirotinjskoj kući tako različitoj od Manuele Sančes u stolovači vicekraljeva da je s teškom mukom utuvio da je to njena kuća, ipak bila je njena, majčice moja Bendisdon Alvarado moje utrobe, podari mi snage da uđem, majko, jer to je njena kuća, obigrao je deset puta oko bloka kuća dok je prikupio hrabrost, tri puta je zalupao pesnicom na vratima što je ličilo kao da tri puta preklinje, sačekao je u sparnom prisenku nadstrešnice ne znajući da li je vazduh težak od pripeke ili od zebnje, pričeka ne razmišljajući ni o svom stanju sve dok ga majka Manuele Sančes nije uvela u senovitu hladovinu sa zadahom ribljih otpadaka sred prostrane i prazne odaje u usnuloj kući koja beše veća iznutra nego spolja, ispitivao je to obitavalište koje ga je bacilo u silna jadovanja sedeći na kožnoj stoličici dok je majka pošla da probudi Manuelu Sančes iz njene sijeste, osmotrio je zidove izbrazdane kapima nekadašnjih kiša, izdrndan ležaj, pa još dve stolice sa kožnim sedalom, klavir bez žica u uglu, i ne beše više ništa, sunce mu krvavo, zar toliko da se kidam zbog ovih pizdarija, uzdisao je, no uto se vrati majka Manuele Sančes s kotaricom za pletenje i sede da plete čipke dok se Manuela Sančes obuče, očešlja ii obuje najlepše cipele da bi s dužnim poštovanjem primila neočekivanog starca koji se zbunjeno pitao gde si Manuelo Sančes moje zle sudbe, evo dođoh da te potražim a ne nalazim te u ovoj prosjačkoj kući, gde li je tvoj miris gorobilja sred ovog smrada od ostataka jela, gde je ruža tvoja, gde je ljubav tvoja, izbavi me iz tamnice ovih groznih sumnji, uzdisao je, kada je ugleda u otvoru vrata nalik bajnoj slici iz sna kao da se pomolila iz ogledala drugog sna u haljini od pamučnog platna petoparac po metru, kose ovlaš začešljane, u dotrajalim cipelama, a ipak to beše najlepša i najponosnija žena na svetu s plamenom ružom u ruci, priviđenje tako čarobno da se on jedva pribra i pokloni kada ga je ona uzdignute glave pozdravila neka bog čuva vašu ekselenciju, pa sede na izdrndani divan, sučelice njemu, dokle nisu dopirale isparine njegovog govnavog smrada, i tada se usudih te ga prvi put pogledah u lice vrteći između dva prsta žeravu ruže da ne primeti moj užasan strah, nemilosrdno sam ispitivala njegova usta kao u slepog miša, ćutljive oči koje su izgledale kao da me gledaju sa dna ribnjaka, ćosavu kožu poput grumenja zemlje

umešane sa uljem od žuči, kožu nešto tvrđu i zategnutiju na desnoj ruci sa prstenom predsedničkog pečata što beše nemoćno pala na koleno, njegovo laneno odelo opušteno kao da u njemu nikoga ne beše, ogromne mrtvačke cipele, nedokučive misli, zagonentu moć, beše to najdrevniji starac na kugli zemaljskoj, najužasniji, najmrskiji i najmanje sažaljevani starac u celoj otadžbini koji se hladio nadzorničkim šeširom posmatrajući me ćutke sa svoje obale, o bože blagi, kakvog li tužnog čoveka, pomislih preneražena, pa bez samilosti pripitah šta mogu da učinim za vas, ekselencijo, a on mi svečano odgovori da dolazim samo da zaištem jednu milost, vaše veličanstvo, naime da me primite u posetu. Mesecima joj je činio posete redovno i neutešno, svakog dana u isto vreme kad sve zamre od vrućine a on ranije imao običaj da odgega kod majke, čineći to samo da bi pripadnici službe bezbednosti živeli u uverenju kako se on nalazi u predgradskoj vili kod matere, pošto jedino njemu nije bilo poznato ono što su svi znali da ga štite vrsni strelci generala Rodriga de Agilara čučeći po terasama, sluđivali su saobraćaj, kundacima isterivali svakoga iz ulica kuda je bilo predviđeno da prođe, zabranjujući svaki pristup od dva do pet po podne da bi ulice izgledale puste, sa izričitom naredbom da se bez upozorenja puca na svakog ko promoli nos na balkon, ali su se i najmanje radoznali dovijali i krišom gledali kratkotrajno prolaženje predsedničke limuzine obojene kao automobil javnih službi sa matorim uspaljenikom koji se u svom čednom lanenom odelu prerušavao u običnog građanina, gledali su njegovo bledilo kao u siročeta, lice ispijeno od noćobdijskih sačekivanja mnogih zora i potajnog plakanja, lice koje nije hajalo šta svetina blebeće o njegovoj ruci na grudima, zurili su u onemelu prepotopsku neman koja je za sobom rasipala privide, ma pogledajte ga na šta je spao kako se vucara uokolo s dušom u nosu od rastaljenog vrelog vazduha po ovim zabranjenim ulicama, a pretpostavke o njegovim nastranim boleštinama su se sve upornije ispredale tako da se naposletku iz njih ispilila i istina da se on ne nalazi u kući svoje majke nego u polumračnoj odaji potajnog počivališta Manuele Sančes pod neumoljivim nadzorom majke koja je plela maltene ne dišući, za nju je kupovao one domišljato načinjene mašine koje su toliko rastuživale Bendision Alvarado, pokušavao je da nju očara tajnom magnetskih igala, snežnim vihorima januara zarobljenog u kvarcnom pritiskivaču za hartiju, astronomskim i apotekarskim napravama, pirografima, manometrima, metronomima i giroskopima koje je neprestano kupovao gde god bi mu se ukazala prilika protivno volji svoje majke i uprkos svom

besomučnom tvrdičluku, a sve samo da bi sa Manuelom Sančes uživao u njima, prislanjao joj je na uho rodoljubivu školjku iz koje se nije razlegao šum mora nego vojni marševi koji su veličali njegov režim, prinosio je plamen šibice termometrima da bi videla kako se podiže i pada živin stub svega što u sebi mislim, piljio je u Manuelu Sančes ne pitajući je ništa, ne ispoljavajući svoje namere, samo ju je ćutke zatrpavao tim bedastim poklonima upinjući se da joj njima izrazi ono što ne beše kadar da izrekne, jer je svoje najpotajnije žudnje znao da ispolji samo vidljivim znamenima svoje bezmerne moći, kao što je na njen rođendan zamolio Manuelu Sančes da otvori prozor pa ga ona otvori i ja se naprosto skamenih od užasa kada videh šta su učinili od mog sirotog predgrađa psećih razbojišta, videla sam obeljene drvene kuće, prozore s platnom od jute, terase u cveću, plavetne travnjake sa obrtnim prskalicama, faunove, vetar ledenih insekticida, bestidnu kopiju nekadašnjih rezidencija okupacionih oficira koje su krišom prekopirali noću i u tišini, poklali su pse, najurili bivše žitelje iz kuća jer nisu imali prava da budu susedi jedne kraljice i oterali ih da trunu na nekom drugom smetlištu, a ovde su tokom mnogo noći potajno sagradili novo predgrađe Manuele Sančes da bi ga videla s prozora na svoj imendan, evo ti ga, kraljice moja, poživela još mnogo srećnih godina, ne bih li dočekao da vidim hoće li ovo razmetanje vlašću moći da omekša tvoje uglađeno ali nepopustljivo držanje ne primičite mi se preblizu, ekselencijo, mama budno bdi nad mojom čašću, a on se naprosto gušio u svojim požudama, jeo se od besa, laganim starkeljastim gutljajima pijuckao sok od sveže gvanabane samilosti koji mu je pripremala da napoji žednika, podnosio je ledene probade u slepoočnici samo da niko ne otkrije kako su ga godine dotukle, samo da me ne bi volela iz samilosti kada bude iscrpeo sva sredstva da bude voljen iz ljubavi, ostavljala ga je tako samog kada sam s tobom da više nemam snage da ostanem pored tebe, umirući od žudnje da je makar i dahom okrzne pre nego što arhanđeo u ljudskoj veličini uleti u kuću oglašavajući zvonom moju smrtnu uru, ispijao je poslednji gutljaj posete sređujući igračke i stavljajući ih u originalne kutije da ih morski crvotočac ne smrvi u prah, pusti me samo časak, kraljice moja, pa je onda počeo da ustaje i ustajao je sve do sutradan, čitavog bogovetnog života, o kakav jad i beda, preostalo bi mu samo toliko da poslednji put pogleda tu nedostupnu devicu koja se pri uletanju arhanđela nije ni pomakla, u krilu je držala mrtvu ružu dok je on odlazio, iskradao se između predvečernjih senki nastojeći da svoju bruku sakrije od javnosti, ali o njoj je

svetina na ulicama uveliko raspredala, pa je neko o svemu pesmu sačinio i svi su je u državi znali osim njega, čak su je i papagaji pevali po dvorištima uklonite se žene evo nailazii general što zelene lije suze jer mu ona srce uze, ni vlast svoju ne podnosi, nezacelnu ranu nosi, spavajući zemljom vlada, a tu pesmicu naučiše odbegli papagaji od papagaja u kavezima, naučiše je svrake i kreštalice, pa je u jatima prenese preko granica njegovog beskrajnog kraljevstva jada i nepravde, tako da se ispod večernjeg neba otadžbine zaorio jednodušan poj neuhvatljivih mnoštava koja pevahu evo stiže general ljubavi moje sere govna iz gubice a zakone iz guzice, pevali su tu beskonačnu pesmu dodajući joj nove strofe, čak ni papagaji u toj raboti nisu zaostajali, svi su hteli da se narugaju državnoj službi bezbednosti koja se zainatila da i samu pesmu zarobi, vojne patrole su pod punom ratnom spremom provaljivale kroz dvorišne ulaze i streljale subverzivne papagaje na njihovim legalima, bacali su psima pregršti živih papiga, proglasiše opsadno stanje nastojeći da iskorene neprijateljsku pesmu samo da niko ne bi doznao ono što su svi već znali, naime da je on taj što se poput pobegulje svake večeri ušunjava u predsedničku kuću kroz vrata za poslugu, potom prolazi kroz kuhinje i obavijen balegovim dimom iščezava u privatnim odajama do sutradan u četiri, kraljice moja, do svakog dana u isti čas kada je dolazio u kuću Manuele Sančes dovlačeći joj takvu silesiju najsuludijih poklona da su uskoro bili prisiljeni da prigrabe sve okolne kuće i poruše pregradne zidove kako bi imali gde da ih smeste, tako da je nekadašnja poluprazna odaja najednom pretvorena u ogromno i mračno skladište u kome se moglo naći nebrojeno satova iz svih vremena, svakovrsnih gramofona počev od najranijih sa cilindrom do onih sa dijafragmom i ogledalom, šivaćih mašina da im se ni broja ne zna, na ručicu, pedalo ili motor, pa čitave spavaonice galvanometara, homeopatskih apoteka, muzičkih kutija, naprava za optičke varke, zbirki suvih leptirova, azijskih herbarijuma, laboratorija za fizioterapiju i telesno obrazovanje, uređaja za astronomiju, ortopediju i prirodne nauke, zatim ceo jedan svet lutaka sa skrivenim mehanizmima koje su kadre da oponašaju ljude, odaja koje su izbrisane sa spiska postojećih i u koje niko nije ulazio makar da ih oriba, jer su stvari stajale tamo gde su po donošenju i ostavljene, niko nije čak hteo ni da zna za njih, a ponajmanje Manuela Sančes jer ni o životu nije htela ništa da zna od one crne subote kada me snađe zla sudba te me izabraše za kraljicu, tog popodneva svet je za mene prestao da postoji, njeni nekadašnji prosioci su jedan za drugim poumirali

smoždeni nekažnjenim kolapsima i neverovatnim boleštinama, prijateljice su joj iščezavale ne ostavljajući nikakvog traga, a nju su zajedno s kućom naprosto preneli u jednu četvrt gde nikoga nije poznavala, te je tako ostala sama samcijata, nadzirane su joj i najbezazlenije namere, beše upala u klopku sudbine te nije imala smelosti reći ne a još manje reći da tom odurnom prosiocu koji ju je saletao ljubavlju starkelje s jednom nogom u grobu, posmatrajući je zablenuto ali sa strahopoštovanjem i hladeći se belim šeširom, obliven znojem, a tako dalek i samome sebi da se ona pitala da li on nju zaista vidi ili je to samo nekakvo grozno priviđenje, videla ga je kako se klatare usred bela dana, kako loče voćni sok, kako kunja u naslonjači od vrbovine s čašom u ruci dok se polumrak u sobi gusne od bakarnog zrikanja zrikavaca, videla ga je kako hrče, ehej ekselenoijo, reče mu, a on se bunovno trgnu promrmljavši nisam, kraljice, nisam ti ja zaspao, samo sam malkice sklopio oči, reče, ne primećujući da mu je uzela čašu iz ruke da mu ne ispadne dok spava, izvrdavala mu je pribegavajući lukavim marifetlucima sve dok onog neverovatnog popodneva nije banuo u kuću i zagrcnuto joj saopštio, ja ti danas donosim najdivniji poklon u vasioni, čudo nebesko koje će proći večeras u jedanaest nula šest samo zato da bi je videla, kraljice moja, samo da bi je ti videla, a to čudo beše kometa. Bio je to jedan od važnih datuma našeg razočarenja jer je poodavno kolala priča da se vremenski krug njegovog života ne da meriti po merilima ljudskog veka nego se poklapa sa ciklusima prolaženja komete, da je sudbina tako udesila da kometu vidi samo jednom a nikako dva puta, svejedno šta su bezočno njegove udvorice proricale, tako da smo i mi iščekivali taj čas u vekovnoj noći novembarskoj kao da se čeka rođenje, spremna beše vesela muzika, radosna jeka zvona, praznične petarde koje prvi put u ovom veku ne bi praštale da veličaju njegovu slavu nego da najave i dočekaju jedanaest metalnih otkucaja sata kojima bi se označilo i okončanje njegovog života, da se proslavi čin proviđenja koji je on čekao na terasi kuće Manuele Sančes, sedeći između nje i njene matere, dišući svom snagom da se ne primeti kako ga je steglo oko srca pod, nebom obamrlim od loših predznaka, prvi put udišući noćni dah Manuele Sančes, silovitost njene nepogode, njen dah pod vedrim nebom, tada začu kako horizontom idu bubnjevi preklinjanja u susret velikoj nevolji, začu žalopojke u daljini, vulkansko-blatni žamor svetine koja je zastrašena padala ničice pred stvorenjem koje beše izvan njegove moći, a koje je njemu prethodilo i još je trebalo da ga nadživi, oseti težinu vremena, na časak je

iskusio kakva je nesreća biti smrtan, a onda opazi nju, evo je reče, bila je zaista ona, on je nju već poznavao, video ju je kad je otišla na drugu stranu vasione, to je ona ista, kraljice, drevnija od sveta, tužna meduza svetlosti velika koliko nebesa koja se svakim pedljem svoje putanje vraćala za milion godina unazad ka svom prapočetku, začuše bruj rojti od kalajne hartije, spaziše njeno nagrđeno lice, oči oblivene suzama, trag ledenih otrova u njenoj kosi koju su raščupali vetrovi vasione prosipajući po svetu pramenove zračne prašine zvezdanih krhotina i svitanja suzbijanih katranskim mesecima i pepelom okeanskih kratera starijih od postanja, eno ti je, kraljice, dobro je pogledaj, jer ćemo je ponovo videti tek kroz jedan vek, a ona se preneraženo prekrsti, lepša nego ikada osuta fosfornim bleštanjem komete dok joj je po glavi snežila sipkasta prhut zvezdanih krhotina i nebesnih taložina, a tada se dogodi ono, majko moja Bendision Alvarado, dogodi se da Manuela Sančes ugleda bezdan večnosti na nebesima pa nastojeći da zgrabi život pruži ruku u prazno i tamo kao jedini oslonac nađe neželjenu ruku s predsedničkim prstenom, njegovu vrelu i glatku grabežnu ruku pečenu lagano na tihoj vatri vlasti. Vrlo malo sveta beše dirnuto biblijskim prolaskom svetleće meduze koja isprepada nebeske jelenove i okadi domovinu pramenjem zračne prašine zvezdanih krhotina, jer su i najneverniji među nama pomno iščekivali tu ogromnu smrt koja je trebalo da sruši temelje hrišćanstva i udari osnove trećem zavetu, uzaman su ga čekali do zore, a onda umorniji od čekanja nego od nespavanja krenusmo kućama niz ulice sa kojih su posle svetkovanja ranoranke žene mele nebesko smeće od ostataka komete, pa se ni tada nismo mirili s činjenicom da se ništa nije dogodilo, naprotiv, bili smo žrtve još jedne istorijske podvale, pošto službeni organi proglasiše da prolazak komete predstavlja novu pobedu režima nad silama zla, pa tu priliku iskoristiše da opovrgnu glasine u čudovišnim boleštinama čoveka na vlasti iznoseći neoborive dokaze o njegovoj životnosti, obnoviše lozinke, objaviše svečanu poruku kojom je izrazio moju neopozivu i jedinu odluku da ostanem na svom položaju u službi otadžbine kada kometa ponovo prođe, no zauzvrat on ču muziku i petarde koje kao da nisu pripadale njegovom režimu, nimalo ganut začu graju svetine okupljene na Trgu oružja s velikim transparentima neka je večna slava zaslužnom dobročinitelju koji će živeti da bi o svemu svedočio, nije mario za neprilike vlade, raspoređivao je svoju vlast na niže činovnike dok mu je strašni bol zadavalo sećanje na žeravnu ruku Manuele Sančes u njegovoj ruci, sanjao je da još jednom doživi taj srećni tren makar po cenu da

se poremeti poredak u prirodi i cela vasiona preokrene, za tim je žudeo tako neobuzdano da je naposletku počeo bogoraditi svoje astronome da mu pronađu neku pirotehničku kometu, neku prolaznu svetlost, ognjenog zmaja, bilo kakvu zvezdanu napravu dovoljno zastrašujuću da izazove vrtoglavicu večnosti kod jedne lepe žene, ali jedino što su u svojim proračunima uspeli da smisle bilo je jedno potpuno pomračenje sunca u sredu naredne sedmice, u četiri poslepodne, moj generale, i ovaj pristade, slažem se, te u predviđeni čas nastupi prava noć usred bela dana, zvezde zasijaše na nebu, cveće uvenu, kokoši zakunjaše na legalima, iznenađeno se trgnuše životinje s jačim predosećajem, dok je on udisao sutonski dah Manuele Sančes koji se polako pretvarao u noćni dah jer je ruža u njenoj ruci sve više gasnula zavarana senkama, evo ti, kraljice, reče joj, ovo je tvoje pomračenje, ali Manuela Sančes ništa ne odvrati niti mu dodirnu ruku, nije disala, a izgledala je tako vanzemaljski nestvarno da on ne odole želji nego ispruži ruku kroz pomrčinu da joj dodirne ruku, ali je ne nađe, potraži je vrhovima prstiju tamo gde je hlapio njen miris, ali je ne nađe ni tamo, potom poče da je oberučke traži po golemoj kući, rijući kroz tamu izbečenim mesečarskim očima, pitajući se sjađeno gde si Manuelo Sančes moje zle sreće, uzaman te tražim u zlehudoj noći tvog pomračenja, gde je tvoja nemilostiva ruka, gde li tvoja ruža, plivao je kao zabludeli ronilac po jezercetu nevidljivih voda u čijim je odajama nailazio na prepotopske rakove galvanometara, krabe muzičkih časovnika, jastoge tvojih uređaja za prividne poslove, ali ipak nije nalazio tvoj gorobiljni dah, postepeno su se razrađivale senke te kratkotrajne noći a u njegovoj duši se palila svetlost istine, a on se oseti starijim od samoga boga u polusenci te zore u šest po podne u pustoj kući, oseti se tužnijim i usamljenijim nego ikada sred već i te samoće ovog sveta bez tebe, kraljice moja, zanavek iščezla u nepojamnoj tajni pomračenja, zanavek, zanavek, jer nikada više za predugih godina svoje vladavine neće pronaći Manuelu Sančes mog stradanija u lavirintu njene kuće, nestala je poput daška u noći pomračenja, moj generale, govorili su mu da su je videli na nekoj igranci u Portoriku, tamo gde ucmekaše Elenu, moj generale, idi to ne beše ona, da su je videli kako se veseli na noćnim zabavama s klapom Papa Montera, izdevetajte mangupariju,[12] ali ni to ne beše ona, da su je videli kako igra tikikitaku u Barloventu iznad rudnika, kumbijambu u Arakataki i tamborito uz ćarlijanje u Panami, idi nijedna od njih ne beše ona, moj generale, otišla je do stotinu

đavola, a on tada beše dovoljno besan da sebi prekrati život ali to ne učini samo zato što je znao da je neopozivo osuđen da ne mre od ljubavi, znao je to još one večeri kada je na početku svoje vladavine otišao do neke vračare da mu iz svevidovnih vodica pročita puteve sudbine koji mu ne bejahu pisani ni na dlanu, ni u kartama, niti u talogu od kafe, nego samo u tom ogledalu svevidovnih vodica u kome je ugledao samog sebe umrlog prirodnom smrću pri spavanju, beše se prućio potrbuške po podu u prvom kabinetu do dvorane za primanja, baš onako kako je od nastanka i spavao svake bogovetne noći u svom životu, u platnenoj uniformi običnog vojnika i sa kamašnama, zlatnom mamuzom i desnicom rukom ispod glave umesto jastuka, neodređenog doba između 107. i 232. godine.

3

Takvog ga i pronađoše u predvečerje njegove jeseni, iako je mrtvac tada bio zapravo Patrisio Aragones, a takvog će ga ponovo naći mnogo godina docnije u doba toliko nesigurno da niko živ nije mogao pouzdano zajemčiti da je zaista njegovo ono starkeljasto truplo izrovareno strvinarima i uzvrvelo parazitima s morskog dna. Na ruci što se truljenjem prometnula u gukastu krvavicu ne beše ostao nikakav beleg po kome bi se ustanoviti dalo da se baš ta ruka ponekad mašala za crno mu srce ucveljeno odbojnošću neverovatne device iz vremena buke, niti smo naišli na bilo kakav trag njegovog života koji bi nas mogao navesti na jednodušan zaključak da je posredi zaista on. Naravno, nimalo nas nije čudilo što se sve to događa u naše vreme, imajući u vidu da je i u jeku njegove najveće slave bilo povoda za sumnju u njegovo postojanje a i njegovim plaćenicima su nedostajali tačni podaci koliko bi mogao biti star, jer je u to doba sveopšte pometnje izgledao na tombolama u dobrotvorne svrhe kao da mu je osamdeset, na primanjima građanskih lica ličio je na šezdesetogodišnjaka, a na javnim proslavama je ostavljao utisak čoveka mlađeg od četrdeset. Ambasador Palmerston, jedan od poslednjih diplomata koji mu je predao akreditive, u svojim zabranjenim memoarima pripoveda da naprosto nije bilo mogućno zamisliti starost tako duboku kao njegova što beše niti pak pojmiti kakav su nered i zapuštenost vladali u toj vladarskoj kući gde je morao da se probija između smetlišta pocepanih hartija, životinjskih izmetina i ogrizina koje su ostavljali psi zaspali po hodnicima, niko se na mene ne osvrnu niti mi ma kakvo obaveštenje pruži u pisarnicama i kancelarijama te sam morao da se obratim gubavcima i uzetnicima koji se već behu razgmizali po prvim privatnim sobama i oni mi pokazaše kako da stignem do dvorane za primanja u kojoj su kokoške kljucale varljivo zrnevlje na goblenima i jedna krava bucala pa žvakala platno nadbiskupovog portreta, a ja sam istog trena shvatio da je on gluvlji od topa ne samo zato što sam ga pitao jedno a on odgovarao nešto sasvim deseto nego i zato što se jadao da ptice ne pevaju iako se od silnog ptičjeg poja zapravo ništa nije čulo kao u planinskom gaju ranim jutrom, a zatim je najednom prekinuo ceremoniju uručenja akreditivnih pisama i jasnim pogledom, držeći šaku iza uveta, pokazao kroz prozor na prašnjavu uvalu u kojoj je nekada bilo more prozborivši glasom koji bi i mrtve probudio

oslušnite taj topot mazgi što otuda stiže, oslušnite moj dragi Stetsone, to se more vraća. Bilo je teško poverovati da je taj oronuli starac isti onaj mesijanski čovek koji se prvih dana svoje vladavine pojavljivao po selima kad mu se ponajmanje moglo nadati bez ikakve pratnje osim bosonogog seljaka s mačetom za sečenje šećerne trske i malobrojne svite poslanika i senatora koje je sam odabirao pokazujući prstom a zavisno od probave, raspitivao se o letini, o zdravlju stoke i ponašanju tamošnjeg življa, sedao je u ljuljašku od lijana u hladu mangoa na trgu rashlađujući se nadzorničkim šeširom koji je tada imao običaj da nosi i mada je izgledalo da ga je vrućinčina uspavala, zahtevao je da se i najneznatnije pojedinosti razjasne u razgovoru koji bi zapodevao s ljudima i ženama okupljenim oko njega, oslovljavao ih je po imenu i prezimenu kao da je u glavi imao spisak stanovnika, brojeva i problema čitavog naroda, te je tako pozvao i mene ne otvarajući oči, priđi bliže Hasinta Morales, reče mi, ispričaj mi šta je bilo sa onim mladićem kome je prošle godine lično raščepio vilice da mu sruče šolju ricinusa u ždrelo, a ti, Huan Prijeto, reče mi, kako je sada onaj tvoj priplodni bik što ga je lično lečio od crva u ušima bajući mu bajalice protiv kuge, a ti, Matilda Peralta, hajde da vidimo šta bi mi dala ako ti povratim živog onog tvog ženskaroša od muža, evo ti ga, dovučenog užetom oko vrata, pripretivši mu da će ga okovati u kineske bukagije pa neka u njima istrune samo ako još jednom pokuša da napusti svoju zakonitu suprugu, zatim je pokazavši sposobnost brzog odlučivanja naredio dželatu da na javnom mestu odseče obe ruke rasipnom blagajniku, brao je paradajz iz privatnog vrta i jeo ga sa izrazom vrsnog poznavaoca u prisustvu svojih agronoma govoreći da je ovoj zemlji neophodno mnogo balege od muške magaradi, neka je nađubre o trošku vlade, naređivao je, a zatim prekide svoju civilnu šetnju i doviknu mi kroz prozor zacenjujući se od smeha eheej Lorensa Lopes kako ona šivaća mašina koju mi je lično on poklonio pre ravno dvadeset godina, a ja mu na to odgovorih da je otperjala bogu na istinu, moj generale, neka vam bude jasno da ni mi ljudi a nekmoli stvari nismo sazdani da trajemo večno, ali on odvrati da grdno grešim, da je svet večan, pa onda stade da nekakvim odvrtačem rasklapa mašinu i da je podmazuje uljem ne obaziruć se što ga je zvanična pratnja čekala nasred ulice, njegovo se očajanje povremeno ispoljavalo volovskim stenjanjem, do očiju se beše umazao motornim uljem, ali posle nepuna tri sata mašina je proradila kao nova, jer u to vreme čak i najbeznačajnija smetnja u svakidašnjem životu beše za njega podjednako

važna kao najvažniji državni posao i verovao je iz dna duše da se pomoću vojničkih marifetluka može svima štedro izdeliti sreća i podmiriti smrt. Bilo je teško poverovati da ovaj oronuli starac predstavlja sve što je preteklo od onog čoveka čija je moć bila tako velika da je nekom prilikom priupitao koliko je sati a odgovorili mu da je taman onoliko koliko vi naredite, moj generale, što je bilo sasvim tačno, jer ne samo što je doba dana podešavao kako će ponajbolje pogodovati njegovim rabotama nego je i državne praznike pomerao da bi ostvario svoj naum da obiđe celu zemlju idući od vašara do vašara praćen senkom bosonogog Indijanca i sjađenih senatora, pri tom tegleći košare pune predivnih petlova koje je izvodio na megdan najborbenijim tamošnjim petlovima, lično je određivao opklade, a smehom je tresao tribine oko borilišta jer smo svi osećali obavezu da se smejemo čim bi se zaorili njegovi grohoti, čudnovati i nalik bubnjanju, koji su nadglasavali muziku i petarde, zebnja nas je podilazila čim bi zaćutao, a neobuzdano ushićenje preplavljivalo te smo s olakšanjem klicali kad bi njegovi petlovi pobedili naše pevce tako savršeno izvežbane da gube i nijedan u tom pogledu ne izneveri, osim zlosrećnog petla Dionisija Iguarana koji se drznu te onog pirgastog kokota vlasti smoždi tako spretnim i lukavim zahvatom da general prvi pređe borilište i stegnu ruku pobedniku, alal ti vera mudonjo, reče mu odobrovoljeno, blagodaran što mu je neko napokon podario milost nanevši mu jedan neškodljiv poraz, šta bih dao da je taj crvenperonja moj, reče mu, a na to mu Dionisio Iguaran drhteći odgovori, ma vaš i jeste, generale, osobita mi je čast, posle čega ode kući zasut pljeskanjem raspojasane rulje uz treštanje muzike i petardi pokazujući svima šest rasnih petlova koje mu je on poklonio u zamenu za nepobeđenog crvenperca, ali se iste noći zatvori u svoju spavaću odaju, iskapi sam punu tikvu ruma od trske i potom se obesi užetom od njihaljke, eh jadnik, jer on nije ni slutio da njegovo veselo pojavljivanje seje za sobom nesreće po kućama, da u prolazu ostavlja gomile neželjenih mrtvaca, da izriče konačnu presudu svojim pristalicama u nemilosti ako ih oslovi pogrešnim imenom pred revnosnim plaćenicima koji su tu grešku tumačili kao hotimičan znak nenaklonjenosti, tumarao je po čitavoj zemlji hodajući neobično poput pasanca, obliven divljačnim znojem i obrastao u stoletnu bradu, pojavljivao se bez najave u svačijoj kuhinji sa onim izgledom besposlenog dedice uterujući ukućanima strah u kosti, kutlačom je zahvatao vodu iz zemljanog vrča, a jeo iz samog lonca grabeći pri tom parčad prstima, preterano srdačan, preterano jednostavan, ne sluteći

da će ta kuća zanavek poneti beleg njegove posete, a nije se ponašao na taj način iz puke političke računice niti iz potrebe za ljubavlju kao što je bivao slučaj u ranija vremena, nego naprosto zato što je jedino tako mogao biti prirodan kada vlast jošte ne beše bezobalna kaljuga njegove uveliko nastupile jeseni, nego grozničava bujica koja je nama naočigled šikljala iz svojih prapočetnih izvora, beše dovoljno da prstom pokaže drveće i ono je imalo da rodi, da prstom upre u čoveka i taj je imao da uspe u životu, kao što bi obeležena stoka imala da naraste, naredio je da se obustavi kiša u krajevima gde ometa žetvu i da se prebaci u sušna područja, pa se to i obistinilo, gospodine, očima sam svojim video, valja znati da se legenda o njemu pronela mnogo pre nego što je umislio da u rukama drži vaskoliku vlast, u vreme kada je još bio podložan predskazanjima i tumačima njegovih noćnih mora pa je znao najednom prekinuti tek započeto putovanje ako bi začuo da mu pigua peva ponad glave, preinačavao je datum istupanja u javnosti jer je njegova mati Bendision Alvarado našla jaje s dva žumanceta, poubijao je buljuk senatora i revnosnih poslanika koji su ga sustopice pratili i umesto njega držali govore koje se on nikada nije usudio da održi, a potamanio ih je samo zato što je u jednom ružnom snu video kako ga u praznoj i golemoj kućerini opkoljavaju neki bledoliki ljudi u sivim redengotima i smešeći se probadaju ga kasapskim nožekanjama, salećući ga mahnito i odasvud sečivima spremnim da mu budu zarivena u oči i lice, video je kako ga kao divlju zver okružavaju ćutljive i nasmešene ubice prepirući se oko povlastice da sudeluju u tom žrtvenom činu i uživaju u njegovoj krvi, ali on nije osećao ni strah ni bes, nego ga je neko silno olakšanje preplavljivalo sve više što je život u njemu čileo, osećao se lak i čist, tako da se i sam smejao dok su ga ubijali, smejao se sebi i njima usred sanjane kuće po čijim su duvarima od živog kreča prskali mlazevi moje krvi, sve dok mu neko ko u snu beše navodno njegov sin ne zari nož posred slabine i tada poslednji dašak života ispustih, a onda je lice pokrio ogrtačem nadojenim njegovom krvlju da ga mrtvog ne prepozna niko kome se nije ukazala prilika da ga upozna živog i stropoštao se uz trzaje u samrtnom ropcu tako istinitom da nije mogao odoleti nego iz istih stopa potraži mog pajtaša ministra zdravlja i sve mu ispriča a ovaj ga prenerazi otkrivši mu da se takva smrt već jednom slučila u ljudskoj istoriji, moj generale, pa mu o tome pročita i priču iz jedne užutele knjižurine generala Lautarija Munjosa, i sve beše do u dlaku isto, majčice moja, tako da se prilikom čitanja prisetio pojedinosti koju je pri buđenju zaboravio, elem

prisetio se kako su se dok su ga ubijali najednom i bez naleta vetra otvorili svi prozori predsedničke kuće, bilo ih je baš koliko i rana u snu, dvadeset i tri, a ta će zaprepašćujuća podudarnost dostići najviši stupanj one nedelje kada su gusari izvršili prepad na senat i na vrhovni sud nailazeći na saučesničku blagonaklonost oružanih snaga, do temelja su razorili preuzvišeni dvor velikodostojnih nam praotaca, a požarno sukljanje se do pozne noći videlo sa predsedničkog balkona, ali njega nije kosnula obavest da od zdanja nije ostalo ni kamena na kamenu, generale moj, obeća nam da će primerno kazniti napadače kojima se nikada nije ni ušlo u trag, obeća nam da će sagraditi vernu kopiju zdanja slavnih nam predaka čije su se sažegle krševine zadržale nepromenjeno do dana današnjeg, ni prstom nije mrdnuo da prikrije jezivo isterivanje nečastivih sila iz rđavog sna, nego je ulučio priliku da poukida zakonodavni i sudski aparat bivše republike, a počastima i bogatstvom je obasuo senatore, poslanike i više sudije koji mu više ne behu ni potrebni da čuvaju privid zakonitosti kao u početku njegove vladavine, prognao ih je u daleke i blagougodne ambasade, a kao jedinu pratnju zadržao je šunjajuću senku Indijanca s mačetom koji se ni časka nije odvajao od njega, nego je vazda prvi probao njegovo pivo i jestivo, držao svakog na odstojanju ne dopuštajući svetini da mu prilazi, stražario pred vratima dok je on boravio u mojoj kući i time pothranjivao glasine da je moj tajni ljubavnik iako je zapravo dolazio dva puta mesečno da mu gatam iz karata, dolazio je tako godinama dok je još verovao da je smrtan i dok su ga izjedale sumnje, kada je shvatao da nije nepogrešiv i više verovao kartama negoli životinjskom svom predosećanju, vazda mi je dolazio onako usplahiren i oronuo kao prvi put kada je seo naspram mene i ne izustivši ni reč pružio mi ruke čije dlanove glatke i zategnute poput žabljeg trbuha nikada ranije nisam videla niti ću ih bogme ikada ponovo videti u predugom svom životu predskazateljice tuđih sudbina, jednovremeno je položio na sto oba dlana nalik na dva nema preklinjanja beznadnika i tada mi se učinilo da ga posve izjedaju zebnja i čemerna sjađenost, te me njegovi svenuli dlanovi tronuše manje od neisceljive njegove sete, oklembešenih usana i kukavnog staračkog srca satrvenog nesigurnošću, a sudbinu mu nisam dokučiti mogla ni iz dlana niti ma kojim drugim meni znanim načinom gatanja, jer su se karte, čim bi ih on presekao, jedanak pretvarale u bunare prepune uzmućene vode, mutio bi se i talog od kafe u njegovoj šolji, naprosto su čileli oni ključevi za odgonetanje njegove budućnosti, sreće i uspešnosti njegovih poslova, ali su

zauzvrat bivali besprekorno jasni ako bi posredi bila sudbina ma koga ko je imao neke veze s njim, pa tako videsmo i njegovu majku Bendision Alvarado kako šara ptice čudnih naziva u dalekoj budućnosti, beše zašla u duboku starost da je jedva razaznavala boje u vazduhu zasićenom smrdljivim isparinama, jadna majčica, potom videsmo naš grad opustošen ciklonom tako stravičnim da mu nimalo nije priličilo njegovo žensko ime, videsmo nekog čoveka sa zelenom obrazinom i sabljom u ruci, a on me uznemireno zapita u kome se kraju sveta nalazi taj dasa, na to mu karte odgovoriše da mu se taj svakog utorka približava više nego ostalim danima, aha, procedi on kroz zube i priupita a kakvu boju imaju njegove oči, elem karte mu odgovoriše da mu jedno oko nalikuje soku od šećerne trske na svetlosti a drugo ima boju tog istog soka u polutami, tada me on zapita a šta smera taj čovek i ja mu poslednji put kazah celcatu istinu što mi se prikaza na kartama, kazah mu da se iza zelene obrazine kriju izdaja i verolomstvo, a on kliknu u pobedničkom ushićenju, ahaaa, znam ja ko je taj, sunce li mu krvavo, bejaše to glavom Narsiso Miraval, jedan od njegovih najprisnijih saradnika koji će dva dana potom ispaliti revolverski metak sebi u uvo ne ostavivši nikakvu pismenu oporuku, jadnik, eto od čega je zavisila sudbina domovine, eto kako su karte krojile istoriju, a onda je odnekuda doznao za gataru koja je u nedvosmislenim vodama gatarskih čančića mogla da sagleda i prorekne kada će i kako umreti onaj ko od nje ište da mu to pogodi, tada se on bez oklevanja uputio da je traži idući kuda samo mazge idu, a ustopice ga je pratio jedino njegov anđeo zaštitnik s mačetom, najzad se dolomatao do imanja u brdovitoj pustari gde je ona životarila sa svojom unukom i njeno troje dece, unuka je očekivala i četvrto dete a muž joj beše umro prošlog meseca, tu je on pronašao gataru nepokretnu i upola slepu u nekom mračnom sobičku gde je čamila na ležaju, ali čim je po gatarinom nalogu nadneo ruke nad čančiće, vode su u njima zasijale nekom prozirnom i blagom unutarnjom svetlošću, a on je u toj svetlosti spazio svoju sliku i priliku, ugledao je sebe samog kako se potrbuške prućio po podu, obučen u platnenu uniformu bez ikakvih činova, s dugim kožnim kamašnama i zlatnom mamuzom, tada on zapita gde to pobogu leži mrtav, a starica mu zureći pomno u snene vode odgovori da je to nekakva odaja ne mnogo veća od ove, u njoj se nazire nešto nalik na pisaći sto, električni ventilator i prozor okrenut prema moru, na belo okrečenim zidovima visile su slike konja i jedna državna zastava sa zmajem, opet izusti ahaaa začelo prepoznavši svoj kabinet odmah pored dvorane za primanja, pa

zapita gataru hoće li umreti nasilnom smrću ili od neke opake bolesti, a ona mu ne časeći odgovori, nemoj da se plašiš, umrećeš u snu i bezbolno, na to on još jednom reče ahaaa i drhtećim glasom je upita kada će mu kucnuti taj smrtni čas, a ona mu odgovori, možeš da spokojno spavaš jer ćeš doživeti moju duboku starost, a sad mi je ravno stotinu sedam godina, potom ćeš poživeti još stotinu dvadeset i pet pa ćeš tada umreti, elem on još jednom procedi ahaa i ubi bolesnu staricu u njenoj visećoj postelji da niko na belom svetu ne bi doznao kada će, gde i kako umreti, udavio ju je gajtanom od zlatne mamuze, niti je zakrkljala u ropcu niti je jeknula, bila je jedini zemni stvor kome je, u ratu ili u miru, ukazao čast i usmrtio je svojom rukom umešno kao pravi dželat, eh jadna starica. Sećanje na te beslovesne gnusobe nije mu grizlo savest u noćima njegove jeseni, naprotiv, služilo mu je kao svojevrsna pouka šta je trebalo da učini a nije učinio, osobito kada je Manuela Sančes isparila u tami pomračenja a on tog trenutka poželeo da još jednom počini bezumne svireposti samo da bi nekako sprao tu sramotu i utolio bes koji mu je kidao utrobu, legao bi u svoju njihaljku pod tamarindima osluškujući praporce vetra i misleći na Manuelu Sančes s kivnošću koja mu je remetila san, dok su za njom bezuspešno tragale pomorske, vazdušne i kopnene snage pretražujući svaku stopu sve do neispitanih krajeva šalitrenih pustinja, gde si se do kurca sakrila, pitao se, gde li si se krvopijo mogla denuti misleći da te moja ruka neće dokopati i zanavek naučiti ko je ovde gazda, od raspomamljenog srca podrhtavao mu je šešir položen na grudima, kipeo je od besa ne osvrćući se na navaljivanja svoje majke koja se upinjala da dozna zašto ne govoriš od pomračenja sunca, zašto si samo nekuda u sebe zagledan, ali on joj nije odgovarao, otišla je, do đavola, mamice, vukao je svoja stopala siročeta sučući bale od krvi i žuči, neisceljiva gorčina mu je ranila samoljublje, sve me ove govnarije spopadaju samo zato što sam postao mekomud, zato što nisam gospodar svoje sudbine kao nekada, zato što sam ušao u kuću one popišulje s dopuštenjem njene majke, umesto da je ušao kao nekada u hladovitu i tihu hasijendu Fransiske Linero na putu za Santos Igerones u vreme kada je on lično a ne Patrisio Aragones neposredno predstavljao vlast na svakom koraku, ušao je ne zakucavši zvekirom na kapiji jer mu se tako prohtelo, na satu s klatnom baš je izbijalo jedanaest, a tada sam začula kako skladno prateći odzvanjanje sata zvekeće zlaćana mu mamuza po dvorišnoj terasi i odmah mi je bilo jasno da ti tučani i samouvereni koraci po ciglenom doksatu mogu biti jedino njegovi,

zamislila sam kako izgleda od glave do pete pre nego što se njegova prilika pomolila na vratima unutrašnje terase gde je sred zlatnih geranija bukavac ćurliknuo jedanaest puta tačno kao sat, a drozd cvrkutao omamljen acetonskim mirisom grozdova banana ispod streje, sunčeva svetlost se tog zlosrećnog avgustovskog utorka lelujavo poigravala između omladalih krošanja bananinog drveta u dvorištu i tela mladog jelena što ga je moj muž Ponsio Dasa ulovio u zoru i okačio ga za stražnje noge da se ocedi krv pored grozdova banana tigrasto išaranih i nadojenih mednim sokom, učinio mi se u tom trenu krupniji i turobniji nego kad sam ga jednom sanjala, ušao je s blatnjavim čizmetinama i jaknom kaki boje natopljenom znojem, bez oružja za pojasom, ali ga je budno štitila senka bosonogog Indijanca koji je kao ukopan stao iza njega stežući balčak mačete, ugledala sam neizbežne mu oči, ruku snene device kojom je sa najbližeg grozda otkinuo jednu bananu i počeo da je slasno jede, otkinuo je zatim još jednu, pa još jednu, pohlepno mljackajući punim ustima uz močvarno šljapkanje jezika ne skidajući pogled sa izazovne Fransiske Linero koja je piljila u njega ne znajući šta da učini sa stidljivošću tek dovedene neveste, jer on beše došao da udovolji svojoj pohoti i nikakve ga zemne sile ne bi u tome mogle sprečiti, a ja sam osećala kako prestrašeno dahće moj muž koji se beše pripio uz mene, kao skamenjeni držali smo se za ruke a naša dva srca kao sa razglednica su jednovremeno tukla obeznanjena prodornim pogledom zagonetnog starca koji je, zastavši na dva koraka od vrata, neprestance jeo banane bacajući ogrizine preko ramena u dvorište, nijednom nije ni trepnuo otkako je počeo da me posmatra, a kada je naposletku smazao ceo grozd banana i pored jelenjeg trupla ostala samo ogoljena peteljka, dao je mig bosonogom Indijancu i naredio Ponsiju Dasi, hej na časak iziđi s mojim pajtašem, onim što nosi mačetu, ima neki poslić da sredi s tobom, a ja sam u prevelikom strahu ipak ostala toliko prisebna da sam shvatila kako mi nema drugog spasa nego da ga pustim neka radi sa mnom na kuhinjskom stolu sve što mu se prohte, štaviše, lično sam mu pomogla da me razgaći i da me napipa kroz čipke podsukanja, dah mi se presekao od njegovog amonijačkog bazda, onda mi je gaće iskidao svojom šapetinom i tražio me prstima tamo gde nisam bila, dok sam utučeno mislila o Presveta Trojice, živ me sram izede, lele meni, zar baš jutros ne stigoh da se zaperem, a sve poradi tog vražjeg jelena, elem on se istrese posle višemesečne nejebice, ali je to zbrzio i smandrljao poput petlića, kao da je bio mnogo stariji ili mnogo mlađi, toliko se beše ušeprtljio da gotovo nisam ni

primetila kad je svršio najbolje što je mogao, a onda je zaridao lijući vrele mokraćne suze omatorelog i samotarskog siročeta, plakao je jadno i čemerno da mi beše žao ne samo njega nego i svih muškaraca ovog sveta, pa ga stadoh vrhovima prstiju češkati i šašoljiti po glavi tešeći ga, ma ne budite na kraj srca, generale, čemu tugovati, život je tek pred vama, a za to vreme je Indijanac s mačetom izveo Ponsija Dasu, odveo ga u voćnjak gde rastu banane i tamo ga na tanke iseckao kriške da mu se docnije ni sakupiti ne mogaše telo koje su svinje rašćuškale, jadnik, reče on, ali drugog izbora nisam imao, taj bi mi do groba ostao zakleti neprijatelj. Te slike svevlašća izranjale su mu iz sećanja, iz davnina, raspirujući u njemu zlobu i ogorčenje, razvodnjavale su mu salamuru vlasti samim tim što mu nisu pomagale da se kurtališe uroka i izbavi vradžbina jednog pomračenja sunca, crne je bale žuči sukao i sav kipeo od jeda sedajući za sto da igra domine dok je naspram njega sedeo hladnokrvni i vazda pribrani general Rodrigo de Agilar, jedino vojno lice kome je život sopstveni poverio nakon što je podagra ukočila zglobove anđelu s mačetom, a ipak se pitao nisu li toliko poverenje i vlast preneta na samo jednu ličnost možda uzrok njegove nesreće, nije li moj doživotni pajtaš pravio vola od mene nastojeći da mi zguli sve što me je po prirodi činilo kolovođom i da me svede na dvorskog bogalja nesposobnog da zamisli naređenje koje već unapred nije izvršeno, nasamario me i onim zluradim izumom da se umesto mene pojavljuje u javnosti moj dvojnik iako je tada bosonogi Indijanac iz srećnih vremena bio više nego dovoljan da mačetom prokrči prolaz kroz razularenu svetinu urlajući razmaknite se rogonje, prolazi vladar, ne mogavši sred zaglušujućeg klicanja razaznati ko su istinski domoljubi domovine a ko su prevejane zlice, jer nam tada još ne beše znano da su baš najljući zlotvori vikali neka živi naš moćni muškarčina, sto mu gromova, neka živi general, ali sada su se oružane i odane mu snage pokazale nesposobne da pronađu onu pišljivu kraljicu koja je uspela da se izmigolji iz neprobojnog obruča njegove staračke pohote, sunce joj krvavo, pobacao je domine na pod, znao je usred partije prekinuti igru bez ikakvog vidljivog razloga, valjda ga je porazilo iznenadno saznanje da na kraju svako nađe sebi mesto na ovome svetu, samo ga on nema, prvi put shvativši da mu se prevremeno košulja ulepila od znoja, shvatio je da se s morskim isparinama širi i bazd ugnjile crkotine, uvideo je da umilno zvižducka njegova flauta-kila nadražena vlažnom sparinom, ma to je omorina, reče, mada ni sam nije bio previše ubeđen, upinjući se da s prozora odgonetne tu čudnovatu svetlost

zamrlog grada u kome kao da jedina živa bića behu lešinari što su se jatimice i prestrašeno razleteli ispod nadstrešnica bolnica za sirotinju i onaj slepac na Trgu oružja koji je naslutio da uzdrhtali starac zuri s prozora predsedničkog dvora i žurno mu dao nekakav znak štapom, doviknuo mu je nešto ali on nije razumeo, nego je slepčeve reči protumačio kao još jedan predznak u mučnom utisku da svakog časa ima nešto da se desi, ali na izmaku tog dugog i čemernog ponedeljnika još jednom reče, ma to je omorina, i ubrzo zaspa uljuljkivan kišicom koja je rominjajući niz zamagljena okna plela koprenu polusna, ali se najednom razbudi i prestravljeno povika, ko je tamo a ne beše u stvari nikoga, beše to samo njegovo sopstveno srce usplahireno čudnom pojavom da petli nisu kukurikanjem najavljivali zoru osetio je da je brod vaseljene uplovio u luku dok je on spavao, lelujao se u čorbastim isparinama, a zemne i nebeske životinje kadre da predosete smrt bolje od bedastih proricanja i najproverenijih nauka ljudskih bejahu naprosto zanemele od užasa, vetar beše prestao a vreme promenilo smer, osetio je listajući kako mu se srce sve više nadima i bubne opne pucaju, a onda mu nešto vruće kuljnu iz nozdrva, ovo je smrt, pomisli, dok mu je krv škropila uniformu, ali su ga odmah razuverili, generale moj, ma nije smrt, to je ciklon, najpustošniji od svih koji su nekada celovito carstvo Kariba razdrobili u đerdan razasutih ostrva, ta je katastrofa bila tako pritajena da ju je predosetio pre nego što će pse i živinu spopasti bezuman strah i tako neočekivana da su jedva stigli da joj nadenu žensko ime u sveopštem metežu užasnutih oficira koji pohrliše da me obaveste, sada je zaista došao kraj, generale moj, ova zemlja ode do stotinu đavola, ali on naredi da se prozori i vrata podupru brodskim gredama, da se stražari privežu na svojim mestima u hodnicima, da se kokoši i krave zatvore u kancelarije na prvom spratu, da se svaka stvar zakuje na svom mestu od Trga oružja do krajnjeg međaša njegovog kraljevstva strave i čemera, čitava domovina se poput broda usidrila kako se zatekla, niko nije smeo ni da mrdne jer beše izdato neopozivo naređenje da se na prvi znak panike ima dva puta pucati u vazduh a treći put pravo u ljude, ipak sve to nije pomoglo i ništa nije uspelo da odoli strahotnoj satari uskovitlanih vetrova koja je u jednom naletu presekla okovanu vratnicu na glavnom ulazu i zavitlala moje krave u nebesa, ali ošamućen silinom udara on nije ni opazio odakle dolazi taj štropot vodoravnih kiša koje su posvuda raspršivale vulkanski grad od smrvljenih balkona i životinja iz podmorskih šuma, niti je bio toliko razuman ni pribran da porazmisli o zastrašujućim razmerama

katastrofe, nego je gacao posred potopa pitajući se sa ukusom čemernog mošusa pizme i ozlojeđenosti gde li si Manuelo Sančes moje jetke pljuvačke, krvopijo, gde li si se samo zavukla da te ne može stići ni sav ovaj pustošni užas moje osvete. A kada je uragan minuo, on se osvestio i shvatio da plovi po mrtvaji spokojstva, obreo se s najbližim saradnicima u nekoj brodici na vesla i primetio da plovi po čorbuljaku od ostataka dvorane za primanja, iziđoše kroz vrata ostave za kočije veslajući bez nasukivanja između krošanja palmi i polomljenih fenjera sa Trga oružja, uploviše u mrtvu lagunu katedrale i njega na časak prostreli saznanje da nikada nije bio niti će biti svemogući gospodar, produži dalje mučen jezom te gorke istine dok je brodica jedrila pod svodovima katedrale čija se gustina razlikovala zavisno od promena boje svetlosti na vitražima u lišću od žeženog zlata i u grozdovima smaragda na glavnom oltaru, na nadgrobnim pločama vicekraljeva živih sahranjenih po grobnicama nadbiskupa umrlih od razočarenja, prominu pored granitnog rta praznog mauzoleja okeanskog admirala gde su se iskosa nazirala tri jedrenjaka svojevremeno sagrađena po njegovom ličnom naređenju u slučaju da mu se prohte da tu budu sahranjene njegove kosti, potom zaplovismo kanalom od zajaženog glavnog oltara prema unutarnjem dvorištu hrama pretvorenom u osvetljeni akvarijum po čijem su dnu od plavetne majolike lutala jata morskih fratara roneći kroz gustiše odoljena, smiljkita i suncokreta, projedrili smo mračnim koritom od klauzure manastira biskajskih iskušenica, ugledasmo napuštene ćelije, ugledasmo kako klavikord iskrenuto leluja u dubokoj cisterni negdašnje pevnice, a na dnu usnulih voda ugledasmo blagovaonicu i u njoj utopljene sve device posedale oko dugačke postavljene sofre, a on izišavši kroz balkone spazi kako se golemo jezero ljeska pod ozarenim nebesima baš tamo gde se nekada nalazio grad i on tek tada poverova da je istinita vest kako je, moj generale, ovaj potop pogodio svekoliku vaseljenu samo da bi me izbavio muka od Manuele Sančes, do đavola, kako su božji metodi varvarski u poređenju s našima, mislio je zadovoljan, posmatrajući zamućenu baruštinu tamo gde je nekada bio grad a po njenoj nepreglednoj površini plutao je čitav jedan svet utopljenih kokoši, virili su samo tornjevi katedrale, svetionik, sunčane terase tvrdo zidanih vila u vicekraljevskoj četvrti, rasejana ostrvca od nekadašnjih brežuljaka oko luke gde je prodavano crno roblje a sada su se tamo skrasili vajni stradalnici uragana tražeći glavi spasa, a mi smo kao poslednji preživeli s nevericom posmatrali brodicu ukrašenu bojama nacionalne zastave kako bešumno plovi

vrludajući između algastih naramaka kokošijih nepomičnih tela, ugledali smo žalostive oči, oklembešene modre usne, ruku koja je zamišljeno mahala čineći znakove krsta kao da blagosilja ne bi li kiše prestanule i sunce izgrejalo, a onda je oživeo utopljene kokoši i zapovedio da se vode povuku i vode su se povukle. Dok su zvona razdragano brujala, petarde praštale, svečana svirka treštala slaveći postavljanje kamena temeljca obnove, a svetina zbuljukana na Trgu oružja pomamno klicala slaveći dobročinitelja koji je zmaja uragana nagnao u beg, neko ga je dokopao za ruku i izvukao na balkon, moj generale, sada je vaša reč ohrabrenja potrebnija narodu nego ikada, a on je ne stigavši da se iskobelja začuo poklič iz svih grla nalik urliku uskipelog mora, neka nam živi dični muškarčina, osetio je kako mu se ta dreka zariva u utrobu i zgrozio se, jer je od prvih dana svoje vladavine osećao užas ako ga u istom trenu gleda vaskoliki grad, stoga mu se reči slediše a usta skameniše, kroz glavu mu bespoštedno jasno sinu da nikada nije imao niti će imati hrabrosti da se celim telom ukaže nad bezdanom svetine, tako da sa Trga oružja smotrismo samo njegov večno bežeći lik, viđenje neuhvatljivog starca u platnenoj odeždi koji je ćutke podario blagoslov s predsedničkog balkona i u magnovenju nestao, ali ta je kratkotrajna prikaza ipak bila dovoljna da u nama podgreje uverenje da se on nalazi tamo, da bdije nad nama u snu i na javi ispod istonijskih tamarinda u dvorištu predgradske vile, snatreći u svojoj vrbovoj njihaljci, s čašom neliznute limunade u ruci, slušajući kako u tikvi buboće zrnevlje kukuruza dok ga njegova majka Bendision Alvarado prosejava, a u tri sata po podne kada u vazduhu sve treperi od jare video bi kako mati hvata pirgavu kokoš, meće je pod mišku i nekako nežno zavrće joj šiju, tada bi mi se obratila materinskim glasom zagledajući mi se u oči, slušaj, sinko, navući ćeš sušicu ako budeš toliko razmišljao a rđavo jeo, ostani kod mene da večeraš, preklinjala ga je, pokušavajući da ga namami pridavljenom kokoškom koju je oberučke stiskala da joj se ne istrgne u samrtnom ropcu, a on joj je odgovarao, u redu, majko, ostaću, pa bi se do sumraka izležavao u vrbovoj njihaljci, sklopljenih očiju ali ne spavajući, uljuljkivan prijatnim mirisom kokoške što se kuvala u loncu, zaokupljen našim sudbinama, a jedinu sigurnost na ovom svetu pružalo nam je saznanje da je on tamo, otporan na kugu i na uragan, otporan na podlo ismevanje Manuele Sančes, otporan na vreme, od mesijanske srećne zvezde posvećen da misli o nama, znajući da mi znamo kako on neće doneti nikakvu odluku za nas koja ne bi bila po našoj meri, jer on nije nadživeo sve i

svja blagodareći svojoj nepojamnoj hrabrosti niti svojoj beskrajnoj domišljatosti, nego zato što je jedini među nama znao stvarne razmere naše sudbine, eto dokle je stigao, majko, da je na završetku napornog putovanja seo da počine na poslednjem istorijskom međašu daleke istočne granice na kome su bili uklesani ime i godište poslednjeg vojnika palog za odbranu otadžbine, video je tužni i studeni grad susedne države, video večitu kišicu, jutarnju maglu sa zadahom gareži, ljude pristojno odevene u električnim tramvajima, sahrane uglednika i kolenovića s gotskim pogrebnim kočijama u koje behu upregnuti beli peršeronski konji s kićankama, video decu kako umotana u novine spavaju po predvorju katedrale, pa na to povika, do đavola, kakvi su to čudni ljudi, izgledaju kao pesnici, ali to ne behu nikakvi pesnici, generale moj, ma to su vam godi,[13] oni tom zemljom vladaju, eto tako mu odgovoriše, a on se sa tog putovanja vratio ushićen saznanjem da se ništa ne da uporediti sa ovim zadahom trulih guajava,[14] sa ovim pijačnim urnebesom i ovim dubokim osećanjem tuge kada se suton lagano spušta na ovu domovinu bede čije granice više nikada neće preći, ali ne zato što se plašio da mrdne sa svoje vladarske stolice, kao što su tvrdili njegovi dušmani, nego zato što je čovek kao drvo u šumi, majko, kao zver u šumi koja izlazi iz svog brloga samo da pribavi hrane, tako je on govorio i u dremežu sijeste jasno se prisećao onog davnog, ubistveno dosadnog avgustovskog četvrtka kada se usudio da prizna kako i njegovo vlastoljublje ima svoje granice, a to je priznao jednom ratniku iz druge zemlje i drugog doba kada ga je nasamo primio u vrućoj polutami svog kabineta, beše to neki sramežljivi mladić, opijen slavoljubljem i odvajkada obeležen žigom samoće, stajao je na pragu kao ukopan kolebajući se da li da uđe sve dok mu se oči nisu svikle na polutamu namirisanu žeravicom glicinija u sparini i tada je najzad uspeo razaznati, sedeo je u obrtnoj naslonjači držeći nepomičnu pesnicu na golom stolu, tako običan i ofucan, nimalo nalik svom zvaničnom liku vođe, bez svite i bez oružja, u košulji nadojenoj znojem smrtnika i sa listovima kadulje na slepoočnicama da mu umine glavobolja, pa tek kada je shvatio neverovatnu istinu da je ovaj oronuli starac bio idol našeg detinjstva i najčistije ovaploćenje naših snova o slavi, kročio je u kabinet i predstavio se po imenu, govoreći jasno i odlučno kao neko ko očekuje da ga prepoznaju po junačnim delima, a on mi tada stegnu ruku svojom mekom i slabunjavom rukom, onom biskupskom rukom, i zablenuto stade slušati vatrene reči mladog stranca

ponetog bezumnim namislima koji je došao da ište oružje i podršku u jednoj stvari koja je i vaša, ekselencijo, iskao je oružanu pomoć i političku podršku za bespoštedni rat kojim će jednom zasvagda zbrisati sve konzervativne režime od Aljaske do Patagonije, tako ga je dirnula vatrenost tog mladića te ga je potom upitao a zašto ti turaš nos u šupak đavolu, do kurca krasnog, zašto hoćeš da izgubiš glavu, na to mu starac odgovori bez iole stida da nema uzvišenije slave negoli poginuti za otadžbinu, ekselencijo, a on mu se sažaljivo osmehnu i kaza, ne kenjaj budalo, otadžbina ti je ako ostaneš u životu, moj mladiću, tako ti je to, reče i raširi pesnicu položenu na sto, te mu pokaza onu staklenu kuglicu na dlanu, to ti je nešto što se ima ili se nema, onaj ko ima taj ima, moj momče, eto to ti je otadžbina, posle čega ga potapša po ramenu i isprati iz kabineta, ali mu bogme ne dade ništa, niti ga uteši makar nekim obećanjem, a posilnome koji zatvori vrata naredi da se ne obaziru na onog čoveka što je maločas izišao, neka ne traće vreme uhodeći ga, reče, niti je opasan niti će što učiniti, samo se šepuri kao petao. Tu ćemo rečenicu ponovo čuti tek onog dana kada je posle ciklona obnarodovao novo pomilovanje za političke zatvorenike i dozvolio povratak svim izgnanicima osim učenim ljudima, naravno, a njima nikada, reče, oni znaju samo da se šepure kao petlići kad menjaju perje, a ne vrede ni pišljiva boba, gori su od političara, gori su od popova, uveravam vas, a svi ostali bez obzira na boju kože mogu da se vrate jer u obnovi zemlje treba da sudeluju svi i da svakome bude jasno da on ponovo drži svu vlast u svojim rukama uz krvoločnu podršku oružanih snaga koje su mu ponovo postale privržene osobito kad je članovima vrhovne komande podelio tovare namirnica i lekova, kao i sredstva za zbrinjavanje naroda dobijena iz inostranstva, a porodicama ministara obezbedio da nedeljne praznike provode u poljskim bolnicama na obali ili pod šatorima Crvenog krsta, potom su te porodice prodavale ministarstvu zdravlja čitave tovare krvne plazme i tone mleka u prahu, a ono ih je docnije preprodavalo sirotinjskim bolnicama, oficiri vrhovne komande trampili su svoje slavoljublje da bi šićarili na ugovorima za obnovu i izgradnju zemlje onim parama od hitnog zajma što ga je ambasador Voren odobrio u zamenu za neograničeno pravo da brodovi iz njegove zemlje mogu loviti ribu u našim teritorijalnim vodama, do krasnog kurca, ili jesi ili nisi, ili imaš ili nemaš govorio je u sebi, prisećajući se kako je šarenu staklenu kuglicu pokazao onom jadnom zanesenjaku kome se zameo svaki trag kao da je u zemlju propao, radovi na obnovi zemlje toliko su ga oduševili da se lično

brinuo za najsitnije pojedinosti kao na početku svoje vladavine, pa je sa šeširom i u čizmama lovca na divlje patke gacao ulicama ogrezlim u potopski mulj samo da mu ne bi slučajno sagradili grad različit od onoga kakvog je u svojim sanjarijama usamljenog utopljenika bio zamislio za pomen večni i u slavu sebi, stoga je graditeljima naređivao, deder sklonite mi ove kuće odavde i postavite ih tamo gde mi neće smetati, a graditelji bi postupili po naredbi, dozidajte mi ovaj toranj za još dva metra da se mogu videti brodovi na pučini, dozidali su, okrenite ovu reku neka teče uzvodno, okretali su je, a on je, bezumno ustrajan, samouveren i nepogrešiv, bio posve ushićen tom grozničavom obnovom i obuzet graditeljskim zanosom tako da je potpuno zabatalio ostale državne poslove i prućio se spotakavši se o stvarnost kada mu je neki rasejani ađutant nesmotreno pomenuo da se nameće problem dece, a on ga bludeći negde u oblacima zapitao, ama koje dece, pa one dece, moj generale, ali koje dece, sisu li ti materinu, sve do tada su krili od njega da je vojska u strogoj tajnosti držala pod stražom decu koja su izvlačila brojeve na lutriji jer su strepeli da neko ne obelodani kako to predsednikova srećka baš uvek dobija, a roditeljima što su se negodujući raspitivali odgovarano je da deca nisu ni pod kakvom stražom i u smišljanju boljeg opravdana isticano da su to samo spletkarenja izroda i klevete opozicije, a one koji se drznuše na pobunu pred jednom kasarnom dočekaše topovskom paljbom i počiniše pokolj, pa i to smo sakrili od vas, moj generale, da se ne biste uzrujavali, a živa je istina da smo decu pozatvarali u lagume lučke tvrđave, tamo im je da lepše biti ne može, zdrava su, čila i vesela, ali sada je nevolja što više ne znamo kuda ćemo ni šta ćemo s njima, moj generale, zgrnulo ih se oko dve hiljade. Taj nepogrešivi način dobijanja na lutriji pronašao je posve nehotice dok je posmatrao brojke na bilijarskim kuglama, a zamisao beše tako prosta i zadivljujuća da ni sam nije mogao da poveruje u nju, rodila mu se onog časa kada je video kako gramziva svetina već od podneva i po pasjoj vrućini preplavljuje Trg oružja, sračunava i proračunava nadajući se čudu da predvidi koji će broj biti izvučen, kličući u znak zahvalnosti i vijoreći natpisima neka je večna slava velikodušniku koji deli sreću, stigoše svirači i akrobate, kao iz zemlje iznikoše pivnice i aščinice, starinski ruleti i izanđale lutrije sa slikama životinja na lozovima, ostaci bivših svetova i prohujalih vremena koji su obigravali i štrpkali od golemog bogatstva nastojeći da se ofajde na mrvicama mnogih obmana, naposletku u tri sata po podne otvoriše balkon i gore izvedoše troje dece mlađe od sedam godina koje je sama svetina odabrala

nasumice kako bi se otklonila svaka sumnja u pošteno izvlačenje brojeva, svakom detetu tutnuše vrećicu druge boje pošto je prethodno pred ovlašćenim svedocima provereno da se u svakoj vrećici nalazi deset bilijarskih kugli označenim brojevima od nula do devet, dame i gospodo, pažnja, u gomili zavlada tajac, svako dete povezanih očiju izvući će iz svoje vrećice po jednu kuglu, počećemo od deteta sa plavom vrećicom, potom će izvlačiti dete sa crvenom i najzad ono sa žutom vrećicom, elem jedno za drugim svako dete je zavlačilo ruku u vrećicu, napipavalo na dnu devet jednakih kugli i desetu zaleđenu, pa je povinujući se našem krišom datom naređenju izvlačilo baš onu zaleđenu, deca su pokazivala svetini izvučene kuglice i pevajući izvikivala njen broj, eto tako su deca izvlačila one tri zaleđene kuglice sa brojkama koje su sačinjavale broj predsednikove srećke, ali nikada nismo pomislili da bi neko dete moglo odati tajnu, moj generale, bolje reći, to nam je palo na pamet suviše kasno kada nije bilo druge nego da ih troje po troje, zatim petoro po petoro, a kasnije i dvadesetoro po dvadesetoro sakrivamo, da ih pozatvaramo, možete li zamisliti, moj generale, tada je klupko istine lagano počelo da se odmotava i on je naposletku doznao da su svi oficiri vrhovne komande kopnenih, pomorskih i vazdušnih snaga umešali prste u taj čudovišni marifetluk oko narodne lutrije, doznao je da su se najpre deca popela na balkon uz saglasnost roditelja koji su ih sami obučavali opsenarskoj veštini da pipanjem pogode brojke urezane u slonovači bilijarske kuglice, ali su docnije deca izvođena silom na balkon jer se proneo glas da deca koja se jednom popnu na balkon nikada više ne siđu te da im se gubi svaki trag, roditelji su ih skrivali, zakopavali su živu decu dok ne prođu jurišne trupe koje su tragajući za njima na prepad upadale u kuće oko ponoći, postalo mu je jasno da vanredne vojne snage nisu opkoljavale Trg oružja da obuzdaju bezumlje naroda nego da zadrže na odstojanju razularenu svetinu koja je nadirala kao krdo goveda preteći smrću, doznao je da su se diplomati koji su tražili prijem s namerom da posreduju u sukobu suočavali s bezumnim odbijanjem samih funkcionera koji su tvrdili da su tačne sve one bajke o njegovim čudnim bolestima pa zato nije kadar da ih primi jer su mu se u drobu iskotile žabe krastače, jer mu je na hrbatu narasla kresta iguane i može da spava jedino u stojećem stavu ako hoće da prođe bez ozlede, sakrili su od njega poruke protesta i preklinjanja iz celog sveta, prećutali su da mu je Sveti Otac Papa uputio telegram izražavajući svoju apostolsku zabrinutost za sudbinu nevine dece, u tamnicama nema više mesta za novopobunjene

roditelje, moj generale, nema više dece za izvlačenje lutrije u ponedeljak, do kurca krasnog, u kakva li smo se govna uvalili. Pri svem tom, on nije mogao proceniti kakav je bezdani ponor zinuo pod njim sve dok nije video onu decu zbuljukanu poput stoke za klanje u unutarnjem dvorištu lučke tvrđave, opazio je kako kuljaju iz podzemnih kazamata nalik kozama kad se raštrka0ju, bezglavo su srljala zaslepljena jarkom sunčevom svetlošću posle dugih meseci jezive tame, unezvereno su se spoplitala pri dnevnoj svetlosti, toliko je dece kuljnulo odjednom da se njemu učinilo kako to nisu dve hiljade sasvim posebnih stvorenja nego da je odnekuda hrupila nekakva ispolinska i bezoblična neman sa neodredivim zadahom kože opaljene suncem, hučanjem podzemnih voda i sa mnoštvom neuništivih života, doista se svi ti životi nisu mogli satrti a da to ne poseje užas od koga bi se i zemlja obrnula, sunce li mu krvavo, pa tu se ništa ne da učiniti, i sa tim uverenjem on sazva vrhovnu komandu, četrnaest cvokotavih zapovednika koji još nikada u životu nisu tako napunili gaće, ali ih je baš zato bilo strašno pogledati, zarivao je svoj ledeni pogled u svakoga od njih i napokon shvatio da je sam protiv svih, a onda je uzdignuo čelo i povisio glas pozvavši ih na jedinstvo, sad? je ono potrebnije nego ikada ranije, a sve za čast i slavu oružanih snaga, oslobodio ih je svake krivice stiskajući pesnicu na stolu da niko ne primeti kako drhti od straha i nesigurnosti, a potom im je zapovedio da ostanu na svojim mestima i da svoju dužnost obavljaju savesno i odvažno kao što su vazda činili, a moje vrhovno i neporecivo naređenje glasi da se ovde ništa nije ni dogodilo, sednica je završena, gospodo, punu odgovornost za sve snosiću ja. Preduzimajući osnovne mere predostrožnosti, zapovedio je da decu izvedu iz lučke tvrđave i da ih noću furgonima prebace u manje naseljene oblasti zemlje, a sam se sa svoje strane suprotstavio oluji gneva koju je izazvalo svečano i zvanično saopštenje po kome su to sve podle laži, naime ne samo da vlasti ne drže decu pod stražom nego u robijašnicama više nema nijednog od bilo kakvih zatvorenika, sve te lagarije o masovnim hapšenjima šire besramni izrodi da uznemire duhove, vrata zemlje širom su otvorena za sve koji žele da utvrde istinu, dođite i uverite se, dođoše, stiže jedna komisija Društva naroda pa sve pretraži prevrćući svaki makar, i najskriveniji kamen u zemlji i saslušavajući kako je htela i koga je htela o svemu i svačemu te je Bendision Alvarado naposletku zapitala ko su oni uljezi obučeni kao spiritisti što mi banuše u kuću tražeći dve hiljade dece pod krevetima, u kotarici sa šivaćim priborom, u posudama sa četkama za bojenje ptica, na kraju članovi

komisije javno priznaše da su tamnice zatekli prazne i zamandaljene, da je sve na svom mestu i da zemljom caruje mir, te da nije nađen nikakav dokaz koji bi potvrdio sumnjičenja da su bila ili bi mogla biti, činom ili namerom, svesno ili iz nehata, prekršena načela o pravima čoveka, spavajte mirno, generale, otišli su s milim bogom, a on im s prozora mahnu vezenim rupcem osetivši kako mu je laknulo kao da mu kamen pade sa srca, jer se ta rabota zanavek okončala, ostajte mi zbogom, pizdolisci, srećan vam bio put i mirno more, reče odahnuvši, završi se najzad i ovo sranje, ali ga general Rodrigo de Agilar opomenu, sranje se nije završilo, moj generale, jer nam još uvek ostaju ona deca, a on se lupi po čelu, do krasnog kurca, na njih sam posve zaboravio, pa šta ćemo sa tom decom. Naprežući se da odagna tu neprijatnu misao dok ne smisli neko drastično rešenje, naredio je da decu izvedu iz šumskih skloništa i da ih prebace na sasvim drugu stranu u pokrajine gde neprekidno liju kiše i ne duvaju doušnički vetrovi koji bi mogli razneti njihove glasove, tamo gde su suvozemne životinje trulile u hodu, gde su ljiljani nicali iz reči a hobotnice plivale između drveća, zapovedio je da povedu decu u pećine na Andima gde stoletne vladaju magle, jer se nijedan kučkin sin neće dosetiti da ih tamo traži, naredio je da ih iz surih novembara gnjileži premeste u februare s vodoravnim danima kako bi uneo još jednu zabunu i niko ne bi znao kada su deca nestala, a deci je poslao pilule kinina i vunene pokrivače čim je saznao da ih trese groznica pošto su danima bila skrivana u pirinčanim poljima zagnjurena do guše u mulj da ih ne bi otkrili aeroplani Crvenog krsta, naredio je da se u crveno oboji sunčeva svetlost pa i zvezdani sjaj kako bi se izlečila od šarlaha, zapovedio je da ih iz vazduha zapraše insekticidima da ih ne bi pojele biljne vaši sa banana, a iz aviona je sručivao na njih pljuskove karamela i lavine sladoleda, padobranima im je spuštao svakojake božične igračke da bi dečica bila spokojna i zadovoljna dok on većma ne smisli neko čarobno rešenje, a onda se prepusti uzdajući se da će ga rđavo pamćenje izbaviti muka, elem on ubrzo sasvim zaboravi decu, pa potom utonu u čamotnu mrtvaju nebrojenih i vazda istih besanih noći u dvoru, začuo je kako se metalni razleže zvon, izbilo je devet sati, pokupio je kokoške što su kunjale pod strejom gradske kuće i preneo ih u kokošinjac, ali nije čestito ni stigao da prebroji živinu na legalima kad odnekuda banu služavka mulatkinja, beše došla da pokupi jaja, a on nanjuši vreli trepet njene mladosti i nasluti šuškanje njenog prslučeta, te ne časeći kidisa na nju, a ona drhteći promuca, pazite, moj generale, polupaćete mi jaja, neka se polupaju,

odbrusi on, ko ih jebe i životinjski je povali, nije razgaćio ni sebe ni nju jer je goreo od želje da umakne nepojmljivoj slavi tog utornika zapljusnutog zelenim govnima zaspale živine, posrnu i sunovrati se u vrtlog opsena dok su se oko njega brazdasto vitlale rojte izbavljenja, vijorile znojne isparine, lelujale varljive pretnje zaborava i uzdasi uspaljene mulatkinje, padao je poput nebeske repatice ostavljajući za sobom dahćući zveket zlatne mamuze, šalitrenu brazdu od dahtanja brzojepca, njegovo pseće cviljenje i užasavanje od života uz sev i nečujnu grmljavinu munjevitog razgaranja smrti, ali na dnu tog ponora ponovo se suoči sa posranim strnjikama, nemirnim snovima kokošaka, tugom nezadovoljene mulatkinje koja se pridizala navlačeći haljinu umazanu žutom kašom žumanaca i jadikujući što su se jaja polupala, zar vam nisam lepo zborila, moj generale, a on progunđa nastojeći da suzbije bes izazvan još jednom ljubavlju bez ljubavi, pribeleži koliko ih se polupalo pa ću ti odbiti od plate, obrecnu se i ode, a uto na tornju izbi deset sati, on uđe u štalu i svim kravama ispregleda desni, zatim primeti da se na podu naložničke barake jedna od njegovih žena porađa uz grozne muke, smotri kako joj babica izvlači iz utrobe detence koje se pušilo i oko vrata imalo omotanu pupčanu vrpcu, gle muškarčić je, kakvo ime da mu nadenemo, moj generale, kakvo god hoćete, odbrusi on, izbi jedanaest sati, kao svake noći od početka vladavine on prebraja straže, proveri jesu li sva vrata zamandaljena, pokri ptičje kaveze i pogasi svetla, uto izbi ponoć, otadžbinom je vladao mir i svet je spio, a on se tada zaputi ka svojoj spavaćoj odaji, ceo dvor beše utonuo u mrak, samo su u naletima prosecali pomrčinu kolutajući bleskovi sa svetionika slični kratkotrajnim svitanjima, okači onu svetiljku predviđenu za slučaj da zagusti pa valja spasavati glavu, namaknu tri zasuna, tri kraćima, tri katanca, posadi se na nokšir i pišuckajući poneku kap mokraće stade da miluje svoje okilavljeno mudo, to nemilosrdno čedo, i milovaše ga sve dok svrdlanje ne popusti i bol ne uminu, te mu ono zaspa u ruci, ali bol ga ponovo skoli i strah ga užasni prostreli kada kroz prozor hrupi onaj vetar iz dalekih šalitrenih pustinja i odajom razveja piljevinu pesmice koju je pevala bolećiva svetina raspitujući se tom pesmicom kakva li je sudba snašla tamo nekog zor junaka što no mlađan u boj pođe, svetina je uzdisala, o žalosti o čemera, a potom se, veli pesma, i na kulu neku pope e da vidi hoće li se iz tog boja vratit doma, i lepo ga ugledaše, blago nama, a on stiže u kovčegu sa pokrovom od somota, o žalosti, rano ljuta, a bruj pesme iz daleka beše mnogoglasan, tako hujan i nezeman da se njemu načas pričini da to s neba

poju zvezde, ali najednom skoči pomamno i zaurla, prestanite, krv mu Isusovu, ili oni ili ja, neko mora s ovog sveta da ode, i dakako morali su oni, elem pre nego što se zora zabelela naredi da decu ukrcaju na deregliju s cementom, potom ih pevajući odvukoše do granice teritorijalnih voda i tamo dinamitom digoše u vazduh celu deregliju, pesma se neprekidno orila i sva deca odoše na onaj svet ne stigavši ni da osete bol, a kada tri oficira počinioca zločina stadoše kao ukopani pred njim i raportiraše, moj generale, vaše naređenje je izvršeno, on ih najpre unapredi za dva čina i odlikova medaljom za vernu službu a potom naredi da ih bez ikakvih počasti postreljaju kao obične zločince, jer ima naređenja koja se mogu izdati ali se ne mogu izvršiti, eh i ta jadna deca, do đavola. Slična surova iskustva samo su potvrđivala njegovo vajkadašnje uverenje da se najljući dušmanin krije kao guja u nedrima, u samom režimu, da uživa puno poverenje, a baš oni ljudi koje je lično naoružavao i uzdizao da budu oslonac njegovom režimu pljuvali su ranije ili kasnije na ruku hraniteljicu, stoga ih je satirao udarcem svoje šape, a neke druge ubrzo izvlačio iz ničega, postavljao ih je na najviše položaje i visoka im vojna zvanja dodeljivao jednostavno pokazujući prstom na svakoga ponaosob zavisno od toga kako mu se u datom času prohte, tebe imenujem za kapetana, a tebe za pukovnika, ti ćeš lepo da mi budeš general, a svi ostali postajete poručnici, uz kurac krasni, video je ubrzo kako se goje u svojim mundirima dok šavovi ne popucaju, terao ih je da mu se tornjaju s očiju verujući da su mu odani, ali ga ona rabota sa dve hiljade pozatvarane dcce posve razuveri i on shvati da nije izneverio samo jedan čovek nego svekolika vrhovna komanda tih kobajagi oružanih snaga koje ne vrede ni pišljivog boba osim da mu povećavaju potrošnju mleka, a čim prigusti svi se useru u tanjir iz koga su maločas ždrali, ma ja sam vas sve sazdao, maler li vam bogovu, iz mog ste se rebra ispilili, on im je dao hleb i ugled, a zauzvrat nije imao ni trenutka spokoja jer su ga u svom slavoljublju saletali, zato je one najopasnije vazda držao uza se da bi ili imao na oku, a one tunjavije slao je u pogranične garnizone, zbog tih oficira je i pristao da zemlju okupiraju marinci, majko, a ne da bi se borio protiv žute groznice kao što beše ambasador Tompson naveo u zvaničnom saopštenju, niti pak da bi se zaštitio od narodnog gneva, kao što su tvrdili politički izgnanici, pozvao je marince samo zato da naše oficire nauče da budu valjani ljudi, tako je i bilo, majko, sve kako valja i priliči, naučili su ih da koračaju u cipelama, da guzicu brišu hartijom i da upotrebljavaju prezervative, a mene su naučili da uvedem nove

rodove vojske uporedo sa već postojećim čime će se raspiriti suparništvo među oficirima i tako otupeti njihova moć, izumeše mi službu državne bezbednosti, opšte odeljenje za istrage, nacionalni odsek za javni red i sijaset nekakvih koještarija čijih se naziva više i ne sećam, te službe su bile posve istovetne ali on je sve činio da bi izgledale različite kako bi spokojnije vladao u tim burnim vremenima te je u tu svrhu uveravao jedne da su pod podlom prismotrom drugih, sipao je obalski pesak u barut namenjen kasarnama, jednima govorio jedno a drugima drugo i niko nije znao njegove prave namere, pa ipak su izbijale pobune, tada bi on uletao u kasarne i peneći od besa urlikao, sklanjajte se rogonje, ide vlastodržac, a svi oficiri koji su se vežbali da pucaju u moje portrete premirali su od straha, razoružajte ih, naredi ne zastajući, ali u njegovom glasu beše toliko pomamne samouverenosti da se oficiri razoružaše sami, skidajte sa sebe tu mušku odeždu, i oficiri skidoše mundire, pobunila se i baza San Heronimo, moj generale, a on potom na glavnu kapiju uđe u bazu povlačeći golema bangava stopala bolesnog starkelje, prođe između dva reda pobunjenih gardista koji ga pozdraviše kao svog glavnokomandujućeg i banu u dvoranu pobunjeničke komande, banu bez oružane pratnje, bez oružja, ali zaurlavši kao da iz svoje vlasti bljuje gromove, legaj dole potrbuške, stigao je svemoćni, na zemlju, pobačena kopiladi, a devetnaest oficira vrhovnog štaba se baciše potrbuške na zemlju, tako su ih proveli primorskim selima da se vidi koliko vredi oficir bez uniforme, kurvini sinovi, uto začu kako se ponad prestravljenih uzvika pobunjene komande razleže njegovo neopozivo naređenje da se svim kolovođama pobune ima ispaliti metak u potiljak, ubrzo njihove leševe obesiše strmoglavce vezane za gležnjeve pa ih izložiše suncu i mesecu da svakome nauk budu kako skončavaju oni koji hule i na boga pljuju, podle vucibatine, ipak ni te krvave čistke nisu mogle da odagnaju svakojake neugodnosti i da mu povrate spokojstvo, jer beše dovoljno da mu popusti budnost i ta bi se rovareća napast nanovo prozlila, granao je pipke onaj parazit za kojega verovaše da ga je istrebio a koji je opet bujao u zavetrinama njegovog svevlašća, u senci iznuđenih povlastica, mrvica sa trpeze vlasti i račundžijske prisnosti, sve je te ustupke morao da mimo volje čini najdrskijim oficirima jer se bez njihove podrške ne bi mogao održati, ali ni sa njima mu se nije bogme bolje pisalo, beše osuđen zanavek da živi dišući taj isti vazduh što ga je gušio, jebi ga, pa gde je tu pravda, a nije se moglo živeti ni sa neprekidnim nastupima čistunstva mog pajtaša generala Rodriga de

Agilara koji je jednom prilikom ušao u moj kabinet, beše mrtvački bled i nestrpljiv da sazna šta se stvarno desilo sa one dve hiljade dece, ceo svet priča da smo ih podavili u moru, a on mu nepromenjenim glasom odgovori, ne nasedajte izmišljotinama otpadnika, pobratime, deca rastu u miru božjem, svake noći slušam ih kako pevaju eno tamo, reče i širokim zamahom ruke pokaza neko neodređeno mesto u vaseljeni, a i samog je ambasadora Evansa zbunio i venac mu dvoumljenja oko glave stavio kada je ne trepnuvši kazao, ne shvatam o kakvoj mi to deci govorite, zar delegat vaše zemlje u Društvu naroda nije javno potvrdio da su sva deca na broju i u dobrom zdravlju po školama, jebi ga, otaljasmo i ovo sranje, ali ne lezi vraže, sranje se nastavljalo, negde oko ponoći probudiše ga i saopštiše mu da mi se, moj generale, pobunila i dva najveća garnizona u zemlji, pobunila se i kasarna Konde na dva koraka od predsedničkog dvora, a pobunom rukovodi general Bonivento Barbosa, ušančio se sa hiljadu pet stotina dobro naoružanih vojnika snabdevenih municijom koja je prokrijumčarena zahvaljujući konzulima naklonjenim opoziciji, elem stvari ne stoje tako da možemo nakriviti kapu, moj generale, ovog puta možemo svi otići u krasni kurac. U ranija vremena ova bi vulkanska subverzija samo raspalila njegovu strast da se izlaže opasnosti, ali sada je on ponajbolje znao kako su ga pritisle godine, poslednjim snagama se upinjao da sačuva od propasti ono što mu je bilo najprisnije i najskrivenije, u zimskim noćima nije mogao zaspati ako prethodno ne položi na dlan ono svoje hudo čedo, okilavljeno svoje mudo prosvrdlavano bolom, pevušio mu je uspavanku, buji paji sunce moje, duša mu je izlazila na nos dok je sedeo na nokširu i kapala kap po kap kao što mu je samotniku mokraća kapala kroz plesnivo neko sito, sećanje je počelo da mu se krza, više nije razaznavao ko je ko ni odakle je, osećao se prepušten na milost neizbežnoj sudbini u ovoj žalosnoj kući koju je još davno hteo da napusti i ode u neku drugu, što dalje odavde, u bilo kakvu indijansku bestragiju gde niko ne bi ni pomislio da je on bio jedini predsednik otadžbine tokom svih onih predugih godina kojima ni sam broja nije znao, ali kada ga je general Rodrigo de Agilar posetio ponudivši se da pregovara sa pobunjenicima ne bi li isposlovao častan sporazum, nije zatekao izlapelog dedicu sklonog da često kunja na zvaničnim primanjima, nego je naišao na nekadašnju bizonsku narav, bez premišljanja mu je skresao, ne pristajem ja na ta sranja, ne idem i tačka, iako u pitanju nije bilo da li ići ili ne, nego to da se sve zaverilo protiv nas, moj generale, čak i crkva, ali on reče, ma nemoj,

crkva je bre uz onoga ko je na vlasti, generali vrhovne komande većaju već četrdeset osam časova i nikako da se dogovore, ne beri brigu, videćeš kako će se odmah odlučiti kad saznaju ko više plaća, reče on, kolovođe građanske opozicije se više ne kriju i kuju zavere usred bela dana na ulicama, a on na to kliknu, pa utoliko bolje, pobratime, o svaki fenjer na Trgu oružja obesite po jednog čoveka da se vidi ko drži svu vlast u rukama, to je nemoguće, moj generale, narod je uz njih, ma to su pričine priče, reče on, narod je uz mene, odavde će me samo mrtvog izneti, eto tako odluči udarajući ženskastom šakom o sto, kao što je činio samo u trenucima konačnih odluka, pa ode da odspava do muže krava, a tada zateče dvoranu za primanja posve razorenu, jer su pobunjenici iz kasarne Konde katapultom bacali kamenje u prozore dvora tako da su porazbijali sva okna na istočnom tremu, a kroz otvore su svu noć uletale vatrene kugle sejući bezuman strah među dvorjanima i poslugom, samo da ste to čudo videli, moj generale, nismo oka sklopili, rastrčavali smo se na sve strane da ćebadima i vedricama vode gasimo vatru koja se razbuktavala gde se najmanje očekivalo, ali on nije hajao niti odveć slušao jadikovanja, samo im je uzgred kazao, nemojte obraćati pažnju, teglio je one svoje grobne šapetine po hodnicima zakrčenim pepelom, poderanim tepisima i nagorelim goblenima, ali oni su ga obaveštavali, moj generale, na ovome se neće svršiti, pobunjenici su nas upozorili da su vatrene kugle samo opomena, posle čega će nas zasuti eksplozivom, ali on prođe kroz vrt ne osvrnuvši se ni na koga, u rasvit zore udahnu mrmor raspupelih ruža i pometnju petlova na morskom vetru, pa šta da radimo sada, moj generale, već sam vam rekao da ne obraćate pažnju, nosite se u materinu, te kao svakog dana u to vreme ode da nadgleda mužu krava, a pobunjenici u kasarni Konde ugledaše kako kao i svakog jutra stižu mazgarske taljige sa šest bačava mleka iz predsedničke štale, a na sedištu se klatio onaj vajkadašnji kočijaš donoseći im usmenu poruku, ovo vam mleko šalje moj general, iako nastavljate da pljujete ruku hraniteljicu, doviknuo im je te reći tako prostodušno da general Bonivento Barbosa zapovedi da se mleko primi pod uslovom da ga kočijaš prethodno proba kako bi bili sigurni da mleko nije otrovano, elem tada se otvori gvozdena kapija i hiljadu pet stotina pobunjenika nagnutih preko unutarnjih balkona ugledaše kako taljige stižu nasred popločanog dvorišta, ugledaše posilnog kako se penje na taljige te kočijašu pruža krčag i kutlaču da zahvati i proba doneto mleko, ugledaše ga kako otvara prvu bačvu i kako ga istog trena sažiže suknuli plam zaslepljujuće eksplozije, a otada pa na veki vekov

ne videše više ništa u vulkanskoj vrelini te zlokobne kasarne od žutog maltera gde više nikada neće niknuti cvet, a čije su krševine zastale na časak u vazduhu posle strahovite eksplozije šest buradi dinamita. Gotovo je, uzdahnu on u predsedničkom dvoru, potresen zemljotresnim dahom koji oduva četiri kuće najbliže kasarni i polupa svadbene servise u zidnim ormarima čak i po kućama izvan gradskih zidina, gotovo je, uzdahnu kada đubretarska kola izvezoše iz dvorišta lučke tvrđave leševe osamnaest oficira streljanih u koloni po dva da se uštedi municija, gotovo je, uzdahnu kada se komandant Rodrigo de Agilar ukipi pred njim i saopšti mu, generale moj, u tamnicama opet nema mesta za političke zatvorenike, gotovo je, uzdahnu kada se razlegoše razdragana zvona, zapraštaše praznične rakete, a svečana muzika najavi novih stotinu godina mira, gotovo je, sunce mu krvavo, završi se i ovo sranje, reče on, u šta beše toliko uveren da je počeo da se sasvim lakomisleno i nemarno odnosi prema sopstvenoj bezbednosti, otupili su mu predosećaji tako da jednog jutra vraćajući se sa muže nije odmah primetio lažnog gubavca u dvorištu koji iskoči iz ružičnjaka i prepreči mu put dok je lagano rominjala oktobarska kišica, prekasno je spazio čelični blesak revolvera i uzdrhtali kažiprst koji stade da nateže obarač baš u trenutku kada on raširi ruke, isprsi se i riknu, čik ako smeš, rogonjo, čik ako smeš, a beše ga prenerazila pomisao da mu stiže sudnji čas protivno predskazanjima gatarskih čančića, pucaj ako imaš muda, urliknu pomamno, no čim se zračak oklevanja ukaza u napadaču i bleda zvezda zasja na nebu njegovih očiju, čim mu usne zadrhtaše a odlučnost splasnu, on ga maljevitim pesnicama tresnu po slepoočnicama, zgromi ga kukavnika i tresnu na zemlju zverski ga zviznuvši žrvnjevitom nožurdom posred vilice, a onda začu kako s onog drugog sveta pripadnici obezbeđenja navrat-nanos i u žagoru hrle ka njegovim urlicima, šta se dešava, generale, a on sunu kroz plavičast oganj od pet revolverskih hitaca koje je lažni gubavac krkljajući u lokvi krvi sručio sebi u trbuh da ne bi živ pao u šake groznim islednicima predsedničkog obezbeđenja, te kroz viku izbezumljenog dvora začu svoje neopozivo naređenje da se leš zlikovca raščereči i svakome bude nauk i opomena, odmah isekoše truplo na tanke komade, glavu usoliše krupnom solju te je izložiše na Trgu oružja, pa desnu nogu izložiše na istočnoj granici Santa Marije del Altar, a levu na zapadu gde se u beskraj protežu šalitrene pustinje, jednu nogu istaknuše žiteljima pustarskih zaravni, a drugu onima iz šumovitih krajeva, komade leša ispržiše na svinjskoj masti pa ga izložiše suncu i vetru, sve dok ne ostadoše jedino

oglodane kosti rasejane uzduž i popreko po ovom zlehudom crnačkom jebarniku, neka svakome bude jasno kako prolaze oni koji dignu ruku na svog oca, pa još peneći od besa kidisa da pretražuje ružičnjake iz kojih je predsednička garda bajonetima izgonila gubavce, hteo je da vidi hoćete li konačno pokazati svoje pravo lice, nikogovići, potom se pope na prvi sprat razgoneći uzetnike udarcima nogu, jer je hteo da vidi hoćete li konačno shvatiti ko vas je načinio u majkama, kurvini sinovi, pa projuri hodnicima urlajući, mičite se s puta, govnovalji, ide glavom vlastodržac, ugonio je strah u kosti činovničkoj bagri i besramnim ulizicama koji su ga proglašavali besmrtnikom, po čitavom dvoru ostavljao je šljunkovit trag svog furunskog soptanja, a onda poput naglog svetlaca šmugnu kroz dvoranu za primanja i ode u privatne odaje, uđe u svoju spavaću sobu, zamandali tri katanca, tri zasuna, tri kračuna i vrhovima prstiju svuče pantalone umackane govnima. Nije imao mira ni spokoja, niti je zastao niti sustao, nego je uokolo njuškao i tragao za skrivenim dušmaninom koji je lažnom gubavcu tutnuo oružje u ruku, osećao je da mu je taj neko na dohvatu ruke, neko ko mu je toliko blizak da je znao za skloništa meda, neko ko je virio kroz ključaonice i prisluškivao kroz zidove, neko ko se nalazio u dvorcu na svakom mestu i u svako doba, kao moji portreti, neko ko je stizao s januarskim pasatima i gotovo se osećao u vazduhu, pritajivao se u jasminskoj žeravi vrelih noći, te mu je postao strašna mora dok je mesecima bludeo nemajući sna i vukući svoje prestravljujuće šape poput sablasti što zalazi u najzabačenije odaje dvora utonulog u mrak, a onda mu je za vreme jedne večernje partije domina puklo pred očima, video je kako se predznak otelovljuje u zanesenoj ruci saigrača koji završi partiju duplom peticom, a njemu kao da nekakav unutarnji glas prozbori da je baš to ruka izdaje, sisu li mu materinu, pa to je on, procedi zbunjeno, zatim podiže pogled i kroz mlaz svetlosti od lampe iznad stola susrete lepe oči tobdžije i premilog mi pobratima, generala Rodriga de Agilara, o kakva govnarija, pa zar on, zar moja desna ruka, moj zakleti saučesnik, ma to nije mogućno, mislio je, sve sjađeniji što mu je jasnije bivalo sve to spletkarenje i svakojake obmane kojima su mu godinama zamazivali oči da bi mu sakrili surovu istinu da je moj doživotni pobratim bio u službi potplaćenih političara koje je lično izvukao sa najmračnijeg dna federalnog rata pošto mu je to odgovaralo, pa ih je obogatio i obdario nepojmljivim povlasticama, dozvolio im je da ga koriste, progledivao im je kroz prste dok su oni grabili vlast kakvu nije ni zamišljala da prigrabi

nekadašnja aristokratija zbrisana s lica zemlje nezadrživim naletom liberalnog pokreta, pa im sve to opet nije bilo dovoljno, hteli su još, u krivi kurac, hteli su mesto izaslanika božjeg koje je određeno za mene, hteli su da budu ja, pizdoseri, a put im je obasjavala ledena pronicljivost i beskrajna dovitljivost čoveka kome je pošlo za rukom da stekne najviše poverenja i vlasti za vreme njegove vladavine jer je bio jedina osoba od koje je prihvatao dokumenta na potpis, tražio je da mu naglas čita ukaze i ministarske zakone koje jedino ja mogu da donesem, tu i tamo bi mu učinio neku dopunu, a zatim potpisivao palcem i utiskivao pečat vladarskim prstenom koji je tada čuvao u zaključanom sefu čiju je šifru znao jedino on, u vaše zdravlje, moj pobratime, govorio mu je svaki put pošto potpiše dokumenta, e sada njima možete lepo da obrišete šupak, govorio mu je nasmejano, činilo se da je general Rodrigo de Agilar izgradio sopstveni sistem vlasti unutar moje vlasti, sveobuhvatan i plodotvoran baš kao i moj, ali ni sa time ne beše zadovoljan, nego je potajno raspirio pobunu u kasarni Konde, a u sve je prste umešao i izdašnu pomoć pružio ambasador Norton, ona vucibatina s kojom se odvlačio kod holandskih kurava i koji ga je učio mačevanju, e taj čova mu je blagodareći diplomatskom imunitetu doturio krijumčarenu municiju u buradima za norveški bakalar, a meni istovremeno prodavao rog za sveću dok smo igrali domine i podjebavajući tvrdio da na celom svetu nema prijateljskije, uzornije i pravičnije vlade nego što je moja, eto njih dvojica su lažnom gubavcu tutnuli revolver u ruku i dali mu pedeset hiljada pesosa u napola presečenim novčanicama koje pronađosmo zakopane u zlikovčevoj kući, a druge je polovine trebalo da mu moj doživotni pajtaš uruči posle izvršenog zločina, da, majko, lično general Rodrigo de Agilar, zamisli kakva bedna govnarija, a oni se nisu mirili sa porazom, naposletku su smislili državni udar bez kapi prolivene krvi, pa čak ni vaše, moj generale, jer je general Rodrigo de Agilar pribavio najverodostojnije dokaze da cele bogovetne noći ne spavam te da razgovaram sa cvetnim vazama i uljanim portretima velikana i nadbiskupa u mračnom dvoru, da kravama tiskam toplomer pod rep i dajem im tablete fenasetina protiv temperature, da sam naredio da se sagradi mauzolej za admirala mora i okeana koji je postojao jedino u mom bolesnom uobraženju kada sam svojim sažalnim očima video tri jedrenjaka usidrena pod mojim prozorom, da sam proćerdao državne fondove ne bih li utolio suludu želju za kupovanjem svakojakih naprava i da sam čak nastojao nagovoriti astronome da preokrenu sunčev sistem ne bih li se dopao jednoj kraljici lepote koja mi

se privi đala u bunilu, da sam u nastupu staračkog ludila naredio da se dve hiljade dece ukrcaju na deregliju s cementom i potom na pučini dignu u vazduh, o majko, pa zamisli ti to, kurvini sinovi, a na osnovu ovih svečanih svedočenja general Rodrigo de Agilar i vrhovni štab predsedničke garde u punom sastavu doneli su odluku da ga interniraju u dom za velečasne starce na grebenu, za sve one svrgnute diktatore, a to se imalo sprovesti u delo u ponoć prvog marta prilikom tradicionalne godišnje večere u čast Svetoga Anđela Čuvara, zaštitnika telohranitelja, što znači kroz tri dana, moj generale, e zamislite, kurvini sinovi, ali uprkos neposrednoj opasnosti i obimu zavere, on nijednim pokretom nije pokazao da je sve otkrio, nego je u predviđeno vreme primio, kao i ranijih godina, zvanice iz svoje lične garde, posedao ih oko svečane trpeze i ponudio im piće dok ne stigne general Rodrigo de Agilar koji će održati svečanu zdravicu, ćaskao je i šalio se s njima, a oficiri su jedan za drugim u zgodnoj prilici pogledivali kriomice na svoje časovnike, prinosili ih uhu i navijali, beše pet minuta do ponoći a general Rodrigo de Agilar nije stizao, u dvorani je vladala nesnosna sparina kao u brodskom kotlu i mešali se cvetni mirisi, mirisalo je na gladiole i lale, mirisalo je na sveže ubrane ruže, utom je neko otvorio prozor, svi smo duboko uzdahnuli i ponovo pogledali na satove, a kroz otvoreni prozor jc dopro morski povetarac i zapahnuo nas prijatnim mirisom prazničnih đakonija, svi su se znojili osim njega, svima nam je krv udarala u lice od sparine pod čistom svetlošću prepotopske životinje koja je otvorenih očiju treptala iz svojih prostranstava stečenih u neko boktepita koje doba, pa živeli, reče i neumoljiva ruka poput klonulog ljiljana ponovo diže čašu kojom je svu noć nazdravljao ali nije ni kapi srknuo, a tišinom strašnog suda odjeknuše utrobni zvuci satnih mehanizama, nastupila je ponoć, ali Rodriga de Agilara još ne beše, neko pokuša da ustane iza stola, ali ga on prikova za mesto i skameni svojim smrtonosnim pogledom, molim vas, neka se niko ne miče s mesta, neka ne diše, neka ne živi bez mog odobrenja dok ponoć sasvim ne otkuca, a tada se razmaknuše zavese i uvaženi divizijski general Rodrigo de Agilar stupi u dvoranu nošen na srebrnom poslužavniku, ispružen koliko je dug na garniranom karfiolu i lorberu, nakljukan začinima, ispečen u pećnici, nagizdan u paradnoj uniformi s pet zlatnih badema i sa lentama za bezgraničnu hrabrost na rukavu otkinute ruke, sa sedam kilograma medalja na grudima i strukom peršuna u ustima, a onda ga tako zgotovljenog za drugarsku gozbu dograbiše dvorski prislužitelji zvanično zaduženi za sečenje

pečenja te ga vično isekoše na komade, dok smo mi kao uzvanice skamenjeni od užasa posmatrali bez daha taj usavršeni obred čerečenja i prisluživanja, a kada se na svakom tanjiru nađe podjednako parče ministra odbrane s nadevom od badema i mirišljavih trava, on izdade naređenje da večera počne, neka vam je nazdravlje, gospodo.

4

Nebrojene je hridi ovozemnih raskola izbegao, nebrojenih se hudih pomračenja ratosiljao i tolike je ognjene kugle nebeske pregrmeo da je zacelo izgledalo nemoguće naći nekoga ko bi u naše vreme jošte verovao u gatarije i karte koje su mu puteve sudbine predviđale i sudnji proricale čas. Pa ipak, dok se užurbano poslovalo oko ulepšavanja i balsamovanja leša, svi smo bez iznimke, pa čak i oni najpodozriviji, sa uzdanjem očekivali ispunjenje pradavnih proročanstava po kojima će tobože na dan njegove smrti sav glib iz močvara krenuti uz pritoke i vrnuti se njinim izvorima, a pljuskovi će krvi liti sa nebesa, kokoške će petougaona nositi jaja, a veseljenom će opet ovladati muk i tama jer će to biti smak sveta. Ruku na srce, nije se ni moglo u sve to sumnjati ako imamo u vidu da su one malobrojne novine što su još izlazile baš kao i ranije proglašavale njegovu besmrtnost, naduvavale njegovu slavu i krasotu krivotvoreći arhivsku građu, nije bilo dana a da nam ga nisu prikazivale u neprolaznom vremenu naslovne strane, delija je bio u krutom mundiru sa pet tužnih sunaca iz slavnih vremena, činilo se da puca od krepkosti, zdravlja i ugleda, iako smo već odavno pogubili svaki božji račun o njegovim godinama, na onim je vekovitim snimcima po ko zna koji put otkrivao jednom već otkrivene i svima znane spomenike, predavao je na korišćenje neke komunalne ustanove o kojima u stvarnom životu niko blagog pojma nije imao, predsedavao je svečanim skupovima za koje se tvrdilo da su održani juče a zapravo su bili održani još u prošlom veku, iako smo znali da su to puke lagarije, da ga niko nije video u javnosti od užasne smrti Letisije Nasareno kada je ostao da kao samotnjak dotrajava u ovom opustelom dvoru, dok su se državni poslovi otaljavali nekako sami od sebe i samo po nekoj inerciji ponikloj u predugim godinama bezgranične njegove vlasti, doživotno se zatvorio u oronuli dvorac sa čijih smo najviših prozora posmatrali sa zebnjom u duši kako se žalobni spušta suton i svekoliku zastire zemlju, a biće da je iste takve sutone i sam nebrojeno puta video sedeći na prestolu svom od iluzija, videli smo kako trepetna svetlost sa svetionika svojim zelenim i bledovitim valovima preplavljuje oburvane dvorane, videli smo kako mutne sirotinjske svetiljke vrludaju usred krhotina nekadašnjih sunčanih okana na ministarstvima u koja su provalili buljuci sirotinje nakon što je jedan od naših čestih ciklona zbrisao raznobojne daščare sa lučkih bregova, a dole smo

videli raštrkan i dimom obavijen grad, ugledali smo kratkotrajni vidik po kome su se sukali sivi proplamsaji iz pepelnog kratera kuda se širilo docnije prodato more, u toj prvoj noći bez njega gledali smo njegovo beskrajno zajezereno carstvo sa anemonama i malarijom, njegova jarna i smradna sela na uvirima muljevitih pritoka, videli smo bodljikavom žicom gramzivo ograđene njegove privatne pokrajine gde je pasla i nebrojeno se množila neka nova pasmina velelepnih krava koje su se rađale nasledno obeležene predsedničkim žigom. Ne samo što smo naposletku poverovali da je on sazdan i predodređen da nadživi i treće prelaženje komete, nego nam je to ubeđenje ulivalo spokojnu vedrinu i samopouzdanje te smo sve prevodili na sprdačinu i pravili viceve o njegovoj starosti, pripisivali smo mu staračku ćud stoletnih kornjača i narav slonova, a po birtijama smo prepričavali kako je bajagi neko saopštio državnom savetu da je on konačno odapeo na šta su se svi ministri sa strahom stali pogledivati i prestrašeno pitati ko će njemu sada saopštiti da je umro, ha, ha, ha, ali njega je u to vreme za sve te burgije bolela patka, ni sam nije bio načisto je li ta ulična zajebancija istinita ili nije, jer je jedino on tada znao da su mu u puškarnicama pamćenja preostali samo iskrzani ostaci prošlosti, bio je sam samcit na belom svetu, gluv kao lik u ogledalu, vukao je svoja bangava i oronula stopala po tavnim nadleštvima gde ga je neki ćata u jakni i sa uštirkanim okovratnikom zagonetno pozdravio mahnuvši belom maramicom, zbogom, odvrati mu on, a ovaj se nesporazum ubrzo pretvori u nepisani zakon, službenici dvora behu dužni da ustaju i mašu maramicom kada on naiđe, tako su ga pozdravljali stražari po hodnicima i gubavci po ružičnjacima, zbogom, generale moj, zbogom, ali on ih nije čuo niti je bilo šta čuo posle sumračne korote za Letisijom Nasareno kada je mislio da su od silnog pevanja sve ptice u kavezima počele gubiti glas te ih je stao prihranjivati pčelinjim medom iz svojih zaliha ne bi li glasnije pevale, cevčicom im je nakapavao kamfor u kljunove, pevao im je starovremske pesme, o januarska luno sjajna, pevao je ne uviđajući da ptice nisu izgubile glas nego da on svakim danom slabije čuje, a jedne noći mu se brujanje bubnjića u ušima rasprsnulo i prestalo, pa se potom pretvorilo u očvrsli malterski vazduh kroz koji su jedva prodirali žalobni piskovi utvarnog brodovlja iz tmina vlasti, jedva su se probijali fijuci nestvarnih vetrina i žagorenje onih ptica u njegovoj nutrini što su ga naposletku tešile usred muklog bezdana stvarnih ptica. One retke osobe što su tada imale pristupa u njegovu građansku kuću, viđale su ga oko dva sata po podne kako se uvaljuje

u vrbovu njihaljku pod venjakom od maćuhica i dahće od silne vrućine, raskopčavao bi vojničku bluzu, otpasivao sablju i remen sa bojama državne zastave, izuvao čizme i ostajao u purpurnim čarapama koje mu je papa darovao, poslao mu je dvanaest pari takvih čarapa iz svojih čaraparnica, devojčice iz obližnje škole su se verale na zadnju ogradu gde straža nije bila tako budna i znale ga često iznenaditi u onoj nesaničkoj pospanosti, ubledelog i sa travnim melemima na slepoočnicama, svetlost je prodirala kroz granje i tigrasto ga šarala dok je on tonuo u neke zanose poput raže izvrnute na dnu ribnjaka, ehej izlapeli matorko, dovikivale su mu, ali on ih nije čuo, rasplinjavale su mu se i titrale u magličastoj jari, smešio im se i mahao rukom bez satenske rukavice, osećao je kako morski povetarac nanosi muljevit zadah rakova, osećao je kako ga kokoši kljucaju po nožnim prstima, ali nije čuo prozračnu grmljavinu zrikavaca, nije čuo devojčice, nije čuo ništa. Jedino što ga je jošte vezivalo za stvarno postojeći svet behu iskrzana povesma neubledelih uspomena, jedino su ga one održavale u životu pošto je zabatalio sve državne poslove i nehajno zaplovio limbovima vlasti, jedino su mu one pomagale da se odupre satirućem vetru duboke starosti kada je s večeri tumarao pustim dvorem i krio se po neosvetljenim nadleštvima, cepao je beline raznih spisa i podnesaka pa je svojim kitnjastim rukopisom zapisivao na njima te iskrzane uspomene što su ga štitile od smrti, jedne noći je zapisao, zovem se Zaharije, zatim je to pročitao pri mirnoletnoj svetlosti sa svetionika, pročitao drugi put, pročitao treći put, pročitao stoti put i to mu je nebrojeno puta ponavljano ime najzad postalo tuđe i daleko da on uzviknu, do kurčevog kurca, pocepa hartijicu na komadiće i reče sebi, ja sam ja, pa na drugoj traci hartije napisa da je napunio ravno stotinu godina baš u vreme kada je kometa prošla, ali nije bio načisto koliko je puta video kometu da prolazi, a zatim je po sećanju napisao na dužoj traci, neka je slava ranjenome i slava vernome vojniku koji od tuđinske poginu ruke, ponekad je zapisivao sve što je znao ili što bi mu tog časa sinulo kroz glavu, jednom je na kartonu zapisao i potom ga ekserom na nužnička vrata prikucao, zabranjuje se po nužnici činjet brezobrazluci, jer je nedavno sasvim slučajno otvorio vrata tog nužnika i zatekao jednog višeg oficira kako izdrkava čučeći nad rupom, zapisivao je ono malo čega se još sećao da bi bio siguran da to nikada neće zaboraviti, Letisija Nasareno, zapisivao je, o moja jedina i zakonita ženo, a baš ga je ona naučila da čita i piše kada je već bio zašao u duboku starost, čeznuo je da mu se ukaže sa taftenim suncobranom u bojama nacionalne

zastave i sa okovratnikom od srebrne lisice kao prva dama u zemlji, ali ona mu je vaskrsavala potpuno gola u dva sata posle podne pod brašnjavom svetlošću mreže protiv komaraca, sećao se sporog odmaranja tvog umiljatog i bledog tela uz brujanje električnog ventilatora, osećao je bujne tvoje dojke, tvoj vonj kuje i nagrizajuću vlagu ispod tvojih neutaživih ruku iskušenice od kojih se mleko grušalo, zlato tamnelo a cveće venulo, ali koje behu kao za ljubav sazdane, jer je jedino ona uspela da izvojuje nezamislivu pobedu privoljevajući ga da izuješ čizme jer ćeš mi iskaljati holandske čaršave, on ih je izuvao, da skineš sa sebe tu bojnu opremu jer ćeš mi grudi ogrebati kopčama, on je pokorno skidao, da otpašeš sablju, da skineš podvezu za kilu i dokolenice, da skineš sve sa sebe, živote moj, jer te ovako ne osećam, a on je pokorno skidao sve za tebe, kao što nikada nije običavao ranije niti će ikada docnije sa nekom drugom ženom učiniti posle tebe, o Letisija Nasareno, moja jedina i zakonita ljubavi, uzdisao je i uzdisaje zapisivao na uskim fišecima hartije otcepljene sa užutelih akata, potom ih je uvijao kao cigarete pa ih onda skrivao u najnezamislivije kutove dvora gde bi ih jedino on mogao pronaći i tako se setiti sebe i svog imena kada se više ničega na belom svetu ne bude mogao setiti, skrivao ih je tamo gde ih zaista niko i nikada otkrio nije, te mu je i lik Letisije Nasareno naposletku sasvim iscureo kanalićima sećanja, a jedini stvor kojeg će se na veki vekov sećati bila je majčica njegova Bendision Alvarado koja se pred smrt s večeri opraštala od njega u predgradskoj vili, mati njegova koja je na samrti zveckala kukuruznim zrnjem u tikvi i vabila kokoške samo da sin ne primeti kako ona umire, mati koja mu je i dalje donosila voćne sokove u njihaljku ispod tamarinda samo da sinak ne opazi kako se ona gotovo guši od bolova, mati njegova koja ga je začela sama i rodila sama, ona koja se raspadala u samoći sve dok joj muke nisu dotužile, slomile ponos i prisilile je da sina svog zamoli, pogledaj mi leđa i reci kakva mi to živa vatra sažiže telo i uzima dušu, te je skinula košulju i okrenula se, a on je zanemevši od užasa ugledao njena leđa izrovana čirevima što su se pušili i u čijoj su gnojnoj kaši puckali sitni mehurići puni crva. Eh kakva li su to odvratna vremena bila, moj generale, nije bilo državne tajne koja nije procurila u javnost, nijedno se naređenje nije izvršavalo u potpunosti i bez oklevanja otkako je na svečanu trpezu bio iznet i poslužen onaj slasni leš generala Rodriga de Agilara, ali on nije hajao, potpuno je zanemario vlast i državu svih tih čemernih meseci kada je njegova majka polagano trulila i raspadala se u odaji odmah do sinovljeve gde su je smestili

nakon što su lekari vični azijskim boleštinama ustanovili da ta njena bolest nije ni kuga, ni šuga, ni guba niti bilo koja druga istočnjačka pošast, nego da je posredi neka indijanska vradžbina i da je od nje može izvidati samo onaj ko je na nju i bacio čini, a on shvati da je to smrt i zatvori se u tu kletu odaju da se brine o majci, da je neguje materinski samopregorno, ostade da truli s njom kako niko ne bi primetio da se ona lagano kuva u sosu od larvi i crva, zapovedio je da ovamo u njegovu građansku kuću prenesu sve njene kokoške, doneli su joj njene paunove, doneli su joj i njene išarane ptice koje su se smucale po salonima i nadleštvima, sve je to bilo doneto da se utoli materina čežnja za seoskim kućanstvom u predgradskoj vili, a on je lično ložio granje mirišljavog američkog drveta u sobi da niko ne oseti kako samrtnica širi jeziv bazd gnjile crkotine, lično joj je privijao meleme na telo crveno od živinog hroma, žuto od pikrinske kiseline, plavo od metilena, lično joj je mazao pušeće čireve turskim balzamom suprotno mišljenju ministra zdravlja koji se užasavao vradžbina, neka sve ide do stotinu đavola, majko, bolje je ako i umremo zajedno, govorio je, ali Bendision Alvarado je bila potpuno svesna da je jedino ona na samrti pa je nastojala da poveri sinu porodične tajne koje nije htela da odnese u grob, ispričala mu je kako su joj iz materice izvukli njegovu posteljicu čim se rodio i bacili je svinjama, gospode, a sve s namerom da nikada ne doznam ko je od tih vucibatina bio tvoj otac, pokušavala je da mu za istoriju poveri da ga je začela vodeći ljubav stojećke i ne skidajući šešir jer se njime štitila od vihora metalnih muva što su se rojile oko mešina sa prevrelom melasom u mutvaku jedne birtije, a jedne avgustovske zore pobacila ga je kao nedonošče u predvorju nekog ženskog manastira, dok je sa žalobnih harfi geranija sipila svetlost ona je primetila da je desno mudo u detenceta krupno kao smokva, splašnjavalo je kao meh i dišući ječalo kao gajde, raspojasavala je čedo svoje iz pelena koje su joj darovale kaluđerice i pazarnim danom pokazivala ga na vašarištima ne bi li slučajno doznala od nekoga za lek bolji i naročito jeftiniji od pčelinjeg meda koji su joj preporučili za tu njegovu urođenu manu, zamajavali su je kojekakvim utešnim izrekama, ne vredi bežati od onoga što je kome suđeno, govorili su, na kraju krajeva dete je sposobno za sve osim za sviranje na duvačkim instrumentima, eto tako su joj govorili, a samo je neka cirkuska gatara primetila da dete novorođeno nema linija na dlanu, što znači da je rođen da postane kralj, pa se to i obistinilo, sine moj, ali on se nije obazirao na njene govorancije, preklinjao ju je da spava i da ne rovari po prošlosti, jer

njemu je bilo lagodnije verovati da su sve ove nedaće u nacionalnoj istoriji samo grozničavo bulažnjenje samrtnice, spavaj, majko, preklinjao ju je i uvijao od glave do pete u jedan od onih nebrojenih lanenih čaršava izrađenih po njegovoj naredbi da joj ne povređuju rane, nameštao ju je da spava na boku s rukom na grudima i tešio je, zaboravi te neprijatne tričarije, jer kako god da obrneš, ja sam ipak ja, elem spij mi mirno, majčice moja. Uzaludna behu mnoga i mučna nastojanja zvaničnika da spreče glasine i suzbiju zuckanja u narodu kako matrijarha otadžbine gnjije živa, objavljivane su lažne lekarske izjave o bajagi njenom krepkom zdravlju, ali su i sami potpisnici tih izjava opovrgavali njihovu tačnost, a iz sobe samrtnice širio se tako nesnosan smrad raspadanja da su se i gubavci razbežali, klali su ovnove da se ona kupa u svežoj krvi, izvlačili su ispod nje posteljinu nadojenu suncokretnim gnojem koji je brizgao iz njenih rana, u stotinu voda su prali i ispirali čaršave, ali im prvobitnu belinu nisu mogli da povrate, a on se više nije pojavljivao u štalama prilikom muže niti u odajama kod naložnica gde su ga viđali pred zoru čak i u najgorim vremenima, došao je lično nadbiskup primas i ponudio se da samrtnicu ispovedi i pričesti ali on ga je zaustavio na pragu i rekao mu, ovde niko ne umire, presveti oče, ne nasedajte glasinama, jeo je s materom iz istog tanjira i istom kašikom ne hajući za kužni zadah što se širio odajom, a pred spavanje bi je okupao sapunom od umiljatog psa slušajući s bolom u duši kako poslednjim iskrzotinama glasa daje uputstva kako da postupaju sa životinjama posle njene smrti, nemojte čerupati paunove da od njihovog perja pravite šešire, nećemo majko, obećavao joj je, mažući je kreolinom po celom telu, ne prisiljavajte ptice da pevaju na praznik, nećemo majko, obećavao joj je i uvijao u čiste čaršave za spavanje, uklanjaćete kokoške sa legala čim stane da grmi kako ne bi izlegle baziliske,[15] hoćemo, majko, potom bi je namestio u postelji s rukom na grudima, sve ima da bude po volji tvojoj, majčice, spij mi mirno, poljubio bi je u čelo i prućio se potrbuške pored njene postelje da prospava ono malo sati što mu je preostajalo, predosećao je vrludanja njenog sna, bivao na oprezu i osluškivao njena beskonačna buncanja koja su bivala sve razgovetnija što joj se smrtni bližio čas, svikavao se na silni svoj bes uskipeo za tolikih noći i učio se kako da podnese golemi gnev onog žalosnog ponedeljnika kada ga je probudila grozotna tišina sveta u razdanje, jer je majčica njegova najrođenija prestala da diše, tada je on odvio užasni leš i pri bledim zrakama osvita posle

prvih petlova ugledao još jedno istovetno telo oslikano s profila na čaršavu, zapazio je da to drugo telo nije nagrđeno gubavim rasprslinama niti staračkim borama, nego je glatko i jedro s rukom na grudima kao da je uljem uslikano sa obe strane čaršava, odisalo je prirodnim mirisom nežnog cveća i pročišćavalo bolesnički zadah spavaće odaje, a ma koliko da su taj čaršav iskuvavali u lukšiji i ribali ga peskom, sliku tela ipak nisu mogli da uklone jer je bila otisnuta s obe strane platna, utkana u lanena vlakna, postavši i sama večiti lan, ali u tom času jadni sin je bio van sebe i nije mogao da proceni veličinu niti smisao ovog čuda, nego je izjurio iz odaje besno tresnuvši vratima te je tresak poput pucnja odjeknuo širom dvora, a tada stadoše da ječe posmrtna zvona sa katedrale, njima se pridružiše zvona sa svih gradskih crkava, odmah potom oglasiše se sve crkve u zemlji, elem zvona su bez prestanka ječala stotinu dana, a ljudi razbuđeni zvonjavom naprečac su shvatili da je on ponovo dokopao svekoliku vlast u ruke i da se njegovo neodgonetljivo srce, razdirano besom zbog te smrti, bunilo žešće negoli ikada protiv nestalnosti razuma, dostojanstva i praštanja, jer je majčica njegova najrođenija Bendision Alvarado ispustila dušu u osvit ponedeljka dvadeset i trećeg februara, a njenom smrću započinjao je na ovom svetu novi vek nereda i beščašća. Niko od nas ne beše toliko star da se mogao sećati dana njene smrti, ali su se priče o njenoj sahrani prenosile s kolena na koleno i tako doprle do naših dana, znali smo pouzdano da on više nikada neće biti kakav je bio pre majčine smrti, niko nije imao pravo da remeti njegove nesanice siročeta, čak ni posle stotinu dana zvanične narodne žalosti, nikada se nije vratio u žalosni dvor čije je odaje zapljuskivala jeka pogrebnih zvona, časovnici nisu merili ni otkucavali vreme nego njegov bol, ljudi su govorili jedino uzdisajima, kućne straže hodile su bose kao prvih godina njegove vladavine, samo je kokoškama bilo dopušteno da nesmetano tumaraju po zabranjenom dvoru čiji se vladar više nije dao videti, krvavio je od besa u vrbovoj njihaljci, dok su njegovu majčicu, dušicu njegovu Bendision Alvarado povlačili po onim sparnim i ubogim brlozima u kovčegu nabijenom tucanim ledom i piljevinom da se ne bi raspadala više nego za života, njeno telo su nosili na čelu svečane povorke sve do najnedostupnijih pokrajina njegovog kraljevstva kako nikome ne bi bila uskraćena povlastica da oda poštu njenom prahu i uspomeni, tako su je uz bruj žalobnih himni i crnine izneli do stanica na visoravni gde ju je dočekala ona ista posmrtna muzika i ona ista zanemela svetina koja je u nekadašnja slavna vremena dolazila da

vidi vlast skrivenu u prisenku predsedničkog vagona, telo su joj izložili u manastiru milosrdnih sestara u čijem je predvorju na prapočecima svih vremena neka lutajuća prodavačica ptica pobacila ničijeg sina kome je pošlo za rukom da postane kralj, prvi put u tom veku otvorile su se dveri svetilišta, vojnici na konjima su po selima kupili Indijance, pa ih udarcima kundaka sagonili u hram sa čijih su vitraža žalostivo sijala ledena sunca a u kome je devet biskupa u svečanim odeždama služilo misu za pokoj duše, počivaj u miru i slavi, pevali su đakoni, pripevali pojci sa pevnice, mir i pokoj prahu tvojemu, pevali su, dok je napolju kiša lila na geranije, iskušenice su delile trskovu rakiju i koljivo, pod kamenim svodovima dvorišta prodavane su svinjske krmenadle, brojanice i pljoske posvećene vodice, u zabačenim krčmama treštala je muzika, odjekivali pucnji, igralo se po predvorjima, nastupila je nedelja, od sada pa na veki vekov, nastupile su čitave godine praznovanja po izbegličkim špiljama, maglovitim stazama i bogazama kojima je majčica moje smrti Bendison Alvarado prošla za života prateći sina zahvaćenog vihorom federalnog rata, bdila je nad njim u bojnim pohodima, sprečila je vojničke mazge da ga izgaze kada se umotan u pokrivač svaljivao na zemlju i bez svesti buncao u trodnevnoj groznici, nastojala je da mu ulije svoj iskonski strah od opasnosti koje navodno vrebaju brđane čim siđu u gradove na obali mračnog mora, plašila se spomenika vicekraljevima, zazirala je od svake statue, bojala se rakova verujući da oni piju suze novorođenčadi, zacvokotala je od straha pred velelepnošću kuće vlasti ugledavši je prvi put one kišovite noći kada je izvršen odlučujući napad, iako tada nije ni slutila da će baš u tom dvoru umreti, u toj kući samoće sada prebiva njen sin i peneći od besa, praćen potrbuške po podu, uzaman pita, kuda si se denula, sto mu muka, kao da si u zemlju propala, majko, u kakvu se draču zaplelo tvoje telo, ko ti s lica goni leptirove, uzdisao je razdiran bolom, a za to vreme njegova majka Bendision Alvarado je pod baldahinom od bananinog lišća plovila kroz smradne isparine močvara da bi je izlagali u seoskim školama, po kasarnama širom šalitrene pustinje, u indijanskim bačijama, prikazivali su je u bogataškim domovima nameštajući uz odar onaj njen portret na kome je bila mlada, lepa i čežnjiva, sa dijademom u kosi, pre mnogo godina kada je nevoljno dopustila da joj stave čipkani okovratnik, da joj stave puder na lice i rumenilo na usne, te joj priđe tutnuli svileni tulipan u raku da ga drži evo ovako, gospođo, ne tako nego ovako, držite ga nehajno na krilu, elem u takvoj pozi je venecijanski fotograf evropskih vladara načinio

zvanični portret prve dame u državi koji su sada izlagali zajedno s njenim lešom kao nepobitan dokaz da u kovčegu leži zaista ona a ne podmetnut leš neke druge žene, te je svako mogao uvideti kako je lice u pokojnice istovetno sa licem na portretu, jer se o svemu vodilo računa, pa je telo tajno i pomno obnavljano čim bi šminka počela da se otapa od vrućine i koža ispucala od parafina stala da se raspada, čupali su mahovinu što je u vreme kiša izrastala iz očnih kapaka Bendision Alvarado, armijske švalje su se dovijale da pokojničina haljina izgleda kao da je juče obučena, upinjale su se da očuvaju draž i svežinu krune od narandžinog cveća i čistotu čednog nevestinskog vela koji za života nikada nije stavila na svoju glavu, a sve je to rađeno samo da nikada niko u ovom jebarniku idolopoklonika ne bi mogao reći da si se razlikovala od svog portreta, majčice moja, te da niko ne bi smetnuo s uma u čijim se rukama nalazi vlast od sada pa na veki vekov, ovde i svugde, čak i u onim kukavnim bestragijama po peskovitim i šumovitim obalama gde su posle mnogih godina gluvila i zaborava ugledali kako oko ponoći pristiže dotrajali rečni parobrod sa drvenim točkom i upaljenim svetlima, istog trena svi su se listom sjatili na obalu i dočekali ga lupom uskršnjih bubnjeva verujući da su se vratila ona stara slavna vremena, neka nam živi junačina, vikali su što ih grlo nosi, blagosloven neka je onaj koji dolazi u ime istine, dernjali su se i skakali u reku sa utovljenim pasancima, sa bundevom golemom kao bik, svi su hrlili ka brodu, verali se uz drvenu čipku balustrade da na palubi predaju svoj podanički danak nevidljivoj moći koja je bacanjem kocke odlučivala o sudbini otadžbine, ali su preneraženo zastali pred odrom od tucanog leda i kamene soli, čiji se odraz umnožavao u unezverenim ogledalima u predsedničkoj trpezariji i bio izložen ljubopitnom pogledu javnosti pod veslastim krilima ventilatora na prepotopskom parobrodu koji je radi zabave plovio mesecima između kratkotrajnih ostrva po ekvatorijalnim pritokama, dok se naposletku nije nepovratno izgubio u nekom košmarnom dobu u kome je vreme prestalo da postoji, u kome su gardenije umele da rasuđuju a iguane letele kroz pomrčinu, tu je bio i kraj sveta, drveni točak se zaglibio u zlatnom pesku pa se polomio, led se otopio, kamena so se ukvarila, a naduveni leš bibavo je zaplovio po čorbuljku od piljevine, ali nije istrulio, naprotiv, moj generale, jer smo tada videli kako je vaša mati otvorila oči, videli smo da joj zenice behu bistre i da sijaju poput januarskog dragomilja ili mesečevog kamena, čak su i oni najsumnjičaviji među nama videli da se stakleni poklopac na odru zamaglio od njenog daha i da joj iz pora izbija

mirišljav i životan znoj, a potom smo primetili da se osmehuje. Ne možete ni zamisliti šta se tamo slučilo, moj generale, da se ne da ni kazati, rođenim smo očima videli kako jalove mazge rađaju, videli smo kako cveće niče iz šalitre, videli smo gluvoneme zapanjene čudom svojih sopstvenih uzvika, čudo, čudo, čudo, vikali su gluvonemi, smrvili su stakleni poklopac na kovčegu i umalo nisu rastrgnuli telo da ga razdele kao relikvije, moj generale, te smo morali da uputimo bataljon grenadira da obuzda žestinu raspomamljene svetine koja je u talasima nadolazila sa naprsle mahune Karipskog ostrvlja opčinjena vešću da je duša matere vaše Bendision Alvarado od Gospoda boga stekla moć da se odupre zakonima prirode, prodavani su končići od njenog pokrova, prodavani su skapulari, prodavana voda iz njenih gnjilih bokova, prodavane marke s njenim likom kraljice, zbuljukala se beše raspamećena i golema svetina nalik krdu pobesnelih bikova koji papcima satiru sve što im se nađe na putu te se od njih zemlja trese, taj jezivi topot možete i sami čuti odavde ako pažljivo poslušate, moj generale, oslušnite, a on na to stavi šaku iza uva u kome je zvjanje unekoliko splasnulo, te napregnuto oslušnu i onda začu, majko moja Bendision Alvarado, začu beskonačnu tutnjavu, ugleda uskipelu močvaru od nepregledne svetine što se razlivala sve do morskog horizonta, ugleda bujicu zapaljenih sveća koje su u ionako svetlo podne uvlačile neki drugi još svetliji dan, to se njegova mati, dušica moja, Bendision Alvarado vraćala u grad koji joj je odvajkada zadavao strah a u koji je prvi put kročila zajedno sa ratnom plimom, dok je naokolo zaudarala sirova mesina rata, ali ona je bila zanavek zaštićena od svih ovozemnih opasnosti, jer je njen sin naredio da se iz školskih udžbenika istrgnu stranice o vicekraljevima da više ne postoje u istoriji, zabranio je statue koje su ti remetile san, majko, a sada se vraćala u grad na čelu povorke i lišena svojih urođenih zebnji, miroljubiva svetina nosila je njen leš na ramenima, vraćala se bez kovčega, pod otvorenim nebom, u zraku zabranjenom za leptirove, pritisnuta tovarom amanetskih darova od žeženog zlata kojima su zatrpali njeno telo dok je beskonačno vucarano po svim zabačenim pokrajinama njegovog prostranog kraljevstva jada i čemera, isceljeni uzetnici behu je zatrpali silesijom zlatnih štakica, a brodolomnici je obasuli zlatnim zvezdama, dok joj zlatnu dečicu darovaše one nerotkinje što su bile izgubile svaku nadu da će imati poroda a pod njenim čarobnim uticajem porađale su se naprečac iza žbunja, kao u ratu, moj generale, elem, nju je nosila matica pustošne bujice biblijske seobe svekolikog jednog naroda koji nije znao kuda

da dene sve one svoje kuhinjske drangulije, stoku i ostatke života u kome su jedine nade u spas bile iste one tajne molitve kojima se Bendision Alvarado u bitkama obraćala Svemogućem bogu preklinjući da skrene pravac metaka ispaljenih na njenog sina koji je s crvenim povezom oko glave sumanuto uletao u okršaje i čim ga popusti groznica vikao, neka živi liberalna partija, u kurac krasni, neka živi pobedonosni federalizam, dole govnarski dođoši, a njega je zapravo vukla urođena znatiželja brđanina da vidi i sazna što li je to more, no valja reći da je ta gomila ološa koja je preplavila grad noseći na ramenima telo njegove majke bila kudikamo neobuzdanija i raspamećenija od svih gomila koje su tokom federalnog rata pustošile zemlju, bila je krvoločnija od najezde krvopija, užasnija od bezumlja, najstrahotnija koju su moje oči videle za svih ovih nebrojenih dana i godina vaše vladavine, ni svet nije takvu zapamtio, moj generale, pogledajte kakvo je to čudo neviđeno. A on je, uverivši se u ono što je i bilo više nego očigledno, izronio najzad iz magluština bola i korote, izišao je bled, ogrubeo, sa crnim povezom na rukavu, rešen da svekolik svoj ugled i vlast upotrebi da njegovu majku Bendision Alvarado proglase sveticom na osnovu obilja neoborivih dokaza o njenoj svetosti, poslao je u Rim svoje učene ministre, prizvao je k sebi apostolskog nuncija da zajedno srkuću čokoladu i grickaju pecivo pod venjakom od ucvalih maćuhica ispod kojih titraju lokvice sunčeve svetlosti, primio ga je srdačno, ležeći nauznak u njihaljci, bez košulje, hladeći se belim šeširom, dok se nuncije posadio naspram njega držeći šolju vruće čokolade, ne osvrćući se na žegu i prašinu jer ga je obavijao svež oblačak od lavande kojom je odisala njegova dominikanska mantija, nije znao za tropsku malaksalost, niti je hajao za seruckanje ptica pokojne majke koje su slobodno letele kroz lokvice sunčeve vode pod venjakom, samo je odmerenim gutljajima pijuckao čokoladu sa vanilom i nevestinski smerno grickao pecivo nastojeći da odgodi neizbežni otrov poslednjeg gutljaja, ukrućeno je sedeo u vrbovoj naslonjači u koju nijednom majčinom sinu nisam dozvolio da sedne, osim vama, presveti oče, mada jeste tokom onih slezovih večeri u slavnim vremenima kada je jedan drugi ostareli i prečasni nuncije pokušavao da ga sholastičkim dogmama Tome Akvinskog preobrati u veru Hristovu, ali razlika je u tome što ovog puta ja pozivam vas želeći da vas preobratim u veru, presveti oče, sve se menja na ovom svetu, sada sam ja postao pobožan, oče, reče to i ponovi ne trepnuvši, sada sam ja u veri Hristovoj, mada istini za volju nije verovao ni u boga ni u đavola hiti u bilo šta na belome svetu, jedino

je slepo verovao da njegova mati zaslužuje da se nađe među onim likovima svetaca na oltaru, jer se za života odlikovala bezgraničnim samopregorom, uzoritom smernošću i dobročinstvom, pa on stoga i nije tražio dokaze o njenoj svetosti u onim nedotupavnim umišljanjima svetine da se bajagi Severnjača kreće u smeru pogrebne povorke a da gudački instrumenti sami od sebe sviraju po ormanima čim začuju da pronose leš pokojnice, nego je molbu za njenim posvećenjem zasnivao na čudotvornom čaršavu sa njene samrtničke postelje koji je poput jedara raširio na avgustovskom suncu da papski nuncije vidi ono što je zacelo i video u lanenom predivu, a video je otisak tela matere njegove Bendision Alvarado iskrenute na bok i s rukom na srcu, video je njen lik bez staračkih bora i kužnih ožiljaka, prstima je napipao vlažnost večnog znoja, udahnuo je miomiris svežeg cveća iz njenog daha dok su naokolo zaglušnu nadigle dreku ptice uznemirene naveštenjem čuda, pogledajte čudo neviđeno, presveti oče, govorio je on, pokazujući nunciju čaršav s obe strane, čak je i ptice prepoznaju, ali nuncije se tako usredsređeno upiljio u laneno platno da je mogao otkriti primese vulkanskog pepela u paleti najvećih majstora hrišćanstva, prema jačini pojedinih boja znao je utvrditi karakter umetnika, njegove mane i sumnje u veru, krv mu je zastajala jer je bivao ushićen okruglošću zemlje dok je ležao nauznak pod kupolom nekog pustog hrama božjeg u nestvarnom nekom gradu gde vreme nije teklo nego je plovilo, najzad je posle pomnog posmatranja nuncije smogao snage da odvoji oči od čaršava i da umiljatim ali odlučnim glasom izrazi mišljenje da otisak ženskog tela na čaršavu nije delo Božjeg Proviđenja niti bi se ono služilo takvom rabotom da nam pruži dokaz više o svom bezgraničnom milosrđu, ma taman posla, ekselencijo, to je rad slikara vičnog lepim umetnostima, ali i umetnostima obmanjivanja, taj podlac je zloupotrebio prostodušnost vaše ekselencije, jer ovo nije uljana boja nego najprostija domaća mazarija, onaj posni premaz za bojenje prozora, ekselencijo, a ispod mirisa prirodnih smola rastvorenih u boji ostale su kapljice neumućenog terpentina, zadržale su se gipsane gromuljice i sačuvala se trajna vlažnost koja ipak ne potiče od znoja vaše matere na izdisaju, kao što su vas obmanjivali, nego je to veštačka vlažnost samog platna natopljenog lanenim uljem i položenog da odstoji u nekom mračnom budžaku, vrlo mi je žao, verujte mi, zaključi nuncije iskreno dirnut i zaćuta, nije znao da izusti ni reč više tom granitnom starcu koji ga je netremice posmatrao iz svoje njihaljke i slušao iz mulja svojih žalobnih azijatskih tišina ne mrdnuvši usnama da mu

protivslovi, mada niko bolje od njega nije znao pravu istinu o tajnom čudu tog čaršava u koji sam te umotao sopstvenim rukama, majčice, prestravio me onaj muk što je zavladao odmah posle tvoje smrti te sam pomislio da se ceo svet obreo na dnu mora, očima sam svojim video kako se čudo obznanjuje, sunce vam krvavo, ali ma kako da je bio ubeđen, ipak nije prekinuo nuncijevo izlaganje, samo je poput iguane dva puta trepnuo ne spuštajući kapke i neopazice se osmehnuo, u redu, presveti oče, uzdahnu na kraju, neka bude kako vi kažete, ali vas upozoravam da ćete sami snositi odgovornost i posledice za svoje reči, ponavljam vam slovo po slovo da ne zaboravite dok ste živi, lično ćete snositi odgovornost za svoje reči, presveti oče, ja perem ruke od svega. Svet je utonuo u dremež tokom te nedelje rđavih predskazanja, a on nije ustajao iz svoje njihaljke ni da jede, mahalicom je razgonio odomaćene ptice koje se nisu libile da mu slete na ramena, razgonio je titraje svetlosti pod maćuhicama verujući da su to odomaćene ptice, čitave nedelje nikoga nije primio niti je izdao ikakvo naređenje, pa ipak snage javnog reda su ostale mrtve hladne kada su rulje potplaćenih fanatika izvršile napad na palatu Apostolske nuncijature, opljačkale muzej istorijskih relikvija i ukebale nuncija dok je pod vedrim nebom u unutrašnjem dvorištu bezbrižno dremuckao, golog ga golcijatog izvukoše na ulicu i posraše se po njemu, moj generale, zamislite taj užas, ali on nije ni mrdnuo iz svoje njihaljke, čak nije ni trepnuo kada su mu saopštili, generale moj, nuncija vodaju na magaretu po trgovačkim ulicama dok se odozgo sa balkona na njega sručuju potoci splačina, a odasvud mu dovikuju ej pederčino, mis Vatikana, porodi se, pa tek kada su ga polumrtvog bacili na pijačno smetlište, on se digao iz njihaljke, rasterao ptice sa sebe i banuo u dvoranu za primanja, stresajući paučinu bola, sa crnom trakom oko ruke i očiju naduvenih od nesanice, odmah je izdao naređenje da papskog nuncija stave na brodolomnički splav s hranom za tri dana pa da ga navezu na debelo more i prepuste strujama kuda plove evropske krstarice, neka ceo svet sazna kako završavaju stranci koji dignu ruku na veličanstvenost naše otadžbine, neka i sam papa shvati jednom za sva vremena da on može biti papa nad papama u Rimu, na svom zlatnom prestolu i sa prstenom papskim, ali ja sam ovde bog i batina, sunce li vam nataknem, govnarski suknjaši. Ovo upozorenje se pokazalo veoma delotvorno, jer je pre kraja iste godine poveden postupak oko proglašenja njegove majke Bendision Alvarado za sveticu, njeno neraspadnuto telo je izloženo u glavnom brodu najveće katedrale, svetina je dolazila da oda poštu,

po oltarima su se pevale aleluje, obustavljen je rat što ga on beše objavio Svetoj Stolici, živeo mir, izvikivale su gomile na Glavnom trgu, živeo Bog, klicali su, a on je tog trenutka u svečanu audijenciju primao suca Svete obredne kongregacije, opunomoćenika i postulatora vere, velečasnog gospara Demetrija Aldousa, poznatog po nadimku Eritrejac, kome je bilo povereno da do najsitnijih pojedinosti ispita život Bendision Alvarado sve dok ne iščezne svaki trag sumnje u njenu svetost, samo vi ispitujte do mile volje, presveti oče, reče on, srdačno mu zadržavši ruku u svojoj, jer ga beše najednom obuzelo poverenje prema tom tamnoputom Abisincu koji je više od svega na svetu voleo da uživa u životu, jeo je jaja od iguane, moj generale, ushićivao se borbama petlova i pojebljivošću mulatkinja, ludo je voleo da igra kumbiju[16] i sve one zajebancije koje i mi volimo, moj generale, stoga su se pred tim đavolskim advokatom otvarala i najbolje čuvana vrata da bi on mogao nesmetano voditi istragu i uveriti se da u njegovom bezmernom kraljevstvu jada i čemera nema ništa tajno i skriveno što bi moglo dovesi u sumnju svetost njegove matere, dušice moje Bendision Alvarado, jer ona je predodređena za oltarsku slavu, otadžbina vam stoji na raspolaganju, presveti oče, samo se nemojte libiti, cela zemlja vam je kao na dlanu, a papski izaslanik se doista nije libio i sve mu je bilo na dohvatu, vojnici su zaveli red u palati Apostolske nuncijature pred kojom su od rane zore vrveli nebrojeni redovi gubavaca želeći da pokažu omlađenu kožu i zaceljene rane, oni što su svojevremeno bolovali od živčane treskavice dolazili su da pred sumnjičavcima udenu konac u iglu, oni kojima se Bendision Alvarado javila u snu i odala im koji će brojevi sigurno dobiti na ruletu dolazili su da pokažu svoje bogatstvo, a za njima su hrpimice navirali oni što su dobili vesti o nestaloj rodbini ili su pronašli tela svojih utopljenih rođaka, oni koji ranije ništa nisu imali a sada imaju sve što im duša poželi, dolazili su i neumorno se tiskali kroz vrelu kancelariju iskićenu preistorijskim kornjačama ser Voltera Rejlidža i kremenjačama kojima su svojedobno istrebljivali ljudoždere, usred te sparine je neumorni Eritrejac saslušavao svaku pridošlicu, ništa nije pitao niti uskakao u reč, beše vazda obliven znojem i različit od bazda te raspadajuće rulje što se tiskala u kancelariji, pušio je najprostije cigare, brižljivo beležio izjave svedoka i potom im davao da ih potpišu, evo ovde potpišite imenom i prezimenom a možete metnuti i krst, mogli su potpisivati kako su umeli, čak i palcem, kao vi, generale moj, čim bi jedan svedok bio

gotov nailazio je sledeći sličan prethodnome kao jaje jajetu i izjavljivao, bio sam tuberkulozan, oče, a Eritrejac je odmah zapisivao, bio sam tuberkulozan, poslušajte malko kako sada pevam iz punih pluća, za njim je stupao sledeći čova i trućao, bio sam ti zanemogao, presveti oče, a sada eto povazdan jurcam, bio sam zanemogao, beležio je Eritrejac neizbrisivim mastilom da mu strogi rukopis niko ne bi mogao prepravljati dok je sveta i veka, u drobu sam imao živu beštiju izelicu, sveti oče, u drobu sam imao živu beštiju izelicu, zapisivao je ovaj doslovce i neumoljivo, trujući se gorkom kafom i napaljujući cigaru na cigaru, razdrljen poput lađara, moj generale, ej kakva li je muškarčina taj popa, ma nego šta je, gospodine, malo je takvih mudonja, bog ga nadario, a papski izaslanik je ceo bogovetni dan radio bez predaha, niti je jeo niti pio da ne bi vreme tratio, nije sustajao do večeri, pa ni tada nije znao za počinak, nego bi se umivao na brzinu i odlazio u lučke birtije landarajući platnenom mantijom sa kockastim zakrpama, dovlačio se mrtav gladan i sedao za dugi grubo stesani sto da podeli riblji paprikaš sa lučkim skladištarima, ribu je komadao prstima, mljackao je i drobio kosti onim luciferovskim zubima koji su blistali u pomrčini, supu je lokao iz tanjira kao prostačina, moj generale, samo da vam je videti kako se umuva u onaj mornarski ološ sa odurnih jedrenjaka kojima se tovari zelenih banana i majmuna, te svežih zaliha mlađahnih kurava prevoze za staklene hotele Kurasaoa, sveti oče, za Guantanamo,[17] za Santijago de los Kabaljeros u koji se ne može stići morem, za najlepša i najtužnija ostrva na svetu o kojima smo sanjarili do prvih proseva praskozorja, oče, setite se kako smo se menjali čim brodovi isplove, setite se papagaja koji je proricao sudbinu u kući Matilde Arenales, setite se morskih rakova što su gamižući izlazili iz supe, setite se fijuka ajkula, tutnja dalekih bubnjeva, setite se svega onog života, oče, onog skotskog života, drugari, tako im se obraćao, jer on se izražava kao i mi, moj generale, taj vam priča kao da se rodio u predgrađu psećih krvljenja, taj vam igra lopte na plaži, izveštio se da razvlači harmoniku bolje od uličnih svirača iz Valjedupara,[18] od njih bolje svira i peva, naučio je kitnjasti govor skeledžija, podjebavao ih je na latinskom, šljemao s njima po pederskim rupama oko pijace, potukao se s jednim od njih jer je hulio na boga, lemali su se svojski, moj generale, šta mi da učinimo, a on je naredio da ih ne razdvajaju, tada su se prisutni sjatili u krug oko njih dvojice, najzad je sveštenik izišao kao pobednik, pobedio je, pobedio je popa, moj generale,

znao sam da će tako biti, odvrati ovaj zadovoljan, alal vera, pravi mudonja, a on nije bio ni izbliza toliko lakoveran koliko su zamišljali, jer je u tim burnim noćima iščačkao ništa manje istine nego tokom iznurujućih dana radeći u palati Apostolske nuncijature, a kudikamo više nego u tmurnoj predgradskoj vili koju je bez ovlašćenja pretražio jednog potopskog popodneva kada je poverovao da je promakao budnom oku predsedničke službe bezbednosti, prekopao je kuću do najmanje pukotine dok se po njemu slivala kiša s tavanice, a on se saplitao o otrovne kamelije i kaljužne malange u predivnim odajama koje je Bendision Alvarado ustupila obradovanim sluškinjama, jer ona beše blagorodna, presveti oče, bila je smerna i skromna, njima je prostirala batistene čaršave a sama je spavala na vojničkom krevetu i pohabanoj ponjavi, davala im je da oblače njene nedeljne haljine prve dame u državi, one su se kupale njenim mirišljavim solima, cikale su gole i ludovale sa ordonansima usred obojene pene u cinkanim kadama sa lavljim šapama, živele su kao kraljice dok je ona tražila život frakajući ptice, kuvajući kojekakve papazjanije na furunici i gajeći lekovite trave za hitnu pomoć svojim komšijama koji su je znali probuditi u pola noći, spopali su me grčevi u trbuhu, gospođo, a ona mu je davala seme krstovnika da sažvaće, kumče mi prevrnulo očima, a ona mu je davala travu protiv glista, joj umreću, gospođo moja, ali nije umro, jer je zdravlje svih suseda bilo u njenim rukama, za života je već bila svetica, oče, prebivala u nekom svom svetu čistote, neporočna usred te kuće razvrata kroz koju je nemilice lila kiša otkako su je silom premestili u predsedničku kuću, kiša je pljuštala po klavirskim lotosima, pljuštala je po alabasterskom stolu u raskošnoj trpezariji gde ona nikada nije htela sesti, jer joj je to izgledalo kao da jede na oltaru, zamislite samo, kakav predznak svetosti, no uprkos usrdnim svedočenjima komšiluka, đavolji advokat je u tim krševinama našao više dokaza o stidljivosti nego o smernosti, a među abonosovim Neptunima i ostacima tamošnjih demona i vojnih anđela što su plutali po močvarju nekadašnjih plesnih dvorana pronašao je više dokaza o ništavnosti duha nego o samoodricanju, ali nigde nije našao ni traga od onog teškog boga, jedinoga i trojnoga, koji ga je iz žarkih nizija Abisinije poslao da traži istinu tamo gde je od nastanka sveta nije bilo, elem nije pronašao ništa, moj generale, ama baš ništa, e pa sad vidi na šta ispade sve to sranje. Ali, gospar Demetrio Aldous se nije zadovoljio time što je pretražio grad, nego je uzjahao mazgu pa se uzverao do ledenih venaca visoravni želeći da pronađe dokaze i začetke svetosti Bendision

Alvarado tamo gde ozarje vlasti još ne beše stiglo da njezin naruži lik, iskrsavao je iz magluština umotan u razbojničku kabanicu i sa čizmetinama od sedam milja nalik priviđenju nečastivog đavola, izazivajući isprva strah, potom čuđenje i naposletku radoznalost tih brđanskih zazjavala što još nikada u životu ne videše ljudsko stvorenje s takvom bojom kože, ali ih je prepredeni Eritrejac podsticao da ga pipnu i shvate da on ne riga katran, pokazivao im je svoje zube u pomrčini, napijao se s njima, jeo sir i šljemao kukuruzovaču iz iste tikve samo da stekne njihovo poverenje u tim zabačenim prčvarnicama gde su u osvit minulih vekova znali neku prodavačicu ptica koja je tumarala pogrbljena pod bremenom ptičjih košara krcatih pilićima premolovanim u slavuje, zlaćanim tukanima i kričavim guaćarakama prerušenim u paunove da ih na nedeljnim vašarima utrapi naivčinama, sedala bi evo baš ovde, presveti oče, grejući se ukraj ognjišta, čekajući da se neko smiluje pa da je povali preko mešina prevrele melase u ostavi prčvarnice, podavala se samo da bi se nekako prehranila, moj oče, čepila se za činiju ubogog jela, jer niko nije bio baš tolika zamlata da kupi te njene natrackane bezvezarije sa kojih je prva kiša spirala boju a pri najmanjem pokretu otpadali bi ukrasi i peruške, ali ona beše vaistinu prostodu- šna, moj oče, blažena beše ta sveta blagoslovka[19] ptica ili visoravni, nazovite je kako vam god drago, jer niko nije pouzdano znao ondašnje njeno ime niti se seća kada je ona odlučila da se zove Bendision Alvarado što zacelo nije njeno kršteno ime, pošto takva imena nadevaju u primorju a ne u našim krajevima, zamislite da je i tu govnariju prokljuvilo ono njuškalo od satanskog doušnika, njemu ništa pod milim bogom nije moglo promaći, svaku je tajnu razotkrivao, iako su plaćenici iz predsedničkog obezbeđenja mrsili konce istine svuda gde bi on stigao i nameštali mu nevidljive zasede, kako bi bilo da ga strmeknemo niz neku liticu, moj generale, možemo udesiti da mu se mazga spotakne, ali on im je to izričito zabranio naredivši da ga i dalje uhode, nemojte se drznuti da ugrozite njegov fizički integritet, ponavljam, ne šalite se glavom da ugrozite njegov fizički integritet, dajte mu punu slobodu delovanja i sve olakšice da valjano obavi zadatak, to vam bespogovorno naređujem ja kao vrhovna vlast, povinujte se i postupite po zapovesti koju evo potpisujem, utuvite, svojeručno je potpisujem, iako je uviđao da ovom odlukom čačka mečku jer bi se mogla razobličiti sva ta priča oko njegove majke i upoznati pravi lik Bendision

Alvarado iz onih vremena o kojima je zabranjeno govoriti a kada je ona bila još mlada i puna želja, kada je išla polugola i bosonoga, te bila prinuđena da se podaje za zdelu najprostijeg jela, ali bila je lepa, oče, bila je tako nevina i prostodušna da je one najprostije papagaje kitila perjem gizdavih petlova i nekome ih utrapila kao gvakamaje, olinjale kokoške je ukrašavala nojevim perjem iz lepeza, ne bi li ih prodala kao rajske ptice, ali niko joj nije poverovao, niko ipak nije bio takav zvrndov da nasedne na burgiju samohrane ptičarice koja je lunjajući po nedeljnim pijacama u omaglici mrmljala, eh da mi neko hoće kupiti bar jednu, ostale bih mu poklonila, svi žitelji ove pustarske visoravni sećali su se njene budalaste prostodušnosti i siromaštine, pa ipak je izgledalo nemoguće ustanoviti ko je i odakle je, pošto u manastirskim knjigama rođenih nije bilo nikakvih podataka o njenom rođenju, ali su zauzvrat nađene tri različite krštenice njenog sina te je ispalo da je bio tri puta začet u tri posve različite prilike, tri puta pobačen i tri puta kršten, a svu su tu zavrzlamu smuvali pisci nacionalne istorije ispreplićući niti istine s nitima laži da niko ne bi mogao proniknuti u tajnu njenog porekla, ali je samo Eritrejac uspeo da nanjuši šta se skriva iza mnogih smišljenih obmana i taman je smerao da obelodani šta je posredi, moj generale, imao je tajnu nadohvat ruke kada se prolomio gromovit pucanj čija se jeka razlegla po surim hrbatima i dubokim klancima Kordiljera, začuo se beskrajni njisak prestravljene mazge dok je sa vrha pod večitim snegom strmoglavo padala u bezdan prolazeći kroz sve klimatske pojaseve čije smo slike videli u prirodopisu, promičući pored ledenih litica, malih vrela golemih plovnih reka, vrletnih planinskih venaca po kojima su se na indijanskim grbačama pentrali učenjaci botaničkih ekspedicija skupljajući biljke za svoje tajne herbarijume, zatim pored zaravni obraslih divljim magnolijama kuda su pasle mekorune ovce od kojih smo dobijali izvrsno meso, vunu i primer uzornog ponašanja, pored kuća berača kafe sa neizlečivim bolesnicima i papirnim girlandama na pustim balkonima, pored večnog žubora planinskih reka koje su iz klisura silazile u ravnine gde vladaju žege a u predvečerje zaudara na leš starca ubijenog mučki u samoći na plantažama kakaoa gde su na sve strane bujali krupni otporni listovi, crveni cvetovi i bobičasti plodovi čije se seme upotrebljavalo kao glavni sastojak u spravljanju čokolade, gde je sunce bilo nepomično i posvuda se dizala vrela prašina, gde su rasle bundeve i dinje, a uokolo pasle mršave i žalosne krave atlantskog okruga gde se nalazila jedina milosrdna škola na dve stotine milja uokolo, gde je hlapio zadah još žive

mazge čija se utroba s praskom raspukla poput sočne guanabane među šibljikama banana i preplašenim jarebicama na dnu ponora, do đavola, dođoše mu glave, moj generale, ustreliše ga puškom za tigrove u klancu Usamljene duše, nisu se ni obazirali na moje izričite telegrame, kurvini sinovi, niti su hajali što ga štiti moj ugled i vlast, do đavola, ali sada će videti s kim imaju posla, siktao je, sukao je besne bale, ali njegov gnev nije izazvala neposlušnost plaćenika nego uverenost da nešto krupno skrivaju od njega čim su se usudili da se suprotstave munjama njegove vlasti, budno je motrio na dah onih što su ga obavestili šta se slučilo, jer je znao da bi samo onaj ko zna istinu smogao hrabrosti da ga laže, vrebao je i mozgao šta li potajno smeraju oficiri vrhovne komande ne bi li prokljuvio ko je od njih izdajnik, ti kojeg sam izvukao iz ničega, ti koji si se valjao u prašini kada sam te sreo a sada blagodareći meni spavaš u zlatnoj postelji, ti kome sam spasao život, ti što si me stajao skuplje od svih ostalih, ko je taj kučkin sin među vama, nikogovići, jer njemu je istog trena bilo jasno da se samo neko od njih mogao drznuti i obeščastiti telegram potpisan mojim imenom i zapečaćen prstenom vlastodržja, pa je stoga lično preduzeo sve mere za spasavanje Demetrija Aldousa, izdao je neopozivo naređenje, dajem vam najviše četrdeset osam sati da mi ga nađete i dovedete živog, makar da ga pronađete mrtvog, morate mi ga dovesti živog, makar ga uopšte ne pronašli, ipak mi ga morate dovesti, a naređenje je bilo tako bespogovorno i strašno da su pre isteka datog roka dohrlili i saopštili mu, moj generale, našli su ga u šikari na dnu provalije, a zlaćani cvetovi stolisnika su mu zapekli i zacelili rane pa je življi od nas, moj generale, zdrav je i čitav blagodareći čarobnom viđanju matere vaše Bendision Alvarado koja je još jednom pružila dokaze o svome milosrđu i svojoj svetosti viđajući baš onoga koji je pokušao da osujeti večni pomen na nju, doneli su ga u njihaljci okačenoj o motku, batrgajući se niz indijanske puteljke u pratnji grenadira, dok je napred išao pandur na konju i zvonio prazničnim praporcima obaveštavajući ceo svet da se ispunila volja vladaočeva te da je pronađen Demetrio Aldous koga potom smestiše u odaju za uvažene goste u predsedničkom dvoru, a neposrednu odgovornost za oporavak je preuzeo ministar zdravlja, tu je papski izaslanik jednog lepog dana priveo kraju svoju misiju, metnuo je završnu tačku na strašni spis, udario pečat, svojim inicijalima overio svaku desnu belinu onih tri stotine pedeset listova svakog od sedam svezaka, dne četrnaestog aprila meseca ove godine po milosti božjoj, ja, Demetrio Aldous, sudac Svete obredne

kongregacije, opunomoćenik i prokurator vere, u ime Višnjega Ustrojstva a za procvat pravde ljudske na zemlji i silne slave gospodnje na nebesima, stavljam svoj potpis, tvrdim i dokazujem da je ovde zapisana sušta istina, svekolika istina i ništa do istina, koja od ovog trenutka pripada vama, ekselencijo. Istina je odista bila zatvorena u sedam zapečaćenih svezaka sličnih Bibliji, istina tako neminovna i surova da se jedino čovek otporan na čarolije slave i ne hajući šta bi godilo vladaru mogao drznuti da tu živu istinu obelodani tvrdokornom starcu koji ga je saslušao ne trepnuvši i rashlađujući se u vrbovoj stolici za ljuljanje, samo je zaustavljao dah posle svakog ubistvenog razobličenja, samo je ispuštao jedno aha svaki put kada bi video da se pali luč istine, aha, ponavljao je, razgoneći šeširom rojeve aprilskih muva primamljenih ostacima ručka, gutajući nove i nove istine, gorke i vrele poput žeravice, što su mu razdirale srce, jer sve je to bila lakrdija, ekselencijo, golemo izmotavanje kome je nehotice kumovao kada je odlučio da leš svoje matere izloži sveopštem obožavanju položivši ga na odar od leda i to mnogo pre nego što je ikome palo na pamet da se zapita da li ona zaslužuje da bude svetica, a samo zato da bi opovrgao govorkanja da je ona trulila još za života, iz čega se izrodila cirkuska podvala kojoj je potom naseo kada su mu odnekuda doneli vest, moj generale, vaša majka Bendision Alvarado posle smrti čini čuda, tada je on naredio da njeno telo nose na čelu veličanstvene povorke sve do najzabačenijih pokrajina njegove nepregledne zemlje bez statua želeći da svako uvidi kako si zbog svojih vrlina postala sveta posle toliko godina uniženja, posle nebrojenih besciljno ukrašenih ptica, posle nebrojenih ljubavi bez nežnosti i uživanja, majko, doduše nijednog trenutka nije mi bilo ni na kraj pameti da će se moje naređenje o svečanoj povorci izroditi u sprdačinu i obmanjivanje naroda, dovodili su bajagi obolele od vodene bolesti da ih ona svojom čarobnom moći isceli naočigled zblenute svetine, a tim podlacima se za tu burgiju plaćalo, jednom lažnom mrtvacu su tutnuli dve stotine pesosa da vaskrsne iz mrtvih i da izišav iz groba odbaulja na kolenima među prestravljenu svetinu sa poderanim mrtvačkim pokrovom i ustima punim zemlje, nekoj ciganki su platili osamdeset pesosa da se pretvara kako nasred ulice rađa dvoglavo mrtvorođenče kao kaznu jer je kazala da su sva ta čudesa naprosto mutna rabota vlade, što je i bilo potpuno tačno, svako svedočenje o čudesima bilo je plaćeno, a tu besramnu spletku ipak nisu skovale vaše ulizice s nedužnom namerom da vam se dodvore, kao što je na početku istrage pretpostavljao gospar Demetrio Aldous, ama ni govora,

ekselencijo, to je bila gnusna rabota vaših pristalica, najsablažnjivija i najsvetogrdnija od svih podvala koje su bujale pod okriljem njegove vlasti, jer oni koji su izmišljali čudesa i za novac pronalazili svedoke tih čudesa bili su isti oni privrženici njegovog režima koji su šili a potom prodavali kao relikvije nevestinsko ruho pokojne matere Bendision Alvarado, aha, zatim štampali sličice i kovali medalje s njenim kraljevskim likom, aha, obogatili su se prodajući pramenove njene kose, aha, prodajući bočice vode isceđene iz njenih udova, aha, prodajući pokrove na kojima prostom bojom za vrata beše naslikano nežno telo device s rukom na srcu, te su pokrove krčmili na rastegljaje u zadnjim spremištima indijskih magaza, a na tu čudovišnu podvalu su nasedali buljuci svetine što je zažagrenih očiju neprekidno navirala i prolazila pored pokojničinog odra u glavnom brodu katedrale, njih je obmanuo privid da se leš ne raspada, mada su stvari stajale sasvim drukčije, ekselencijo, telo vaše majke se nije raspadalo ne stoga što je svete prirode, niti zato što su uslišujući vašu sinovsku ljubav sve promene na lešu krpljene parafinom i zatrpavane nanosima šminke, nego zato što joj je telo rasporeno a koža potom obrađena po najgnusnijim metodama punjenja životinja u prirodnjačkim muzejima, u šta sam se sopstvenim rukama uverio, majko, kada sam otvorio kristalni sarkofag čije su se pogrebne šare raspale od mog daha, skinuo sam ti venac od narandžinog cveća sa plesnive lobanje sa koje su ti počupali svaku vlas grivaste kose i potom ih prodali kao relikvije, izvukao sam te iz paučinastih vlakana nevestinskih dronjaka i usahlih ostataka i mučnih sumraka nad salitrom smrti, bila si lakša i od sasušene tikve a iz tebe je zaudaralo kao iz starinskog sanduka, naslućivalo se u tvojim nutrinama neko grozničavo brujanje te se moglo pomisliti da to romori duša tvoja a zapravo su to moljci šuškorili razjedajući joj utrobu, udovi su ti otpali kada sam hteo da te prigrlim na grudi jer su ti izvadili drob i sve što je sačinjavalo ono telo blažene majke što je zaspala s rukom na srcu, napunili su te krpetinama tako da je od tebe ostala samo prašnjava korica od testa koja se smrvila u prah čim sam je pridigao ti ozarje od svitaca tvojih kostiju, a tvoje staklaste oči su gotovo bešumno odskakutale po pločama sumračne crkve, raspala si se i u prah rastočila, pa su redari pokupili lopatom ostatke smrvljene matere s poda da ih kojekako opet saspu u kovčeg, a sve je to netremice i kao kamen stanac gledao tajanstveni satrap čije iguanske oči nisu odale nikakvo osećanje čak ni kada je u kolima bez državničkih oznaka ostao nasamo sa jedinim čovekom na ovom svetu koji se usudio da ga posadi pred

ogledalo istine, samo su sedeli i kroz zamagljene zastore posmatrali kako se horde ubožnika uklanjaju s popodnevne omorine i valjaju u hladovini zasvođenih gradskih kapija gde su se nekada prodavale petparačke knjižice o okrutnim ubistvima i nesrećnim ljubavima, o mesožderskim cvetovima i nepojamnim plodovima što otupljuju volju, a tamo se sada dizala zaglušujuća graja i ispod ruke preprodavale lažne relikvije od odežde i od tela matere njegove Bendision Alvarado, dok se on nije mogao oteti utisku da je gospar Demetrio Aldous prokljuvio njegove misli kada je odvojio pogled od rulje bogalja i promrmljao, na kraju krajeva ima nečega dobrog u strogosti s kojom sam vodio istragu, naime uverio sam se da ovi kukavni ljudi vole vašu ekselenciju kao svoj sopstveni život, jer ako je usred predsedničkog dvora uočio verolomstvo i zapazio kako se iz gramzivosti ulizuju i prepredeno dodvoravaju ponajviše oni što se bogate i napreduju pod okriljem vlasti, Demetrio Aldous je zauzvrat otkrio novi vid ljubavi u buljucima tih beskućnika koji se od njega nisu ničemu nadali, pošto se ni od koga ničemu nisu nadali, a ipak su prema njemu gajili usrdnu ovozemnu ljubav koja se mogla opipati rukama i nepomućenu privrženost kakvu bismo hteli ispoljiti prema Bogu, ekselencijo, ali on nije ni trepnuo udivljen ovim otkrovenjem koje bi mu ranije razgalilo dušu i obodrilo srce, nije ni uzdahnuo, jedino je skrivajući nespokojstvo pomislio u sebi eh samo bi mi još i to trebalo, sveti oče, zar biste vi hteli da me niko ne voli sada kada ćete se na krilima slave naslađivati mojom nesrećom pod zlatnim kupolama vašeg varljivog sveta, dok ja treba da ovde ostanem sam s nezasluženim bremenom istine koju ste mi otkrili, bez pažljive matere koja bi mi pomogla da to breme podnesem, usamljeniji od pustinjaka u ovoj zemlji koju nisam po volji svojoj ni birao, nego su mi je tutnuli gotovu, baš ovakvu kakvu ste je videli i kakva je od pamtiveka bila, sa ovim smislom za nepostojeće, sa ovim smradom od govana, sa ovim ljudima bez istorije koji veruju jedino u život, eto takvu su mi otadžbinu utrapili a da me nisu ni pripitali, sveti oče, ovde je četrdeset stepeni u hladu predsedničke kočije i devedeset posto vlage u zraku, ovde mi je suđeno da udišem prašinu, da me kinji podmukla kila koja sipijivo šišti poput kipućeg čajnika prilikom prijema, da nemam nikoga ko će me pobediti u dominama, niti ikoga ko bi mi skresao u brk celcatu istinu, sveti oče, eto pa se stavite u moju kožu, sve mu je to sinulo kroz glavu, ali nije ni reč prozborio, samo je neosetno uzdahnuo i malčice trepnuo, pa je zamolio gospara Demetrija Aldousa da ovaj popodnevni mučni razgovor ostane među

njima, obećajte mi, sveti oče, jel’ važi kao da mi ništa niste rekli, kao da ne znam istinu, a gospar Demetrio Aldous mu obeća, naravno, vaša ekselencijo, sve ima da ostane među nama, vi ne znate istinu, dajem vam časnu mušku reč. Proglašenje Bendision Alvarado za sveticu je obustavljeno usled nedostatka dokaza, a potom je ukaz iz Rima bio obnarodovan sa propovedaonica po zvaničnom ovlašćenju naporedo sa vladinom odredbom da se ima sprečiti svaki vid negodovanja ili narušavanja javnog reda, ali oružane snage nisu ni prstom mrdnule kada su horde ozlojeđenih vernika nasred Trga oružja uždile golemu lomaču od dveri glavne katedrale i kamenicama porazbijale vitraže sa anđelima i gladijatorima na Apostolskoj nuncijaturi, sve su polupali, moj generale, ali on se nije ni pomerio iz svoje njihaljke, opsednuli su biskajski manastir da iskušenice pocrkaju od gladi, opljačkali su crkve, misionarske domove, sravnili sa zemljom sve što je imalo neke veze sa sveštenstvom, moj generale, ali on ni dalje nije micao iz njihaljke u hladovitom prisenku od maćuhica sve dok jednog trenutka zapovednici iz njegovog glavnog štaba nisu otvoreno priznali da više nisu kadri obuzdavati duhove niti zavesti red bez krvoprolića kao što im je bilo zapoveđeno, e tek se tada on pridignuo i otišao u svoj kabinet, gde nije kročio tokom više meseci otupelosti, i tamo je svečano preuzeo odgovornost da tumači narodnu volju, obnarodovao je ukaz sastavljen po njegovom trenutnom hiru ne obavestivši oružane snage niti se savetujući sa svojim ministrima, elem prema članu jedan pomenutog ukaza proglasio je građansku svetost Bendision Alvarado, jer je takva vrhovna volja slobodnog i nezavisnog naroda, imenovao ju je zaštitnicom nacije, isceliteljicom bolesnih i odgajivačicom ptica, a njen rođendan je proglašen državnim praznikom, prema članu dva, a odmah po stupanju na snagu ovog ukaza, nacija objavljuje rat Svetoj Stolici sa svim posledicama koje u takvim prilikama predviđaju važeći međunarodni ugovori i povelje o čovekovim pravima, zatim se članom tri nalaže neodložno, javno i svečano proterivanje gospodina nadbiskupa, a sa njim i svih biskupa, apostolskih prefekata, sveštenika, opatica, te svih domaćih ili stranih lica bez obzira na to kako su upleteni u crkvene stvari i kojeg su duhovnog zvanja, a time se lišavaju prava da se zateknu unutar granica zemlje i na stotinu pedeset morskih milja u teritorijalnim vodama, naposletku četvrtim članom se proglašava oduzimanje i prisvajanje svih crkvenih dobara, manastira, konvenata, semeništa, obradivih površina, alatljika, stoke, šećerana, fabrika i radionica, kao i ostalih dobara što su

stvarno pripadala crkvi iako su bila u zemljišnim knjigama upisana na drugo ime, te će ta dobra poslužiti da se uveća posmrtna baština svete Bendision Alvarado Od Ptica, da veličajan bude njen kult i uzvišen večni joj pomen, a sve se to ima učiniti počev od datuma ovog ukaza sročenog usmeno a potom overenog prstenskim pečatom ove vrhovne i neopozive vlasti, povinujte se i postupite prema ukazu. Dok su na sve strane praštale prskalice, ječala svečana zvona i orila se vesela svirka proslavljajući građansko posvećenje, on se lično brinuo da se ispuni svaka pojedinost predviđena ukazom želeći pritom da osujeti neku novu smicalicu koju bi mu mogli namestiti, ponovo je dograbio dizgine stvarnosti u ruke, uhvatio ih je satenskim rukavicama baš kao u ona slavna vremena kada su ga ljudi presretali na stepeništu i molili da se obnove ulične trke konja, pa ih je on istog časa obnavljao, da se obnove trke s nogama u vreći, a on ih je smesta obnavljao, kada se pojavljivao na najsiromašnijim rančevima da objasni kako treba nasaditi kokoške na jaja i kako škopiti junce, njemu nije bilo dovoljno da lično proveri podrobne spiskove crkvenih dobara, nego je rukovodio zvaničnim merama oduzimanja kako ne bi došlo ni do najmanjeg raskoraka između njegove volje i urađenih poslova, te je poredio istine iz imovinskih knjiga sa nepouzdanim istinama iz stvarnog života, nadgledao je proterivanje velikih crkvenih bratstava osumnjičenih da su u vrećama sa dvostrukim dnom i domišljato sašivenim grudnjacima smerali da odnesu tajna blaga poslednjeg vicekralja koja su počivala zakopana u sirotinjskom groblju iako su ih vođe federalnog rata besomučno tražile tokom predugih ratnih godina, pa ne samo što je naredio da nijedan crkvenjak ne sme poneti sa sobom ništa osim najnužnijeg rublja, nego je neopozivo zapovedio da se ukrcavaju goli kao od majke rođeni, te su tako pristupali priprosti seoski popovi kojima je bilo svejedno da li su goli ili obučeni jer im menjaju sudbinu, prefekti misionarskih okruga opustošenih malarijom, ćosavi i dostojanstveni biskupi, a za njima žene, smerne sestre milosrđa, misionarke ogrubele i svikle da krote prirodu i gaje povrće u pustinji, vitke Biskajke što sviraju na klavikordu i Salezijanke tananih ruku i netaknutih tela, jer je i po golim telima bilo mogućno razaznati iz kog društvenog sloja potiču, dokle su uznapredovali u službi, prolazile su između denjkova s kakaoom i vreća usoljene somovine u ogromnom carinskom skladištu, prolazile su kao zbuljukane posramljene ovce skrstivši ruke preko grudi pokušavajući da svaka svoju sramotu skrije iza druge pred tim starcem koji je izgledao kao da je od kamena sazdan pod krilima ventilatora dok ih je

posmatrao netremice, piljio je tamo kuda je imala da nepovratno proteče bujica golih žena, gledao ih je ravnodušno, ne trepnuvši, sve dok i poslednja nije napustila državnu teritoriju, jer ove su i bile poslednje, moj generale, ali on se sećao samo jedne koju je hitrini pogledom izdvojio iz krda preneraženih iskušenica, zapazio ju je među ostalima iako se ni po čemu nije razlikovala, bila je omalena i jedra, stamena, nabreklih guzova, bujnih sisa, nespretnih ruku, natrćenog spolovila, podstrižene kose, prćastog nosa, retkih i tvrdih zuba, ravnih tabana, bila je to najobičnija iskušenica, ali on je naslutio da je ona jedina prava ženska u tom buljuku golih žena, jedino je ona ne osvrnuvši se prošla ispred njega i jedino je ona ostavila za sobom nerazumljiv trag divlje zveri a odnela vazduh koji dišem, jedva je stigao da se pribere i još jednom je pogleda kada je oficir iz službe za proveru identiteta pronašao ime upisano po azbučnom redu u prozivniku i povikao Nasareno Letisija, a ona mu muškim glasom odgovorila, ovde sam. S tim uzvikom je ona ušla u njegov život da u njemu ostane sve dok mu i poslednje čežnje nisu iscurile kroz naprsline sećanja a njen lik ostao samo na komadiću hartije gde je napisao Letisija Nasareno, dušo moja, pogledaj šta biva sa mnom bez tebe, sakrio je tu ceduljicu u ostavu za med, pa bi je pročitavao kada je bio uveren da ga niko ne vidi, potom bi je ponovo smotavao, proživljavajući u magnovenju ono nezaboravno predvečerje sa zračnom kišom kada su ga izvestili, moj generale, vratili smo vam je u domovinu po naredbi koju niste izdali, jer on je samo promrmljao Letisija Nasareno dok je posmatrao kako poslednji pepeljasti teretnjak iščezava na vidiku, potom je glasno ponovio to ime da ga ne zaboravi, Letisija Nasareno, što je bilo dovoljno da je pripadnici predsedničke službe obezbeđenja otmu iz manastira na Jamajki, nabili su joj krpu u usta i navukli ludačku košulju pa je strpali u čamovi sanduk utegnut obručima, s pečatima i katranskim natpisom lomljivo do not drop this side up, kao i sa urednom dozvolom za uvoz uz carinsku objavu o besplatnom uvozu dve hiljade kristalnih čaša za šampanj namenjenih predsedničkoj pivnici, ukrcali su je u potpalublje nekog ugljarskog broda, a čim su je doneli u predsednički dvor, položili su je golu i drogiranu na krevet s kapitelima u odaji za počasne goste, a takva je i bila u njegovom sećanju, u tri sata po podne ležala je okupana brašnjastom svetlošću pod mrežom protiv komaraca, spavala je spokojno baš kao i mnoge druge žene kojima se poslužio bez njihovog pristanka i koje je obležao u istoj toj odaji ne budeći ih iz otupelosti izazvane luminalom, dok ga je progonilo užasno osećanje teskobe i poraza,

ali Letisiju Nasareno nije čak ni pipnuo, posmatrao ju je kako spava sa izrazom neke detinje zbunjenosti, iznenađen što se njeno golo telo toliko promenilo te ne liči na onu ženu viđenu u lučkom skladištu, nakolmovali su joj kosu, obrijali su joj sve dlačice po telu pa i one na stidnom mestu, premazali su joj crvenim lakom nokte na nogama i rukama, stavili su joj ruž na usne, rumenilo na obraze i mošus na trepavice, širila je neki prijatan miris koji se brzo gubio u prigušenom zapahu divlje zveri, kakva pizdarija, načinili su je ružnom nastojeći da je ulepšaju, tako su je preobličili da mu se ona nije mogla ukazati naga ispod svih tih namaza dok ju je posmatrao utonulu u zanos od uspavljujućih sredstava, a onda je primetio kako lagano izranja, kako se rasanjuje, kako ga gleda, o majko, to je bila ona, Letisija Nasareno, uzrok moje smetenosti, skamenjena od straha čim je opazila kako je granitni starac neumoljivo posmatra kroz magličastu mrežu protiv komaraca, bila je prestravljena njegovim tajanstvenim lutanjem, jer joj ni na kraj pameti nije bilo da je on, uprkos nebrojenim godinama i bezgraničnoj svojoj vlasti, bio čak prestrašeniji, usamljeniji i smeteniji od nje, te da je bio isto toliko neuk, zblenut i bespomoćan koliko i prvi put kada je saznao da je muško obležavši neku soldatušu koju je o ponoći zatekao dok se gola kupala u reci, a frktala je poput ždrebice čim bi izronila iz vode te je on mogao naslutiti njenu silinu i obline, slušao je njen tamni i usamljeni kikot u pomrčini, predosećao je kako joj se telo ježi od miline u tami, ali beše načisto premro od straha, jer sa ženskom još nije spavao, iako je već preturio preko glave tri građanska rata i dogurao do čina artiljerijskog poručnika, a onda je strah da ne ispusti priliku nadvladao strah da kidiše na ženu, te se zaleteo u reku pod punom ratnom opremom, čizmama, remnicima, fišeklijama, mačetom, puškom kremenjačom, tako upetljan u sve te ratne trice i kučine, tako izbezumljen prikrivanim strahovima da je žena najpre pomislila kako se neko na konju otisnuo u reku, ali je ubrzo uvidela da je to neki uplašeni čovek te ga je siromaška metnula pod okrilje svoje samilosti, pružila mu je ruku da ga povede ošamućenog kroz tmušu, a on ipak nije uspevao da se snađe u pomrčini utočišta koje mu je podarila, te mu je ona materinskim glasom davala uputstva, čvrsto se drži za moja ramena, da te ne odvuče struja, nemoj da čučiš u vodi nego lepo klekni i lagano diši da ti se ne oduzme dah, a on je detinje poslušno postupao po njenim uputstvima, misleći pri tome, o majčice moja Bendision Alvarado, kako li su žene samo vične u onim rabotama, vrag im srce odneo, kao da su ih one izumele, joj kako li samo umeju da budu

muževne, eto tako je mislio, dok je ona za to vreme svlačila s njega onu bezveznu opremu suvozemnih ratova koji ni izbliza nisu tako strašni ni besomučni kao ovo usamljeničko vojevanje u vodi do guše, bio je premro od zorta tražeći priklonište u tom telu što je mirisalo na borov sapun, uto mu je raspasala fišeklije i razdrešila učkur, o višnji bože, sledih se od straha kada umesto onoga što sam tražila natrapah rukom na ogromno mudo koje je u pomrčini plivalo kao naduta žabetina, ispustih ga preneražena, odgurnuh ga i rekoh, tornjaj se majci svojoj, neka nađe nekog drugog umesto tebe, jer ti ne vrediš ništa pod milim bogom, eto tako je i sada pred razgolićenim telom Letisije Nasareno zastao sputan istim onim pradrevnim strahom, ni usudio se nije da zagazi u tu njenu reku punu svakojakih virova i brzaka iako je bio u punoj opremi, sve dok mu ona nije ponudila okrilje svog milosrđa, tada je on uzeo pokrivač i pokrio je, zatim je počeo da joj navija na gramofonu onu pesmicu o sirotoj Delgadini koju je otac grešnom ljubavlju obeščastio, zapovedio je da u njenu odaju unesu vaze i u njih metnu čojano cveće, jer je prirodno cveće namah venulo od zlih čini Letisijinih ruku, činio je sve čega bi se dosetio samo da je nekako usreći, ali je neumoljivo ostao pri svome držeći je utamničenu i golu ne bi li ona uvidela kako će je voleti i učiniti joj sve što bude poželela, ali da od sudbine uteći ne može i da joj ostaje provesti život s njime, a ona je to jasno shvatila čim se povratila od straha pa je bez okolišenja i izvinjenja stala zapovedati, generale, deder otvorite prozor da uđe malo svežeg vazduha, a kada bi ga on otvorio, ona je odmah izvoljevala, zatvorite ga jer mi mesečina bije u lice, on je pokorno ispunjavao njene zahteve kao da su bili ljubavni prohtevi, bivao je sve uslužniji ali i samouvereniji što se više bližilo predvečerje sa zračećim kišama kada se podvukao pod mrežu protiv komaraca i legao pored nje, niti se svukao niti je nju probudio, te je tako po čitave noći plovio tajnim tokovima njenog tela, udisao je njen vonj divlje kuje koji je bivao sve vatreniji, mrsio joj je mahovinu nabujalu ispod pupka, a onda se ona preneraženo probudila i vrisnula, mičite se od mene, generale, on je nevoljno ustao, ali je ponovo prilegao čim je zaspala, te je tako prve godine njenog tamnovanja uživao u njenom telu iako ga nije ni takao, potom se ona navikla da se budi pored njega, iako nije shvatala kuda teku tajne struje ovog nedokučivog starca koji se lišio svih uživanja u vlasti i svetskih razonoda, te se posvetio samo tome da je posmatra i služi, a onda je stiglo i ono predvečerje sa zračnim kišama kada se bacio na usnulu Letisiju kao što se nekada bacio na soldatušu u vodi,

nasrnuo je na nju pod punom opremom, u uniformi bez činova, sa opasačem za sablju, svežnjem ključeva, dokolenicama, jahačkim čizmama sa zlatnim mamuzama, bio je to nasrtaj kao u ružnom snu, a ona je preplašena i bunovna nastojala da zbaci sa sebe tu kljusinu pretovarenu ratnim drangulijama, ali on je bio tako uporan da je ona pribegla raznim marifetlucima ne bi li dobila u vremenu, skinite oklop, generale, jer mi kopčicama ozleđujete grudi, skinite mamuze, generale, raskrvavićete mi gležnjeve zlatnom zvezdom, skinite svežanj ključeva sa opasača, jer ćeš mi odrati bedra i kukove, a on je krotko činio sve što je zahtevala, mada ga puna tri meseca nije uspela nagovoriti da otpaše opasač sa sabljom, joj ne mogu da dišem, generale, minuo je mesec dana dok ga je privolela da izuje konjičke čizme, paraju mi grudi uzicama, generale, bila je to iscrpljujuća i usporena borba u kojoj je ona odugovlačila, ali pazeći da ne prekardaši te da ga ne razbesni, a on je sve vreme nevoljno popuštao samo da joj ugodi, elem nijedno od njih dvoje nikada nije saznalo kako se između njih slučilo ono poslednje, a slučilo se nešto posle pune dve godine njenog tamnovanja kada su njegovi mlaki i meki dlanovi bez linija sudbine slučajno dodirnuli pritajene strune ženstva usnule iskušenice, nakon čega se ona razbudila orošena bledim znojem i samrtno podrhtavala od žudi, te nije ni pokušala da silom ili milom zguli sa sebe tu neukrotivu zver, nego ga je samo molećivo pogledala i rekla, izuj čizme jer ćeš mi ukaljati holandske čaršave, a on ih je u tren oka skinuo, izuj dokolenice, svući pantalone, otpaši podvez za kilu, skini sve sa sebe, živote moj, inače te ovako neću osetiti, sve se desilo kao u magnovenju pa on nije ni shvatio šta se sa njime zbiva, samo je naposletku video da pred njom stoji onakav kakvog ga je jedino njegova majka prvi put videla u manastirskom predvorju pod setnom svetlošću uždivenih geranijuma, strah beše nestao bez traga, a on se najednom prometnu u ratobornog bizona te u prvom naletu razori sve što mu se našlo na putu i potrbuške se sunovrati u ponor tišine koju je remetila samo škripa brodske drvenarije stisnutih zuba Letisije Nasareno, o kao da je uzviknula ovde sam, oberučke me je dograbila za kosu da ne umre sama u tom bezdanom viru u kome sam i ja umirao sunovratno vučen požudom, no ipak je zaboravio na nju, ostao je sam samcit u pomrčini tragajući za sobom u slankastim vodama svojih suza, generale, u mlitavom ćurku svojih kravljih slinetina, generale, u tronutosti svojom sopstvenom tronutošću, o majko moja Bendision Alvarado kako li sam mogao proživeti tolike godine a ne iskusiti ove slatke muke, plakao je, dok su ga razdirale žudnje u nutrinama,

ošamućivalo praštanje petardi u crevima i nekakav prijatni pipak mu čupao utrobu pa ga potom celog pretvorio u zaklanu životinju što je u predsmrtnim trzajima stala da obilno natapa snežnobele čaršave nekom vrućom i nakiselom kašom od koje se u njegovom sećanju ukvario staklasti vazduh onog predvečerja kada su po mreži protiv komaraca pljuštale zračne kiše, shvatate li da ste se bili usrali, generale, to su bila vaša sopstvena govna.

5

Već u rano sumračje bejasmo poizbacivali iz dvora sagnjile i ucrvljane kravlje lešine, stigli smo da unekoliko sredimo onaj basnoslovni urnebes i lom, ali nam nikako nije polazilo za rukom da lešu našeg vladaoca povratimo izgled kakav je po predanju imao. Strugali smo ga noževima za skidanje ribljih krljušti ne bi li s njega zgulili morske ljuskare, ribali smo ga u rastvoru kreolina i kamene soli da uklonimo odrtine od truljenja, lice smo mu posipali štirkom da prikrijemo čepiće od kučine i nadeve od parafina kojima smo morali da krpimo lice što su ga đubrišne ptičurine iskljuvale, narumeneli smo mu obraze i naneli sloj ženskog ruža na usne te smo mu donekle povratili životnu boju, ali čak ni staklene oči usađene u prazne duplje nisu uspele da mu daju izgled vlastodršca, a bez njega nismo mogli da ga izložimo pogledima svetine. U međuvremenu smo u dvorani državnog saveta pozivali na sveopšte jedinstvo u borbi protiv vekovnog despotizma da bismo na jednake delove razdelili sve što je on tokom svoje vladavine napljačkao, jer su se mnogi listom sjatili sa svih strana posle poverljive, ali brzo pronete vesti o njegovoj smrti, u domovinu su se vratili i liberali i konzervativci izmireni istom raspirenom nadom da će ostvariti svoje težnje osujećene dugim godinama izgnanstva, vratili su se i generali vrhovne komande koji su bili izgubili kormilo vlasti, zatim tri poslednja građanska ministra, nadbiskup primas, svi oni koje ne bi mogao ni smisliti behu već posedali oko dugačkog orahovog stola nastojeći da se nagode u kom obliku će biti saopštena vest o toj ogromnoj smrti da bi se sprečilo prerano izlivanje ushićene svetine po ulicama, te naposletku odlučiše da se još u toku noći izda bilten broj jedan i njime narodu stavi do znanja da su lakše zdravstvene tegobe primorale njegovu ekselenciju da otkaže svoje učešće u zvaničnim prilikama, te da odgodi primanja vojnih i građanskih lica, a da se biltenom broj dva pučanstvo obaveštava da je slavni bolesnik bio prinuđen da ostane u svojim odajama jer su ga, skolile staračke slabosti, posle čega će bez najave i dodatnih obaveštenja u rumeni rasvit tog vrelog avgustovskog utorka zaječati zvona s katedrale i zvanično obnarodovati smrt vladaoca iako nikada niko neće pouzdano znati da li je to baš on tada umro. Bili smo najednom bespomoćni pred tom nesumnjivom smrću, sludeli smo se oko tog usmrdelog tela kome u ovom svetu nismo umeli naći zamenika, jer je u dubokoj starosti odbacivao

pomisao o nasledniku i nije hteo da donese bilo kakvu odluku o sudbini zemlje kada njega više ne bude među živima, staračkitvrdoglavo se odupirao svim nagovaranjima osobito otkad se vlada preselila u zdanja sa sunčanim oknima na ministarstvima, a on ostao da živi sam samcit u pustom domu njegove apsolutne vlasti, zaticali smo ga kako hoda kao u snu, lebdeći između kravljih krševina, gde nije imao kome zapovedati osim slepcima, gubavcima i paralitičarima što nisu umirali od bolesti, nego su se gasili od starosti po ružičnjacima, a ipak je bio tako tvrdoglav i pronicljiv da se sve svodilo na odlaganja ili izvrdavanja vazda kada smo mu predočavali da treba hitno da odredi naslednika, ama za boga miloga ako bih mozgao o tome šta će se desiti sa svetom posle moje smrti to bi mi izazvalo u ustima isti pepeljast ukus kao da sam umro, zajebite vi te priče, jer kako god da okrenete, čim budem odapeo, sjatiće se one političke uštve i među sobom izdeliti ovu govnarsku zemlju kao što su je delili posle proterivanja španskih uljeza, pazite što sam vam rekao, ima da bude tako, sve će razgrabiti popende, ameri i bogataši, a siromašnima će ostati šupalj nos do očiju, nego šta mislite, njih uvek jebu u glavu i ako jednog dana kojim čudom govna budu nešto vredela, sirotinja će se rađati bez guzice, pazištosamvireko, eto tako je on govorio, pozivajući se na reči nekoga iz vremena njegove slave, terao je sprdnju i na sopstveni račun kada nam je nekom zgodom pucajući od smeha rekao da mili brate nema nikakvog smisla posle njegove smrti vucarati leš čak do Jerusalima i sahranjivati ga u sveti grob Isusa Hrista, jer će biti mrtav samo tri dana, a svaka neslaganja u mišljenju presecao je tvrdnjom da će se vremenom potvrditi kao istina sve ono što sada izgleda neverovatno, do krasnog kurca. Zacelo, bio je u pravu, jer se već u naše doba nije mogao naći niko ko bi doveo u sumnju verodostojnost njegove istorije, niko je nije mogao ni dokazati a ni opovrgnuti, a mi nismo bili sposobni čak ni da utvrdimo da li je taj leš njegov ili nije, jedina naša otadžbina bila je ona koju je on sazdao po podobiju svojemu menjajući prostor i vreme po svojoj neograničenoj volji, ona otadžbina koju je obnovio još od davnine, od začetka sećanja, kada je besciljno tumarao po svom dvoru, tom leglu beščašća gde još nikada nijedno srećno stvorenje zanoćilo nije, kada je kukuruzno zrnevlje bacao kokoškama koje su kljucale oko njegove njihaljke i raspamećivao poslugu svojim protivrečnim zapovestima, donesite mi limunadu s ledom, potom bi je netaknutu ostavljao nadohvat ruke, sklonite ovu stolicu odavde i stavite je tamo, ipak je vratite sada na pređašnje mesto, želeći da tim

sitničavim zakeranjima potpiruje tinjajuću žeravicu svog nezajažljivog poroka da nekome zapoveda, u časovima dokolice tokom svoje vladavine strpljivo je prebirao po sećanju i oživljavao deliće davno minulog detinjstva, dok mu je pod dvorišnim hrastom glava padala od dremeža, ali bi se naglo budio ako bi uspeo da u sećanju ulovi makar nešto slično delićima zamršene pitalice o golemoj, sablaznoj i bezobalnoj zemlji kakva je pre njega bila naša otadžbina, to kraljevstvo korenjaka sa sporim splavovima i drevnim bezdanima još iz onih vremena pre njegovog rođenja kada su ljudi bili toliko hrabri da su golim rukama lovili kajmane zarivajući im popreko kolac u čeljusti, evo ovako, objašnjavao bi nam upirući kažiprstom u nepca, pripovedao nam je kako je na Veliki petak jednom začuo fijuk vetra i nanjušio vonj peruti u vetru, ugledao je kako se podnevno nebo zamračuje tmastim oblacima rakova koji su izjedali sve što im se našlo na putu ostavljajući za sobom ogoljenu vasionu i iskrzanu svetlost po nebesima kao uoči postanja sveta, on je doživeo svu tu pustoš, video je kako krv kaplje iz venca petlova bez glava obešenih za noge pod strejom velike i neuredne seoske kuće u kojoj je samo časak ranije umrla neka žena, potom je držeći se materinog skuta išao bosonog u sprovodu za nekim dronjavim lešom kome se ni kovčeg nije mogao skrpiti nego su ga golog i na amalskim kolicima vukli do groblja dok su se s nebesa obrušavala jata rakova i kljuvala mu telo, eto tako je izgledala naša domovina, ni mrtvačkih kovčega nismo imali, ništa pod milim bogom nismo imali, on je svojim očima video kako je neki čovek pokušao da se obesi istim užetom kojim se neki nesrećnik već bio obesio o drvo na seoskom trgu, ali natrulo uže nije izdržalo nego se prerano prekinulo te je jadnik tresnuo na tle grčeći se u samrtnom ropcu nasred trga dok su ga gledale preneražene gospođe koje su se vraćale sa mise, ali taj čovek nije umro, oživeli su ga batinama ne trudeći se da doznaju ko je i zašto se hteo obesiti, jer u to doba niko nikoga nije poznavao osim ako bi se viđali u tamošnjoj crkvi, okovali su mu noge i ruke u bukagije te su ga zajedno sa ostalom bratijom po nesreći ostavili da ga sunce prži i vetri biju, jer su takva bila ona zlosrećna vremena španskih uljeza kada je bog gospodario više nego vlada, čemerna vremena naše domovine pre nego što je on naredio da se poseče drveće po seoskim trgovima i tako spreče jezivi prizori nedeljnih vešanja, zabranio je da se na javnim mestima okivaju ljudi, zabranio je sahranjivanje bez kovčega, zabranio je sve što je moglo da podseti na one gnusne zakone pre njegovog dolaska na vlast, izgradio je železničku prugu do

pustarskih visoravni da napokon iščeznu sramotni prizori unezverenih mazgi koje su po vrletima iznad provalija nosile klavire za maskenbale održavane na plantažama kafe, jer je jednom video kako se ceo karavan sa trideset klavira sunovratio u ponor, o čemu se govorilo i pisalo čak u inostranstvu, iako je jedino on mogao da posvedoči kako je stvarno bilo, pošto se slučajno bio nagnuo kroz prozor baš u trenutku kada se poslednja mazga okliznula i povukla za sobom sve ostale u bezdan, jedino je on čuo kako su padajući prestravljeno njakale, jedino je on čuo kako sami od sebe neprekidno sviraju klaviri u padu dok su se strovaljivali na dno jedne otadžbine koja je tada bila, kao i sve ostalo pre njega, toliko prostrana i nepoznata da se nije moglo znati vlada li dan ili noć u tom večitom sumraku od vrućih isparina što su kuljale iz provalija gde su se razmrskali klaviri uvezeni iz Austrije, on je video i mnoge druge udese ovog neverovatnog sveta te nije mogao pouzdano tvrditi jesu li to zaista njegova sećanja ili je sve to čuo od nekoga u teškim noćima ratnih groznica, ili je te strahote možda video na gravurama putopisnih knjižurina kojima se zanosio tokom mnogih praznih časova mrtvila njegove vladavine, ali bilo kako bilo, svejedno je, do đavola, sve će to vremenom postati istina, videćete, tako je on govorio svestan da njegovo pravo detinjstvo nije ta kaljuga od nepouzdanih sećanja koja su se načas javljala kada je počinjala da se dimi zapaljena balega, ali ih je ubrzo i zanavek zaboravljao, nego je njegovo detinjstvo samo ono koje je proživljavao u mirnom utočištu moje jedine i zakonite supruge Letisije Nasareno koja ga je svakog popodneva između dva i četiri sata sedala u skamiju pod venjakom od rascvalih maćuhica pa ga je učila da čita i piše, ona se sa svom ustrajnošću iskušenice upustila u taj junački poduhvat a on joj je uzvraćao zastrašujućom strpljivošću starca, čudovišnom voljom za bezgraničnu vlast i silnom srčanošću, tako da je pevušeći sricao tetka šetka dva petka bez metka, ali ga u zaglušnom žagoru ptica pokojne matere niko nije mogao čuti, iako je naklapao da Ture bure valja bure Ture gura, tata trpa tutun u lulu, crna Cecilija cenjka se prodajući celer, cveklu, cveće, četke, cepanice, ceđ, cipele, cimet, cicu-micu, Cecilija cevči cevku što klija, smejao se ponavljajući kroz bruj zrikavaca onu lekciju iz čitanja koju je Letisija Nasareno pevušila u ritmu svog iskušeničkog metronoma sve dok celu vasionu nisu naselila sićušna stvorenja tvog glasa i u njegovom bezmernom kraljevstvu jada i čemera ostale samo azbučne i pravopisne istine, elem šta me seca sa meseca, baba broji burice, Ivo i vo, Otilija, til, ti i ja, bluza kao suza, ostale su samo

lekcije iz čitanja koje je ponavljao svagda i svugde, kao što su se i njegovi portreti susretali na svakom koraku, ponavljao ih je čak i u prisustvu holandskog ministra finansija kome se načisto pamet okrenula kada je turobni starac podigao ruku u satenskoj rukavici i mahnuo kroz pomrčine svoje neistražive moći, te je prekinuo audijenciju i pozvao ga da zajedno deklamuju, mene mama mazi, Isa se smucao sedam dana po ostrvu, Rada radi radnju, oponašajući kažiprstom klatno metronoma i ponavljajući naizust lekciju od utorka, izgovarao je razgovetno, ali sve je to odudaralo od ozbiljnosti trenutka, te je on i postigao što je želeo, elem razgovor je prekinut a isplata dugova Holanđanima je odgođena za neku zgodniju priliku, kad budemo imali vremena, gospodine ministre, zaključi on, dok su ga zgranuto gledali gubavci, slepci i paralitičari koji su se pridignuli u svitanje između zasneženog šipražja ružičnjaka i opazili u polutami kako sumorni starac deli nečujne svoje blagoslove i po tri puta pripeva kao na bogosluženju, kralj sam svakom i volim zakon, popevao je, prorok se propio, pevušio je, svetionik je visoka kula čije svetlo pokazuje put noćnim moreplovcima, pevao je, uviđajući da u pribežištu njegove staračke sreće nema drugog vremena osim vremena Letisije Nasareno mog života kada se dimila račja čorba zasopljenih kikota sijeste, jedino je žudeo da se pripije go uz tebe na toj rogozini natopljenoj znojem i pod lepetanjem ukroćenog šišmiša od električnog ventilatora, nije bilo druge svetlosti osim belasanja tvojih guzova, Letisijo, ne beše ničeg osim tvojih totemskih dojki, tvojih ravnih tabana, tanke grane petoprsnice, kojom se leče neke boljke, mučnih januara na dalekom ostrvu Antigva gde si došla na svet u rasvit silne samoće namreškane vrućim vetrom sa usmrdelih mrtvaja, zatvarao se s njom u odaji za počasne goste izričito naredivši da se niko ne usudi i priđe bliže od pet metara ovim vratima, jer ću biti vrlo zauzet učeći da čitam i pišem, zato ga niko nije uznemirio da mu saopšti, moj generale, žuta groznica hara među seoskim stanovništvom, u tom času moje srce je kucalo brže od metronoma opijeno nevidljivom silinom tvog vonja divlje zveri, sricao je pevuckajući, patuljak pleše na jednoj peti, mazga mili u mlin, Otilija beli bluzu od tila, bluza se piše sa početnim b kao bašta, sricao je, dok mu je Letisija Nasareno pomerala okilavljeno mudo da bi oprala ostatke govana od poslednjeg tucanja, potapala ga u svetu vodicu kojom je bila napunjena pocinkana kada s lavljim šapama, sapunjala ga engleskim sapunom, trljala ga vunenom krpom i ispirala vodom sa poparenim lišćem, a za sve to vreme su oboje uglas sricali da se sa h piše hleb, haljina,

hajka, premazivala mu je kakao puterom prepone da bi mu ublažila bolne potpare ispod podveza za kilu, škropila mu je bornom kiselinom mlohavo ulegnuće na guzici pljeskajući ga kao nežna majčica, nevaljalko jedan, kako si se samo ponašao prema holandskom ministru, pljas, pljas, a kao oka janje tog greha molila ga je da bratstvima siromašnih kaluđera dozvoli povratak u domovinu kako bi se ponovo starali o ubožištima, bolnicama i drugim domovima milosrđa, na to je on prostenjao prekrivši je tmastim oblakom svoje neublažive zlobe, nisam toliko pobenavio, nije bilo te sile zemaljske pa ni nebeske koja bi ga navela da protivreči odluci koju je lično i usmeno doneo, potom ga je u dva po podne, dok je pod njim dahtala od slasti, zamolila, učini mi jednu stvar, živote moj, samo jednu, dozvoli da se vrate bar oni siroti misionari koji rade u zabačenim krajevima i ne mešaju se u tvoju vlast, ali on joj je kroz pohotno stenjanje brzojepca uzvraćao, ne pada mi na pamet, ljubavi moja, pre bih crkao nego dopustio da me ponizi ta žgadija suknjaša koji sedlaju Indijance umesto mazgi, tih prevaranata što utrape ogrlice od bojenog stakla za nosne i ušne minđuše od suvog zlata, e to mi nije ni na kraj pameti, odbrusio je ne osvrćući se na preklinjanja Letisije Nasareno moje hude sreće koja je povrh svega stisnula noge odbijajući da mu se poda i moleći ga da ponovo otvori crkvene škole koje je vlada zatvorila, da obustavi raznošenje i rasprodaju crkvenih dobara, da se crkvi vrate mlinovi za preradu šećerne trske i one bogomolje što su ih pretvorili u kasarne, ali on je istog trena okrenuo lice zidu i prosiktao, e pre ću se odreći neutoljivih i slatkih muka tvojih bezdanih i sporih ljubavi, nego što ću i prstom mrdnuti za te božje razbojnike koji su vekovima grizli džigericu otadžbine, jok, ne pada mi na pamet, neću dozvoliti da se vrate, ali su se oni ipak vratili, generale moj, ušli su u zemlju kroz iglene uši, bratstva siromašnih kaluđera vratila se u skladu sa njegovim poverljivim naređenjem da se neprimetno iskrcaju u skrivene uvale, isplatili su im neumerene odštete, nadoknadili su im sva zaplenjena dobra i to uz grdnu kamatu, ukinuti su nedavni građanski zakoni o braku, razvodu, svetovnom vaspitanju, ukinuti su svi oni zakoni koje je on lično i usmeno u silnom besu obnarodovao prilikom one lakrdije oko proglašenja njegove majke Bendision Alvarado za sveticu, neka joj bog podari svoje sveto carstvo, do đavola, ali Letisija Nasareno se nije zadržala na tome nego je i dalje izvoljevala, zatražila je prisloni mi uho niže pupka da čuješ kako pevuši stvorenjce što raste u meni, jer se oko ponoći razbudila prepadnuta tim glasom što je odnekud iz dubina dopirao pevajući o vodenom

raju tvoje utrobe sa slezastim sutonima i katranskim vetrovima, taj unutarnji glas je njemu govorio o polipima tvojih slabina, o tananom čeliku tvojih creva, o mlakom ćilibaru tvoje mokraće usnule na svom izvoru, tada je on prislonio na njen trbuh ono uvo što je manje zunzaralo i začu kako tajanstveno grgolji živi plod njegovog smrtnog greha, to je čedo naših besramnih utroba, nadenućemo mu ime Imanuilo, jer tim imenom ostali bogovi zovu Gospoda našega, a na čelu će mu sijati beo beleg njegovog dičnog roda, od majke će naslediti duh samopožrtvovanja a od oca veličinu i istovetnu sudbinu da bude nevidljivi vođa, ali njega će prokleti Svevišnji nebesnik kao ljagu na časti domovine, jer je rođen iz nezakonite veze, te će otac morati da pristupi oltaru i okaje sve one razvrate koje je godinama činio bludničeći s nevenčanom ženom, stoga je on ne časeći časa hrupio kroz penu komarnika nad bračnom posteljom, dahćući poput brodskog kotla, a iz dna duše je kuljnuo suzdržavani bes, urliknuo je, ne pada mi na pamet, pre ću umreti nego se venčati, povlačio je svoja bangava stopala tajnog mladoženje gegajući se po dvoranama nekog njemu nepoznatog dvorca čija je nekadašnja raskoš obnovljena posle dugog i mračnog razdoblja zvanične žalosti povodom smrti Bendision Alvarado, s krovnih venaca su poskidali satrulu crninu, u odaje je provalila svetlost s mora, cveće je izneto na balkone, razlegla se vojna muzika, a sve je to predstavljalo izvršenje naredbe koju on nije ni dao, ali koja je zacelo potekla od vas, moj generale, jer je iz nje izbijala ona spokojna odlučnost vašeg glasa i neopozivi vid vašeg vlastodržja, potom se on saglasio s tom naredbom, hajd’ neka vam bude, te su otvorili dveri zatvorenih hramova, a samostane i groblja predali nekadašnjim sveštenim bratstvima shodno njegovoj drugoj naredbi koju takođe nije lično izdao, ali se s njome saglasio, neka vam bude, te obnoviše ranije crkvene praznike i veliki post, kroz širom raskriljene balkone dopiralo je pojanje razdragane svetine koja je do juče jedino njega slavoslovila, a sada je pod užarenim suncem klečala i ushićeno pojala slaveći radosnu vest da su Boga vratili brodom, moj generale, a vratili su ga zacelo ispunjavajući tvoju naredbu, Letisijo, beše to samo jedna u nizu odluka koje je ona donosila u krevetu, a potom im krišom i na svoju ruku izdavala u vidu zakona ne savetujući se ni sa kime, te ih je on docnije javno odobravao da ni u čijim očima ne bi izgledalo kako je dizgin vlasti ispustio iz ruku, jer ti si bila sila potajnica, ti si pokretala one beskonačne litije vernika koje je on zgranuto gledao s prozora svoje spavaće odaje kako se protežu dokle pogled seže i

dokle nisu dospele horde fanatika kada su svojevremeno išle na poklonjenje prahu njegove majke Bendision Alvarado čiji je pomen vremenom izbledeo iz sećanja ljudi, razvejali su dronjke od njene nevestinske haljine i prah od njenih kostiju, nadgrobnu ploču s natpisom su prevrnuli da joj i urezano ime ptičarke i mazarke zlatoperki nestane u večnom pokoju na veki vekov, sve je to učinjeno po tvom naređenju, jer nisi mogla dozvoliti da sećanje na neku drugu ženu baci jednog dana senku na tvoju uspomenu, o Letisijo Nasareno, zlehudice moja, kurvina kćeri. Uspela je da ga izmeni u godinama duboke starosti kada se čovek više ne menja nego samo od smrti zebe, pribegla je svakojakim marifetlucima u postelji te je slomila ono njegovo detinjasto opiranje ženidbi, ama ne pada mi na pamet, pre ću crknuti nego se oženiti, potom ga je privolela, hajde srce pripaši novi podvez za kilu jerbo čuješ li kako ti ovaj stari landara i lupka kao čaktar na ovci što je zalutala u mraku, naterala ga je, obuj bre one lakovane čizme u kojima si odigrao prvi valcer s kraljicom, prikačila mu je zlatnu mamuzu za levu potpeticu, koju mu beše poklonio vrhovni admiralčina da je nosiš do kraja života kao obeležje najviše vlasti, hajde kad te molim obuci onu tvoju zlatom vezenu bluzu s kićankama i epoletama koju on nije oblačio još od onih vremena kada su se iza zastora predsedničke kočije još mogle nazreti njegove tužne oči, zamišljen lik i bešumnu ruku u satenskoj rukavici, prisilila ga je, pripaši ratnu sablju, namiriši se muškim mirisom, prikači sve svoje medalje i lentu nosioca ordena Groba Gospodnjeg kojim te je Papa odlikovao zato što si zaplenjena dobra vratio crkvi, unakaradila si me kao vašarsko strašilo i takvog me u cik zore odvela u mračnu dvoranu za primanja koja je vonjala na ukopne svece s kiticama limunovog cveća na prozorima i znamenjima domovine na zidovima, uvela ga je bez kumova i devera, bio je ujarmljen sa iskušenicom pod krutim velom i još kraćom podsuknjom, dok se oko njih vio prstenast klobuk muslina, jer je bogme valjalo sakriti sram od tog vanbračnog sedmomesečnog bludničenja, znojili su se u zapari koja se beše slegla od daha nevidljivog mora svetine što je neumorno njuškala oko dvora ne bi li doslutila šta se tog časa dešava u turobnoj svečanoj dvorani do koje su svi prolazi bili po njegovoj izričitoj zapovesti zatvoreni a svi prozori zazidani, nijedan živi stvor nije se smeo zateći u dvoru kako ni najmanji šum ovog velikog venčanja ne bi dospeo u javnost, a ti si s mukom disala jer te gušilo bacakanje tvog prevremenog sina koji je plivao između lišajeva i peščanih sprudova u pomrčini utrobe tvoje, jer on beše odlučio da dete bude muško, pa

je tako i bilo, sinčić je pevušio u dubinama tvog bića istim onim glasom nevidljivog vrela kojim je nadbiskup u svečanoj odeždi pevao slava tebi Gospode na nebesima, pevao je prigušeno da ga ni straže zakunjale po hodnicima ne bi čule, strah deteta u utrobi bio je ravan strahu zalutalog ronioca, a ništa manje zaplašen nije bio ni nadbiskup kada je, preporučivši dušu svoju Svevišnjem bogu, zapitao zagonetnog starca ono što se niko nije usudio da ga zapita ni pre ni posle na veki vekov, da li uzimaš za suprugu Letisiju Mersedes Mariju Nasareno, a on je gotovo ne trepnuvši izustio, uzimam, dok su mu medalje na prsima jedva zazveckale od suzdržanog uzbuđenja, ali je iz njegovog glasa izbijala takva odlučnost da se grozno čedo utrobe tvoje sasvim premetnulo u ravnovjesju materičnih voda, uzelo pravac i krenulo na svet, dok se Letisija Nasareno grčila od bolova ječeći oče moj i bože svemogući smiluj se na poniznog raba svojega, ogrezla sam poganeći svete zakone tvoje i sada pogruženo primam ovu strašnu kaznu, ali je u isti mah grizla čipkanu rukavicu da škripanje izmetnutih kostiju njene karlice ne obelodani sve ono beščašće sputano lanenom podsuknjom, tada ona čučnu, raščepi se u pušećoj lokvici svog puklog vodenjaka i ispod usukane muslinske podsuknje izvukoše sedmomesečno nedonošče, krupno i bespomoćno kao mrtvorođeno tele, a on ga uze oberučke i prinese mutnoj svetlosti sveća sa privremenog oltara, te odmah uvide da je muškarčić, kao što ste i sami odlučili, moj generale, slabašan i sramežljiv muškarčić kome beše suđeno da ponese božansko ime Imanuilo, tako je već predviđeno, imenovaše ga divizijskim generalom sa svim nadležnostima i ovlašćenjima istog časa kada ga je otac položio na žrtveni kamen, pa mu britkom sabljom presekao pupčanu vrpcu, te ga priznao svojim jedinim i zakonitim sinom, sveti oče, krstite mi ga. Ovom odlukom bez presedana započeće novo doba, najaviće se ona užasna vremena kada je vojska zaposedala ulice pre svitanja, naređivala da se zatvore prozori i balkoni, kundacima razgonila svetinu sa pijace da niko ne bi video kako nailazi i gotovo bežeći iščezava blistavi službeni automobil, oklopljen čeličnim pločama i sa zlatnim ručkama za predsednikove telohranitelje, a oni koji su se osmelili da pogledaju krišom s balkona nisu kao ranije primećivali, iza zastora izvezenih bojama državne zastave, drevnog ratnika koji podupire bradu rukom u satenskoj rukavici, nego bi videli nekadašnju debeljuškastu iskušenicu pod slamnatim šeširom s čojanim cvećem i repovima srebrne lisice koje je nemilice nizala oko vrata uprkos vrućinčini, viđali smo je kako sredom izjutra dolazi predsedničkom

limuzinom pred ulaz u gradsku pijacu, izlazi iz kola praćena vojnicima pod punom ratnom opremom i za ručicu vodi majušnog generala divizije kome nije moglo biti više od tri godine a zbog čije smo umiljatosti i draži neizostavno pomišljali da su neku devojčicu prerušili u oficira obukavši joj svečanu uniformu sa zlatnim gajtanima i pripijenu uz telo, a tu uniformu je Letisija Nasareno obukla detencetu pre nego što su mu nikli prvi zubi, još dok ga je kolicima dovozila da predsedava na zvaničnim skupovima zastupajući oca, držala ga je u naručju dok je vršio smotru svojih vojnika, dizala ga je iznad glave da mu ushićena svetina kliče na fudbalskom stadionu, dojila ga je u otvorenom automobilu za vreme parada održavanih povodom nacionalnih praznika ne osvrćući se na podrugivanja zbog javnog dojenja generalčića sa pet zvezdica koji u silnom zanosu poput teleta dudla sisu materinu, prisustvovao je diplomatskim prijemima čim je mogao da se snalazi sam i da se ophodi kako dolikuje, tada je već počeo da grudi zatrpava ratnim odlikovanjima koje mu je otac davao da se igra, te ih je on po svom hiru birao sa jastučeta za ordenje, bio je to ozbiljan i neobičan dečak koji je umeo da se ponaša u društvu, da na ravnoj nozi sa odraslima vodi razgovore o poslovima pijući pritom voćni sok umesto šampanjca, zračio je nekim prirodnim dražima koje nije nasledio ni od koga, ali se ponekad događalo da tamni oblak prođe svečanom dvoranom, da vreme na časak zastane i da bledi prestolonaslednik s poverenom mu najvišom vlašću polako zadrema i posve utone u san, a uto bi se proneo šapat, tiše, generalčić je zaspao, pa bi ga neki od njegovih ađutanata iznosio na rukama i svaki razgovor bi namah zamirao, zastajale kretnje a kao ukopani stajali obesni plaćenici i sramežljive gospe što su se jedva usuđivale da štogod procede kroz zube skrivajući perjanim lepezama posprdne osmehe, o kakvog li užasa, kada bi njegova ekselencija slučajno saznala za ovu grozotu, jer on je pak podgrevao verovanje da tobože ništa ne zna šta se dešava u svetu, pa je i samoga sebe čak u to ubedio, te stoga do njegove preuzvišenosti ne mogu dopreti nedostojne glasine o javnim ispadima njegovog sina, jedinog čeda što ga je zakonito priznao za svoje među onim nebrojenim kopilanima koje je načinio, niti on nešto zna o neumerenim ovlašćenjima moje jedine i zakonite supruge Letisije Nasareno koja je svake srede ranom zorom dolazila na gradsku pijacu vodeći za ruku svog prdastog generala-igračku, a oko nje se vio buljuk kasamskih sluškinja i plaćenih glavoseča čiju su svest naprosto ozarili i preobrazili rani rumeni zraci sunca na Karibima, pa su ulazili do pojasa u smrdljivu vodu zaliva da

opljačkaju iskrpljene jedrenjake usidrene u nekadašnjoj luci gde se trgovalo robljem, razvlačili su tovare cveća sa Martinika i đumbirovog korena iz Paramariba, grabili su sve što im je padalo šaka, u prolazu su otimali živu ribu osiono kidišući na ribare, kundacima su udarali svinje oko stare vage za merenje robova što se još upotrebljavala a na kojoj je jedne srede u davna vremena pre njegovog dolaska na vlast prodata na javnoj licitaciji neka robinja iz Senegala za koju je opčinjen njenom čudesnom lepotom nekakav čova isplatio onoliko suvog zlata koliko je bila teška, elem plaćenici su opustošili sve, moj generale, slistili strašnije nego skakavci, jezivije nego ciklon, ali on je i dalje hladnokrvno posmatrao sve sablažnjivije ispade Letisije Nasareno koja je dozvoljavala sebi ono što se on lično nikada ne bi usudio ni pomisliti, znala je banuti pod šarolike pijačne nadstrešnice gde su prodavali povrće i ptice, a za njom su kidisali čopori pasa lutalica i lajali razjareni unezverenim staklastim očima srebrnih lisica oko njenog vrata, ali ona nije hajala što psi laju, nadmeno je i samouvereno prolazila između izlivenih gvozdenih stubova sa kitnjarijama, pri čijem se vrhu granahu gvozdene krošnje sa krupnolistim granjem od žutog stakla, s jabukama od ružičastog stakla, s rogovima bajoslovnog izobilja u rastinju od plavog stakla ispod golemog svetlog svodovlja gde je birkala najslasnije voće i najsvežije povrće, ali ono je venulo i sahnulo čim bi ga rukama svojim taknula, a ona nije znala da su joj hude ruke bogom proklete pa se od njihovog dodira buđao topli hleb i tamnelo zlato venčanog joj prstena, često je umela da se ostrvi na prodavačice zapljuskujući ih psovkama zato što su sakrile najbolje namirnice a za vladarsku kuću ostavile ove plodove mangoa što ih ni svinje ne bi okusile, o bedne kradljivice, zar ste ostavile samo ovu sasušenu tikvu u kojoj bubonjaju semenke, o vi smrdljive širipizde, zar ovaj gadluk od gnjilih bubrežnjaka što se s puškometa može videti da nisu od govečeta nego od magareta krepalog od kuge, o kurvinske skotnice, eto tako se dernjala dok su sluškinje kojekakvim korpetinama a pratioci alkovima razvlačili sve što je bilo za jelo, dok su njeni razbojnički urlici zaglušivali režanje kerova razjarenih snežnim zapahom repova od srebrnih lisica koje su joj po narudžbini dopremane žive sa ostrva princa Edvarda, urlici joj behu suroviji od krvoločnih zadirkivanja toročućih papagaja koje su njihove vlasnice naučile da krišom govore ono što bi i same najradije kazale kada bi smele, Letisija kradljivica, kurveštija mantijaška, kreštali su iz gvozdenog granja zakriljeni lišćem od zaprašenog obojenog stakla ispod pijačnog svoda znajući

da ih tu ne može dostići pustošni vihor tog gusarskog divljanja koje se ponavljalo svake srede izjutra tokom burnog detinjstva ovog generalčića izmišljenika čiji je glasić bivao umiljatiji a pokreti ljupkiji što se više upinjao da liči na muškarčinu sa onom sabljom kralja iz karata koja se vukla za njim, ali je znao ostati savršeno pribran usred te pijačne pljačke, držao se nadmeno i s dostojanstvom koje mu je mati utuvila da bi bio dostojan otmenog roda koji je ona sama brukala na pijaci divljajući kao besna kučka i psujući groznije od kočijaša, dok su je matore crnkinje netremice gledale, spokojno podnosile uvrede, posmatrale otimačinu i rashlađivale se lepezama ne trepćući, tajanstveno smirene poput sedećih idola, nisu čak ni disale, samo su žvakale grudvice duvana ili kokaina, tih umirujućih lekarija koje su im pomagale da prežive sve te gnusobe i grabež, a dotle je već prolazila krvoločna najezda i Letisija Nasareno sa sinčićem kukavnim generalčićem krčila put između nakostrešenih hrbata razbesnelih psina i grabeći ka pijačnoj kapiji dovikivala da račun, kao i obično, pošalju vladi, ona će sve da plati, a starice su tajom uzdisale, o blagi bože, kad bi ovo general znao, kad bi se našao neko i rešio da mu sve ispriča, jadnice su živele u zabludi da on do smrtnog časa nije imao ni pojma o onome što je celom svetu bilo poznato kao najveći skandal, naime da je moja jedina i zakonita supruga Letisija Nasareno opljačkala iz induskih dućana užasne staklene labudove, ogledala s ramom od morskih puževa i koralne pepeljare, da je iz sirijskih magaza pokupila sve zalihe tafta za korotu i hrpimice odnosila nizove zlatnih ribica ili amajlije sa uličnih tezgi kujundžija koji su joj vikali u lice, veća si lisica od svih tih srebrnih letisija koje znaš izvešati oko vrata, a ona je otimala sve što bi joj palo šaka samo da udovolji jedinoj preostaloj osobini nekadašnje iskušenice, onu detinjasto nepristojnu i poročnu potrebu da ište bez ikakve nužde htela je da utoli i sada kad kukavnica nije imala rašta da prosjaci za ime božje niti da bogoradi po tremovima razmirisanih jasminom u vicekraljevskoj četvrti, jer je trpala u vojne furgone sve što bi joj se prohtelo i osorno naređivala, ispostavite račun vladi. A to je značilo isto što i kazati pošaljite račun bogu savaotu, jer poodavno više niko nije znao da li vlada još uopšte postoji ili je raspuštena, samo smo videli utvrđene zidine na uzvišici pored Trga oružja, videli smo dvorac vlastodržja odakle su nekada izgovoreni istorijski govori, prozore sa čipkanim zavesama i saksijama sa cvećem pod nadstrešnicama, dvorac je noću ličio na parobrod koji plovi preko nebesa, mogao se videti sa ma koga mesta u gradu, a i sa udaljenosti od sedam milja s mora otkad su ga

obojili u belo i osvetlili staklenim fenjerima da bi uveličali doček i proslavili posetu znamenitog pesnika Rubena Darija, ali nijedan od tih znakova nije nas mogao ubediti da on ipak živi tamo iza zidina, u belom dvorcu, naprotiv, opravdano smo verovali da su vojne vlasti udesile sve te drangulije kako bi svet verovao da život uobičajeno teče u dvoru i tako se opovrgnule glasine da je on zapao u starački misticizam, da se odrekao svih životnih blaženstava i počasti, svih taština vlastodržja, te je sebi nametnuo pokoru da ostatak života provede u samouniženju, da duši svojoj nalazi spokoja u kostreti i isposništvu, a telo svoje muči svakojakim napravama za mučenje, da živi samo o raženom hlebu i bunarskoj vodi spavajući na izlizanom kamenom podu ćelije biskajskog manastira, sve dok ne okaje teški greh što je nasilno obljubio ženu i začeo sina u iskušenici koja se samo blagodareći Svevišnjem bogu još ne beše zaredila, a ipak se ništa nije promenilo u njegovom golemom kraljevstvu jada i čemera, pošto je ključeve od vlasti držala u svojim rukama Letisija Nasareno, te je bilo dovoljno reći da on kao vladar zapoveda da se račun ispostavi vladi, u početku je izgledalo da se taj stari obrazac može lako izvrdati, ali je svakim danom bivao strasniji, tako da se jednog dana posle mnogo leta sakupila grupica odlučnih poverilaca i oni se osmeliše da s punom torbom neplaćenih računa banu u predvorje predsedničke kuće, tu se obresmo u čudu što niko od dvorjana nije ni prstom mrdnuo, niko ništa nije preduzeo, niko ne reče ni da ni ne, samo nas je jedan dežurni vojnik naposletku odveo u neupadljivu čekaonicu gde nas je primio neki veoma mlad i ljubazan mornarički oficir, obratio nam se nasmejano i mirnim glasom, ljubazno nas je ponudio šoljom blage i mirišljave kafe od predsednikove berbe, pokazao nam je bele i dobro osvetljene kancelarije sa gvozdenim rešetkama na prozorima i ventilatorima na goloj tavanici, sve je bilo tako reći prozračno i ljudsko te se jedan od nas zbunjeno upitao gde je vlast kada ovde sve miriše na lekarije, zar je moguće da se sitničavost i okrutnost vlasti uvuku u savest ovih činovnika u svilenim košuljama što vladaju tiho i bez žurbe, pokazao nam je omanje unutarnje dvorište čije su ružičnjake po nalogu Letisije Nasareno potkresali da jutarnju rosu i svežinu očisti od groznog zadaha gubavaca, slepaca i oduzetnika koje su strpali u ubožište da pomru posve zaboravljeni, pokazao nam je nekadašnje barake naložnica, zarđale šivaće mašine, neudobne kasarnske krevete u kojima su ponekad spavale zajedno po tri haremske robinjice, oficir kaza da će te odurne nastambe biti srušene i na tom mestu general će sagraditi svoju

kapelu, potom nam je s jednog unutrašnjeg prozora pokazao najskrovitiji kutak predsedničkog dvorca, onaj venjak pod rascvalim maćuhicama pozlaćenim popodnevnim suncem gde je iza zelenog goropleta maločas ručao s Letisijom Nasareno i sinčićem, jedinim osobama što su imale dopuštenje da sednu za njegov sto, pokazao nam je čuvenu sejbu[20] u čijem su hladu vešali lanenu ležaljku ukrašenu nacionalnom zastavom i gde je on provodio sijestu kada nastupe najveće vrućine, pokazao nam je štale za mužu, sirarnice i košnice, a kada smo se vraćali stazom kojom je on odlazio da nadgleda jutarnju mužu, mladog oficira kao da je prosvetlila luča otkrovenja i on nam je zgromljen pokazao otiske čizme u blatu, pogledajte to je trag od njegovih čizama, a mi smo stajali kao skamenjeni pred ulegnućem od velikog i bangavog tabana, jer taj trag je jasno predočavao veličinu i silu spokojne vlasti vonjajući zadahom starog tigra samotnika, te smo u tom tragu videli moć, osetili smo da se tajna vlasti raskriljuje pred našim očima više nego pred očima onog našeg drugara što smo ga između sebe odabrali da se sretne s generalom lično, jer su vojni velikodostojnici počeli da se bune protiv došljakinje koja je prigrabila više vlasti nego vrhovna komanda, više nego svekolika vlada, više nego i sam predsednik, jer je Letisija Nasareno toliko zabrazdila izigravajući svemoćnu kraljicu da je generalštab preuzeo na sebe rizik te je dopustio da jedan od nas, ali samo jedan, uđe i makar delimično shvati šta rade s domovinom iza vaših leđa, moj generale, evo kako sam ga video, beše sam u sparnom kabinetu na čijim su belim zidovima visile gravire engleskih konja, zavaljen u naslonjaču na rasklapanje dok se nad njim vrteo veslasti ventilator, obučen u izgužvanu belu uniformu od grubog lana s bakarnim dugmadima bez ikakvih oznaka, desnu ruku u satenskoj rukavici beše položio na pisaći stočić na kome se nije nalazilo ništa osim tri para malih i istovetnih naočara sa zlatnim okvirom, iza leđa mu beše polica s prašnjavim knjigama koje su pre naličile na glavne knjigovodstvene knjige ukoričene u ljudsku kožu, desno od njega beše veliki i širom otvoren prozor sa gvozdenim rešetkama kroz koji se video ceo grad i vedro nebo bez ptica sve do druge obale mora, a ja osetih silno olakšanje jer se pokazao manje svestan svoje moći nego bilo koji njegov pristaša, bio je srdačniji nego što ga fotografije prikazuju, dostojniji sažaljenja jer je sve na njemu bilo staro, a on je izgledao posve oronuo kao da ga je neka neizlečiva boljka razjedala, pa nije imao snage ni da mi kaže da sednem, nego mi je žalosnim pokretom

satenske rukavice ponudio stolicu, saslušao je moje zahteve gledajući nekud u stranu, disao je uz prigušeno i mučno šištanje od koga se odajom širio kreolinski zadah, udubio se u podnete račune koje sam mu objašnjavao slikovito kao đačetu, jer ne beše kadar da razume apstraktne pojmove, elem ja sam mu odmah izložio da nam Letisija Nasareno duguje toliko metara taftene tkanine koliko iznosi dva puta odavde do Santa Marija del Altar, a to mu dođe stotinu devedeset morskih milja, ohohooo, prozbori on kao za sebe, naposletku mu predočih da je ukupan iznos dugova, uz naročit popust za njegovu ekselenciju, šest puta veći od iznosa svih najvećih zgoditaka na lutriji u toku poslednjih deset godina, ohohooo, ponovo procedi sebi u bradu, pa me tek tada pogleda bez naočara, te sam mogao zapaziti da su mu oči bojažljive i milostive, a on mi čudnim glasom nalik harmonijumu reče da su naši zahtevi osnovani i ubedljivi, svakome treba dati ono što je njegovo, reče, ispostavite račun vladi. Eto tako je to zaista bilo u vreme kada je Letisija Nasareno počela da ga iz osnova prevaspitava isterujući divljačke navike koje mu je usadila majka Bendision Alvarado, odviknula ga je od jedenja u hodu s činijom u jednoj a kašikom u drugoj ruci, pa su otada njih troje obedovali za baštenskim stočićem pod venjakom od rascvalih maćuhica, on je sedeo sučelice sinčiću, a Letisija Nasareno između njih dvojice učeći ih lepom ponašanju i zdravom jedenju, naučila ih je da sede uspravno držeći kičmeni stub uz naslon stolice, s viljuškom u levoj a nožem u desnoj ruci, savetovala ih je da svaki zalogaj žvaću petnaest puta na jednoj i isto toliko puta na drugoj strani zatvorenih usta, te da pritom glavu drže uzdignuto, nije se osvrtala što su oni negodovali da sva ta njena izvoljevanja podsećaju na kasamsku krutost, naviknula ga je da posle ručka čita službeni list čiji je bio vlasnik i počasni urednik, tutnula bi mu ga u ruke čim bi primetila da se posle obeda opružio u ležaljci pod džinovskom sejbom u porodičnom dvorištu, govoreći mu da je nezamislivo da šef države ne bude u toku svih svetskih događaja, naticala mu je na nos zlatne cvikere i ostavljala ga da zamuckujući natuca šta piše u novinama o njemu, dok je ona podučavala mališana da baca i dočekuje kaučukovu loptu kao što rade iskušenice, za to vreme on je sebe prepoznavao na fotografijama tako starim da na mnogima od njih nije bio on nego nekadašnji dvojnik koji je poginuo umesto njega i čije je ime zaboravio, fotografije su ga prikazivale kako predsedava zasedanjima vlade utorkom, a živa je istina da im nije čak ni prisustvovao još od prolaska komete, buljio je u istorijske reči koje su mu pripisivali učeni ministri, čitao je kunjajući u

omorini avgustovskih popodneva kada su se oblaci navlačili preko neba, postepeno je tonuo u znojnu poparu sijeste i mrmljao o kakvo sranje od novina, nije mi jasno kako ljudi mogu da čitaju tu papazjaniju, gunđao je, mada mu je ipak ponešto od tih benastih članaka ostajalo u sećanju, jer se iz kratkotrajnog i lakog sna budio s nekom novom zamisli kao odjekom tih napisa, posredstvom Letisije Nasareno je izdavao naređenja svojim ministrima, a oni su mu takođe preko nje odgovarali trudeći se da iz njenih iskaza dokuče njegovo mišljenje, jer ti si bila ono što sam želeo da budeš, bila si tumač mojih najznačajnijih misli i htenja, bila si moj glas, moj razum i snaga moja, ona je doista bila njegovo najpouzdanije i najpažljivije uvo koje je osluškivalo huj večne lavine tajanstvenog sveta koji ga je odasvud saletao, tako je on govorio, ali se u stvari ipak upravljao prema onim nepotpisanim škrabotinama ižvrljanim po zidovima služinskog nužnika, u tim pisanijama je odgonetao skrivene istine koje mu niko ne bi smeo otkriti, pa čak ni ti, Letisijo, čitao ih je ranom zorom vraćajući se s muže krava pre nego što će ih čistačice obrisati, naredio je da se nužnički zidovi svakodnevno kreče i da svako podlegne iskušenju da po tim skrivenim kutovima ispiše sve što mu leži na duši, pa je tako doznao za ozlojeđenost oficira vrhovne komande, za potajne namere onih koji su se uzdigli pod okriljem njegove vlasti a iza leđa su mu radili o glavi, osetio je da svu vlast drži u rukama kada je uspevao da pronikne u tajne ljudskog srca čitajući ispisane gadarije na zidovima čučavaca, pa je posle mnogo leta ponovo zapevao, dok je kroz maglenu mrežu komarnika zurio u usnulo i poput nasukane ajkule izvaljeno telo njegove jedine i zakonite supruge Letisije Nasareno, pevao je, ustaj, moja Letisijo, šest je sati u mom srcu, vratilo se naše more, život teče, Letisijo, zaista je život tekao, nastavljala se nepredvidljiva pustolovina jedine od mnoštva žena koja je dobila od njega sve što je poželela, samo nikada nije izborila umilnu povlasticu da s njim spava i osviće u istoj postelji, jer bi on istutnjio s njome svu ljubavnu pohotu u krevetu, ali bi odmah potom odlazio u svoju odaju, kačio o dovratak lampu da mu se nađe pri ruci ako ne daj bože zagusti, namicao bi tri zasuna, tri kračuna, tri katanca i potrbuške se opružao na pod svoje spavaonice matorog neženje, vazda je ležao sam i obučen, kao što beše uobičajio tokom mnogih noći pre Letisije Nasareno, a tako će biti i posle nje, sve do poslednje svoje noći usamljenog utopljenika, jutrom bi posle muže krava navraćao u tvoju sobu ispunjenu noćnim zadahom zveri da bi ti udovoljio i dao sve što poželiš, mnogo više od neprocenjive ostavštine

svoje majke Bendision Alvarado, mnogo više nego što bi ijedan ljudski stvor na kugli zemaljskoj mogao zamisliti, davao je kapom i šakom ne samo njoj nego i nebrojenim njenim rođacima koji su pristizali s nepoznatih ostrvaca Antila bez igde ičega osim golog trbuha i slučaja da pripadaju soju Nasarena, toj omraženoj lozi neustrašivih muškaraca i pohlepnih žena koji su prekonoć uzeli u svoje ruke svekoliku trgovinu soli, duvana i pijaće vode, dakle sve one povlastice koje je ranije dodeljivao zapovednicima raznih rodova vojske da bi time obuzdao njihove druge težnje, a sada ih je Letisija Nasareno postepeno preotimala pozivajući se na njegove naredbe koje on nije izdavo, ali ih je odobravao, slažem se, ukinuo je divljačno raspinjanje konjima na repove i pokušao da ga zameni električnom stolicom koju mu je darovao zapovednik stranih okupacionih snaga e da bismo i mi primenjivali civilizovaniji način izvršavanja smrtne kazne, posetio je laboratoriju užasa u lučkoj tvrđavi gde su probrali najiznurenije političke zatvorenike i na njima vežbali rukovanje tronom smrti čiji su uređaji, čim se uključe, trošili napon gradske struje, te smo znali tačan čas ubilačkog isprobavanja, pošto smo za trenutak ostajali u mraku, premrli od užasa, u lučkim javnim kućama smo minutom ćutanja odavali poštu mučeniku i ispijali čašu za pokoj mu duše, ne samo jedanput nego više puta, jer smo znali da većina žrtava nije umirala odmah, nego su polumrtvi visili vezani za električnu stolicu, dimilo im se sprženo telo, ali su i dalje urlali od jezivih bolova dok se neko ne bi smilovao i dokusurio ih revolverskim mecima posle nekoliko neuspelih pokušaja civilizovanog smaknuća, a sve je to on činio samo da bi tebi ugodio, Letisijo, zbog tebe je ispraznio tamnice, dozvolio svojim najljućim neprijateljima da se vrate u zemlju, obnarodovao uskršnji ukaz i njime zabranio kažnjavanje zbog razlika u mišljenju te proglasio punu slobodu savesti, jer je u jeku svoje jeseni bio iskreno ubeđen da čak i njegovi najokoreliji neprijatelji imaju pravo na mrvicu spokojstva u kome se on naslađivao tokom zanosnih januarskih noći s jedinom ženom udostojenom da ga vidi bez košulje i u dugačkim gaćama, da vidi njegovu ogromnu kilu osrebrenu mesečinom na terasi predsedničkog dvora odakle su zajedno posmatrali srebrnaste ive koje su im za poslednji Božić poslali kraljevi Vavilona da ih zagade u vrtu kiša, uživali su u razgaranju sunčevih zraka kroz večno vodeno pletivo, ushićeno gledali Severnjaču zapletenu u vrbovo granje, pretraživali su i krstarili svemirom birajući stanice na skali radio-aparata čiji su program ometali podrugljivi fijuci lutajućih planeta, zajedno su slušali nastavak feljtona što ga

je svakodnevno objavljivao Radio-Santjago de Kuba, a potom se sa zebnjom u duši pitali hoćemo li živi dočekati sutrašnji dan i saznati šta se dalje dogodilo, igrao se sa sinčićem pre nego što će ga spremiti za spavanje, podučavao ga svemu što se može znati o nameni i rukovanju ratnim oružjem, a on se u tu osobitu nauku razumevao kao malo koji majčin sin, ali mu je dao samo jedan savet, nemoj nikada izdati naređenje za koje nisi unapred siguran da će biti izvršeno, pa je terao mališana da te reči ponavlja za njim sve dok ne utuvi da čovek od vlasti i ugleda nikada ne sme počiniti kobnu grešku i izdati naređenje za koje nisi siguran da će biti izvršeno, taj nauk je više priličio matorom dedici nego razboritom ocu, ali ga mališan neće zaboraviti nikada makar da pozivi baš koliko mu i otac, jer mu ga je usadio u glavu dok ga je obučavao da u šestoj godini prvi put puca iz bestrzajnog topa, pucanj je odjeknuo tako jezivo kao da je nastao smak sveta, a potom se obrušila strašna olujina, bez kiše, ali s munjama i gromovima kao da su zinuli vulkani, a od Komodoro Rivadavija počeo je da duva čudovišni severni vetar te je isprevrtao utroblje mora i zavitlao u visine cirkus sa životinjama utaboren na trgu u nekadašnjoj crnačkoj luci tako da smo ribarskim mrežama izvlačili slonove, utopljene pajace i žirafe nakačene na trapeze s prvim naletima nepogode koja samo nekim čudom nije potopila brod za prevoz banana kojim je nekoliko časova docnije pristigao mladi pesnik Feliks Ruben Garsija Sarmijento koji će postati slavan pod imenom Ruben Dario, na sreću more se smirilo u četiri sata, a umiveni vazduh se ispunio letećim mravima, tada se on pomolio na prozoru svoje spavaće odaje i između lučkih obronaka ugledao beli brodić malčice nagnut na desni bok kako spuštenih jedara uplovljava u luku brazdajući mirnu vodu predvečerja pročišćenog sumporom oluje, na komandnom mostu stajao je kapetan i lično rukovodio složenim manevrom u čast slavnog putnika u zagasitoj košulji i dvoredom prslukom, no o tome slavnom gostu general nije ništa čuo sve do naredne nedelje kada ga je Letisija Nasareno zamolila za neverovatnu milost da zajedno pođu na pesničko veče u Narodno pozorište i on je pristao bez oklevanja. Čekali smo ga tri sata u sparini prve galerije, gušeći se u svečanim odelima koje su nam u poslednjem trenutku naredili da obučemo, a onda se napokon razlegla nacionalna himna, mi smo zapljeskali okrenuvši se ka predsedničkoj loži s državnim grbom gde se pojavila drusna iskušenica sa šeširom od kudravog perja i večernjim okovratnikom od lisičjih repova preko taftene haljine, sela je bez pozdrava pored prestolonaslednika u večernjem svečanom mundiru

koji je na ushićeno klicanje odgovarao mašući ljiljanom praznih prstiju satenske rukavice stegnute u šaci, kao što su po rečima njegove matere uobičajavali prinčevi u ranija vremena, osim njih dvoje nikoga nismo videli u predsedničkoj loži, a ipak smo bili ubeđeni da je on tamo, sa zebnjom u duši tokom dva sata recitala osećali smo njegovo nevidljivo prisustvo, on je bdio nad našom sudbinom brinući se da buntovna silina poezije ne raspali naše duše, obuzdavao je izlive naših čuvstava, stišavao našu ljubav, odlučivao kada će koga od nas stići smrtna ura, bio je u neosvetljenom kutu lože odakle je neprimećen gledao pesnika koji mu je ličio na strašnog minotaura čiji ga je glas poput morske grmljave naprosto otrgnuo od stolice, podigao ga iznad zemnog vremena, pa ga mimo njegove volje vazneo u visine iznad zlaćanog jecanja zvonkih truba i izvijanja slavoluka Marsa i Minerve, ali ta slava nije bila vaša, moj generale, video je junačke atlete stegonoše crne lovačke kerove silne bojne batove čeličnih potkova te bodeže i koplja orijaških perjanika koji su nekakvu čudnu i otetu zastavu dizali u čast tuđeg a ne vašeg oružja, moj generale, stihovi su ga bacali u zanos te je potom video i trupe obesne mladeži kako prkose suncima jarkocrvenog leta i snegovima i vetrovima ledene zime noćima i mrazevima pizmi i smrti u ime večne slave besmrtne domovine veće i slavnije od svih onih domovina o kojima je sanjao u dugim tlapnjama i bunilima kao odrpani i bosonogi vojnik građanskog rata, tako da se naprečac osetio jadan i sićušan u zemljotresnoj grmljavini pljeskanja kome se i sam pridružio iz svog tamnog kutka misleći, majko moja Bendision Alvarado, ovo je tek pravo slavlje i doček a ne ona sranja koja meni u čast priređuju isti ovi ljudi, osetio se nekako smanjen i sam pritisnut dremežom komarcima pozlaćenim stubovima iskrzanim plišem počasne lože, baš mu lepa pička materina kako je moguće da ovaj Indijanac napiše nešto tako lepo istom rukom kojom briše guzicu, govorio je sebi ushićen lepotom pesničke reči, te je svoja bangava stopala kao zatvoreni slon povlačio u taktu ratničkih talambasa, zanosio ga je zvonki poj, uljuljkivali ga slavljenički kliktaji vatrene pesme koju mu je Letisija Nasareno deklamovala u hladu slavoluka od dvorišne sejbe, ispisivao je stihove po nužničkim zidovima, upinjao se da celu poemu izgovori napamet na mlakom olimpu od kravlje balege, kada je zemlja zadrhtala od podmetnutog dinamita koji je prerano eksplodirao u prtljažniku predsedničkog automobila smeštenog u kočijašnici, o kakva je to bila strahota, moj generale, eksplozija je bila tako snažna da smo mesecima posle toga po čitavom gradu još nalazili iskrivljene delove blindiranog

automobila kojim je samo sat docnije Letisija Nasareno kanila da sa sinom pođe u uobičajenu kupovinu sredom izjutra, što će reći da je atentat bio nesumnjivo pripreman na nju, moj generale, a on se tada lupi po čelu, sunce mu krvavo, kako to nisam predvideo, kuda li se denula ona njegova glasovita oštroumnost ako nije prokljuvio da sve one škrabotine po nužnicima nisu već mesecima uperene protiv njega, kao obično, niti su uzimali na zub ijednog civilnog ministra, nego su optuživali za pohlepu sve Nasarene koji su već stigli dotle da su počeli prisvajati povlastice vrhovne komande, žigosali su vlastoljublje crkvenih krugova koji su od svetovne vlasti dobijali goleme ustupke za sva vremena, zapazio je da se bezazleni napisi protiv njegove majke pretvaraju u papagajsko vređanje, u izlive prigušivane mržnje koji su se množili u mlakoj nekažnjivosti čučavaca da se naposletku raširе po ulicama kao što se tako često dešavalo sa drugim manjim skandalima koje je on lično podsticao, ali ni u snu nije mogao pomisliti da će biti toliko okrutni i podmetnuti dva kvintala dinamita usred predsedničkog dvora, prevejani razbojnici, kako su ga pobedni zvuci poezije mogli toliko očarati da njegov oštri njuh krvoločnog tigra na vreme ne oseti stari i slatki zadah opasnosti, o kakva govnarija, stoga je hitno sazvao savet vrhovne komande, četrnaest prestrašenih viših oficira koji su posle mnogo godina uobičajene službe i izvršavanja naredbi preko posrednika ponovo videli na dva koraka od sebe tajanstvenog starca čije je stvarno postojanje samo po sebi predstavljalo jednu u nizu zagonetki, pozvao nas je u dvoranu za zasedanja vlade, sedeo je na prestolu, odeven u običnu vojničku uniformu što je zaudarala na zečju mokraću, nosio je cvikere sa zlatnim okvirom koje nismo videli ni na njegovim najnovijim portretima, bio je stariji i dalji od nas nego što je iko mogao zamisliti, a kada je skinuo satenske rukavice, videli smo da njegove blede ruke nisu vojnički ogrubele, nego su izgledale ženstveno i mladoliko, a sve ostalo beše grubo i mučno, ali što smo ga duže posmatrali, bivalo nam je jasnije da mu je preostao jedva poslednji dašak života, no to je bio dašak razornog i neumoljivog vlastodržja što ga je na jedvite jade krotio kao obesnog trkačkog ždrepca, nije ni reč progovarao niti je glavom mrdao, dok smo mu mi odavali počasti kao vrhovnom zapovedniku, a tek pošto smo posedali ispred njega u polukrug, on je skinuo naočare i počeo da nas odmerava onim svrdlajućim pogledom koji je prodirao do lasičjih logova naših zadnjih namera, nemilosrdno nas je razobličavao, natenane nas osmatrao želeći da dokuči koliko se svako od nas ponaosob promenio od

onog davnog maglovitog predvečerja kada nam je dodelio najviše vojne činove upirući prstom kako mu je tog trenutka dunulo u glavu, elem što je dublje pronicao u tajne njihovih duša, on je bivao ubeđeniji da se počinitelji atentata nalaze među ovih četrnaest prikrivenih neprijatelja, ali je u isti mah osetio da je posve sam i bez zaštite pred njima, te je pridignuvši glavu samo ovlaš trepnuo i pozvao ih da budu jedinstveni, pošto je to sada potrebnije nego ikada za dobrobit otadžbine i slavu oružanih snaga, preporučio im je da budu predostrožni i energični, naposletku im je dodelio časni zadatak da neodložno pronađu zaverenike i vinovnike atentata kako bi bili izručeni nepokolebljivoj strogosti vojnog suda, eto to je sve što sam vam imao reći, gospodo moja, zaključio je on sednicu znajući da se vinovnik zacelo krije među njima, a možda su svi oni listom zaverenici, bolno ga je kosnulo saznanje da život Letisije Nasareno više nije u božjim rukama, nego zavisi od njegove veštine da je sačuva od pretnje koja će se ranije ili kasnije neizbežno obistiniti, neka je prokleta. Stoga joj je zapovedio da otkaže sve svoje javne nastupe i susrete, a njene najpohlepnije rođake je prinudio da se odreknu svake povlastice koja bi mogla da ražesti oružane snage, najrazboritije je imenovao opunomoćenim konzulima, dok smo lešine najzadrtijih nalazili u vrludavim pijačnim jendecima, a on se posle toliko leta bez najave pojavio na zasedanju ministarskog saveta, seo je u svoju upražnjenu naslonjaču, odlučivši da okonča uplitanje sveštenstva u državne poslove, da bih te spasio od dušmana tvojih, Letisijo, pa je počeo da pomno ispituje kakvo je stanje u vrhovnoj komandi posle prvih surovih mera, ubrzo se uverio da mu je sedam zapovednika slepo privrženo, isto tako mogao se sasvim pouzdati u načelnika generalštaba, inače dugogodišnjeg drugara, ali u ostalih šest generala nije bio siguran, oni su bili zagonetke koje još nije uspevao da razmrsi te su mu izazivali noćne more, jer je naslućivao da se nad Letisijom Nasareno već nadvilo krilo smrti, priviđalo mu se da je naočigled njemu ubijaju uprkos svim merama predostrožnosti i izričitoj naredbi da se svako njeno jelo prethodno proba osobito otkad je u njenom hlebu pronađena riblja kost, svakodnevno su proveravali čistoću vazduha koji je udisala, pošto se on plašio da bi joj mogli staviti otrov u sprej protiv komaraca, prilikom obeda primećivao je da je ubledela, a dok su vodili ljubav, ostajala je bez daha, mučila ga je pomisao da će joj vodu za piće zaraziti mikrobima žute groznice, da će joj baciti vitriol u oči, ova priviđanja podmuklih zloduha smrti zagorčavala su mu svaki trenutak njegovih dana, a u ponoć ga je budila

užasna mora i njemu se pričinjalo da je Letisija Nasareno u snu iskrvavila od đavo će ga znati kakve indijanske vradžbine, tako da su ga sve te izmišljene opasnosti i istinske pretnje načisto sludele te joj je zabranjivao da izlazi na ulicu bez nemilosrdne pratnje njegovih obučenih gardistu koji su imali ovlašćenje da pucaju bez upozorenja, no ona je ipak izlazila, moj generale, vodila je sa sobom i sinčića, a on je obuzdavao zla predosećanja dok je gledao kako ulaze u nov blindirani automobil, pozdravljao ih je mašući sa unutrašnjeg balkona kao da želi odagnati od njih nečiste sile i moleći se majko moja Bendision Alvarado zaštiti ih, odvrati tanad od grudi njenih, ukloni čašu s otrovom od ustašca njenih, majčice, spreči zle namere, jadnik nije nalazio spokoja dok ne bi ponovo začuo trubljenje oružane pratnje sa Trga oružja i ugledao Letisiju Nasareno kako s dečakom prelazi dvorište osvetljeno jutarnjim bleskovima sa svetionika, ona se vraćala raspojasana i presrećna pod budnom pažnjom vojnika pretovarenih živim ćurkama, orhidejama iz Envigada, šarenim kićankama za Badnje veče koje su uveliko najavljivali svetleći natpisi sa zvezdicama okačeni po ulicama, jer je on naredio da se grad praznično ukrasi ne bi li tako prikrio sopstveno nespokojstvo, išao joj je u sretanja i sačekivao je na stepeništu, da bih osetio da si mi živa u naftalinskom zapahu iz repova srebrnih lisica, u kiselkastom znoju tvojih ubogih uvojaka, pomagao ti je da odneseš poklone u spavaću odaju, pri čemu je bio svestan da gricka poslednje mrvice prokaženog radovanja koje kamo sreće da nije ni okusio, bio je utoliko očajniji ukoliko je jasnije uviđao da ga svako dovijanje da olakša tu nepodnošljivu zebnju, kao i svaki pokušaj da je suzbije, neumoljivo približava užasnoj sredi moje nesreće kada je doneo strašnu odluku, dosta bre već jednom tog sranja, neka se desi ono što mora da se desi, što pre to bolje, ali tu zapanjujuću odluku nije još čestito ni dorekao kada u njegov kabinet banuše kao bez duše dva ađutanta i saopštiše mu strašnu vest da su Letisiju Nasareno i sinčića raskomadali psi što lunjaju oko gradske pijace, proždrali su ih žive, moj generale, ali to nisu bili svakidašnji ulični kerovi, nego to behu grozne psine besnih žutih očiju i kože glatke kao u ajkule, neko ih je bio napujdao na srebrne lisice, a niko od nas nije ni primetio kada je šezdeset savršeno istih pasa nasrnulo između tezgi s povrćem i kidisalo na Letisiju Nasareno i detence, nismo smeli da pucamo plašeći se da ćemo ubiti neko od njih dvoje pošto su se sa psinama isprepleli u pakleni koloplet, tako da smo od časa do časa primećivali ruke koje su se preklinjući pružale prema nama, dok su se ostaci njihovih tela

komadali i nestajali u psećim ždrelima, videli smo kratkotrajne i nepojmljive izraze straha, preklinjanja ili radosti okupljene svetine, naposletku se taj grozni okršaj smirio, a u prašini se valjao samo šešir Letisije Nasareno ukrašen čojanim ljubičicama, uokolo su totemske piljarice, zanemele od užasa i poprskane vrućom krvlju, šaputale, o sveti bože, ovo se nije moglo dogoditi ako to nije bila generalova volja, ili ako barem nije znao za sve to, a sva se ova grozota slučila na večnu sramotu predsedničke garde koja nije ispalila ni metka, te joj je preostalo samo da pokupi oglodane kosti razbacane između okrvavljenog povrća, samo to i ništa više, moj generale, pronašli smo još one dečakove medalje i njegovu sablju bez kićanki, safijanske cipele Letisije Nasareno koje su neobjašnjivo isplivale u zalivu na čitavu milju daleko od pijace, pronašli smo onu ogrlicu od šarenog stakla i torbicu ispletenu od žice, pa vam sada sve to predajemo, moj generale, evo vam ova tri ključa, venčani prsten od potamnelog zlata i ovih pedeset sentavosa u novčanicama od deset sentavosa, evo pa izbrojte, to je sve što smo našli, a valjda više ništa nije ni ostalo, moj generale. Njemu bi bilo potpuno svejedno šta je ostalo iza njih da je u tom trenutku mogao predvideti da će za koju godinu on sasvim zaboraviti šta se dogodilo te zlokobne srede, ali pošto mu to nije moglo pasti na pamet, on se rasplakao od besa, čitave noći trzao se iz sna, kidao ga je bes i potresao lavež pasa koji su te noći bili svezani u dvorištu dok on ne odluči šta da učini s njima, a on opet nije znao šta da čini pitajući se da li ubijanje pasa ne bi značilo i ponovno ubijanje Letisije Nasareno i dečaka u njihovim utrobama, naredio je da sruše gvozdeni svod pijace povrća i da na tom mestu zasade vrt sa magnolijama i prepelicama, da postave mramorni krst i svetiljku višu i svetliju od svetionika kako bi u sećanju budućih naraštaja na veki vekov živela uspomena na jednu istorijsku ženu koju je on sam zaboravio mnogo pre nego što će spomenik biti srušen, jedne noći nepoznati zlikovci su eksplozivom razneli spomenik, svinje su pojele magnolije, a spomen-vrt se ubrzo pretvorio u smradno i glibno smetliše koje general nikada nije video, ne samo zato što je svom ličnom šoferu naredio da zaobilazi nekadašnju pijacu povrća, makar morao obigrati oko celog sveta, nego zato što nije napuštao dvor niti izlazio na ulicu otkako je sva nadleštva preselio u osunčanu staklenu zgradu ministarstava i ostao sam s šačicom poslužitelja u zapuštenom domu naredivši da se ukloni sve što bi ga moglo podsećati na kraljevske prohteve Letisije Nasareno, onda je počeo da tumara po praznoj kući dangubeći i samo povremeno izdajući

naloge oficirima vrhovne komande, dajući završnu reč i donoseći konačnu odluku na nekom zasedanju ministarskog saveta ili primajući u posetu opakog ambasadora Vilsona koji je dolazio da mu pravi društvo pod hladovitom sejbom i ostajao do mraka, donosio mu je karamele iz Baltimora i revije sa slikama golih žena ne bi li ga nekako privoleo da mu ustupi teritorijalne vode kao predujam za ogromne dugove inostranstvu, a on ga je puštao da govori do mile volje praveći se da ga pomno sluša, a zapravo je slušao samo ono što mu je odgovaralo, branio se od ambasadorove slatkorečivosti prisluškujući kako devojački hor iz obližnje škole peva pesmu o ptičici na limunovoj grančici a zatim ga ispraćao u sumrak do stepeništa i trudio se da mu objasni kako može da uzme i odnese sve što mu duša zaželi, ali vam more ispod prozora ne mogu dati, razmislite malo, šta bih kukavac sinji radio samcit u ovoj kućerini da mi nije još tog mora, kako bih preživeo sutrašnji dan ako ga ne bih posmatrao kako u isti ovaj čas liči na usplamtelu močvaru, kako bih mogao da živim bez decembarskih vetrova koji se lajući obrušavaju i nadiru kroz polomljena okna, šta bih ja bez zelenih mlazeva svetla sa svetionika, ja koji sam napustio svoje maglovite pustare zavičaja i lipsavajući od groznice jurnuo u krvoproliće federalnog rata, ipak nemojte pomisliti da sam to učinio iz rodoljubivih pobuda, kao što nagvaždaju u biografskim rečenicama, još manje iz želje za pustolovinama, a ponajmanje radi načela one žgadije federalista koje je milostivi bog valjda već uzeo u carstvo svoje, dragi moj Vilsone, ja sam sve to učinio jedino zato da bih video more, pa vam stoga savetujem da smislite kakve druge kerefeke, tim rečima se opraštao od svog gosta na stepeništu i tapšao ga po ramenu, a zatim se vraćao i ždio svetla po pustim nekadašnjim nadleštvima gde je jednog predvečerja nabasao na zalutalu kravu, poterao je životinju prema stepeništu, no tamo se ona spotakla o zakrpe na ćilimima i odskakujući sunovratila se naglavačke niz basamake te se naposletku raspukla pred čoporom gubavaca koji su odmah kidisali da je raskomadaju, ovde valja podsetiti da su se gubavci vratili posle smrti Letisije Nasareno pa su zajedno sa slepcima i uzetnicima vrveli po divljim ružičnjacima u dvorištu čekajući da ih predsednik pospe solju isceljenja, a on ih je slušao kako pevaju u zvezdanim noćima te je ponekad i sam znao zapevati s njima onu pesmicu iz slavnih svojih vremena, Suzana o dođi Suzana, u pet sati po podne naginjao se kroz tavansko prozorčc i gledao kako devojčurci izlaze iz škole, o mamice mila, kako li su ga zaluđivale naše plave kecelje, čarapice i pletenice, no mi smo se

razbežavale unezverene od sušičavih očiju tog avetnog strašila koje nas je kroz rešetke mamilo poderanim prstima pamučnih rukavica, čuj curice devojčice dođi da te čika pipne, a onda je sjađeno blenuo kako one izbezumljeno beže i mislio majko moja Bendision Alvarado kako li su samo mlade ove današnje devojke, podsmevao se samom sebi i oronulosti, ali kada je njegov lični lekar i ministar zdravlja, dolazeći po običaju da mu uz ručak izmeri pritisak i pod lupom ispita zenice, jednom prilikom hteo da ga prisili da pije nekakav napitak protiv staračke skleroze i da mu njime zapuši rupe u pamćenju, general se obrecnuo, ma nemoj bre da kenjaš, zar ja da pijem taj bućkuriš, pa ja u životu nikada nisam bolovao osim što sam u ratu navukao groznicu, miči mi se s očiju, doktore, otada je on ručavao sam samcit okrenuvši leđa celom svetu, jer mu je sveznajući ambasador Merilend kazao da tako ručavaju marokanski kraljevi, jeo je služeći se nožem i viljuškom, visoko podignuvši glavu, baš kao što ga je učila ona zaboravljena vaspitačica, premetao je celu kuću tragajući za skrovištima meda jer je brzo zaboravljao gde se ona nalaze i umesto njih je pronalazio cigaretaste svitke od ivica akata na kojima je nekada davno zapisivao sve kako ne bi potpuno zaboravio kada ga pamćenje jednom bude izdalo, na jednoj ceduljici je pročitao da je sutra utorak, na drugoj behu ispisana neka slova, na tvojoj beloj marami ispisano je crvenim slovima ime koje nije tvoje, moj gospodaru, na sledećem svitku je radoznalo pročitao, o Letisijo Nasareno moje duše, pogledaj šta se sa mnom dogodilo bez tebe, na sve strane beše ispisano Letisija Nasareno, a njemu nikako nije išlo u glavu kako je neko mogao da bude toliko nesrećan i da za sobom ostavi čitav taj otkos ispisanih uzdaha, pri svemu tome bio je to moj rukopis, jedini levoručni krasnopis koji se u to vreme mogao videti na zidovima nužnika gde je pisao radi utehe, neka nam živi general, neka nam živi, sunce vam jarko, više ga nije obuzimao bes što je postao najslabije vojno lice suvozemnih, mornaričkih i vazduhoplovnih snaga samo zbog jedne pišljive iskušenice pobegulje od koje je jedino ostalo ime ispisano olovkom na hartijicama, više ga nije obuzimao bes pošto beše odlučio da ne dotakne stvari koje su ađutanti doneli i položili na pisaći sto, nego je zverajući nekud u stranu naredio, odnesite te cipele i ključeve, naredio je da odnesu sve što ga je moglo podsećati na njegove pokojnike, odnesite sve te njihove stvari i ostavite u Letisijinoj spavaćoj odaji gde je s njome provodio sijeste u bezumnoj strasti, zakujte vrata i prozore, istaknite moju naredbu da nijedan kučkin sin ne sme kročiti u tu odaju makar mu ja lično naredio, otada je

mesecima drhtao od jeze slušajući kako noću užasno laju psi vezani u dvorištu, jer se nije usuđivao da ih pobije misleći da bi čak i najmanje zlostavljanje psina moglo pričiniti bol njegovim pokojnicima, čamio je u pletenoj ležaljci kipeći od besa pri pomisli da on poznaje ubice svoje krvi i da mora trpeti poniženje da ih gleda u svojoj sopstvenoj kući, jer mu je u tom trenutku nedostajalo snage da ih raskrinka, usprotivio se odavanju posmrtnih počasti, zabranio je da mu izjavljuju saučešća, odbio je crninu, čekao je svoj trenutak njišući se u ležaljci pod hladovitom sejbom, tu mu je njegov poslednji pajtaš saopštio da se vrhovna komanda ponosi kako je narod smireno i dostojanstveno podneo tragediju, a on se jedva osmehnuo, nemoj me podjebavati kume, kakva smirenost i dostojanstvenost, baš se narodu jebe za moju nesreću, pročitavao je novine od prve do poslednje stranice i tražio u njima štogod osim vesti koje je izmislilo njegovo odeljenje za štampu, zapovedio je da mu prinesu radio-prijemnik nadohvat ruke kako ne bi propustio neku važnu vest, ali sve stanice od Vetakrusa do Riobambe objavljivale su isto saopštenje da su snage reda već na sigurnom tragu atentatorima, a on je mrmljao jeste jeste, pasji sinovi, radio je dalje izveštavao da su otkriveni, jeste jeste, da su ih unakrsnom paljbom saterali u neku predgradsku kuću i tamo ih drže na nišanu, e sada ste dolijali, jadnici, uzdahnu on, ali se nije ni pomerio iz ležaljke niti je iskra zluradog zadovoljstva sevnula u njegovom oku, samo je molio majčice moja Bendision Alvarado podaj mi snage da se osvetim, povedi me za ruku, majko moja, nadahni me, on je bio toliko uveren da je mati uslišila njegovu molitvu pa smo ga našli sasvim oporavljenog kada smo kao oficiri vrhovnog štaba zaduženi za javni poredak i državnu bezbednost došli da mu saopštimo vest da su tri atentatora poginula u sukobu sa odbranbenim snagama, a preostala dvojica su bačena u samice San Heronima i na raspolaganju su našem generalu, on je sedeo u ležaljci s vrčem voćnog soka u ruci, pa je, pošto nas je saslušao, samo izustio ahaaa i sigurnom rukom vrsnog strelca natočio svakome po čašu soka, bio je pronicljiviji i marljiviji nego ikada, čak je prozreo da gorim od želje za cigaretom pa mi je dopustio da zapalim što nikada nije bilo dozvoljeno nijednom vojniku na službi, pod ovim drvetom svi smo jednaki, kazao je on i spokojno saslušao iscrpan izveštaj o zločinu na pijaci, kako su u odvojenim kavezima bila dopremljena iz Škotske osamdeset i dva tek okoćena šteneta, potom su u raznim prilikama uginula dvadeset i dva, a ostalih šezdeset je jedan škotski dreser obučavao da ubijaju ljude,

usađujući im neutaživu mržnju ne samo prema srebrnim lisicama nego prema samoj Letisiji Nasareno i njenom mališanu, a u tu zločinačku svrhu on se služio ovim odevnim predmetima što ih je svakojako dobavljao preko osoblja dvorske perionice, služio se ovim prslučetom Letisije Nasareno, ovom maramicom, ovim čarapama, ovom dečakovom uniformicom, pa smo sve to pred njim razastrli da pogleda i prepozna, ali on nije pogledao, nego je samo prozborio ahaaa i nastavio da sluša naš izveštaj, a mi smo mu saopštavali da je šezdeset pasa obučavano da ne laju osim kada im se naredi, navikavali su ih na ukus ljudskog mesa, držali su ih godinama zatvorene i bez ikakvog dodira sa spoljnim svetom dok su ih surovo obučavali na nekadašnjoj kineskoj farmi udaljenoj sedam milja od prestonice, tamo su ih razdraživali krpenim lutkama u prirodnoj ljudskoj veličini i sa odećom Letisije Nasareno i dečaka koje su psi mogli prepoznati po portretima i novinskim fotografijama, sve su te isečene fotose bili izlepili u ovom albumu koji smo vam doneli, generale, da biste sami bolje procenili kako su ovi zlikovački izrodi sve unapred i savršeno uradili, svako je bio stručnjak za ponešto, ali on nije ni pogledao, samo je procedio ono svoje ahaaa, naposletku smo mu objasnili da zaverenici nisu radili za svoj račun, ma taman posla, to su vam, generale, agenti jednog subverzivnog pokreta sa sedištem u inostranstvu, i ovo im je oznaka, pa mu pokazaše guščije pero unakrst postavljeno preko noža, ahaaa, njih još odranije gone organi vojnih sudova zbog krivičnih dela protiv naroda i države, pokazali smo mu album s njihovim snimcima, pogledajte ovu trojicu smo ubili, a na snimku im je oko vrata visio karton s brojem iz policijskog dosijea, dok su ova dvojica još živi i u tamnici iščekuju vašu konačnu i neopozivu odluku, moj generale, to su braća Maurisio i Gumaro Ponse de Leon, stari dvadeset osam i dvadeset tri godine, prvi vam je vojni begunac bez stalnog mesta boravka i zaposlenja, a drugi predaje keramičarstvo u školi za primenjenu umetnost, čim su ih ugledali, psi su se izbezumili od radosti i ispoljili takvu poslušnost što je predstavljalo nesumnjiv dokaz njihove krivice, moj generale, a on je na to samo prožvalavio ahaaa, ipak je stigao da u toku dana dodeli odlikovanja za vernu vojničku službu otadžbini trojici oficira koji su vodili istragu o zločinu, odličja im je uručio na svečanom skupu kome je prisustvovao ceo ratni savet, tom prilikom je obrazovan vojni sud i braću Maurisija i Gumara Ponse de Leona po kratkom postupku osudio na smrt streljanjem, s tim da se pogubljenje ima izvršiti u narednih četrdeset osam časova, osim ukoliko vi ne pomilujete osuđene, moj generale, dakle na

vama je da odlučite. Zavalio se u svoju ležaljku, sam i zamišljen, te je tako ležao ne hajući za preklinjanja iz celog sveta, ne obazirući se na molbe da ih poštedi, čuo je preko radija jalovu raspravu u Društvu naroda, čuo je kako ga napadaju i vređaju iz nekih susednim zemalja, ali je čuo i poneku uvijenu podršku, podjednako je pažljivo saslušao snebivljive pobude onih ministara koji su bili za milost i razloge onih ministara koji su se siktavo zalagali za izvršenje kazne, odbio je da primi apostolskog nuncija s ličnom Papinom porukom u kojoj Sveti otac izražava svoju pastirsku zabrinutost za dalju sudbinu dve zabludele ovčice, ćutke je slušao saopštenje da je svekolika zemlja uznemirena njegovim ćutanjem, čuo je daleke pucnje, potom je najednom osetio kako je čitavu zemlju potresla neizazvana eksplozija na jednom ratnom brodu što beše usidren u zalivu, jedanaest mrtvih, moj generale, osamdeset i dva ranjena, a brod je za staro gvožđe, na te naše reči on samo dodade, baš dobro, te nastavi da sa prozora svoje spavaće odaje posmatra noćnu lomaču u lučkom zalivu, dok su dvojica osuđenika na smrt započinjala da žive poslednju noć uoči pogubljenja u prevrućoj ćeliji vojne baze San Heronimo, eto baš u tom trenutku prividelі su mu se nakostrešenih obrva, uzdrhtali i usamljeni, s brojevima na tablici oko vrata, u ćeliji osuđenika na smrt gde blešti svetlost vazda upaljene sijalice, osetio je da su sve njihove misli okrenute njemu, osetio je da se nadaju i da ga nemo preklinju za pomilovanje, ali se ni po jednom njegovom pokretu nije moglo naslutiti kako će postupiti dok je obavljao uobičajene poslove još jednog u nizu dana svog života, pozdravio se s dežurnim oficirom koji je imao da dreždi ispred njegove spavaće odaje kako bi u svakom trenutku, čak i pre prvih petlova mogao preneti bilo kakvu generalovu odluku, pozdravio ga je u prolazu i ne udostojivši ga pogleda doviknuo, laku noć, kapetane, obesio je svetiljku o dovratak, namakao tri zasuna, tri kračuna, tri katanca i potrbuške uronio u nekakav budan san kroz čiju je krhku ljusku i dalje čuo uznemireni lavež pasa u dvorištu, sirene kola hitne pomoći, petarde, treštanje muzike sa nekakve sumnjive svetkovine u gustoj tmini grada prestravljenog strogom presudom, probudila su ga zvona s katedrale u ponoć, probudila su ga u dva po ponoći, pa ponovo u tri šuta kada je kišica počela da rominja po prozorskim rešetkama, tek tada je ustao s poda na jedvite jade nalik volu koji trapavo diže najpre sapi, polom prednje noge i tek naposletku onu zablenutu glavu s venčićem bale oko usta, dozvao je dežurnog olicira i naredio mu da se kao prvo ovi psi odvedu nekuda gde ih njegove uši neće čuti i da tamo ostanu

pod vladinom zaštitom sve do svoje prirodne smrti, kao drugo je naredio da se bezuslovno oslobode vojnici iz oružane pratnje Letisije Nasareno i deteta, a kao treće je naredio da se braća Maurisio i Gumaro Ponse de Leon pogube istog trena, ali njegova vrhovna i neopoziva odluka glasi da neće biti streljani ispred zidina, kako je presudio vojni sud, nego ima da budu kao u stara vremena rastrgnuti konjima na repove, a da im udovi budu izloženi zgražanju i gnevu naroda na najvidnijim mestima njegovog nepreglednog kraljevstva jada i čemera, potom je samo dodao, jadni mladići, nastavljajući da povlači svoja golema stopala ranjenog slona i da pomamno preklinje, o majko moja Bendision Alvarado, pomozi mi, pruži mi ruku, majko, pronađi mi čoveka koji će mi pomoći da osvetim ovu nevinu krv, o takvom čoveku od proviđenja maštao je danonoćno, obuzet neutaživom srdžbom zlopamtila on je pokušavao da takvog čoveka susretne u prolazu pa je zavirivao ljudima u zenice, pokušavao je da takvog majkovića prepozna po najtananijim drhtajima glasa, po damarima i ushitima, preturao je po svom iskrzanom sećanju i kada je već izgubio svaku nadu da će ga pronaći, najednom se pred njim pojavio očaravajući delija, gizdavijeg i nadmenijeg moje oči nisu videle, majko, bio je obučen kao nekadašnji španski doseljenici, na sebi je imao sako šiven kod Henrija Poula, s cvetom gardenije u zapučku, pantalone sašivene kod Pakovera i brokatni prsluk sa srebrnastim prelivima, taj se čovek sa urođenom otmenošću kretao po najčuvenijim evropskim salonima vodajući na uzici ćutljivog dobermana što je bio krupan kao tele i imao čovečji pogled, ja sam Hose Ignasio Saens de la Bara i stojim na usluzi vašoj ekselenciji, eto tako se predstavio, a bio je poslednji preživeli izdanak našeg plemstva koje je pustošni vetar glavešina federalnog rata zbrisao s lica otadžbine zajedno s njihovim izjalovljenim snovima o veličini, neveselim kućetinama i francuskim naglaskom, beše to dika svoga roda, a od blaga je imao samo svoje trideset dve godine, poznavanje sedam jezika i četiri nagrade za gađanje golubova u Dovilu, beše stamen, čio, železne boje lica, grgurave kose s razdeljkom po sredini i jednim obeljenim pramenom, tankih usana što su svedočile o čvrstoj volji, odlučnog pogleda čoveka od proviđenja, nameštao se kao da igra kriket trešnjevim štapom da bi ga slikali u boju, dok su se u pozadini nazirala idilična proleća sa goblena u svečanom salonu, čim ga je ugledao, generalu se oteo uzdah olakšanja i uzviknuo je, ovo je taj, baš sam ovakvog tražio. Hose Ignasio Saens de la Bara je stupio u službu pod jedinim uslovom da mi odmah date osam stotina pedeset miliona pesosa, da nisam

dužan nikome polagati računa i da mi niko osim vaše ekselencije ne može zapovedati, a ja se sa svoje strane obavezujem da ću vam u roku od dve godine doneti glave pravih ubica Letisije Nasareno i vašeg sinčića, na taj uslov je predsednik pristao tek pošto se uverio u njegovu odanost i sposobnost na mnogim opasnim iskušenjima koje mu je namestio da bi proniknuo u svaki kutak njegove duše, te da bi uvideo koliko je jaka njegova volja i nema li slučajno neka pukotina u njegovom karakteru, a pre nego što mu je konačno predao ključeve vlasti, podvrgnuo ga je poslednjoj proveri pozvavši ga da odigraju nekoliko bespoštednih partija domina i Hose Ignasio Saens de la Bara je smelo zaigrao na pobedu, ne pitajući za dopuštenje, konačno je i pobedio, jer je to bio najodvažniji čovek koga su moje oči videle, majko, bio je bezgranično strpljiv, znao je sve, umeo je da skuva kafu na sedamdeset i dva načina, umeo je da razluči muške i ženske školjke, znao je note i azbuku slepih, znao je da ćutke gleda pravo u oči i ja sam se zbunjivao ne znajući šta da učinim pred tim neuništivim licem, pred tim besposlenim rukama položenim na dršku trešnjevog štapa i s dragim kamenom jutarnjih voda na prstu, pred onom krvoločnom psinom koji je budno motreći ležao pored njegovih nogu i čije je telo obavijao živi velur usnule kože, pred onom mirišljavom solju za kupanje što se osećala na tom telu otpornom na nežnost i smrt, pred najlepšim i najsamopouzdanijim čovekom koga su moje oči videle, tako me je jednom pogledao pravo u oči i drsko rekao da ja nikada nisam ni bio za vojnu službu, da sam vojno lice samo iz viših interesa, vojnici su vaša sušta suprotnost, generale, to su ljudi preki i primitivni, niskih pobuda, više vole da komanduju nego da vladaju, oni nisu spremni da služe nečemu nego samo nekome, zato je tako lako s njima upravljati, osobito ako ih zavadite, a meni je preostalo samo da se smeškam, jer zacelo nisam bio kadar da sakrijem svoje misli pred tim zanosnim čovekom kome sam dodelio najviše vlasti u zemlji otkako je umro moj pajtaš general Rodrigo de Agilar, bog neka mu dušu prosti, učinio je Saensa de la Baru svevlasnim gospodarem tajnog carstva koje je postojalo unutar njegove vlastite carevine, a to je bila nevidljiva služba tlačenja i istrebljenja, nije imala zvaničnog naziva ni sedišta, nije se znalo da li zaista postoji, a bila je svugde i nigde, niko nije odgovarao za njena zlodela, ona je terorom potčinila ostale državne organe tlačenja znatno pre nego što će vrhovna komanda razobličiti njenu nepojmljivu prirodu i poreklo, čak ni vi niste mogli predvideti domet te strašne mašinerije, moj generale, nisam ni

mogao pomisliti da sam istog trena prihvativši njegov uslov bio prepušten neodoljivim dražima i nenasitim pipcima tog ljudojeda obučenog u prinčevsku odeždu, jednog dana mi je poslao u dvor jutenu vreću za koju bi se na prvi pogled reklo da je puna kokosovih oraha, tu vreću ostaviše po njegovom naređenju u zidni orman za arhivsku građu kako ne bi nikome smetala, pa je tamo i zaboraviše, a kroz tri dana počeo nas je daviti bazd truline koji je prodirao kroz zidove i smradnom parom zamagljivao ogledala, tražili smo da nešto ne bazdi iz kuhinje, a tada bi zadah dopirao iz štala, izgonili smo ga miomirisom iz kancelarija, a on je nadirao iz dvorane za primanja, taj bazd poput sagnjilog ružičnjaka uvlačio se svuda, prodirao tamo gde nisu ranije mogli ni kužni zapasi noćnog vetra pomešani s drugim mirisima, tražili smo svuda i nismo dokučili odakle bazdi, a smrad je bio tamo gde niko ne bi ni pomislio, širio se iz vreće za koju smo pomislili da je puna kokosovih oraha, nju je Hose Ignasio Saens de la Bara poslao ispunjavajući prvi deo pogodbe, unutra je bilo šest odrubljenih glava sa priloženim umrlicama, glava slepog plemića iz kamenog doba, gospara Nepomusena Estrade, starog devedeset četiri godine, poslednjeg veterana velikog rata i osnivača Radikalne partije, koji je prema uredno priloženom uverenju umro četrnaestog maja od staračkog prskanja krvnih sudova, glava doktora Nepomusena Estrade de la Fuente, sina gore navedenog, inače doktora homeopatije, starog pedeset sedam godina, koji je prema priloženoj umrlici preminuo od moždane tromboze istoga dana kada i njegov otac, glava Eliestera Kastora, studenta književnosti, starog dvadeset i jednu godinu, koji je prema priloženom uverenju umro od posledica teških telesnih povreda zadobijenih od noža u kafanskoj tuči, glava Lidise Santjago, stare trideset dve godine, tajne aktivistkinje, koja je prema priloženom uverenju umrla od posledica neuko urađenog pobačaja, glava Roke Pinsona, zvanog Hasinto Nevidljivi, starog trideset osam godina, fabrikanta crvenih balona, koji je umro od posledica trovanja alkoholom istog dana kada i prethodna, glava Natalisija Ruisa, sekretara tajnog pokreta Sedamnaesti oktobar, starog trideset godina, koji je prema priloženom uverenju umro od revolverskog metka što ga je sebi ispalio u usta zbog nesrećne ljubavi, na okupu beše šest glava s priloženom potvrdom o prispeću koju je general potpisao dok mu se džigerica prevrtala od zgražanja i smrada misleći majko moja Bendision Alvarado ovaj čovek je naprosto zver, ko bi to mogao pomisliti gledajući mu ponašanje i onaj cvet u zapučku, potom mu naredi da više ne šalje glave, dovoljna mi je

vaša reč, Naćo, na to mu Saens de la Bara odgovori, pa ovo je muška rabota, generale, ako nemate petlju da pogledate istini u oči, uzmite natrag svoje pare i rastaćemo se kao prijatelji, auh sunce li mu krvavo poljubim, pa taj bi ako treba za sitnicu ucmekao i rođenu mater, ali general se ugrizao za jezik i prećutao šta je imao na umu, samo je pomirljivo procedio, nemojte da ste na kraj srca, Naćo, izvršavajte vi svoju dužnost, otada su i glave nastavile da stižu u onim groznim jutenim vrećama što su izgledale napunjene kokosovim orasima, a generalu se utroba premetala pa je naređivao da to odnesu što dalje odavde, čitali su mu podatke iz umrlica i on je potpisivao potvrde o prispeću, a one noći kada je potpisao da je primio devet stotina i osamnaest glava, svojih najljućih političkih protivnika sanjao je kako se prometnuo u jednoprstu životinju što za sobom ostavlja otiske golemog prsta po ravnici prekrivenoj svežim cementom, budio se sa ukusom žuči u ustima, pokušavao da odagna jutarnju mučninu prebrojavajući glave po đubrivu uskislih sećanja na kravlje štale, tonuo u staračke mudrolije tako da je za zujanje u svojim ušima mislio da zunzaraju insekti u sagnjiloj travi i pri tom premišljao o, majko moja Bendision Alvarado, zar je moguće da imam toliko neprijatelja, zar da među toliko posečenih glava nema glave pravog vinovnika zločina, ali mu je Saens de la Bara jednom objasnio da svakih šest posečenih glava stvara novih šezdeset neprijatelja, pa da tih novoposečenih šezdeset glava rađa šest stotina neprijatelja, a njihove posečene glave novih šest hiljada dušmana, zatim šest miliona, pa svekolika zemlja, sunce mu krvavo, tako nikada nećemo završiti, povikao je general, a Saens de la Bara mu je bezdušno i hladnokrvno odbrusio, jošte kako ćemo mi to posvršavati, samo vi spokojno spavajte i ne berite brigu, generale, sve ćemo lepo svršiti kada i sa poslednjim bude svršeno, o kakav okrutni divljak. Nikada ga nije nagrizala sumnja, nikada nije odstupao od svojih početnih namisli, tvrdoglavo je odbijao da postoji još neka mogućnost osim one za koju se sam odlučio, pouzdavao se u dobermanovu potajnu snagu, pseto je vazda bilo na oprezu i kao jedini svedok prisustvovalo njihovim susretima, mada je to general pokušao da nekako osujeti čim je prvi put ugledao da Hose Ignasio Saens de la Bara ulazi u njegov kabinet tegleći na uzici onu strahovitu psinu prenapetih mišića i nerava koja se povinovala samo neprimetnim zapovestima najelegantnijeg i najneumoljivijeg čoveka na kugli zemaljskoj, ostavite tog psa napolju, naredio mu je, ali mu je Saens de la Bara odgovorio da mu ne pada na pamet, generale, nema tog mesta na svetu gde ja mogu ući a da neće ući i Lord

Kehel, tako da je ta zverina ušla i pospano se opružila pored nogu svog gospodara koji je s generalom obavljao uobičajena sračunavanja posečenih glava, ali čim bi general povisio glas ili došlo do nesporazuma u računima, psina bi se predostrožno pridigla i dahćući napregla svim telom, njegove ženskaste oči su mi smetale da mislim, jeza me podilazila od njegovog ljudskog daha, video sam ga kako se iznenada pridiže i kako i mi iz njuške bije para kao iz kipućeg lonca čim sam ozlojeđeno tresnuo po stolu, jer sam u vreći pronašao glavu jednog od svojih nekadašnjih ađutanata koji mi je godinama bio, između ostalog, i saigrač u dominama, do đavola, prestanite već jednom sa tim ludovanjem, ali ga je Saens de la Bara vazda ubeđivao i obuzdavao njegov gnev ne toliko valjanim razlozima koliko slatkorečivošću nemilosrdnog krotitelja podivljalih pasa, pa je general prekorevao sebe što je dozvolio da ga potčini jedini smrtnik koji se usudio da se ophodi s njim kao s podanikom, krišom se bunio protiv njegove osionosti i noću donosio odluku da zbaci sa sebe taj sramni jaram i da se odrekne usluga tajne službe koja je postepeno osvajala svekoliku vlast u zemlji, tako da je često govorio, od sutra okrećem novi list, dosta je bilo ovog zajebavanja, na kraju krajeva Bendision Alvarado me nije rodila da slušam nego da naređujem, ali sve njegove noćne odluke su nestajale čim bi Saens de la Bara ušao u kabinet, predsednika bi namah opčinio uglađenim pokretima, cvetom gardenije u zapučku, zvučnim glasom, mirišljavim solima, uštirkanim manžetnama sa smaragdnim dugmadima, gizdavo rezbarenim štapom, zaneo bi me strogom lepotom najpoželjnijeg i najnepodnošljivijeg čoveka koga su moje oči videle, nemojte se ljutiti, Načo, samo vi izvršavajte preuzetu obavezu, eto tako je uzmicao pred njim pristajući da i dalje prima vreće s glavama, potpisivao je potvrde o prispeću ne gledajući ih, tonuo je beznadno u živi pesak njegove svemoći, pitao se na svakom koraku, svakog jutra, na svakom prozoru zureći u more, o blagi bože šta se to dešava na svetu, uskoro će biti jedanaest sati a u ovom mrtvom domu nema žive duše, ima li koga tamo, pitao se ali odgovora nije bilo, nema nikoga, samo ja, gde sam zabasao, pa meni je ovde sve nepoznato, govorio je, gde li su oni buljuci bosonogih posilnika koji s magaradi stovaruju košare povrća i kokošaka po hodnicima, gde su lokve prljave vode koju moje žene oštrokondže prosipaju svakog jutra kada menjaju cveće u vazama, kada čiste ptičje krletke i tresu tepihe pevajući pesmicu Suzana o dođi Suzana za ljubavlju tvojom venem, gde su moja musava nedonoščad što seru iza vrata i pišaćom crtaju jednogrbe kamile po zidovima dvorane za

primanja, kuda se denula ona nebrojena bulumenta mojih činovnika koji su u ladicama svojih pisaćih stolova zaticali kokoške da nose jaja, gde su one kurve i vojnici što rade radnju po nužnicima, gde su čopori mojih pasa što se lajući motaju oko diplomata, ko je ponovo rasterao moje paralitičare sa stepeništa, ko je izjurio gubavce iz ružičnjaka, ko je razagnao jata bezočnih udvorica što su me saletala, a sada je tek povremeno primećivao svoje poslednje drugare iz vrhovne komande, pošto ga je sada opasivao čvrsti obruč novih ljudi odgovornih za njegovu ličnu bezbednost, maltene mu nisu pružali priliku da uzme reč na zasedanjima novog ministarskog saveta što ga je neko drugi umesto njega sastavio od šest doktora nauka u pogrebnim kaftanima i sa uštirkanim okovratnicima, koji su preduhitravali njegove misli i rešavali državne poslove ne savetujući se s njime, pa sunce li vam krvavo, na kraju krajeva zar ja nisam vlada, ali mu je Ignasio Saens de la Bara nepokolebivo objasnio, ne, vi niste vlada, generale, vi ste vlast, tako da ga je počela moriti čamotinja, s večeri bi se dosađivao igrajući domine s najveštijim igračima jer nije uspevao da izgubi iako je sebi nameštao najlukavije zamke, morao je da se povinuje mišljenju onih koji su probali svaki zalogaj od njegovih jela na sat pre njega, više nije nalazio med u tajnim ostavama, tako da mu je sve prekipelo pa se jednom prilikom uzjogunio, neka se sve nosi u lepu materinu, ja ovakvu vlast nisam hteo niti zamišljao, ali mu je Saens de la Bara odgovorio kao iz rukava, generale, šta je tu je, drukčija vlast ne postoji, otada se njegov nekadašnji život u dvoru nalik pijačnom nedeljnom raju pretvorio u ubistvenu čamotinju, ni je imao druge zanimacije osim da svakodnevno čeka četiri sata po podne i da preko radija sluša dnevni nastavak nekog nedotupavnog ljubavnog romana koji je emitovala lokalna radio-stanica, slušao je zavaljen nauznak u ležaljci s čašom neotpijenog voćnog soka u ruci, misli su mu nekamo bludele a on se suznih očiju pitao hoće li umreti čak i ona sasvim mlada devojka što je bila junakinja romana, a Saens de la Bara je potvrđivao, dakako, generale, umreće i ona, na što bi general zapovedio, sunce li mu krvavo, e baš ne dam da umre, ima da bude živa do kraja romana, neka se uda, pa neka izrodi porod i dočeka starost kao ostali svet, a onda je iz tih stopa Saens de la Bara poručio da prerade potku romana kako bi se ugodilo generalu i da bi on živeo u zabludi da ima svu vlast, elem otada ličnosti romana nisu umirale, venčavali su se verenici koji se nisu voleli, vaskrsavale su ličnosti sahranjene u prethodnim poglavljima, a negativne i zločeste ličnosti su žrtvovane pre vremena samo da bi se ugodilo

generalu, svet je blistao od sreće pošto je to bila generalova naredba, a on je sve to činio samo zato da bi nečim ispunio svoj isprazni život, da bi i sam štogod uradio sada kad su umesto njega sve radili drugi, uveče je s lampom u ruci obilazio dvor i uviđao da je već neko namirio krave i metnuo im seno, da su pogašena svetla u kasarni predsedničke garde, posluga je uveliko spavala, kuhinje su bile pospremljene, spratovi počišćeni, dok su mesarski stolovi bili izribani kreolinom i bez tragova krvi vonjali na bolnicu, neko je pre njega već stigao da spusti reze na prozorima i da zamandali vrata na nadleštvima, iako je jedino on imao ključeve od svih dvorskih brava, a od predvorja do njegove spavaće odaje svetla su se gasila jedno za drugim pre nego što bi stigao da dodirne prekidače, tako da je koračao kroz pomrčinu povlačeći trutasta stopala utamničenog vladara pored ugašenih ogledala, čak je i na mamuzu navukao somotsku navlaku da ne bi zlatna zvezda prosipala svetlu piljevinu u mraku i neko mogao dokučiti kuda se kreće u zamračenom dvoru, prolazeći pored prozora zagledao se u ono vajkadašnje Karipsko more u januaru, u mimohodu ga je pogledao dvadeset i tri puta i svaki put mu je kao odvajkada naličilo na rasvalu močvaru, provirio je u odaju Bendision Alvarado želeći da proveri je li sve na svom mestu, nije li neko dirnuo njenu ostavštinu, one kaveze s pomrlim pticama, matičnjak, paćeničku postelju na kojoj je majka otadžbine trulila pod stare dane i naposletku ispustila dušu, promrmljao je po običaju, laka ti noć majko, iako mu već odavno niko nije odgovarao, tebi još lakša sinko i neka Svevišnji bdi nad snom tvojim, potom se zaputio svojoj spavaćoj odaji noseći onu svetiljku u slučaju da zagusti pa valja spasavati guzicu, a onda je pretrnuo, jer su ga iz pomrčine pržile žeravne zenice Lorda Kehela, osetio je muški zadah, osetio silinu tog nadmoćnog neznanca i opazio njegov prezriv blesak, pa je zapitao, ko je tamo, mada je dabome znao da je tamo Hose Ignasio Saens de la Bara u svečanoj odeždi koji beše došao da ga podseti, moj generale, večeras je istorijska noć, dvanaesti je avgust, veliki datum, večeras proslavljamo stogodišnjicu vašeg dolaska na vlast, sa svih strana sveta sjatili su se posetioci i uzvanice, jer se takvom događaju može samo jednom prisustvovati makar koliko dugo živeli, otadžbina praznuje, generale, ruku na srce praznovala je svekolika zemlja osim njega, a on se povukao ranije nego obično, iako ga je Hose Ignasio Saens de la Bara saletao i preklinjao da tu znamenitu noć provede usred ushićenog pljeska, klicanja i izliva vatrene ljubavi svog naroda, navukao je tri zasuna na svojoj spavaćoj ćeliji, stavio je tri kračuna i zaključao tri katanca, pa je zatim legao potrbuške

na izlizani glineni pod, u običnoj platnenoj uniformi bez činova, s visokim čizmama, zlatnom mamuzom i desnom mišicom podmetnutom ispod glave umesto jastuka, u kom ćemo ga položaju zateći izrovanog kljunovima strvinara i obraslog morskim gamadima i rastinjem, pa je pre nego što će utonuti u san nazreo kroz maglene koprene kako u daljini prašte praznične prskalice, do njega je doprlo treštanje i vesela svirka, začuo je razdraganu zvonjavu i huj glibne svetine koja se kao bujica slila da veliča slavu koja nije njegova, a njega je sve to više zaprepastilo nego ožalostilo, jer je neprekidno mrmljao u bradu, o majčice moja Bendision Alvarado sudbine moje, zar već sto godina, sunce li mu krvavo, već sto godina, kako vreme leti.

6

Elem, ležao je tamo, kao da to glavom beše on, iako ne beše, ležao je opružen na gozbenom stolu u prazničnoj dvorani, ulepšan i nagizdan kao sveli otac papa na odru među naramcima cveća što ga je već jednom omelo da prepozna samoga sebe kada su posle njegove prve smrti izložili leš da bi mu ceo svet odao poštu, ležao je i ovako mrtav izgledao strašniji nego za života, satenska rukavica nabijena pamukom počivala mu je preko grudi oklopljenih lažnim medaljama dobijenim za nestvarne pobede u čokoladnim ratovima koje su smislili njegovi besramni čankolizi i udvorice, beše odeven u urešenu svečanu uniformu, s visokim lakovanim čizmama, s jedinom zlatnom mamuzom zatečenom u dvoru i sa deset tužnih sunaca generala vaseljene koje mu prišiše u poslednjem trenutku da bi ga po činu učinili većim od same smrti, beše tako neposredan i očigledan u svom posmrtnom obličju te smo prvi put mogli bez ikakve sumnje poverovati da on zaista postoji, mada ruku na srce niko nije manje ličio na njega niti je mogao biti različitiji nego što to beše taj izloženi leš koji se, okružen svećama, krčkao na tihoj vatri u uskoj kapeli, dok smo mi u susednoj dvorani državnog saveta potanko raspravljali o svakoj rečci zvaničnog dnevnog izveštaja s vešću u koju se niko nije usuđivao ni da poveruje, tada nas je razbudila buka kamiona punih vojnika naoružanih do zuba koji se rasuše u grupice i nečujno zaposedoše sve javne zgrade u cik zore, jedni su se posakrivali u kapije a drugi sa oružjem na gotovs poleđuške zauzeli busiju pod nadstrešnicama trgovačke ulice, videla sam kako postavljaju mitraljeze po krovovima i terasama u vicekraljevskoj četvrti, a čim sam ranom zorom otvorila balkonska vrata kaneći da negde pometnem rukovet rosnih karanfila koje sam samo časak ranije nabrala u dvorištu, ugledah ispod balkona grupicu vojnika na čijem je čelu išao neki poručnik i na svim vratima osorno zapovedao da se pozatvaraju oni retki dućani što su počeli da se otvaraju u trgovačkoj ulici, dernjao se, zatvarajte, danas je državni praznik, to je naređenje s najvišeg mesta, tada im ja bacih s balkona stručak karanfila i priupitah šta se to dešava kada odasvud navire vojska i zvecka oružje, a oficir uhvati karanfil u letu i reče, veruj, lepojko moja, ni mi ništa ne znamo, mora da je mrtvac vaskrsnuo, pa puče u grohotan smeh, pošto se niko živ na svetu ne bi usudio ni pomisliti da se tako nešto nepojmljivo ipak može dogoditi te da i on može umreti,

naprotiv, mislili smo da je posle dugih godina javašluka i nebrige za državne poslove ponovo ščepao dizgine vlasti, da je orniji nego ikada ranije i da vucara nožurde utvarnog samodršca kroz ponovo osvetljeni dom vlasti, mislili smo da je on pustio krave da izиđu i da tumaraju grickajući travu između napuklih ploča po Trgu oružja gde je neki slepac sedeo u senci umirućih palmi i od trupkanja kravljih papaka mislio da je bat vojničkih čizama, pa je recitovao stihove o srećnom vitezu koji se vraća iz boja odolevši smrti, recitovao je što ga grlo nosi i ispružao ruku prema kravama koje su se pentrale na obrasli podijum za orkestar da bi obrstile venčiće balsamina, jer još odranije behu navikle da se penju i silaze niz stepenice u potrazi za hranom i ispašom, pasle su među ruševinama kamenih muza ovenčanih divljim kamelijama, a naokolo su se majmuni kačili o lire razorenog Narodnog pozorišta, one su često, lipsavajući od žeđi i prevrćući saksijice smilja, ulazile u hladovitu polusenku predvorja po vicekraljevskoj četvrti i uranjale uspaljene njuške u vodu dvorišnih bazena, ali se nijedan majčin sin nije usuđivao da ih omete ili otera, jer se na kravljim bokovima i volovskim vratovima jasno razaznavao predsednički žig, niko nije smeo ni da ih dodirne, kao da su bile svete, čak su im se i vojnici sklanjali s puta niz strmenitu trgovačku ulicu čija nekadašnja živopisna vreva i pakleno pazarište behu nestali bez traga, a ostalo je samo trulište od izlomljenih rebrastih tezgi i vremenom dotrajale drvenarije u smradnim kaljugama što su se pušile na mestu gde se opštinska pijaca nalazila u ono doba kada smo još imali more i kada su se omanji jedrenjaci nasukivali između tezgi s povrćem, ostale su samo zjapeće omeđine od nekadašnjih induskih magaza iz slavnih dana njegove vladavine, pošto su Indusi u međuvremenu otperjali a ni hvala nisu rekli, moj generale, na to je iz njega provalio poslednji staračkі bes i on se razdrao, ma ko im jebe mater, nek’ se tornjaju i liže usrane engleske guzice, no oni ga ionako više nisu mogli čuti, jer već behu odmaglili, a odnekud umesto njih izmileše ulični prodavci indijanskih amajlija i melema protiv zmijskog ujeda, na sve strane se pootvaraše grozotne jazbine u kojima je treštala i muzika s ploča i u pregrađenim zadnjim prostorijama se izdavali kreveti bludnicama i njihovim mušterijama, a njih su vojnici razrušili kundacima dok su zvona s katedrale oglašavala svenarodnu žalost, sve je bilo dokrajčeno pre njegovog svršetka, dotrajavali smo beznadno iščekujući dan kada će se obistiniti one uporno širene i još upornije poricane glasine da ga je napokon dokusurila neka od nebrojenih kraljevskih boleština, a sada kad ga

je nepobitno stigla smrtna ura, mi nismo verovali, ali ne zato što nismo bili ubeđeni, nego zato što nismo hteli da poverujemo u njegovu smrt, te naposletku nismo ni mogli sebi predstaviti kako ćemo živeti bez njega i šta će nam životi značiti bez njega, nisam mogla zamisliti svet bez čoveka koji me je u dvanaestoj godini usrećio, kao što me nijedan muškarac otada neće usrećiti, prisećam se onih davnašnjih predvečerja kada smo u pet sati izlazile iz škole, a on kroz štalsko prozorče žudno motrio devojčurke u plavim keceljama s mornarskom kragnicom i kikicama niz leđa misleći majko moja Bendision Alvarado kako su samo lepe žene kad čovek ovako omatori, potom nas je dovikivao, a mi smo raspoznavale njegove žmirkave oči i ruku u rukavici s pocepanim prstima koja nas je mamila zveckajući bombonama ambasadora Fourbisa, devojčice su se preplašeno razbežavale, samo sam ja ostala sama jednog dana ispred škole, sačekala sam da me niko ne vidi pa sam pokušala da dohvatim bombonu, ali on me tada poput tigra ščepao za nadlakticu, nežno me podigao i tako spretno provukao kroz prozorče da nije pomerio ni nabor na mojoj školskoj haljinici, polegao me na seno koje je zaudaralo na ustajalu pišaću i pokušao da mi kaže nešto što mu nije izlazilo iz osušenih usta, jezik mu se saplitao, jer se jadnik beše uplašio više od mene, sav je drhtao, kroz ogrtač se moglo uočiti kako mu uzbuđeno srce bije, prebledeo je, a oči mu se behu orosile suzama, kao što se zbog mene nijednom muškarcu neće orositi tokom mog predugog izgnaničkog života, pipkao me ćutke, disao je usporeno, milovao me s takvom muževnom nežnošću kakvu mi više nikada nijedan muškarac nije podario, rascvetavao mi je pupoljke na dojkama, zavlačio mi je prste u gaćice, a zatim ih je njušio i prinosio mi da i ja onjušim, pomiriši dušo, govorio je, ovo je tvoj miris, otada nije morao da me mami bombonama ambasadora Bejldriča, jer sam se sama uvlačila kroz štalsko prozorče da proživim srećne časove svog puberteta s tim čovekom tužnog i zdravog srca koji me je čekao sedeći na senu s torbom jestiva, namakao je hleb u moje prve mladalačke sosove, tiskao mi u picu svaki zalogaj pre nego što će ga pojesti, nutkao me da i ja jedem, zavlačio mi je u onu rupicu štapiće špargle i naslađivao se jedući ih onako marinirane u salamuri mojih najintimnijih sluzastih lučevina, o kako si slasna, govorio mi je, imaš ukus luke, viilro bih da pojedem tvoje bubrege obarene u njihovoj amonijačkoj čorbi, sa solju tvojih pazuha i tvojom mlakom mokraćom, čerečio me od glave do pete, začinjavao krupnom solju, ljutom paprikom i lovorovim listom, pa me ostavljao da se krčkam na laganoj vatri, dok su se

slezasti sumraci zarili od naših bezizglednih ljubavi, jeo me je od glave do pete sa strašću i štedrošću starca koje mi kasnije neće priuštiti nijedan od onih nebrojenih kukavnih i užurbanih muškaraca koji su pokušavali da me vole, ali u tome neće uspeti dok budem živa, govorio mi je o sebi tokom lenjih ljubavnih varenja, dok smo odgurkivali njuške krava koje su htele da nas liže, govorio mi je da ni sam nije siguran ko je on, da mu je dokurčilo nedotupavno oslovljavanje sa moj generale, sve mi je to govorio nekako neobavezno, bez gorčine i ne smerajući da pobudi saosećanje, bludeo je u neprekidnom bruju unutarnje tišine koja se mogla narušiti jedino očajničkim kricima, niko od njega ne beše uslužniji ni učeniji, niko muževniji, postao mi je jedini razlog življenja, a tek što sam navršila četrnaestu godinu, u kuću mojih roditelja su banula dva najviša vojna zvaničnika s krcatim koferom zlatnika i u ponoć me sa celom porodicom ukrcala na neki inostrani brod, naredivši mi da se ne vraćam na tle domovine, tako da sam duge godine proživela u tuđini sve dok se svetom nije pronela vest da je on konačno umro a da nikada nije saznao da sam u životu svome umirala za njim nebrojeno puta, da sam ludela za njim, te se zato podavala nepoznatim prolaznicima ne bih li nabasala na nekoga ko bi bio bolji od njega, vratila sam se u otadžbinu ostarela i ozlojeđena sa ovim krdom dečurlije koju sam začela sa raznim očevima zavaravajući sebe da su ona ipak plod muškosti njegove, a on je pak sa svoje strane zaboravio na nju već drugog dana kada mu nije došla i provukla se kroz štalsko prozorče, nju je svakog predvečerja zamenjivala druga milosnica, jer već u to doba nije uspevao da razlikuje jednu školarku od druge u onom neboplavom čoporu curica koje su bile obučene u istovetne kecelje, one su mu se kezile plazeći jezik i dobacivale ehej drtino izlapela, a on je pokušavao da ih namami bombonama ambasadora Rumpelmajera, dozivao ih je redom ne praveći razliku, niti se kadgod pitajući nije li današnja milosnica možda ona cura koju je povaljivao sinoć, primao je svaku podjednako, o svima je mislio kao da je posredi jedna te ista devojka, dok je dremuckajući u pletenoj ležaljci slušao navek isto naklapanje ambasadora Štrajmbergera koji mu je darovao slušnu školjku nalik trubi iz koje onaj pas na gramofonskoj ploči sluša glas gospodara,[21] a uz nju mu je dao i električno pojačalo da bi on još jednom mogao čuti tvrdoglavo traženje da odnesu naše teritorijalne vode na ime otplate naših dugova inostranstvu, na što mu je general uvek odgovarao, nemojte prdeti u vetar, moj dragi Stivensone,

možete odneti sve što vam duša zaželi, ali vam more ne dam, pa je isključivao pojačalo da više ne sluša glas iz metalne napravice koji je torokao kao da se vrti ploča predočavajući mu ono što su mu, ne izvrdavajući niti zavijajući u kučine, nebrojeno putu izložili njegovi stručnjaci, moj generale, ostali smo bez prebijenog cvancika, u dugovima smo do guše, a državna blagajna zvrji prazna, morali smo se dovijati i odasvud uzimati zajmove da otplatimo one dugove inostranstvu još iz vremena oslobodilačkog rata, zatim smo uzimali nove dugove da otplatimo kamate na neplaćene dugove, morali smo vazda koječim podmićivati i davati štogod umesto novca, moj generale, te smo Englezima dali monopol na kinin i duvan, a Holanđanima monopol na kaučuk i kakao, Nemcima smo dali koncesije na brdsku železnicu i rečnu plovidbu, a sve ostalo teslimismo šugavim Amerima, jer su nas vezivali tajni ugovori o kojima general nije imao pojma sve do burnog svrgavanja i javnog pogubljenja Hose Ignasija Saens de la Bare, dabogda večno goreo u adskom ognju, ništa nam nije ostalo, generale, ali on je slušao kako svi njegovi ministri finansija ponavljaju jedno te isto i jadikuju još od onih teških vremena kada je proglasio moratorijum na ugovore sklopljene sa hamburškim bankarima, nemačka eskadra je blokirala luku, a neka engleska oklopnjača ispalila u znak opomene hitac iz topa i probila toranj katedrale, ali on se samo proderao, poserem se ja bre na londonskog kralja, radije ćemo polipsati negoli se prodati, neka crkne Kajzer, zaurlao je, a kada se činilo da će sve otići bestraga, pritekao mu je u pomoć i spasio ga u poslednjem trenutku ambasador Čarls V. Trejksler, njegov suigrač u dominama, čija je vlada pristala da jemči za ugovore sa Evropom u zamenu za pravo na doživotno korišćenje naših rudnih bogatstava, eto otada smo u ovom sosu, dužni smo čak i crno ispod nokata, moj generale, a on je kao i ranije ipak ispraćao do stepeništa onog nasrtljivog ambasadora što ga je posećivao svakog predvečerja u pet sati, te se opraštao s njime tapšući ga po ramenu, okanite se ćorava posla dragi moj Bejkstere, radije ću krepati nego ustupiti more, satirala ga je tišina tog pustog i mrtvog doma čijim se odajama moglo koračati bez saplitanja, kao da su ih neke silne vode preplavile posle zlosrećnih vremena kada je Hose Ignasio Saens de la Bara stigao da poseče sve glave ljudskog roda osim glave zlikovaca koji su poslali u smrt Letisiju Nasareno i mališana, ptice nisu htele da pevaju u kavezima iako su im sipali kamforne kapi u kljunove, devojčurci iz obližnje škole prestali su da pevaju pesmu o šarenoj ptičici na limunovoj grančici, život mu se sveo na nestrpljivo

iščekivanje onih časova koje će provesti s tobom u štali, curice moja, sa tvojim sikicama poput urme i tvojom pikicom poput raspuklog badema, jeo je sam samcit pod venjakom rascvalih maćuhica, plovio je kroz lelujno treperenje omorine u dva sata po podne, trzao se iz dremeža da ne bi pogubio nit televizijskog filma u nastavcima u kome se baš ništa nije dešavalo kao u stvarnosti, nego je sve bilo udešeno da bi mu se udovoljilo, elem taj dobročinitelj i sveznalica nikada nije doznao da smo mu još od pojave Hose Ignasija Saens de la Bare postavili najpre posebni radio-odašiljač da bi slušao prerađene radio-romane, a zatim smo mu ugradili specijalni televizijski predajnik kako bi se na ekranu njegovog televizora pojavljivali jedino filmovi prilagođeni njegovom ukusu u kojima su umirali samo nevaljalci, a ljubav odnosila pobedu nad smrću i život bio prijatan i lak, tim zavaravanjima smo ga činili srećnim, kao što su ga tokom mnogih predvečerja njegove beskonačne starosti usrećivale devojke u plavim keceljama, a on bi u njima uživao sve do smrti samo da mu jednog dana nije dunula u glavu zlosrećna misao pa je pripitao neku od tih devojaka, je li dušo a šta ti učiš u školi, na to sam mu odgovorila istinu, gospodine moj, ništa ja ne učim, ja sam najobičnija lučka kurva, onda me naterao da ponovim od reči do reči šta sam kazala misleći da me nije valjano razumeo, te mu ja od reči do reči ponovih da nisam nikakva školarka, gospodine, ja sam lučka kurva, zdravstveni radnici su je bili oprali kreolinom i ribaćom krpom, kazali joj da navuče mornarsku uniformu i čarape kakve nose čestite devojke, pa da šetucka ovom ulicom svakog predvečerja u pet sati, na isti način su postupili sa svim kurvama mojih godina, njih je zdravstvena policija pokupila, okupala, obukla im iste kecelje, obula im muške cipele, dala im pletenice od konjskog repa koje se, pogledajte samo, mogu pričvršćivati ukosnicom i skidati, rekoše nam da se nemamo čega plašiti, da je to jedno mrtvo puvalo od matorca, taj vam ga neće zakrkati, ali će vas pipkoliti prstom kao gospon doktor, dudlaće vam i balaviti sisiće, tiskaće vam parčiće hrane u picu, jednom rečju sve ono što mi obično činite kad dođem, rekoše nam da ništa posebno ne treba da radimo, samo da sklopimo oči od uživanja i da šapućemo ljubavi moja ljubavi moja, jer to vama godi, moj generale, eto šta su nam rekli i prisilili nas da sve do najmanje sitnice ponovimo pre nego što su nam platili, imali smo nekoliko proba, ali ja smatram da nije pravo, jebi ga, previše je zezanja, zar da nam nabijaju sve te zrele banane u mindžu i kuvanu krtolu u guzicu za pišljiva četiri pesosa, koliko nam ostane kad nam odbiju za socijalno i porez, do

đavola, zar je pravo traćiti toliku klopu nabijajući je odozdo kada većina nema šta da ubaci ni odozgo, sve je to skresala u lice tajanstvenom starkelji ovijenom nekim zloslutnim oreolom, a on ju je slušao ne trepćući i mislio o majko moja Bendision Alvarado zašto bacaš na mene ovakvu kaznu, ipak nijednim migom nije odao svoje očajanje, nego je krišom preduzeo da se slučaj podrobno ispita i naposletku je saznao da je ženska škola pored predsedničkog dvora zatvorena pre mnogo leta, moj generale, ministar obrazovanja je lično i u zajednici s nadbiskupom i roditeljskim savetom osnovao fond za izgradnju nove trospratne zgrade na morskoj obali gde će maloletnice iz uglednih kuća biti zaštićene od zamki i mamljenja sutonskog ljubavnika čije je telo sada ležalo pred nama opruženo na gozbenom stolu poput izvrnute sabljarke i lagano se oslikavalo na sivkastomodrom vidiku s mesečevim kraterima u prvom praskozorju posle njegove smrti, zanavek se kurtalisao svega zasut naramcima snežnobelih cvetova povijuše, napokon se oslobodio svoje apsolutne vlasti posle niza godina obostranog robovanja, jer mada je on vladao, ipak se nije moglo razabrati ko je bio čija žrtva u domu vlasti, tom groblju živih predsednika koje su spolja i iznutra obelili grobnom bojom ne pitajući ga za dozvolu, štaviše, naređivali su mu ne prepoznavši ga, nemojte prolaziti ovuda gospodine zaprljaćete nam kreč, a on se poslušno sklanjao da ne dodirne sveže okrečene zidove, ostanite na gornjem spratu gospodine može skela da vas mlatne po glavudži, i on je zbunjeno ostajao, preneražen vikom stolara i osionošću zidara koji su mu besno dovikivali, tornjaj se odavde matori kešo, usraćeš nam se u malter, a on se sklanjao poslušnije od običnog vojaka, dok su mesecima obnavljali ceo dvor ne pitajući ga za dozvolu i otvarali nove prozore prema moru i vetrovima, bio je usamljeniji nego ikada pod strogim nadzorom telohranitelja čiji zadatak po svemu sudeći nije bio da ga štite nego da ga nadziru, žderali su polovinu od njegovih obroka kako bi bajagi osujetili dušmane da ga otruju, sklanjali su mu one skrivene posude meda, a na zlaćanu mamuzu stavljali navlaku kao borilačkim petlovima da ne bi valjda zveckao u hodu, jebi im brajko, preduzimali su kojekakve geačke mere predostrožnosti na koje bi se moj pajtaš Saturno Santos iskidao od smeha, oko njega su jedanaest glavoseča u sakoima i s kravatama vasceli dan izvodili japanske akrobacije i vucarali neku napravu čija su crvena i zelena svetla žmirkala ako je neko u rasponu od pedeset metara imao uza se skriveno oružje, krstarili smo gradom kao pobegulje vozeći se u šest istovetnih automobila koji su se neprekidno

preticali, tako da vam ni sam ne bih umeo reći u kom sam se automobilu nalazio, ali sve je to bilo sranje i badavadžisanje kao sipanje vode u rešeto, jer je on jednom razmaknuo zavesice na kolima i posle mnogo godina voljnog samovanja ponovo video gradske ulice, primetio je da niko ne obraća pažnju na pritajeno prolaženje zloslutnih limuzina predsedničke povorke, ugledao je zgradu ministarstva, nalik liticama od solarnog stakla, koja je nadvisivala zvonike katedrale i zaklanjala drečavo obojene daščare na obroncima oko luke, uočilo je grupicu vojnika kako brišu tek ispisane reči na zidu i priupitao šta li to tamo piše, rekoše mu da piše neka je večna slava stvoritelju nove otadžbine, ali on je znao da ga obmanjuju, inače ne bi ni brisali, pričajte vi to drugome, pizdoseri, video je šetalište s kokosovim palmama tamo gde su se nekada dizala brda smeća i bilo je široko kao šest običnih bulevara sa slapovima cveća sve do mora, a tamo gde je nekada zijalo pijačno smetlište, video je sada novo predgrađe sa istim letnjikovcima čiji su ulazi podsećali na rimske portike, video je hotele sa amazonskim vrtovima, video je automobile nalik zrnju u mahuni kako vrve po petljama gradskih auto-puteva, video je rulju smlavljenu podnevnom vrućinom na sunčanoj strani ulice kako poput mrava nekuda ide, dok na senovitoj strani nije bilo žive duše osim nekoliko nezaposlenih poverilaca zaduženih da ubiraju porez na pravo hodanja po hladovini, ali više od svega porazilo ga je što niko nije uzdrhtao od straha naslućujući da se vlastodržac nalazi u rashlađenom kovčegu predsedničke limuzine, niko nije prepoznao njegove sjađene oči, zabrinute usne, onu sebi prepuštenu ruku koja je mahala boktepita kome usred izvikivanja prodavača novina i amajlija, sladoledžijskih kolica i nizova srećaka sa tri broja, usred sve te uobičajene vreve uličnog sveta koji nije ni mogao znati za duševne muke usamljenog ratnika što je čežnjivo uzdisao o majko moja Bendision Alvarado šta se to zbilo s mojim gradom, gde je bedni sokak žena bez muževa koje s večeri izlaze gole da kupe škrpine i ružičaste pagare, pa i da se ispičkaraju s piljaricama dok im se rublje suši na balkonima, gde su Indusi koji seru na pragu svojih magaza, gde su njihove bledunjave žene čije su žalopojke umele smilostiviti i samu smrt, gde je žena koja se prometnula u škorpiju jer nije bila poslušna prema roditeljima, gde su one jazbine u kojima se bludničilo, pa oni potoci užegle mokraće i svakodnevno promicanje pelikana odmah iza ugla gde se ukazivala luka, eh eh, zaboga pa kuda se denula luka kad je ovde bila, šta je bilo s brodićima krijumčara i celom onom gvožđurijom marinaca, gde je moj govneni bazd, majko, pa šta se to sa

svetom dešava kad niko ne prepoznaje kratkotrajnu ruku zaboravljenog ljubavnika koja besmisleno maše kroz okno od vagona počasnog voza koji je zviždeći prošao kroz polja zasejana mirišljavim travama na mestu nekadašnjih malaričnih baruština i pirinčanih vodojaža s jatima kreštalica, prošao je preko nepojmljivih plavih pašnjaka preplašivši krda krava označenih predsedničkim žigom, sedeo je u vagonu obloženom velurom i onim crkvenjačkim plišom što je priličio opelu za njegovu čemernu sudbu, pa se pitao, gde li je onaj moj nekadašnji klackavac od voza, sunce mu krvavo, gde su moje šikare prepune anakondi i otrovnih balsamina, kreštavih majmuna i rajskih ptica, gde je čitava otadžbina sa svojim zmajem, majčice, ovde su nekada bile a sada ih nema železničke stanice na kojima su ćutljive Indijanke s ogromnim engleskim šeširima prilazile vozu, nutkale i kroz prozor prodavale zverolike slatkiše, kašu od belog krompira i kokoši ukuvane u žutom loju, a nad glavama su se u luku izvijali natpisi spleteni od cveća, neka je večna slava dobročinitelju otadžbine, o kome niko živi nije umeo reći gde se u datom trenutku nalazi, ali kada god je svemoćni i samodržac negodovao da je ovakav život begunca gori od smrti, odgovarali su nije nije moj generale, pa ovo vam je napredak i mir u strogom poretku, a on se naposletku saglašavao, tako je tako je, jer ga je po ko zna koji put obrlatio prokleti ali neodoljivi Hose Ignasio Saens de la Bara, ništa nije pomagalo što ga je u besanim noćima obuzet besom znao omrznuti i rešavao da mu oduzme sva ovlašćenja, kada bi ponovo podlegao dražima tog zlikovca čim se on izjutra pojavljivao na pragu njegovog kabineta tegleći na uzici onu psinu s čovečjim pogledom bez koje ni na pišanje nije išao, nadenuvši mu od milošte ljudsko ime, Lord Kehel, elem, general je zaboravljao na svoj noćni bes i odobravao sve što je taj izrod predlagao, saglašavao se tako krotko da ga je to vređalo, ne berite brigu Ignjačiću, samo vi izvršavajte preuzetu obavezu, tako da je Hose Ignasio Saens de la Bara s punim ovlašćenjima ponovo odlazio u fabriku mučenja koju beše smestio na ciglo pet stotina metara od predsedničkog dvora, u bezazlenu zgradu podignutu u kolonijalnom stilu gde se svojevremeno nalazila holandska ludnica, beše to kuća ništa manja od vašeg dvora, moj generale, zakriljena bademovom šumom i opasana poljanom divljih ljubičica, na prvom spratu su bile smeštene istražne službe i registar sa matičnim knjigama, dok su se na ostalim spratovima nalazile najnezamislivije i najokrutnije naprave za mučenje, bile su tako jezive da mašta ništa groznije ne bi mogla izmisliti, pa ih general nije hteo ni da vidi,

nego je samo upozorio Saensa de la Baru, samo vi obavljajte svoju dužnost na dobrobit otadžbine, ali samo pod jednim uslovom, Ignjačiću, je l' važi kao da ja ništa o svemu ne znam, kao da ništa nisam video niti pak bio u vašem mučilištu, a Saens de la Bara mu dade časnu reč, važi, generale, stojim vam na usluzi, doista je održao reč, čak je i poštovao njegovo naređenje da više ne muči decu mlađu od pet godina, stavljajući im elektrode na mošnice da bi tako prisilio roditelje da progovore na saslušanjima, general je zahtevao da se to naređenje izričito poštuje, jer se bojao da bi ga od tih gnusoba mogle spopasti nesanice kao posle onog slučaja s lutrijom, no iako je naređenje poštovano, on ipak nije mogao izbiti iz glave tu mučionicu nedaleko od njegove sobe niti one majstore grozota, jer ga je usred tihih mesečnih noći budila Bruknerova muzika s ploča iz čijih je zvukova odjekivao tutanj bežećih vozova i prasak praskozornih gromova, svu noć se zgrada orila od muzike, kao da su pobesnele adske vode, a anđame pošle u poharu, samo da se ne bi čuli urlici mučenika, krici od užasa i muka samrtnika, a u rasvit bi se ukazao pustošni prizor sa pocepanim venčanicama umorenih nevesta, obešenim o granje badema oko nekadašnje holandske ludnice, taj prokletnik je sve te noćne grozote radio besplatno, moj generale, doduše, Hose Ignasio Saens de la Bara je svu svoju platu ćerdao na prinčevsko rublje, svilene košulje sa izvezenim monogramom na prsima, cipele od jareće kože, gardenije za zapučak, francuske losione s porodičnim grbom na originalnoj nalepnici, ali je u ostalome bio uzdržan, nije imao ni ženu ni ljubavnicu, nije se zborilo da je peder, nije imao prijatelja, nije imao svoj dom, ništa pod milim bogom, moj generale, živeo je kao svetac, ropski je dirinčio u toj fabrici muka sve dok ga umor ne bi dotukao i onda bi se svaljivao na divan u kancelariji, spavao je samo danju, odeven i najduže tri sata, bez straže pred vratima, bez oružja pri ruci, ali ga je štitio dahtavi Lord Kehel koji je prosto hteo da iskoči iz kože zbog neutažive gladi i pohlepe za vrućim crevima tek ubijenih mučenika, čime ga je gospodar po tvrđenju očevidaca jedino i hranio, a čim bi svojim ljudskim pogledom proniknuo kroz zidove da se bilo ko približava kancelariji, pas je počinjao da kipi kao poklopljeni lonac i budio gospodara, moj generale, taj čovek ne veruje nikome, zazire i od svog lika u ogledalu, donosi odluke čim sasluša obaveštenja svojih doušnika i ni sa kim se ne savetuje, čim bi se nešto dogodilo u zemlji ili neki izgnanik uzdahnuo na ma kom mestu zemljine kugle, istog trena bi to saznao Hose Ignasio Suens de la Bara blagodareći nitima nevidljive paučine potkazivanja i podmićivanja

koju je razapeo preko čitave planete, na to je odlazila grdna lova, moj generale, nije tačno da mučitelji primaju ministarske plate, kao što se priča u narodu, ama ni govora, oni su se nudili džabe samo da dokažu kako su spremni da rođenu majku raskomadaju i bez oklevanja bace svinjama, a umesto pismenih preporuka i potvrda o dobrom vladanju prilagali su svedočanstva o svojim zlodelima, želeći da budu raspoređeni na posao kod francuskih mučitelja, racionalnih i samim tim metodičnih u okrutnosti, bezdušnih i lišenih samilosti, moj generale, samo njima imamo zahvaliti za napredak u okviru strogog poretka, oni su uspevali da preduprede zavere pre nego što bi se i začele u glavama zaverenika, a ko su bili ti dobrovoljni doušnici i mučitelji, e to su vam one rasejane mušterije što se rashlađuju ispod ventilatora u sladoledžinicama, oni što bajagi čitaju novine u kineskim gostionicama ili kunjaju po bioskopima, oni što trudnicama ustupaju mesto u autobusu, oni što su priučili za električare ili vodoinstalatere nakon što su pola veka proživeli kao noćni razbojnici i drumski nasilnici, oni što se prekonoć žene služavkama, zatim kurve sa prekookeanskih brodova i iz međunarodnih barova, činovnici putničkih agencija iz Majamija koji organizuju turističke izlete na rajske Karibe, lični sekretar ministra inostranih poslova Belgije, doživotna paziteljica turobnog hodnika na četvrtom spratu hotela Internacional u Moskvi, ali i mnogi drugi za koje niko ne zna a ima ih i u najzabitijem kutku zemlje, elem, možete spokojno da spavate, moj generale, ti krvnici prilježno rade tu groznu rabotu, a u isto vreme čestiti rodoljubi veruju da vi pojma nemate o svemu tome, da se sve to sprovodi bez vaše saglasnosti, eh kad bi samo moj general saznao za to vražje klupko, on bi odavno poslao leš Saensa de la Bare da đubri bele rade na groblju izdajnika u lučkoj tvrđavi, a čim bi se pročulo da je negde počinjeno novo zlodelo, ti naivni ljudi su uzdisali i mrmljali sebi u bradu, eh kad bi general saznao, kad bismo mogli da ga obavestimo ili makar vidimo, međutim, onom rodoljubu kome je pošlo za rukom da dospe do njega i da mu sve potanko ispriča, general je zapovedio da nikada ne sme zaboraviti kako on zaista ništa ne zna, utuvi mamlaze jedan, ništa ne znam, ništa nisam video, niko mi ništa nije kazao, neću da znam za te stvari, je l’ ti jasno, posle tog razgovora ponovo ga je nakratko obuzelo spokojstvo, ali vreće sa posečenim glavama nastavile su da stižu, pa on nije mogao nikako da razume zašto je Hose Ignasio Saens de la Bara bez osobitog ličnog cilja ogrezao u krv do grla, jer ljudi jesu krvopije ali ne baš tolike, činilo mu se sasvim neobjašnjivo da se

godinama zapovednici tri roda vojske ne bune zbog svog podređenog položaja, niti pak traže povišicu, ama baš ništa, tako da je on na svoju ruku počeo da se propituje i da njuška, ne bi li dokučio zašto se oficiri ne bune, zašto se mire sa sudbinom, povijaju šije i dozvoljavaju da im svu vlast preotme jedan običan civil, pa je jednog dana zapitao one najgramzivije, je l' bre zar nije došlo vreme da se zgnječe muda tom krvožednom uljezu koji kalja obraz oružanih snaga, a oni mu na njegovo iznenađenje odgovoriše, ama jok, moj generale, sačuvaj bože, preuveličavate, e otada ni sam više ne znam ko je ko, ko je s kim, a ko protiv koga u ovom bezizlazu koji se zove napredak u okviru poretka što počinje da zaudara poput raspadnute strvine i sve više me podseća na onu pozatvaranu dečicu koja su izvlačila lutrijske brojeve, eh jebi ga, neću ni da se sećam kako je ispalo kilavo s tim siročićima, ali Hose Ignasio Saens de la Bara ga je stišavao prijaznom hladnokrvnošću i prevejanom samouverenošću ukrotitelja divljih pasa, govoreći mu, samo vi spokojno spavajte, generale, vaš je čitav svet, u tren oka ga je znao ubediti da je pod kapom nebeskom sve jasno i prosto kao pasulj, pa čemu onda menjati nešto u njegovom strogom poretku, posle čega je general nastavljao da živi po svom, krstario je uzduž i popreko po toj grobnoj, mračnoj i zaista ničijoj palati, pitajući se na sav glas, pa pizda li mi ćorava, koj' sam ja moj uopšte, čovek ili izokrenut odraz u ogledalu, gde se ovo bre nalazim ako u jedanaest sati pre podne još nigde žive duše, ma da se jebeš ne mo'š naći ni kukavnu kokošku u ovoj pustinji, a samo se prisetite kako je ranije bilo, vikao je sa bolom u duši, sećate li se kako se ovuda nije moglo proći od gubavaca i paralitičara koji su se gložili s kerovima oko klope, sećate li se kako se ponekad znala stvoriti prava klizavica od životinjskih govana po stepeništu, sećate li se kako su me na svakom koraku saletali rodoljubi i moljakali, pospite me solju isceljenja moj generale, krstite mi sina ne bi li se već jednom kurtalisao proliva, jer se verovalo u narodu da je moj blagoslov delotvorniji od zelene banane, stavite mi ruku na prsa, moj generale, smirite mi srce, ovako više ne mogu živeti, hoće da mi iskoči kao da mi je zemljotres u grudima, pogledajte prema moru, moj generale, da se uragani stišaju, pogledajte prema nebu da nam se smiluju pomračenja, spustite pogled na zemlju da odagnate kugu od domova naših, moj generale, jer je prost svet verovao iz dna duše da sam ja svemoguć, da ulivam poštovanje silama prirode, da po ćefu svome zavodim poredak u vasceloj vasioni, da je predamnom pokunjilo nos i samo Sveto Proviđenje, a ja sam im

davao što su iskali i kupovao što su mi nudili, mada ne zato što sam imao blagorodnu dušu, kako je to smatrala majčica moja Bendision Alvarado, nego zato što je trebalo imati kameno srce i ne priuštiti male radosti onima što su tako slepo verovali u mene i veličali moja dobročinstva, eto tako je bilo u slavna vremena, a sada nema nigde nikoga, bar da neki sinji kukavac pristupi i štogod mu zaište, bar da mu neko kaže dobro jutro moj generale, kako ste spavali, prestale su čak i one noćne eksplozije što su ga ranije budile, zasipajući ga srčom od prozorskih stakala, izvaljivale su baglame i sejale strah među vojnicima, ali su ga ipak uveravale da je živ, eh bila je to prava milina prema ovoj tišini što mi zuji u glavi i budi me svojim štropotom, sada sam samo kukavni pajac čija se senka grči po zidovima ove kuće strave, nije bilo tog naređenja koje se nije izvršavalo čak i pre nego što ga izda, uviđao je da su mu najskrivenije želje zadovoljene u službenom listu koji je čitao obično u vreme sijeste, zavaljen nauznak u pletenoj ležaljci, čitao je od prve do poslednje strane ne preskačući ni oglase, ogromnim slovima je pisalo o svakom njegovom uzdahu, porivu, zanosu, htenju i zamisli, a na snimku se lepo video most koji je bio naumio da izgradi pa je zaboravio da izda naređenje, na drugom snimku se videla škola za metenje, a na trećem beše on između krave muzare i hlebnog drveta, fotografija ga je prikazivala kako preseca svečanu vrpcu na otvaranju ko će ga znati kakve zezačine iz slavnih vremena, ali sve je bilo uzaman, nije imao ni trena spokojstva, vucarao je svoje nožurde izlapelog slona po pustom dvoru, kao da traži nešto što nije izgubio, ubrzo je uviđao da je neko pre njega već navukao korotne prekrivače na ptičje kaveze, neko ga je preduhitrio i pre njega posmatrao more sa prozora, pre njega je izbrojao krave u štali, sve je bilo u redu, potom je kretao svojoj spavaćoj odaji osvetljavajući put uljanom svetiljkom, a onda je jedne noći začuo svoj sopstveni glas, odjekivao je mračnim hodnicima, provirio je kroz prozor od prostorije gde je bila smeštena patrola predsedničke garde, a tada je ugledao zadimljenu odaju i u njoj grupicu dremljivih oficira kako zure u mutno treperenje televizijskog ekrana, pogledao je prema ekranu i sa zaprepašćenjem ugledao sebe, na ekranu sam bio lično ja, majko, mršaviji i ukrućeniji, video je sebe kako sedi u onom kabinetu u kome su mu vračare prorekle da će umreti, iza leđa se video grb otadžbine a na stolu pred njim su ležala samo tri para zlatnih cvikera, govorio je bez beležnice o privrednim pitanjima, upotrebljavajući naučne izraze koje u stvarnosti ne bi umeo izgovoriti ni za živu glavu, nek si jebe mater, taj ga je prizor uznemirio više

nego slika njegovog sopstvenog leša prekrivenog cvećem, a kako i ne bi, majure, pa sada sam sebe video uživo, čuo sam sebe kako govorim svojim rođenim glasom, bio sam to ja glavom, joj, ja koji sam se sramio i snebivao da se pojavim na balkonu, ja koji sam punio gaće i imao takvu prpu da pred javnošću nisam mogao izustiti reč a nekmoli držati govor, pa ipak bio je on lično na ekranu, tako stvaran i tako smrtan da je zbunjeno zastao na prozoru i pomislio, o majko moja Bendision Alvarado, kako je sve ovo moguće, mora da je ovu tajanstvenu rabotu smislio sam đavo, pa je počeo da besni, što je inače retko činio za sve vreme svoje duge vladavine, ali Hose Ignasio Saens de la Bara je ostao sasvim miran pred tim izlivom žuči i rekao mu najzanosnijim glasom, nemojte preterivati, generale, morali smo pribeći tom nezakonitom činu da bismo spasili od brodoloma naš brod napretka postignutog zavođenjem najstrožeg poretka, na tu misao nas je moglo navesti samo božansko nadahnuće, generale, blagodareći njemu uspeli smo da iskorenimo sumnju naroda u postojanje vlasti od krvi i mesa, sumnju u vaše postojanje, generale, pa smo stoga udesili da svake poslednje srede u mesecu govorite preko radija i televizije, da obaveštavate naciju kako vlada radi pod vašim neposrednim rukovodstvom, svu odgovornost za taj čin preuzimam na sebe, generale, lično sam postavio vazu sa šest mikrofona u obliku suncokreta i snimao svaku reč kada glasno razmišljate, ja sam na uobičajenim primanjima petkom postavljao pitanja na koja ste odgovarali ne sluteći da ćemo te prostodušne odgovore uklopiti u vaše mesečno obraćanje naciji, vazda smo uzimali isključivo vaš lik i vaše izgovorene reči u što možete da se uverite na ovim pločama i filmskim trakama, koje Saens de la Bara stavi na sto, a ovo u vašem prisustvu potpisujem svojeručno ovu izjavu i njome vas ovlašćujem da raspolažete mojim životom po sopstvenom nahođenju, na to ga je general pogledao pokolebano, jer je odjednom shvatio da je Hose Ignasio Saens de la Bara prvi put došao kod njega bez psa, bez oružja i mrtvački bled, uzdahnuo je i rekao, u redu, Naćo, vršite svoju dužnost, potom se zavalio u naslonjaču na rasklapanje, bio je mrtav umoran, stariji nego ikada, sjađeniji i malodušniji, zureći u špijunske oči na portretima slavnih prethodnika, ali ni jednim jedinim migom nije odavao šta stvarno misli i smera, a taj skamenjeni izraz lica ugledaće Saens de la Bara dve nedelje kasnije kada je banuo bez najave u njegov kabinet, tegleći onu groznu psinu, i saopštio mu hitnu vest o oružanoj pobuni, jedino je vaša intervencija može sprečiti, generale, e u tom trenutku predsednik otkri neprimetnu naprslinu

koju je godinama uzaludno tražio u opsidijanskom zidu karaktera očaravajućeg Hose Ignasija Saens de la Bare, lele majčice moja Bendision Alvarado moje osvete, pa ovaj bedni rogonja sere u gaće od straha, ali ni sada ničim nije pokazao šta smera, samo je obavio Saensa de la Baru velom očinske nežnosti, ne brinite, Ignjačiću, uzdahnu, imamo vremena da nešto smislimo pre nego što nasrne ta žgadija, do đavola šta je prava istina u tom džumbusu protivrečnih istina nepouzdanijih od laži, a Saens de la Bara je pogledao na svoj sat sa zlatnim lancem i rekao, uskoro će biti sedam časova, generale, ovog trena zapovednici sva tri roda vojske večeravaju kod kuće sa ženom i decom da niko ne posumnja u njihove namere, za koji čas će izići u civilnim odelima i bez oružane pratnje kroz službeni izlaz gde ih čega taksi pozvan telefonom da bi se time zavarali naši agenti, ali im to neće uspeti, jer naši agenti su vozači taksija, a general se osmehnu i reče ahaaa, ne brinite previše, Naćo, bolje mi kažite kako smo do sada sačuvali živu glavu ako, sudeći po posečenim glavama, imamo više neprijatelja nego vojnika, ali Saens de la Bara se sav bio pretvorio u uvo i samo je osluškivao nečujne otkucaje njegovog sata sa zlatnim lancem, preostaje nam manje od tri časa, generale, jer u ovom trenutku zapovednik suvozemnih snaga kreće prema kasarni Konde, zapovednik pomorskih snaga se upućuje prema lučkoj tvrđavi, dok glavnokomandujući vazduhoplovnih snaga hita ka bazi San Heronimo, ali ih još uvek možemo pohapsiti, pošto ih ustopice prati kamionet državne bezbednosti natovaren košarama povrća da ga ne bi prepoznali, ali se general nije ni osvrnuo na te reči, nije ni trepnuo, osećao je kako se blagodareći rastućoj zebnji Saensa de la Bare izbavlja zlopaćenja i robovanja krvožednoj naravi tog zlikovca, koja beše neutaživija od njegovog sopstvenog vlastoljublja, stoga mu je i govorio, zaboga, smirite se, Naćo, biće bolje ako mi objasnite zašto niste kupili kuću veliku kao parobrod, zašto dirinčite kao kenjac ako vas, jel’te, lova ne zanima, zašto živite kao kaluđer u pustinji kad i one najoholije žene do čije se mindže ne dolazi bez đavola crkavaju od žudnje da im ga surduknete, mnogo mi nešto izigravate sveca, Naćo, ali je jadnom Saens de la Bari bila duša došla u nos, oblivao ga je ledeni znoj, jer ga beše stisla gadna prpa i ništa mu nije vredelo što se upinjao da je zabašuri nadmenim dostojanstvom u vrelom kabinetu što je podsećao na krematorijumsku peć, sada je tačno jedanaest sati, izusti on, prekasno je da se nešto preduzme, u ovom trenutku šifrovana poruka stiže u sve garnizone širom zemlje, pobunjeni komandanti prikačuju ordenje na paradne uniforme

da bi ih slikali za zvaničnu fotografiju hunte koja je upravo preuzela vlast, a njihovi ađutanti saopštavaju poslednja naređenja svojih pretpostavljenih u ovom ratu bez protivnika u kome vojnim snagama preostaje samo da zaposednu poštu, radio-stanicu, televiziju i važnije državne ustanove, ali general ne trepnu niti uzmače kada se uzdahtali i nakostrešeni Lord Kehel, predosećajući pogibelj, pridiže na prednje šape, dok mu se sa njuške otezao curak slinaste bale nalik beskrajnoj suzi, samo dobaci, ne plašite se, Naćo, deder mi objasnite zašto se toliko bojite smrti, na to Hose Ignasio Saens de la Bara pocepa celouloidnu kragnu namočenu znojem, a baritonsko mu lice bezizražajno splasnu, e pa to je posve prirodno, uzvrati on, strah od smrti je raspaljena žeravica životne sreće, a pošto u životu niste upoznali sreću, generale, razumljivo je što se vi ne plašite smrti, zatim je ustao i po navici odbrojao koliko je puta odzvonilo sa tornja katedrale, izbila je ponoć, reče mu, više nikoga nemate na svetu, generale, ja sam vam bio poslednja uzdanica, ali general nije hajao niti se pomakao iz naslonjače sve dok nije osetio da se zemlja iz dubina trese od potmule grmljavine tenkova na Trgu oružja, a tada se nasmešio i rekao, grdno li se varate, Naćo, uz mene je narod, a to je zacelo bilo tako, uz njega je bio onaj jadni vajkadašnji narod koji je već posle prvih petlova pokuljao na ulicu, jer ga je prepredeni starac podbadao govorom preko radija i televizije, obratio se svekolikoj naciji, svim rodoljubima bez izuzetka i s najvećim istorijskim uzbuđenjem obnarodovao kako su zapovednici sva tri roda vojske, nadahnuti večnim idealima režima i kao uvek izražavajući volju suverenog naroda, a po mom ličnom nalogu, ove slavne ponoći okončali sa strahovladom i mučiteljskim aparatom jednog krvoločnog civila čije se glave napokon dokopala slepa pravda narodnih masa, jer su zlosrećnog Hose Ignasija Saens de la Baru pretukli na mrtvo ime, pa ga izubijanog obesili naglavačke za gležnjeve o fenjer na Trgu oružja i nabili mu sopstvene polne organe u usta, baš kao što ste i sami predvideli, moj generale, kada ste nam zapovedili da zakrčimo sve ulice i prilaze ambasadama da krvopija ne šmugne i dobije politički azil, narod ga je izubijao kamenicama, moj generale, ali smo prethodno morali da izrešetamo onu krvoločnu psinu koja je požderala creva četvorice građana a smrtno ranila sedam naših vojnika čim je narod provalio u prebivalište krvoloka odakle je poizbacano kroz prozore više od dve stotine svilenih prsluka s još neskinutim fabričkim nalepnicama, poizbacano je otprilike tri hiljade neobuvanih italijanskih čizama, joj zamislite, tri hiljade, moj generale, eto na

šta je taj skot traćio državne pare, poizbacano je đavo će ga znati koliko kutija s gardenijama za zapučak i sve Bruknerove ploče s partiturama na kojima je rukom dao naznake dirigentima, potom su oslobodili zatvorenike iz podzemnih tamnica i spalili mučionice u nekadašnjoj holandskoj ludnici, vičući iz sveg glasa, živeo nam general, živeo nam dasa koji je ipak doznao istinu, jer svi su bili ubeđeni da baš ništa niste znali, moj generale, da su vam zamazivali oči i zloupotrebljavali vaše plemenito srce, u čemu su zacelo prednjačili mučitelji iz državne službe bezbednosti koje u ovom trenutku lovimo naokolo kao pacove, po vašem nalogu smo im uskratili svaku pomoć vojske da bi ljudi iskalili dugogodišnji bes izazvan njihovim nepojamnim zlodelima, a general je na kraju odobrio sve što je narod počinio, potpuno se slažem, rekao je, bio je tronut pobednom zvonjavom crkvenih zvona, pesmom i svirkom u slavu slobode, zahvalničkim kliktajima naroda na Trgu oružja s golemim natpisima, Gospod presveti neka štiti najvećeg među najvećima koji nas je izbavio iz užasa i muka, a u ovom kratkotrajnom času kada je sve podsećalo na slavna vremena on je zapovedio da se u dvorištu sakupe svi pitomci-oficiri koji su mu pomogli da raskuje i zbaci galijaške negve svoje sopstvene vlasti i, po trenutnom ćefu pokazujući prstom na pojedine oficire, upotpunio poslednji generalštab svog oronulog režima, te novajlije je naimenovao na mesta ubica Letisije Nasareno i mališana, koje su pohvatali kada su oni u pidžamama pokušali da klisnu u ambasade i zatraže azil, ali general ih je jedva prepoznao, čak im je i imena pozaboravljao, a onda je počeo rovariti po svom srcu tragajući za zapretanom mržnjom koju je smerao da raspiruje do smrti i nije našao ničega osim pepela povređenog samoljublja, a sada taj pepeo nije imalo svrhe raspirivati, stoga je samo naredio, neka se nose u bestragiju, a zatim su ih po njegovoj zapovesti ukrcali na prvi brod i otpravili onamo gde je bog davno rekao laku noć i gde će ih svako zaboraviti, bedni govnovalji, ubrzo je general predsedavao prvom zasedanju nove vlade i namah mu je puklo pred očima, pa zaboga miloga, svi ti probrani cvetovi novog pokolenja i perjanice novog veka nisu zapravo ništa drugo nego opet oni isti nekadašnji građanski ministri u prašnjavim i izlizanim odelima, ovi usroguzi i posropete su pohlepniji na počasti nego na vlast, strašljiviji su, snishodljiviji i udvorniji čankolizi od svojih prethodnika, a nikakve vajde nema od njih kada se valja pozabaviti dugovanjima inostranstvu koja naveliko premašuju sve što bi se još dalo unovčiti u ovom već očerupanom kraljevstvu jada i čemera, pobogu generale moj, mi ne

vidimo šta se tu još može uraditi, poslednji voz sa pustarskih visoravni sunovratio se u provaliju obraslu orhidejama, leopardi su dremali u plišanim naslonjačama, olupine parobroda s kotačima behu nasukane po blatištima pirinčanih polja, pisma su trulila u poštanskim vrećama, a morski sisari lamantini umišljali da će začeti prekrasne morske vile pareći se među tavnim ljiljanima mesečnih ogledala u predsedničkoj kabini, e o svemu tome jedino on ništa nije znao, naravno, verovao je u napredak zasnovan na najstrožoj disciplini i poretku, jer je tada jedine veze sa stvarnim životom održavao čitajući vladine novine koje oduvek štampaju jedino za vas, moj generale, zamislite, čitavo izdanje štampaju u jednom jedinom primerku sa vestima koje će vam goditi, fotosima kojima ste se nadali, oglasima i propagandom koji će vas uvesti u nestvarni svet različit od onog što su vam pozajmljivali za sijestu, elem ništa nisam znao, živeo sam u oblacima, sve dok jednog dana ne verujući očima nisam opazio da iza sunčanih stakala na zdanjima ministarstava još neporušene stoje drečave crnačke krovinjare po lučkim brežuljcima, behu izgradili duga šetališta sa redovima palmi do morske obale samo da ja ne bih primetio da iza prekrasnih vila u rimskom stilu i sa istovetnim stubištima još uvek postoje sirotinjske četvrti opustošene jednim od nebrojenih naših uragana, zasejali su mirišljave trave s obe strane pruge da bi on s prozora predsedničkog vagona video kako je svet ulepšan kupovnim vodenim bojama kojima je majčica Bendision Alvarado mazala zlatoperke, a nisu ga time zavaravali da bi mu ugodili, kao što je krajem slavnih vremena činio general Rodrigo de Agilar, niti su ga obmanjivali da ga poštede izlišnih nespokojstava, kao što je Letisija Nasareno činila više iz milosrđa nego iz ljubavi, nego su sve to činili da ga učine robom sopstvenog vlastodržja, a on je to napokon i postao tavoreći u staračkoj oronulosti, kunjajući u ležaljci pod dvorišnom sejbom, pa je na isteku njegovih godina sve postalo privid i varka, nestvaran je postao i školski hor u kome su devojčurci pevali pesmu o šarenoj ptičici na limunovoj grančici, do đavola te laže i paralaže, a ipak ga sve te zezačine i lagarije nisu kosnule, pokušao je da se prilagodi stvarnosti te je ukazom povratio monopol na kinin i druge lekarije neophodne za procvat države, ali ga je stvarnost ponovo zatekla nespremnog i neupućenog, jer mu je saopšteno da se svet promenio, da život teče mimo vaše vlasti, da više nema kinina, generale, nema kakaoa niti ima indiga, generale, nestalo je svega pod milim bogom, a ostalo je samo vaše lično bogatstvo, neprocenjivo, ali uzaludno i već zapušteno, ipak njega ove zlosrećne vesti nisu ojadile, nego

je bez oklevanja poslao izazovnu poruku starom ambasadoru Roksberiju, možda bismo druškane mogli da se nekako nagodimo uz partiju domina, ali mu ambasador odgovori onim uobičajenim rečima kojima je general svojevremeno odgovarao, ne lupetajte koješta, ekselencijo, pa ova zemlja ne vredi ni strugane rotkve, naravno, pritom izuzimam more, neću da grešim dušu, ono je prozirno, hranljivo i sočno, dovoljno je pod njim potpaliti vatru i u njegovom golemom kotlu bi se skuvala ogromna riblja čorba za čitavu vasionu, porazmislite malo, ekselencijo, a mi smo spremni da uzmemo more kao otplatu nagomilanih dugova koje neće uspeti da otplate ni stotine pokolenja tako dičnih i snalažljivih domoljuba kao što ste vi, ekselencijo, ali te reči general nije u prvi mah uzeo ozbiljno i otpratio je ambasadora do stepeništa misleći o majko moja Bendision Alvarado pa jel' vidiš bre kakvi su divljaci ovi Ameri, zar je moguće da u svojoj tikvi misle o moru samo kako da ga požderu, oprostio se s gostom uobičajeno ga potapšavši po ramenu i ponovo ostao sam sa sobom, ponovo je bludeo batrgajući se kroz maglene privide svog vlastodržja, kao da se potuca po maglovitom gubikozju zavičajnih vrleti, svud oko njega zijala je pustoš, gomile naroda već behu napustile Trg oružja, odnesoše sa sobom natpise i pribaviše priznanice da ih ponovo mogu iznajmiti prilikom neke buduće svetkovine, svetina se razišla čim su vojnici prestali da, u predasima između dva ushićena klicanja vladar, besplatno dele jelo i piće, opusteli su žalosni dvorski saloni iako on beše naredio da se kapije ne zatvaraju kako bi ljudi mogli ulaziti u svako doba dana i noći, baš kao nekada u ona slavna vremena kada je ovo bio gostoprimni dom a ne grobnica, ipak nije bio sasvim sam, u dvor su se vratili gubavci, moj generale, vratili su se slepci i uzetnici što su godinama dreždali pred vratima, satrveni a neiskorenjivi, ubeđeni da će pre ili kasnije ponovo ući kroz vrata tog Jerusalima gde ih je Demetrio Aldous zatekao kako kunjaju na pripeci, uvereni da će jednog lepog dana ipak izmoliti so isceljenja iz predsednikovih ruku, jer njemu beše suđeno da odoli svim nasrtajima zle sudbe, da ne poklekne ni pred najsurovijim strastima i da ne nasedne zamkama zaborava, jer njemu beše suđeno da bude večan, elem, sva su se ta nagađanja bogme obistinila, jednog jutra se general vraćao posle muže krava i najednom ugledao kako po dvorištu gamiže ta odrpana bratija, kukavni božjaci behu se zbuljukali oko vatrice na ognjištu od naslaganih cigala, podgrevali su kuhinjske bućkuriše i splačine u limenkama, ugledao ih je kako u mirišljavoj hladovini ružičnjaka leškare skrštenih ruku na prostirkama od

rogozine natopljenim znojem iz čireva, smesta je izdao nalog da im načine zajedničku peć za spremanje jela, kupio im je nove prostirke od rogozine i uputio ih da u prikrajku dvorišta načine nadstrešnicu od palmovog lišća, ali gotovo svakog dana poneki par gubavaca zabasao bi u dvor i bludničio na persijskim ćilimima, nije bilo dana kada neki slepac ne bi zalutao u dvorske kancelarije ili se neki paralitičar strmeknuo sa stepeništa, stoga je naredio da se zatvaraju dvorske kapije kako gubavci ne bi ulazili i po zidovima ostavljali mrlje gnoja i sukrvice živih rana, kako ne bi zagađivali vazduh zadahom fenolne kiseline kojom su ih škropili zdravstveni radnici, ali čim bi ih oterali sa jednog mesta, oni su se pojavljivali na drugom kraju, neukrotivi, neuništivi, grčevito se držeći svoje stare i divljačne nade u isceljenje, mada više niko ništa nije očekivao od tog oronulog starca što je skrivao pisana sećanja u pukotine zidova i bludeći poput mesečara tumarao kroz vihorne vetrine što su hujale ponad maglenih močvara sećanja, znao je čitave sate provesti u ležaljci ne sklopivši oka i mozgajući, sunac li mu krvavi, kako da se kurtališem novog ambasadora Fišera koji me obrlatio pa mi predlaže da objavim kako je otkrivena zaraza žute groznice, pošto to može da posluži kao povod za iskrcavanje marinaca u skladu sa ugovorom o uzajamnoj pomoći koja će trajati upravo onoliko godina koliko bude potrebno da se ponovo udahne život našoj umirućoj otadžbini, premišljao se i domišljao, a onda je kao iz rukava skresao ambasadoru, ne pristajem bre ni za živu glavu i ne trućajte koješta, pa čim je te reči izgovorio, u sećanju su mu oživeli prvi dani njegove vladavine, prisetio se da je posegao za istim sredstvom da bi prigrabio pravo na izuzeće vojnog suda u času kada je zapretila ozbiljna opasnost od narodnog ustanka, prisetio se da je tada ukazom objavio zarazu kuge u zemlji, posle čega su odmah istakli žutu zastavu na toranj svetionika, zatvorili su ulaz u luku, ukinuli nedeljne praznike, zabranili javno oplakivanje pokojnika i pojanje za pokoj duše, naredili vojnim snagama da nadgledaju izvršenje predsednikovog ukaza i ostavili im na volju da sa okuženicima čine što im bude drago, tako da su vojnici sa bolničarskom trakom na rukavu pogubljivali ljude najrazličitijih položaja i stanja, udarali su crveni krug na vrata kuća čiji su žitelji osumnjičeni da se ne slažu sa režimom, a usijano železo za žigosanje govedi utiskivali u čelo najobičnijim prestupnicima, lezbijkama i pederčinama, dok su članovi sanitarne misije, koju je ambasador Mičel hitno zatražio od svoje vlade, preuzeli brigu da zaštite od zaraze sve žitelje predsedničkog dvora, skupljali su svuda po tlu

izmet nedonoščadi i ispitivali ga pod lupom, nazivajući tu ludoriju analizom, stavljali su dezinfekciona sredstva u zemljane krčage s vodom, a oglednim životinjama ubacivali zarazne larve u ždrelo, pritom je general crkavao od smeha gledajući čime se zamajavaju i dobacivao im je preko prevodioca, ehej misteri, nemojte da ste blentave pizde, ovde nema druge kuge osim vas, ali njima se nije dalo dokazati, uporno su blebetali da je ipak ima, mi imamo najveće naređenje da kuga postoji, generale, pa su spravljali neku gustu i zelenkastu kašu nalik medu i sa zaštitnim svojstvima, te su njome mazali svakog posetioca dvora, od glave do pete, bez izuzetka, ne obazirući se da li su možda najugledniji ljudi ili puka sirotinja, prisiljavali su ih da prilikom prijema ostanu na odstojanju i da predsedniku ne prilaze blizu, da se drže što bliže ulazu, dok je on sedeo na suprotnom kraju dvorane dokle je mogao dopreti glas posetilaca, ali ne i njihov dah, tako da se prosto dovikivao sa golim uglednicima i časnicima koji su snuždeno stajali odmah pored praga i jednom rukom mahali obraćajući mu se, ekselencijo, a drugom rukom sakrivali svoje zastidno male, mlitave i medastom kašom umazane visuljke među nogama, eto šta je bilo preduzeto da se zaštiti od tobožnje zaraze onaj koji je u časovima kada ga je morila nesanica, lično i do najsitnijih pojedinosti smislio tu lažnu nesreću, koji je proturao nepojamne papazjanije, izmišljao i širio po narodu apokaliptična proroštva, ubeđen da će se ljudi više plašiti ako manje budu razumeli, tako da nije ni trepnuo kada je jedan od njegovih posilnika uleteo kao bez duše i, ubledevši od straha, saopštio mu, moj generale, kuga naprosto kosi i smrtnost u gradskom stanovništvu dostiže zastrašujuće razmere, a on je časak docnije kroz zamućena stakla predsedničke kočije ugledao da je po njegovom izričitom naređenju vreme stalo, na ulicama nije bilo žive duše, video je da žute zastave nepomično vise u preneraženom zraku, video je da su zamandaljena čak i ona vrata koja nisu označena crvenim krugom, video je prežderane lešinare po balkonima i video je mrtve, video je mrtve na sve strane, mrtve, mrtve, samo mrtve, ni đavo ih ne bi izbrojao, zijali su iz jendeka i kaljuga, hrpimice kuljali sa sunčanih terasa, naduveni ležali između povrća na pijaci, to su vam pravi pravcijati leševi, moj generale, nema toga ko zna koliko ih je, ali ih je zacelo mnogo više nego što bi se najljućim dušmanima poželelo, mnogi od njih behu poput crknutih psina pobacani u sanduke za đubre, a sa bazdom sagnjilih leševa i mešajući se sa znanim vonjem ulica širio se šugavi zadah istinske kuge, general ga je odmah prepoznao, ali nije uzdrhtao, niti je uzmakao, nije se

obazirao na preklinjanja da obuzda širenje ljudomorske počasti sve dok nije zaključio da svu vlast ponovo drži u rukama i tek kada je svima izgledalo da ne postoji zemaljska ni nebeska sila kadra da zaustavi taj pomor, ugledali smo na ulicama kočiju bez ikakvih oznaka, niko u prvi mah nije osetio da iz nje bije leden dah svevlašća, ali ubrzo ugledasmo da nas iznutra, iz polutame obložene pogrebnim velurom, gledaju samrtne oči, ugledasmo uzdrhtale usne, videsmo venčanu rukavicu kako baca pregršti soli prema kućnim vratima i tremovima, spazismo kako voz ukrašen bojama nacionalne zastave prodire između gardenija i prestrašenih leoparda, a potom baulja do maglovitih vrleti najnedostupnijih pokrajina, kroz navučene zastore samotničkog vagona ugledasmo žalostive oči, sjađeno lice i ruku kao u priproste devojke za kojom je ostajao trag soli po sumornim pustarama njegovog detinjstva, ugledasmo parobrod sa drvenim kotačem i nepojmljivim verglom iz koga su se orile svakovrsne mazurke, a taj parobrod je plovio vrludajući između grebena i peščanih sprudova, udarajući o trupce i ostatke šume koju je s proleća opustošio zmaj u šetnji, na prozoru predsedničke kajite ugledasmo sutonske oči, ubledele usne i ruku bez trupa kako seje pregršti soli po selima obamrlim na pripeci, a oni koji su zobali so ili lizali zemlju gde je so pala ozdravili su u tren oka i zadugo bili otporni na rđava predskazanja i hirove privida, tako da ga nije moglo iznenaditi kada mu potkraj njegove jeseni predložiše da strani marinci okupiraju zemlju pod izgovorom da je bajagi buknula politička zaraza žute groznice, ali on se usprotivio razlozima jalovih ministara koji su vapili, generale, dopustite da se vrate marinci, neka dođu sa svojim napravama za zaprašivanje okuženika i neka zauzvrat uzmu što god požele, neka dođu sa svojim belim bolnicama, plavim pašnjacima i vrtećim prskalicama koje produžavaju ljudski vek do sto godina i daju dobro zdravlje, ali general tresnu šakom o sto i odlučno odbi predlog, a svu odgovornost preuze na sebe, no u neko doba strogi ambasador Mek Kvin odbrusi, ekselencijo, više nema smisla da se raspravljamo, režim se ne drži na nadanjima ni na konformizmu, pa čak ni na teroru, on naprosto počiva na inerciji posle davnašnjeg i neisceljivog razočaranja, izađite na ulicu i pogledajte istini u oči, ekselencijo, nalazimo se na poslednjoj krivini, ili će se marinci ponovo iskrcati ili ćemo odneti more, drugoga izlaza nema, ekselencijo, a zaista i nije bilo izlaza, majko, pa su tako odneli Karipsko more u aprilu, pomorski inženjeri ambasadora Evinga rasparčali su more i svaki komad označili brojem da bi sve ponovo sastavili u krvavim zorama Arizone

daleko od naših uragana, odneli su more sa svim njegovim obiljem u nutrinama, moj generale, sa odrazima naših gradova, s našim sramežljivim davljenicima i mahnitim zmajevima, ništa nije vredelo što se general dovijao i u svojoj hiljadugodišnjoj prevejanosti pribegavao svakojakim marifetlucima ne bi li izazvao gnev i otpor u narodu protiv ovog grabeža, ali niko živ nije hteo ni glavu da okrene, moj generale, niko nije hteo ni milom ni silom da iziđe na ulicu, jer mi smo mislili da je opet posredi neka nova smicalica poput mnogih prethodnih i da njome želi da preko svake mere utoli svoju neutaživu pohlepu za svevlašćem, mislili smo, jebi ga, neka se već jednom dogodi što god pa makar i more odneli, pa makar odneli čitavu domovinu s njenim zmajem, tako smo mislili ne osvrćući se na blagoglagoljiva nagovaranja i preklinjanja vojnih lica koji su upadali u naše kuće preobučeni u civilna odela i u ime domovine nas molili da iziđemo na ulice, pa da vičemo na sav glas Amerima da se nose odakle su došli i da nas ne čerupaju do gole kože, podbadali su nas da palimo i pljačkamo radnje i vile stranaca, nutkali su nam grdne pare da iziđemo i protestujemo, govoreći da će nas štititi vojska koja se solidariše s narodnim gnevom protiv agresija, ali niko nije ni prstom mrdnuo, moj generale, jer niko nije zaboravio da su nam to isto govorili i ranije, dajući časnu vojničku reč, a potom su ispaljivali plotune u narod pod izgovorom da su se u naše redove ubacili provokatori i otvorili vatru na oružane snage, eto zbog toga se ne možemo uzdati da će narod biti uz nas u ovom slučaju, moj generale, elem, svi izvukoše guzicu, a kazna se sruči na moju glavu, jer sam bio prinuđen da lično potpišem ukaz o predaji mora, imajući na umu samo jednu misao, majčice moja Bendision Alvarado, pa ti najbolje znaš da je manje zlo ako se lišimo mora nego ako dopustimo da se marinci iskrcaju, ne zaboravi da su baš oni smišljali naređenja i poturali mi da ih potpišem, oni su glumce preobratili u pederčine, oni su doneli Bibliju i sifilis, oni su ubeđivali ljude da je život lak, majko, da para dupe vrti, da su crnčuge zarazne, pokušali su da ubede naše vojnike da je domovina tamo gde te dobro plaćaju, a da je osećanje časti obična pizdarija koju je vlada izmislila da bi se vojnici besplatno borili, e pa da se svi ti jadi i nevolje ne bi ponavljali, ustupio sam im pravo na korišćenje naših teritorijalnih voda onako kako im bude odgovaralo i u skladu sa interesima čovečanstva i mira među narodima, podrazumevajući da navedeno pravo uključuje ne samo one fizičke vode što se prostiru ispod prozora njegove spavaće odaje pa sve do vidika, nego i sve što reč more znači u najširem smislu, dakle biljni i životinjski svet, vrste

vetrova, promene u atmosferi do poslednjeg milibara,[22] sve, ali mi nikada nije moglo pasti na pamet da će biti spremni da džinovskim crpkama usišu i odnesu numerisane ustave mog starog mora nalik šahovskim poljima u čijem poderanom grotlu ugledasmo kako povremeno belasaju potopljeni ostaci drevnog grada Santa Marija del Darien koji je poharala najezda mrava, zatim ugledasmo komandni brod vrhovnog admirala svih mora i okeana, majko moja, ležao je na muljevitom dnu, neoštećen i bezmalo onakav kakav je pre udesa minuo ispred mojih prozora, trup mu beše obrastao šikarjem morskih ljuskara i korala koje su čeljusti golemih crpki počupale iz korena kada su digle brod u tren oka, te general nije stigao ni da naredi odavanje počasti dostojne ovog istorijskog brodoloma, odnesoše sve što je bilo razlog mog ratovanja i smisao moje vladavine, a za sobom ostaviše samo uleglu pustinju pokrivenu, kao mesečevo tle, nekom ljutom prašinom u koju je on buljio prolazeći pored prozora i s jadom u duši vapeći, o majko moja Bendision Alvarado, prosvetli me sjajem mudrosti tvoje, jer je tih noći na izmaku života general drhtao od straha da će žrtve pale za otadžbinu ustati iz svojih grobova i tražiti od njega da im položi račune za prodato more, slušao je kako noktima grebu po zidu, čuo je njihove zagrobne glasove, slutio je njihove preneražene posmrtne oči kako kroz ključaonicu pilje u njegove grdne šapetine kao u guštera koji krepava u barljivom plićaku poslednjih utočišta u mrklom dvoru, neprekidno je tumarao tamo gde su se ukrštali zadocneli pasati i lažni maestrali iz mašine za vetrove koju mu je poklonio ambasador Eberhejt da bi se donekle zabašurila zlosrećna rabota s morem, viđao je kako na grebenima svetli samotničko svetlo u prihvatilištu proteranih diktatora, eh oni sada spavaju kao svinje a ja ovde patim, seronje, sećao se hrkanja njegove majke Bendision Alvarado u predgradskoj vili, njenog spokojnog sna ptičarke u sobi sa strukom origana, ah da mi je samo ona, moja blaženo usnula majčica koja se nikada nije bojala kuge, u životu je nije ljubav pokolebala niti smrt obeshrabrila, uzdisao je tako iznuren da mu se činilo kako čak i bleskovi sa svetionika bez mora, brazdajući na mahove odaju, potajno šuruju sa mrtvacima ustalim iz groba, prestravila ga je fantastična zvezdana krijesnica što je sevala po sablasnoj kružnici, jer mu je odnekuda dunulo u glavu da to moždina vrca iz kostiju mrtvaca i u jezivim sevovima proseca pomrčinu, pa se natisnuo u beg i počeo da urla izvan sebe, ugasite već jednom to svetlo, a pošto su ga odmah ugasili, on je naredio da se spolja i iznutra zapuše sve

rupice na dvoru kako ni najblaži zadah kuge, nošen noćnim vetrovima ili pomešan s drugim mirisima, ne bi prodro kroz pukotine oko vrata i prozora, produžio je da nasumice tumara po mraku pipajući oko sebe poput slepca, jedva je disao u sparnim odajama, pričinjavalo mu se da prolazi kroz tamna ogledala, koračao je nagrizan zebnjom, a onda je začuo topot kopita po udolini odnetog mora, bio je to avetni mesec koji je jezdio kroz samrtno blede snegove, tada je urliknuo od straha, oterajte tu sablast, pogasite zvezde na nebu, sisu li vam materinu, ovo vam Bog naređuje, ali niko se nije odazvao na njegove urlike, niko ga nije čuo, osim uzetnika koji se sluđeni probudiše u nekadašnjim ministarskim kabinetima, osim gubavaca po stepeništu i gubavaca posutih bisernim kapima rose koji su se pridigli čim je on naišao kroz ružičnjak i zamolili ga da im udeli so isceljenja, a tada se dogodilo čudo, čujte nepoverljivci širom sveta i vi usrani idolopoklonici, čudo se zbilo ovako, on je u prolazu svima pogladio glavu, dodirujući glatkom i veštom rukom otvorene rane, rukom žive istine je doticao bolesna mesta i kraste, istog trena svima se vraćalo telesno zdravlje i duševno spokojstvo, postali smo krepki i željni života, videli smo kako su slepci progledali i bili zasenjeni bleskom ruža, videli smo domaločas nepokretne bogalje kako sada čilo preskaču po tri basamaka, a evo pogledajte i moju kožu, nekada je bila izrovana gubom, a sada je omlađena i glatka kao u novorođenčeta, stoga je sada pokazujem na svim vašarima po belom svetu da svako sazna za čudo nečuveno i da omiriše miomiris prolećnih ljiljana iz ožiljaka mojih rana što ih pokazujem kao dokaz nevernicima i kao upozorenje razbludnicima, isceljenici su obilazili sela i gradove, igre fandangoa i procesije, te su svuda govorili o čudu, upinjući se da njime zaplaše gomile naroda, ali im niko nije verovao da zbore istinu, mislili smo da su to opet plaćenici koje su nam ranije slali u sela zajedno s matorim dobošarima ne bi li nas ubedili u neverovatnu stvar, naime da je izlečio kožu gubavcima, vratio vid slepcima i kretanje oduzetnicima, mislili smo da je to poslednje sredstvo režima da privuče pažnju na neverovatnog predsednika čija se lična garda svela na šačicu regruta, iako je državni savet imao suprotno mišljenje, moj generale, neophodno je strože obezbeđenje, makar jedan vod strelaca, ali on se tvrdoglavo opirao, niko nema želju ni potrebu da me ubije, jedino to želite vi, moji nekorisni ministri, moji besposleni komandanti, ali jadac je u tome što se vi ne usuđujete niti ćete se ikada usuditi da me ubijete, jer dobro znate da bi posle toga morali da poubijate

jedni druge, elem ostala je samo šačica redova da obezbeđuje dvor bez znaka života po kome su krave neometano tumarale od ulaznog trema do dvorane državnog saveta, popasle su cvetne livade na goblenima, moj generale, požderale su čitavu arhivu, ali on nije slušao, a prvu kravu u dvoru ugledao je jodnog oktobarskog predvečerja kada je kiša lila kao iz kabla, pokušao je da rukama izgura rogatu marvu, iziđi kravo, kravo, kravice, najednom mu je sinulo da se krava piše sa početnim k kao koza, drugom prilikom video je da krava ždere abažur od lampe, ali u tom životnom dobu postepeno je uviđao da ne vredi truda lomatati se stepeništem samo zato da se otera najobičnija krava, potom je nabasao na druge krave u svečanoj dvorani, kokoške su im se verale po hrbatu i kljucale krpelje što ih je razdraživalo, poslednjih noći videla su se u dvoru pokretna svetla slična plovidbenim i čulo se grozno trupkanje golemih papkara iza utvrđenih dvorskih zidina, pa nije bilo teško zaključiti da general lično tumara s mornarskim fenjerom u ruci i prepire se s kravama ne bi li se pomakle da i on može prileći, a za to vreme napolju se nastavljao njegov javni život bez njega, režimske novine su svakodnevno objavljivale fiktivne snimke s raskošnih civilnih ili vojnih primanja na kojima se, shodno prilici, pojavljivao u različitim uniformama, a radio je već godinama ponavljao njegove ofucane govorancije prilikom važnijih državnih praznika, zahvaljujući snimcima on je neprekidno živeo u našim životima, pokazivali su nam ga pri izlasku iz dvora i ulasku u crkvu, dok jede i spava, jer beše postao opšte dobro, znali smo da jedva hoda vucarajući bangava stopala u prostim čizmetinama i da neumorno krstari po oronuloj kućerini čiju su poslugu sačinjavala samo tri ili četiri posilna koji su mu prinosili jelo, održavali i popunjavali tajne zalihe meda i razgonili krave koje su jednom prilikom polomile ceo generalštab od porculanskih maršala u strogo čuvanom kabinetu gde je, po predviđanju gatara, trebalo da umre, no on je već odavno bio zaboravio na to proročanstvo, posilni su čekali da izda možda neku neočekivanu zapovest sve dok on ne bi okačio svetiljku o dovratak, a čim bi čuli zveket tri kračuna, tri zasuna i tri katanca na vratima od spavaće odaje gde je vladala sparina posle odnošenja mora, oni su se povlačili u svoje sobičke u prizemlju, verujući da je on utonuo u svoje snove samotnog davljenika i da se neće probuditi do zore, ali on se usplahiren budio i skakao od straha, potom ga je morila nesanica, pa je kao priviđenje teglio bangave nožurde po mračnoj kućerini u kojoj je vladao muk narušavan samo povremenim preživanjem krava i sipljivim disanjem kokošaka na

vicekraljevskim vešalicama, pričinjavalo mu se da čuje vetrove nad mesečnom pustinjom nekadašnjeg mora u pomrčini, osećao je hod vremena u pomrčini, video je svoju majku Bendision Alvarado u pomrčini kako mete istom onom metlom od zelenog granja kojom je počistila nagorele listine žitija čuvenih ljudi od Kornelija Nepota u prvobitnom izdanju i listine prastarih govornika Livija Andronika i Sesilija Estata, pocepanih one krvave noći kada je prvi put kročio u napuštenu kuću vlasti, dok su po ulicama još pružale otpor samoubilačke barikade uglednog latiniste, generala Mautarija Munjosa, neka Bog primi tog mamlaza u svoje nebesko carstvo, tada su njih dvoje pretrčali dvorište obasjano krvavom rumeni zapaljenog grada, preskačući preko leševa lične garde uvaženog predsednika, on je cvokotao od močvarne groznice a njegova majka Bendision Alvarado vitlala metlom od zelenog granja kao jedinim oružjem, ustrčali su uz stepenište, spotičući se u pomrčini o trupla prelepih konja iz predsedničke ergele, čija je krv još liptala i tekla od ulaznog trema do dvorane državnog saveta, u zatvorenom dvoru jedva se moglo disati od nakislog zadaha konjske krvi i baruta, po hodnicima smo primetili tragove bosih nogu poprskane konjskom krvlju, po zidovima smo videli otiske okrvavljenih dlanova, a u jezeru od krvi usred dvorane za zasedanja ugledasmo iskrvareno telo lepe Firentinke u spavaćici sa bojnom sabljom posred srca, to je bila predsednikova supruga, pored nje smo primetili leš devojčice slične balerini na navijanje s prostreljenim čelom, to im beše devetogodišnja kći, a na kraju ugledasmo i leš predsednika Lautarija Mutinjosa, garibaldijevskog cezara, najlukavijeg i najsposobnijeg među četrnaest federalističkih generala koji su tokom jedanaest godina krvavih trvenja državnim udarima zbacivali jedni druge s vlasti, taj dasa se jedini usudio da na svom jeziku skreše u brk engleskom konzulu i da odlučno kaže ne, a sada je ovde ležao prućen kao jegulja, bosonog, kažnjen za preveliku hrabrost, nakon što je lično ubio ženu, kćer i svoja četrdeset i dva andaluzijska konja da ne bi pali u ruke kaznenoj ekspediciji britanske eskadre, on je i sebi ispalio metak u usta, tom prilikom mi je komandant Kičener rekao pokazujući na leš, evo pogledajte, generale, ovako završavaju oni koji dignu ruku na oca, nemoj to smetnuti s uma kada i sam budeš na vladarskoj stolici u svome kraljevstvu, a on je već bio stigao do te stolice, posle dugih besanih noći, očekivanja, suzdržavanog besa i otrpljenih poniženja, majko, sada su ga proglasili vrhovnim zapovednikom sva tri roda vojske i predsednikom republike na neograničeno vreme sve dok se ponovo

ne zavede strog poredak i uspostavi ekonomska ravnoteža u zemlji, bila je to jednodušna odluka poslednjih federalističkih vođa u saglasnosti sa senatom i celim poslaničkim domom, a uz podršku britanske eskadre koja je na taj način htela da mu se oduži za nebrojena i teška večernja igranja domina s konzulom Mekdonelom, ali u početku niko živi nije mogao da poveruje, naravno da ni sam nisam verovao, a kako i da se poveruje u opštem darmaru one strašne noći ako ni sama Bendision Alvarado nije mogla da u to čudo poveruje čak ni na samrtnoj postelji dok se raspadala i prisećala kako njen sinak nije znao s kog kraja da počne da vlada u onom ludarniku, nisu mogli naći ni stručak trave protiv groznice u toj golemoj kući bez pokućstva, bilo je odneto sve što je vredelo, ostali su samo užiškani portreti vicekraljeva i nadbiskupa mrtve veličine Španije, a sve ostalo su raniji predsednici razvukli na svoje lične posede, nestale su sa zidove slikarije sa viteškim prizorima, u spavaonicama su bile gomile kasarnskog đubreta, svuda su se dali videti tragovi istorijskih pokolja, po zidovima su se videli krvavi otisci prstiju sablasnih predsednika koji su vladali samo jednu noć, ali se nigde nije mogla naći prostirka od rogozine da se čovek opruži i preznoji, stoga je njegova majka Bendision Alvarado pocepala jednu zavesu, te me njome umotala i položila u kutak pored glavnog stepeništa, a sama svojski prionula da pomete predsedničke odaje koje su engleski pljačkaši dokusurili, počistila je ceo sprat, braneći se metlom od buljuka gusara koji su nasrtali da je siluju iza vrata, a tek pred zoru je prilegla da počine pored svog sina izmorenog groznicom i umotanog u plišanu zavesu, znoj mu je potocima lio niz poslednji basamak glavnog stepeništa u opustošenoj kućerini, a mati se upinjala da mu groznicu ublaži blentastim savetima i utehama, sinčiću moj, nemoj da te previše sekira ovaj nered, ima sve lepo da sredimo, pokupovaćemo nekoliko najjeftinijih kožnih taburea, a meni prepusti da ih išaram cvetićima i životinjama, pa ćemo nakupovati nekoliko pletenih ležaljki da se nađe ako nam neko dođe u posetu, jakako jakako, ležaljke valja kupiti pre svega, jer u ovakvu kuću mora da u svako doba i bez najave navraćaju mnogi gosti, kupićemo crkveni sto za jelo, limeni pribor i kalajne tanjire da ih vojnici previše ne ulubljuju, još ćemo kupiti pristojniji vrč za pijaću vodu i mangale na ugalj, eto to će biti sve, ali nemoj da se sekiraš, platiće vlada, tako mu je govorila da ga uleši, ali on je nije slušao, jer su ga sjadile slezaste modrine svitanja kada mu se pred očima razgolitilo skriveno lice istine i on snuždeno shvatio da je samo kukavni starac koji zgureno

cvokoće od groznice na stepeništu i bezvoljno razmišlja, o majko moja Bendision Alvarado, pa zar je vlast samo ova šaka govana, ova kuća brodolomnika, ovaj ljudski zadah izgorelih konja, ovo čemerno svitanje dvanaestog avgusta što se ni po čemu ne razlikuje od drugih datuma vlasti, pizda mu ćorava, u kakva smo se govna uvalili, obuzimalo ga je istinsko gađenje i iskonski strah pred novim vekom tame što je bez njegovog dopuštenja počinjao na svetu, petlovi su najavljivali zoru pevajući na morskom jeziku, Englezi su pevali na engleskom jeziku skupljajući leševe po dvorištu, dok je njegova majka Bendision Alvarado veselo računala i preračunavala, ama ne sekira mene šta treba kupiti niti me plaši šta treba da uradim, jok, sinko moj, jok, plaši me i brine ko će bre prati toliku silesiju čaršava u ovoj kući, a on je tada iz bezdana svog razočaranja počinjao da je teši, samo ti spavaj bez brige, majko, u ovoj zemlji nijedan predsednik nije predugo održao dupe na vlasti, živi bili pa videli kako će i mene ucmekati za petnaestak dana, ne samo da je u to verovao tada nego će verovati u svakom trenutku i času njegovog predugog despotskog života, a i život će ga uveriti da duge godine vladavine ne nose dva ista dana, da se kriju neke zadnje namere u izlaganjima prvog ministra kada prilikom uobičajenih izveštaja sredom ubaci poneko zrnce istine, tada se on kiselo smešio, nemojte mi govoriti istinu, veleučeni pravnice, izlažete se opasnosti da vam poverujem, i tom je rečcom rušio čitavu brižljivo izrađenu strategiju državnog saveta čiji je cilj bio da on potpiše ne pitajući šta potpisuje, mogu vam iskreno reći da mi nikada nije izgledao oštroumniji nego kada su kružile ubedljive glasine da on piša u gaće prilikom zvaničnih primanja poseta, izgledao mi je sve opasniji što je dublje tonuo u mrtvaju oronulosti s papučama kao neizlečivi bolesnik i naočarima sa samo jednom drškom vezanom običnim kanapom, ćud mu je postajala nepopustljivija a predosećanja vidovitija čim je trebalo izbeći nešto što mu nije po volji ili potpisati ne čitajući, odjebite, jer mene ionako niko ne zarezuje, a pritom se lukavo smejuljio, zamislite samo, on je naredio da postave drvene pregrade u ulaznom tremu da se krave ne penju uz stepenište, a ipak je evo ponovo ušla krava, ehej kravo, provukla je glavu kroz prozor kabineta i pasla papirno cveće sa oltara otadžbine, na što se on samo osmehivao i govorio, živi bili pa videli, veleučeni ćato, čujte što vam kažem, ovu zemlju je razjebalo baš to što me nikada niko nije zarezivao, govorio je s jasnom razložnošću neshvatljivom za njegove godine, premda ambasador Kipling u svojim zabranjenim memoarima zastupa protivno mišljenje pa tvrdi

da ga je otprilike u to doba posetio i zatekao u žalosnom stanju, veli da ga je staračka izlapelost sprečavala da se snađe u najobičnijim stvarima, dalje pripoveda da je od glave do pete bio ukrčkan u slankastom gnoju što mu je nepresušno izvirao iz kože, da se beše naduo poput utopljenika što ga valovlje baca, raskopčao je košulju da mi pokaže glatko i sjajno telo kopnenog utopljenika u čijim su ulegnućima gamizali paraziti s morskog dna, uz hrbat su mu prirastale ribe remore, kao što prirastaju uz brodski trup, pazuha mu behu obrasla polipima i majušnim ljuskarima, no on je sve vreme tvrdo verovao da te grebenaste izrasline predstavljaju samo nagoveštaje svojevoljnog povratka mora koje su odneli vaši marinci, dragi moj Džonsone, jer mora su kao mačke, vraćaju se kad-tad, rekao je on, verujući da su ti rojevi ljuskara samo tajni vesnici onog srećnog svitanja kada će otvoriti prozor svoje spavaće odaje i ponovo ugledati tri karavele admirala svih mora i okeana, za kojim je uzaludno lutao po celom svetu ne bi li utvrdio jesu li admiralove ruke glatke i bez ikakvih linija na dlanovima kao što su njegove ruke i ruke mnogih velikana u istoriji, jer u narodu kolaju takve priče, pa je naredio da mu ga dovedu milom ili silom, ali su mu onda drugi moreplovci ispričali da su ga videli kako u zemljopisne mape i atlase unosi nebrojena ostrva susednih mora, pa im nadeva imena kraljeva i svetaca umesto njihovih ranijih imena osvajača, a po veštinama urođenika čeprka tražeći jedino što ga zaista zanima, nekakav čaroban melem protiv ćelavosti, već smo bili izgubili nadu da ćemo ga ikada pronaći, ali ga jednog dana on iznenada prepozna iz predsedničke limuzine, čova se beše prerušio u smeđu mantiju sa uzicom Svetog Franje oko pojasa, okretao je pokajničku klepetušu u nedeljnoj vrevi na pijaci, beše spao na tako niske grane da smo se pitali je li to isti onaj delija što smo ga svojevremeno videli da u tamnocrvenoj uniformi i sa zlatnim mamuzama ulazi u dvoranu ministarskog saveta, držeći se dostojanstveno kao kopneni rak, ali kada smo pokušali da ga po vašoj zapovesti ubacimo u limuzinu, on nam se naprosto izmigoljio iz ruku, moj generale, zemlja ga je progutala, govorkalo se da je postao musliman, da je umro od pelagre u Senegalu i da su ga sahranili jednovremno u tri groba u tri različita svetska grada, ali on uopšte nije bio sahranjen, jer ga zemlja nije htela primiti u sebe, to je po kazni božjoj njemu bilo suđeno da luta od groba do groba na veki vekov, a sve zato što ga nisu htela ni voda ni vatra, bio je preispoljna varalica, moj generale, bio je vidra, ali predsednik nikada nije poverovao u te reči, uzdao se da će se on ipak vratiti zajedno s morem, pa kad mu je ministar

zdravlja jednom prilikom u dubokoj starosti pincetom otkinuo velike goveđe krpelje, general se pobunio, doktore, pa to nisu krpelji nego more koje se vraća, govorio je samouvereno, pa je ministar zdravlja često pomišljao da on nije toliko gluv kao što se pretvara u javnosti niti je tako izlapeo kao što se pravi na gnjavatorskim prijemima, no on je zaista bio prepotopski star pa je na svestranom lekarskom pregledu utvrđeno da ima staklene arterije, da su mu bubrezi puni peska kao morsko žalo, a srce prepuklo od čežnje za nedoživljenom ljubavlju, tada se stari doktor oslonio na dugogodišnje prijateljstvo i rekao mu, dragi pobro, kucnuo je čas da položite oružje, moj generale, odlučite makar u čije ćete nas ruke prepustiti, ne ostavljajte nas bez oslonca pred ćudljivom sudbinom, ali on se prosto prenerazi i obrecnu, je li bre doktore, ko vam je rekao da sam naumio da umrem, zajebite radnju, neka crknu oni koji čekaju, a potom kroz šalu dodade, eto preksinoć sam gledao sebe na televiziji i, iskreno da vam kažem, osećam se zdrav kao dren, kao junac, pa puče u grohotan smeh setivši se kako je dremovno kunjao s mokrim peškirom oko glave pred nemim televizorom, pošto je poslednjih besanih i usamljeničkih večeri navikao da isključuje zvuk, video je sebe na ekranu, oholo, zaista je bio drčniji od junca, opijajući se dražima ambasadorke Francuske, ili možda Turske, a može biti i Švedske, koj’ će ga kurac znati ko je koja kad ih ima ko pleve i liče kao jaje jajetu, godine su minule pa ih on nije razlikovao, nije prepoznao ni samog sebe kako se u jatu tih širipizda šepuri u večernjoj uniformi i s čašom neotpijenog šampanjca u ruci prilikom svečanosti u čast 12. avgusta, ili proslave u znak sećanja na pobedu od 14. januara, a može biti da smo slavili dan preporoda 13. mart, ih ko sve može popamtiti, u toj zbrci istorijskih datuma režima on se uplitao kao pile u kučine i naposletku nije znao kada koji praznik dolazi niti u čast čega se praznuje, ništa mu nisu vredeli uvijeni papirići svojevremeno sakriveni u pukotine zidova, jer on je zaboravio čega treba da se seti, više ništa mu nisu govorili brižljivo zapisani podaci i imena, slučajno je nailazio na smotuljke u ostavama meda, na jednom papiriću je pročitao da doktor Markos de Leon slavi rođendan 7. aprila, valja mu poslati jednog tigra na poklon, pročitao je belešku i video da je ispisana njegovom rukom, ali nije imao blagog pojma ko bi mogao biti taj čova, pa je u tom trenutku pomislio da nema kazne koja čoveka tako ponižava i nezasluženo pogađa kao kada ga izdaju telo i pamet, a njemu je to odavno bilo jasno, znatno pre nezaboravnih vremena kada je harao Hose Ignasio Saens de la Bara, jer je prilikom grupnih primanja s

mukom razaznavao posetioce, joj zar baš da ta kazna stigne mene koji sam bio kadar da zovnem po imenu i prezimenu svakog žitelja iz najzabačenijih pokrajina mog kraljevstva jada i čemera, a eto baš mu se desilo da sve pozaboravlja, jednog dana ugledao je iz svojih kočija nekog poznatog mu dečaka na ulici, toliko ga je prestravilo što nije mogao da se seti gde ga je ranije video, pa je naredio vojnicima iz pratnje da uhapse mališana sve dok se on ne bude setio, eh taj zlosrećni čobančić je odležao u ćuzi dvadeset i dve godine ponavljajući živu istinu utvrđenu već prvog dana sudske istrage, zovem se Braulio Linares Moskote, vanbračni sam ali priznati sin Markosa Linaresa, rečnog brodara, i Delfine Maskote, odgajivačice pasa za lov na tigrove, oboje su sa stalnim mestom boravka u Rosal del Virej, tamo i ja živim, prvi put se nalazim u prestonici ovog kraljevstva, mati me uputila da prodam dva štenca na martovskim svečanostima cveća, stigao sam jašući na pozajmljenom magaretu, nemam nikakve obuće ni presvlake osim ovo prnja u kojima ste me uhapsili u osvit četvrtka kada sam svratio u jedan pijačni bircuz da popijem gorču kafu i raspitam se kod piljarica da li možda poznaju nekoga ko bi kupio dva šteneta mešanca za lov na tigrove, a one su mu baš odgovarale da ne poznaju nikoga kada su zatreštale trube, talambasi, petarde i prskalice, ljudi su naokolo zavikali, evo ga stiže, evo stiže čovek, na to sam ja zapitao a koji to čovek, oni mi odgovoriše a ko bi ti hteo da je, pa zna se burazeru, naš vladar lično, tada sam ja potrpao štenad u kutiju i zamolio piljarice jel’ bi bile ljubazne da mi pričuvate štenci jer će se odma vrnem, potom sam se uspentrao na neki prozor da bih mogao videti preko glava zbuljukane svetine i tog trena sam ugledao konjsku zapregu, konji behu iskićeni perjanicama i zlatnim pokrovcima, video sam kočije sa zmajem domovine, mahanje ruke u satenskoj rukavici, mrtvački bledo lice, neme i stusnute usne vlastodršca, tužne oči koje su me odjednom primetile kao iglu u plastu sena, video sam prst kojim je upro pravo prema meni, vidite li onoga što čuči na prozoru, e njega mi odmah uhapsite dok se ne prisetim gde sam ga ranije video, po njegovoj naredbi oborili ste me udarcima, pljoštimice me tukli sabljama i gulili mi kožu, pekli ste ga na žaru da priznam gde me je ranije video vlastodržac, ali nisu uspeli da iz tog zlosrećnika izvuku ništa drugo izuzev ono što je odmah kazao u groznoj mučionici lučke tvrđave, ponavljao je svoje istinite reči tako ubedljivo i odlučno da je general naposletku popustljivo procedio kroz zube, jebi ga možda sam se i prevario, ali šta je tu je, sada se više ne može nazad, toliko su ga izmrcvarili da je

morao postati moj ljuti neprijatelj ako u početku možda i nije bio, eh jadnik, nema izbora, moraće do groba truliti u samici, a meni preostaje da se vucaram po ovoj utvarnoj kući i da vapim o majko moja Bendision Alvarado iz negdašnjih srećnih vremena, pomozi mi, vidiš li kako se zlopatim bez ubežišta u okrilju tvome, priteci samotniku, zar je vredelo doživeti takve uspone veličine i leteti na krilima slave ako više ničega nisam kadar da se setim te da okrepljenje i utehu nađem duši sada dok tavorim u mrtvajama starosti, ali najpečalniji jadi i najsrećniji časovi iz slavnih mu dana behu nepovratno iscureli kroz rešeta zaborava, iako je on uzaman nastojao da makar nešto sačuva u sećanju prilježno zapisujući po ceduljicama sve i svja, pa tim smotuljcima zatiskujući puškarnice pamćenja, kleta sudba ga je kaznila da više nikada ne sazna ko je bila ta Fransiska Linero, stara devedeset šest leta, po njegovoj zapovesti sahranjena uz kraljevske počasti, o čemu inače svedoči ceduljica ispisana njegovom sopstvenom rukom, od Svevišnje sile beše mu pisano da vlada naslepo sa jedanaest pari naočara što mu ni iole nisu poboljšavali vid, ali on ih je ipak vadio iz pisaćeg stola, naticao na nos i pretvarao se da vidi s kim razgovara, iako je s grdnom mukom samo po glasu i predosećanju prepoznavao sabesednike koji su mu lebdeli pred očima kao utvare, beše ogreznuo u stanje krajnje bespomoćnosti, duša mu beše takoreći u nosu, shvatio je da mu je smrt za vratom naročito kada je jednom prilikom primio ministra rata, omaknulo mu se te je kinuo, a ministar je odmah povikao nazdravlje moj generale, na zlu sreću kinuo je ponovo i ministar je opet uzviknuo nazdravlje moj generale, kinuo je još jednom, nazdravlje moj generale, ali kijanje se nastavilo i ja posle devetog uzastopnog apćiha nisam uzvikivao nazdravlje moj generale, jer me prenerazilo njegovo lice izobličeno od straha, video sam oči natopljene suzama kako me dušmanski strepljaju iz gliba samrtnog ropca, spazio sam kako mu se jezik oklembesio ukoso kao u pridavljenog živinčeta, uvideo sam da mi može umreti na rukama, a u blizini ne beše nikoga ko bi posvedočio da nisam kriv za njegovu smrt, pa mi je u tom času jedino sinulo kroz glavu da klisnem iz kabineta dok ne bude dockan, no on me je zaustavio rigajući bes između dva kijanja i samouvereno uzviknuo, ne budi kukavica, brigadni generale Rosendo Sakristan, priberi se, do krivog kurca, nisam takva pizda da krepam pred vama, elem nastavio je da kija do pomola smrti, lelujajući u nekom besvesnom prostoru gde su mu pred očima usred bela dana sevale krijesnice, ali tvrdo verujući da mu majka Bendision Alvarado neće dopustiti takvo poniženje da umre od kijanja u

prisustvu jednog potčinjenog, bože sačuvaj, bolje je lipsati nego se poniziti, bolje je živeti s kravama nego među ljudima spremnim da čoveka ostave da nečasno umre, mrtvi govnovalji, prestao je primati papskog nuncija i s njim raspredati o bogu da sveti izaslanik ne primeti kako on pije čokoladu kašičicom, prestao je igrati domine plašeći se da će se neko drznuti i pustiti ga da dobije partiju, jer će se naprosto sažaliti, nije hteo nikoga da vidi, nikoga da čuje ni da primi, jer se plašio da će neko otkriti da je napokon svestan skore smrti, mada je budno pazio šta radi, mada se upinjao da ne vucara svoja ravna stopala iako ih je od pamtiveka vucarao, mada se sramio svojih odmaklih godina, on je osećao da je dospeo do ivice tog čemernog bezdana u kome prebivaju poslednji svrgnuti diktatori kojima je sazidao kuću na grebenu i tamo ili držao više kao zatočenike nego kao štićenike da ne bi gubom svoje sramote zarazili svet, prvi put mu je postalo jasno da je spao na te grozne grane onog jutra kada je, ostavši sam, zaspao u dvorišnom bazenu gde se kupao u lekovitim vodama i sanjao tebe, majko, prisnilo mi se da si baš ti sazdala one zrikavce što su se od silnog zrikanja rasprskavali nad mojom glavom među rascvalim krošnjama badema jave, prisnilo mi se da četkicama bojiš šarene glasove zlatnih vuga, a onda sam se najednom probudio, majko, creva su mi se prometala ispod ogavne vode u bazenu, grčio sam se od besa dok su uokolo plovili mirisni lotosi origana i sleza, po smrdljivoj vodurini ljuljkale su se žute latice opalog cveta narandže, plutale su kornjače radujući se plimi zlaćanih i mekušnih brabonjaka koje sam izasrao u mirišljavu vodu, o kakva gadarija, ali general je preživeo ovu i mnoge druge staračke gnusobe, sveo je poslugu na najmanju meru da niko ne bude svedok njegovih jada i sramote, niko nije smeo da ga vidi kako besciljno i danonoćno tumara po opustelom dvoru, zamotavši glavu u krpetine natopljene rastvorom kamfora, cvileo je od očajanja zureći u zidove, ogadili su mu se bljutavi napici protiv kašlja, izbezumljivale su ga nesnosne glavobolje na koje se nikada nikome nije jadao, čak ni ličnom doktoru ništa nije zucnuo znajući da je posredi samo jedan od mnogih izlišnih bolova staračkog bespomoćja, predosećao je kako bol u glavi nadolazi poput tutnjave oburvanog stenja ili grmljavine pre nego što se na nebu pojave golemi olujni oblaci, pa je naređivao da ga niko ne uznemirava čim svrdlo počne da mu buši slepoočnice, ječeći je upozoravao da nikoga ne puštaju u dvor čim bi osetio kako mu se čeone kosti rasprskavaju od svrdlanja, nikoga mi ni za živu glavu ne puštajte unutra, čak ni Boga Savaota, ma šta da se dešava, makar i

da umirem, sto mu muka, zaslepljivao ga je nemilostivi bol ne dajući mu ni da odahne i trezveno razmisli o svom očajnom stanju ravnom smaku sveta, a kada bi pljusnula blagoslovena kiša, bol bi mu uminuo i on nas je tada dozivao da dođemo, pa bismo ga zatekli kao novorođenče za stočićem ispred nemog televizijskog ekrana, davali smo mu da jede bareno meso, pasulj sa svinjetinom, pirinač s kokosovim orasima, kriške pečene banane, tu za njegove godine nepojmljivu večeru ostavljao je da se hladi, gotovo je ne okusivši, jer se udubljivao u tričavi i za nuždu smandrljani tele-film, uviđao je da vlada smera da mu nešto zabašuri čim se ušeprtljila pa pušta jednom viđeni program i ne primećuje da je traka okrenuta naopako, zajebite stvar, govorio je, da je prigustilo već bi se raščulo, mumlao je kunjajući nad prinetom večerom, sve dok se sa katedrale ne bi oglasio zvon i izbilo osam časova, a tada je ustajao i bacao neokušeno jelo u nužnik, kao što je odavno činio svake večeri u isti čas, jer jer hteo da sakrije jad i nevolju u koje ga je uvaljivao želudac, pošto odavno nije primao nikakvu hranu, hteo je da se svi zavaravaju pričama o njegovim slavnim vremenima, pa je i sam tim nagvaždanjima hteo da stiša svoju mržnju protiv oronulog tela koje ga je sve češće ponižavalo i brukalo, da sebe zavara i zaboravi kako je maltene umro, kako je lično on a ne neko drugi žvrljao po klozetskim zidovima živeo general, živeo junački mudonja, pa kako je krišom ispio vračarski napitak koji će mu bajagi pomoći da u toku jedne noći natrti onoliko žena koliko bude hteo, čak da odjednom po tri puta zguzi tri različite žene, ali je tu staračku naivnost platio više suzama besa nego bola, nanišanio je prknom klozetsku rupu i cmizdrio majko moja Bendision Alvarado moga srca, pezri me, pročisti me svojom ognjenom vodom, ali je gordo podnosio kaznu za svoju naivnost, jer mu je odavno bilo jasno da mu je vazda nedostajala ljubav a ne počast, nedostajale su mu žene pojebljivije od onih suvopišnjača koje mu je podvodio njegov pajtaš, glavni ministar, a samo zato da se ne odviknem tog divnog zanata otkako su zatvorili obližnju žensku školu, o kakve smo vam slasne ženskice dobavili, moj generale, krte batake bez kosti, kao necarinjenu robu dopremili smo avionom vruće cure iz izloga javnih kuća u Amsterdamu, sa filmskih festivala u Budimpešti, sa italijanskih plaža, moj generale, pogledajte čudo od lepote, a te najlepše devojke sveta sedele su pristojno nalik na nastavnice pevanja u polusenci kabineta, kada bi ušao, one su se svlačile poput artistkinja, obnažujući prekrasno telo, zatim su legale na plišani divan a po mladoj koži poput zlatne melase ocrtavale su se pantljike

kupaćeg kostima baš kao na foto-negativu, mirisale su na kalodont od mente i na cveće iz bočica, ležale su povaljene pored golemog cementnog vola koji nije pristajao da skine vojničku odeću, mada sam se ja na sve načine upinjao da ga privolim, sve dok se nije zasitio draži te nepojamne mrtvoribe lepote i umorno procedio, nema vajde, ne ide, kćeri, ti si samo za kaluđerice, bio je potišten i kivan na svoju mlitavu alatku, ali jedne večeri je u osam sati banuo u perionicu i tamo zatekao jednu od pralja vojničkog rublja, zahvatio ju je šapetinom i povalio u korito, iako je ona uzalud pokušavala da se izmigolji bajagi se izgovarajući, ne mogu danas moj generale, verujte mi, imam one mesečne stvari, ali on je okrenu potrbuške preko prakljača i naškropi je zguza s takvom biblijskom silinom da se sirotoj ženi učini kako joj ga je zakrkao do grkljana, pa u samrtnom grču prostenja, kakav li ste vi divljak, generale, trebalo je da učite za magarca, a ti bolni grcaji behu njemu laskaviji od najusrdnijih slavopojki njegovih udvorica, te pralji dodeli doživotnu penziju da joj se dečica mogu školovati, a posle mnogo godina opet zapeva stavljajući seno u jasle, oj meseče sjajni januarski, pevao je i pritom nije mislio na smrt, jer eto ni poslednje noći u životu nije sebi dozvolio slabost da razmišlja o ma čemu što nema opšti smisao, dvaput je prebrojao krave pevušeći, ti si svetlo na mračnom mi putu, ti si moja zvezda Danica, uočio je da nedostaju četiri krave, pa se povratio u dvor, brojeći u mimohodu kokoši polegale na vicekraljevskim čivilucima, lanenim pokrivačima je zastirao krletke i u njima brojao zaspale ptice, izbrojao je četrdeset osam, zapalio je balege koje su krave lutajući tokom dana izasrale od ulaznog trema do dvorane za primanja, setio se davnog detinjstva i tada mu se prvi put prividео sopstveni lik dečaka koji cvokoće na mrazu brdovitog zavičaja, video je i priviđenje svoje matere Bendision Alvarado dok strvinarima otima ovčje utrobice da nahrani sina, odzvonilo je jedanaest sati kada je po drugi put obišao dvor u protivnom smeru, gasio je svetlo po hodnicima i pustim kabinetima, a sebi osvetljavao put ručnom lampom, četrnaest puta je u četrnaest zamračenih ogledala video svoje obličje na četrnaest generala s lampom u ruci, a u ogledalu muzičke dvorane je spazio jednu kravu sa sve četiri noge iskrečene uvis, kravo, kravo, viknuo je, ali je ona bila mrtva, sto mu muka, prošao je kroz spavaonice stražara i upozorio ih da je tamo u jednom ogledalu krepala jedna krava, pa je zapovedio da je ranom zorom neizostavno izbace, inače će lešinari nagrnuti u dvor, potom je lampom pretražio nekadašnje kabinete u prizemlju tragajući za trima izgubljenim

kravama, tražio ih je po nužnicima, ispod stolova, u svakom ogledalu, popeo se na prvi sprat i zavirivao u svaku sobu, ali je našao samo jednu kokošku pod ružičastim baldahinom davnašnje iskušenice čije je ime zaboravio, uzeo je uobičajenu kašiku meda pred spavanje, vratio ćup u skrovište gde se nalazila ceduljica sa zapisanom godišnjicom slavnog pesnika Rubena Darija, neka ga Bog posadi na najvišu stolicu svog svetog carstva, ponovo je smotao ceduljicu i vratio je na mesto, zboreći naizust divno sročenu molitvu, oče naš i čudotvorni nebesniče, zadivitelju na strunama zračnim,[23] ti koji održavaš aeroplane u vazduhu i prekookeansko brodovlje na moru, s tom molitvom na usnama nastavio je da tegli golema stopala očajnog noćobdije dok su se po njemu razlivale poslednje zelene i kratkotrajne zore svetlosnih mlazeva sa svetionika, začuo je šum vetrova koji su tugovali za prodatim morem, začuo je iz davnine svirku na nekoj svadbenoj pijanci gde mu usled božanske nesmotrenosti umalo nisu zakrkali nož u leđa, nabasao je na zalutalu kravu i preprečio joj put ne dotičući je, kravo, kravo, vratio se u spavaću odaju i u mimohodu gledao kroz prozore rojeve svetala u gradu bez mora, iz svakog okna zapahnuo ga je vreli dah tajanstvenih gradskih nutrina i njegovo nepojamno složno disanje, dvadeset tri puta je pogledao grad i kao svagda osetio neizvesno bezmerje i nedokučivu silinu tog okeana po imenu narod, a koji spava s rukom na srcu, shvatio je da ga najdublje mrze oni koji se pretvaraju da ga iz dna duše vole, osetio je da ga prosvetljavaju sveće svetaca, čuo je da mu ime prizivaju i mole ga da porodilje izbavi muka ili da odagna smrt sa uzglavlja samrtnika, predosetio je da uspomenu na njega veličaju isti oni što su mu proklinjali mater kada god bi ugledali neme oči, žalostive usne i odsutnu nevestinsku ruku iza neprobojnog stakla mesečarske limuzine iz davnih vremena, ljubili smo otisak njegove čizme u glibu a u sparnim noćima prizivali sile nebeske da ga kazne najstrašnijom smrću, dok smo iz svojih dvorišta gledali kako svetlost tumara iza bezdušnih dvorskih prozora, eh majčice, niko nas ne voli, uzdahnuo je, zavirivši u nekadašnju odaju pokojne ptičarke i mazarke zlatnih vuga, matere njegove Bendision Alvarado, čije se telo odavno rastočilo, laka ti smrt majko, a tebi još lakša sinko, odgovori mu ona iz groba, bila je tačno ponoć kada je okačio svetiljku o dovratak, a kroz utrobu su najednom počela da riju ubistvena svrdla, zapištala mu je odvratna kila, njegov bol je ispunio svekoliku vasionu, tada je poslednji put namakao tri zasuna, tri kračuna i tri katanca na vratima od

spavaće odaje, potom se nadneo nad nokšir i prineo mu poslednju žrtvu, a onda se opružio po golom podu u pantalonama od grubog sukna, koje je navlačio otkako je prestao da prima posete, u košulji prugastoj bez lažnog okovratnika i u papučama za bogalje, legao je potrbuške, podmetnuvši desnu ruku pod glavu umesto jastuka, i odmah zaspao, ali se u dva sata i deset minuta razbudio, glava mu se cepala, bio je sav u mlakom i bledom znoju kao uoči ciklona, ma ko je tamo, zapitao je, prestravljen i ubeđen da ga je u snu neko dozivao tuđim imenom, Nikanore, o Nikanore, to je mogao biti samo neko kadar da se uvuče u njegovu spavaću odaju ne skidajući reze ni katance, nego po svojoj volji ulazeći i izlazeći kroz zidove, a kada se rasanio, general je ugledao nju i shvatio da se pred njim nalazi smrt, moj generale, bila je to vaša smrt, odevena u poderanu pokajničku rizu od jute, sa drvenom čakljom u ruci, po lobanji joj behu raspupeli bokori grobljanskih algi, iz napuklih kostiju klijalo je zemljano cveće, a iz ogolelih duplji zurile su pradrevne i zabezeknute oči, tek kada se pred njim javila u svoj veličini i obličju, shvatio je da ga je ona dozivala imenom Nikanore, o Nikanore, jer tim imenom smrt poziva svakog čoveka kada dođe po njegovu dušu, ali on je tog trena zavapio, preklinjem te, smrti, nemoj, još nije kucnuo čas, meni je suđeno da umrem spavajući u polutami svog kabineta, tako su od pamtiveka predskazivale vode u gatarskim čančićima, na to mu je smrt odgovorila, e neće biti baš tako, generale, to ima da se desi ovde i sada, umrećete bosonogi i u siromaškoj odeći što se zadesila na vama, ali će oni koji su pronašli leš morati da tvrde da su ga zatekli na podu kabineta, u platnenoj uniformi bez ikakvih oznaka, sa zlatnom mamuzom na levoj potpetici kako ne bi protivreoili proročkim vodicama, elem on je umro kako je smrt kazala, umro je kada je ponajmanje želeo, kada je posle bezbroj godina jalovih samoobmanjivanja počeo uviđati da čovek ne živi, nego da preživljava, sto mu muka, te prekasno shvata da najduži i najvredniji životi mogu samo da vas pouče kako da živite, otkrio je da nije vičan niti kadar da voli, o čemu su svedočili njegovi dlanovi bez linija i neodgonetljive smicalice u kartama, pa je plotsku ljubav pokušao da zameni neutaživom i poročnom pohlepom za vlašću, raspinjalo ga je vlastoljublje i on se svim bićem podavao toj nečastivoj sili, dobrovoljno se žrtvujući i goreći na vatri tog čudovišnog žrtvenika, kljukao se obmanama i zločinima, uzdizao se i silio na nasilju i neljudskosti, dok je grozničavu halapljivost i urođeni strah obuzdavao samo zato da bi do kraja sveta sačuvao u stisnutoj šaci staklenu kuglicu vlastodržja, ne shvatajući da se pohlepa za vlašću ne da

utoliti, jer je utoljavanje samo još žešće raspaljuje, pa se tako porok razgranava na veki vekov, moj generale, od početka mu je bilo jasno da ga obmanjuju ne bi li mu udovoljili, znao je da mu svako ulagivanje papreno naplaćuju, da oružjem sakupljaju onu svetinu što vrvi oko puta kojim prolazi i da mu ushićeno kliče ispod parola sa ispisanim željama, neka nam večno živi dični vođa koji je stariji od svoje starosti, ali s nizanjem nebrojenih leta, on je uvideo da je laž ugodnija od sumnje, korisnija od ljubavi i trajnija od istine, pa se sviknuo da živi plaćajući ponižavajući danak slave, više se ničemu nije mogao začuditi, čak ni kada mu je postalo očigledno da u rukama ima samo privid vlasti, da ga veličaju a slavom ga ne ovenčavaju, da mu se listom povinuju ali za njega ne haju, u što će se uveriti kada su pljuskovi rujnog lišća njegove duboke jeseni prekrili zemlju i kada je uvideo da nikada nije imao pravu vlast u rukama, uvideo je da mu je suđeno da nikada ne upozna pravi život, nego da čeprka po naličju stvarnosti, da raspreda pletivo, razmrsuje potku i dreši uzlove zamršenog tkanja na goblenu od opsena i privida, do samrtnog časa nije ni pomišljao da je pravi život jedino onaj koji se bez ustezanja može svakome pokazati, onaj život koji smo mi odavde videli, s ove naše strane koja nije vaša moj generale, tamo gde žive siromasi i ubožnici, tamo kuda žubori žuto lisje naših nebrojenih godina stradalništva i naših kratkotrajnih časaka sreće, tamo gde je ljubav bila zatrovana klicama smrti, ali je bila istinska ljubav, moj generale, tamo gde ste vi bili samo lelujava utvara i priviđenje žalostivih očiju iza prašnjavih zastora na prozoru od vagona, tamo gde ste bili samo drhtaj onemelih usana i kratkotrajno mahanje satenske rukavice na neznanoj ruci starca čije dlanove nisu brazdale linije sudbine, o kome nikada nismo saznali ko je bio, kako je uopšte bio i da li nije bio samo puka izmišljotina mašte, taj tiranin bogomdan za sprdačenje nikada nije dokučio šta je lice a šta naličje ovog života koji odvajkada obožavamo s neutaživom strašću, niste imali petlju da se suočite s takvim životom, plašeći se da će vam puknuti pred očima ono što je svakom od nas i te kako poznato, da je život težak i prolazan, ali da drugoga nema, generale, nama je odavno jasno ko smo, ali on je za sva vremena utonuo u gluvilo i slepilo neznanja, razoreni starac probadan cijukanjem kile, stari mrtvac iščupan iz života čakijom smrti, oronuli patrijarh se otisnuo lebdeći u sumornom bruju poslednjeg sleđenog lišća svoje jeseni i zanavek se ustremio prema tavnim pokrajinama zaborava, prestrašeno zgrabivši sagnjile rite smrti, ostavši zanavek gluv za ushićeno klicanje svetine koja se izlila po ulicama i

pevala pesme zahvalnice povodom njegove smrti, gluv za trube oslobođenja, praznične prskalice i zvonjave neobuzdanog veselja, čime je svetu objavljena radosna vest da je nemerljivo vreme večnosti napokon isteklo.

(1968-1975)

Pogovor

Gabrijel Garsija Markes je slavan pisac.[24] Toliko slavan, vele zluradnici, da nesrazmera između dela i slave već prerasta u tajnu. Toliko slavan, uzvraćaju piščeve pristaše, da tajne nema: nekom piscu se sreća osmehne te književnu pravdu ulovi za života.

Markes je vešt pisac. Takvom ocenom ne baca se senka na njegovo delo. Njome gotovo ništa još nismo objasnili. Ne manju veštinu ispoljavaju mnogi pisci našeg doba, ali ona im nije prokrčila put do slave.

Nije lako proniknuti u čar Markesove proze, a zacelo je vrlo nezahvalno razlučiti pomodni ukus vremena od stvarnog prepoznavanja osnovnih ljudskih pitanja u delu kolumbijskog romanopisca.

Markesa je na svetsku pučinu izneo silan val. Val književni, dakako, ali i val društvenih previranja. Latinska Amerika u našem veku grčevito otkriva sebe. Njena stvarnost, sva od protivrečnosti, često se graniči s neverovatnim. Otuda, fantastika u delima latinoameričkih pisaca nije tražena, nego je prirodno proizišla forma.

Kubanska revolucija je značila početak oslobađanja zarobljenih moći jednog dela sveta. Među naprednim ljudima ona nikada nije shvaćena kao stvar isključivo ovog karipskog ostrva. Ona je bila stvar vere. Kao da je čitava jedna civilizacija probila ustave nazadnjaštva, mrtvila, samovlašća i terora, pa se pokazala svetu kao nov, pokašto neobuzdan vid ukrštanja kulture.

Izdeljeno političkim granicama, državnim sistemima, rasnim razlikama, latinoameričko područje je čudnovata celina, ali ipak celina. Sudbina mu je zajednička, nedeljiva. Jezik jedinstven (osim u Brazilu), kultura hibridna, jer su i rase ukrštene, ustrojstvo mitske svesti, nasleđe, ekonomske zakonitosti, pretnje i prljave igre spoljašnjih nasrtljivaca, sve je to ovaj šaroliki deo sveta učinilo istinski jedinstvenim.

Tek kada je udarila kuka i motika, pa se nasilju protivstavila rešenost očajnika, potlačenika, obespravljenih i razbaštinjenih, razvijeni deo sveta zastao je u čudu. Politička čula su ispala nespremna za burne promene na „zelenom” kontinentu. Čini se da ni duhovna pregnuća nisu lako primana u Evropi ili Severnoj Americi.

Ali magični beskraj latinoameričke proze počeo je da se širi blagodareći sponi koja se zove Horhe Luis Borhes. Kosmopolit, s nekoliko različitih krvi u žilama, erudit, evropskog duha, Borhes je, u duhovnom pogledu, prvi otvorio vratnice tajanstvenog latinoameričkog senzibiliteta i utro put piscima kao što su Hoze Lezama Lima, Ernesto Sabato, Aleho Karpentijer, Migel Asturijas, Augusto Roa Bastos, Karlos Fuentes, Huan Rulfo, Gabrijel Garsija Markes, Hulio Kortasar, Mario Vargas Ljosa, Manuel Skorsa i time nagovestio čuveni bum hispanoameričke proze. Magični realizam, prihvaćen kao spretno sročen ali nedovoljno jasan pojam, predstavio se kao stil, kao pogled na svet, kao oblik književne svesti. Dakako, tim pojmom nastoji se obuhvatiti mnogo različitih, pa i suprotnih pojava u hispanoameričkoj književnosti čija razuđenost podseća na borhesovski „vrt sa stazama što se račvaju".

Bum je bio, možda još traje. Zanimanje za pisce ovog dela sveta ne prestaje da raste. Među njima možda ima boljih pisaca od Markesa. *Sto godina samoće* verovatno zaostaje za delima kao što su *Raj* Lezama Lime ili *Ja, vrhovni* Roa Bastosa. Za vrtoglavom proznom rezbarijom Borhesa - svakako. Ipak, slava ovog Kolumbijca zasenila je mnoge sebi ravne. Zašto?

Ne osećam se pozvanim da raspletem tu zagonetku. Neoprezno je i ovo što ću reći: koliko god da je povremeno na vrhuncima artizma, Markesov duh je, u osnovi, obeležen „narodskim", populističkim shvatanjem književne umetnosti kao veštine pripovedanja.

Do romana *Jesen patrijarha*, a to znači do najnovijeg dela, ovaj pisac je pripovedao. Umeo je da ponovo otkrije umetnost maštanja. U tom vidu pripovedanja oživela je svojevrsna prisnost skaske. Ljudima nije bilo teško da prepoznaju neka od načela bajke, setivši se, pritom, onih sugestivnih pričanja kojima su, donedavno, jednostavne i zabrađene žene pred spavanje prevodile decu u vilinske svetove, šaljući ih u san s prtljagom čudolija i basnoslovlja. Recite, ko se s čežnjom neće setiti tih trenutaka detinjstva?

Baš u času kada ga muke raspinju, čovečanstvo oseća žudnju sa iluzijom, priziva uspavanku, iščekujući ublaženje. Nešto od toga zacelo se prepoznaje u Markesovoj prozi. Polazeći od pripovedanja po obrascu bajke, ovaj pisac se otiskuje u pustolovlje pripovedanja, shvativši taj korak kao sudbinu. Time pripovedanje poprima ontološki karakter. Pripoveda se da se sačuva postojanje, kao što Šeherezada priča iz noći u noć.

Ime ovog pisca ovenčao je pramen narodske prisnosti, dok većinu pisaca

hispanoameričkog buma ipak krasi ozarje posvećenika, znalaca, elite. Markesa je lako zamisliti kao svog bližnjeg, što bi se za jednog Borhesa teško dalo čak i pomisliti.

Markes se ogledao u pripovedanju, osvedočio se kao zavodljiv meštar. No, njega je uporno saletala želja da dosegne samu magiju zanata, ono što alhemičari zovu „tavnom menom", da dokuči suštost, prapočetnu srž oblika. Elem, načinio je zaokret, zaputio se s one strane magičnog realizma, potisnuvši predstave o naravi proznog iskaza, istisnuvši iz glave učenja o fabuli, ogrešio se o zakone kompozicije. Dematerijalizovao je potku priče.

Napisao je *Jesen patrijarha*. Mnoge je, odmah, zbunio narativni postupak. Šta znači ispisati šesti deo romana u samo jednoj rečenici od šezdesetak stranica? Kakvo je to kružno ili spiralno vreme? Hir književnog arlekina, svevlašće tehnike? Je li to prozna mitopoema ili parabola, groteska ili rasprava o vlasti i samoći?

Ovo delo je izazov, potpun, bezumno smeo, ali celishodan. Teško je u ovom trenutku suditi koliko će ono uticati na razvoj proznog izraza. Sumnje nema, ovo delo ugrađuje sebe u književnu avangardu poslednje četvrti ovog stoleća. Uz sva zastranjenja, *Jesen patrijarha* predstavlja krunu Markesove umetnosti. U tom ostvarenju, koje je stvaralački pogazilo žanrovske granice, progovorio je duh umetničkog pisanja.

Jesen patrijarha je knjiga o padu, sveopštem rasapu, raščovečenju, posrnuću u kal, o strahovladi, nasilju, bezumlju, skarednosti, vaseljenskom beutu i mrtvilu, sramu i samovolji, životinjstvu i nemoći, o strašnoj samoći samodržaca, o zaboravu i bezvremlju. Od prve reči, širokim potezom, kao biblijskim versetima, razapinju se mreže fikcije. Ali ta fikcija, što štivo dalje odmiče, svedoči o jednom obliku transcendovane stvarnosti dignute na stupanj mita.

Markes je dakako pisac osetljiv na nasleđe. Neka nas ne čudi što se vazda upinje da mitizuje pojedinosti svakodnevlja. Naporedo s njima, on svoje delo zasniva na nekoliko mitskih konstanti. Među njima se izdvaja vlast, potom one latinoameričke fantazme samodržaca, te konačno raspamećujuća nemoć koja podjarmljuje mase ljudi. Između vlasti i moći zjapi procep. Politički i vojni moćnici Markesove proze su totalni nemoćnici. Njih štiti oružje, a ne moral i pravda. Već su Šan Jan i Makjaveli utvrdili princip oslobađanja politike od morala. Markes razlučuje vlast od smisla, iluziju oslobađa obaveze da podražava stvarnost time što, u okrilju književne uobrazilje,

rekonstituiše stvarnost kao iluziju.

U liku patrijarha, generala koji se održava na vlasti mimo svakog smisla, kao što živi preko svih ljudskih mera, Markes je predstavio primitivnog diktatora tipičnog za Latinsku Ameriku. Takav lik prvi je uobličio R. M. del Valje Inklan u romanu *Tiranin Banderas* (1926), a potom su ga prikazali Migel Anhel Asturijas u romanu *Gospodin predsednik* (1946), Horhe Salamea (čija pripovest *Veliki Burundun Burunda umire*, objavljena 1952, očevidno znači preteču *Jeseni patrijarha*), Augusto Roa Bastos u romanu *Ja, vrhovni* (1974) i Aleho Karpentijer u delu *Pribegavanje metodi*.

Dakle, Markes je baštinik višestranog oblikovanja diktatora u književnosti.

Zašto se latinoamerički pisci tako često laćaju teme diktatora? Samodržac je istorijsko zlo Južne Amerike. Od diktatora Fransije u Paragvaju s početka XIX veka do nedavno svrgnutog Somose mnogi tirani utisnuli su krvav pečat vremenu, među kojima su po zlu čuveni bili i ostali Rosas u Argentini, Porfirio Dijas u Meksiku, Visente Gomes u Venecueli, Maćado i Balista na Kubi, Truhiljo u Santo Domingu, Laureano Gomes i Rohas Pinilija u Kolumbiji, Estrado Kabrera u Gvatemali, Stresner u Paragvaju i Pinoče u Čileu. Za književnu obradu likovi ovakvih ljudomora nude neslućene mogućnosti, počev od političkog pamfleta do fantastično strukturirane burleske.

Iz biografija, dokumenata ili letopisa uočava se da većina samodržaca nije bila svesna svoje uloge, niti pak opsega svog beščašća. Kao da su ti satrapi, po poslanstvu Satane, pozvani da budu kazna ljudskom rodu. Na vrhuncu vlasti, oni žive kao u bunilu, tonući u beslovesje, zanose i samoljublje, verujući gnusnom divljenju kojim ih obasipaju podanici. Pročitaju li se maločas pomenuta dela, nametnuće se osećanje da mitski samodržac živi u nezdravom ushićenju, opijajući se samoobmanama.

Markes ide korak dalje. On jetko pokazuje kako ugnjetene mase takođe žive u nekoj obmanjujućoj idiličnosti, zazirući od prevrata.

Kakav je Markesov despot? Čovek od slame, bez razbora i snage, zaboravljen i usamljen u obesmišljenoj vlasti, on je beslovesna droždina, sablast, demonska negacija vrline i vrednosti. Izbegavajući da tiraniji prizna neku drugu logiku osim puke sile, Markes sarkastično govori o „svetini” na čijoj se inertnosti neposredno temelji tiranija. „Svetina” se uključuje u tlačiteljskom sladostrašću. Sklona je pompeznom veličanju sopstvenog

tlačitelja, gubi smisao za meru, ne pomišlja na prevrat, nego se opredeljuje za odlaganje raspleta, iščekujući da se nasilnik raspadne u zaboravu, nemoći i potone u dugo čekanoj smrti.

Iako je ovo gledište tek nagoviješteno, ono je kosnulo mnoge napredne ljude Latinske Amerike. Zna se da je Markes svoj dar stavio u službu latinoameričke revolucije, da je čak i svoju umetnost podredio tom istorijskom preobratu. Utoliko je pre zbunio baš one za čiju se stvar svojski zalaže. Čini se da je piščev smisao za grotesku odneo prevagu nad osećanjem za meru. Razvrgnuvši obrazinu, on obelodanjuje lik satrapa-beštije, kukavnika i krvoloka, jednu arčimboldovsku nakazu od nasilnika, ali ulogu ugnjetenih masa svodi na patnju i trpljenje bez otpora.

Vlast ne usrećuje. Ona je puki privid snage. Vlast je kidanje sa umom. Njome se izlaže ruglu sama volja za moć. Vlast je samoća.

Do takvih zaključaka dolazimo pojednostavljujući neke od jedva nagoviještenih ideja Markesovog dela. Utvarni general ne može da izađe iz kruga svoje vlasti, kao što ne može ni da se vrati iz ponora svoje starosti. On je najčešće nevidljiv, sveden na znak, na rukavicu koja maše ili na žalosne oči iza zastora kočije. Pisac ga namerno izdvaja iz poretka svakidašnjice i uvodi u vanvremenitost. Čini ga nedostupnim i, što je posebno važno sa gledišta motivacije, njegovo postojanje neprekidno dovodi u sumnju pred znatiželjom naroda.

Tim postupkom pisac je utro put čudovišnom gradiranju dvosmislenih nijansi diktatorovog lika. Nevidljiva vlast je korak bliže božjoj vlasti. Možda. A zašto ne bi bila i korak bliže ponoru. Poništen u stvarnosti, general se umnogostručava u narodskoj uobraziiji, kao što se, recimo, umnožava prolazeći pored zidnih ogledala. Razumljivo je što, konačno, nikakvu svest nema o granicama svoje moći. Stoga se u alogički poredak sasvim lepo uklapa njegovo zahtevanje da nastupi pomračenje sunca ili da vreme stane, da reke poteku ka svojim izvorištima ili da mu mati bude proglašena za sveticu. Izuzimanje iz stvarnosti nužno je izazvalo uranjanje u fiktivnu stvarnost.

U liku generala Markes je transcendirao neka od svojstava tirana. Bujnu uobrazilju podredivši zamisli da stvori političku burlesku, pisac je težio da zgušnjava i stepenuje mnoštvo tipičnih odlika. Prema tome, imamo posla sa tipom, sa fantastičnom paradigmom satrapa, a ne sa običnim književnim likom.

Elem, reći za *Jesen patrijarha* da je burleska (možda i travestija) ne znači samim tim razumeti značenjski sloj dela, a još manje odgonetnuti vrlo bizarnu arhitektoniku ove proze. Jer, ma koliko granice pojma mogle biti jasne, svako od nas će, po sopstvenoj sklonosti, izdvojiti neku nijansu ili vid hoteći da ih naglasi na uštrb ostalih.

Markes se kreće između metafizike i naturalizma. Čim se ova dva shvatanja spoje - a to spajanje je osnovna crta narativnog postupka u *Jeseni patrijarha* - dobija se neko neodredivo jedinjenje na pola puta između fantastike i magije. Ne zaboravimo, pri tome, da je ono u najvećoj meri oslobođeno vremenskih okvira, čime se, dakako, ističe fluidnost, pa i neodredljivost Markesovog kazivanja.

Markes se, uslovno kazano, kreće između dva književna principa, jednog koji je začet u iluzionizmu Servantesa i drugog koji počiva na raspusnoj razdešenosti Rablea. Dostojevski je kazao za Servantesa da je istinu spasao lažju. U tom pogledu, Markes je pravi izdanak donkihotske prirode književnosti. S druge strane, osobito na planu leksičkom, po obrtima, kalamburima, spajanju narodskog idioma i rafinovanog govora, po raspusnosti i silovitom poletu fraze, ovaj pisac je zacelo baštinik rableovskog duha.

Jesen patrijarha je zaista mnogozvučno i višeznačno delo. Ipak, iz spleta odlika može se izvući dominantna crta: istiskivanje stvarnosti i vremena. Bude li se, povodom ove knjige, govorilo o Markesovoj fantastici, biće nužno ukazati na pomenuti piščev postupak. Fantastiku ne čine motivi, nju čini tehnika. Nju čini neobičan raspored motiva, narušavanje logike, nju čini upliv iracionalnog u duh jezika, nju čini barokna forma. Nju čini naizmenično skrivanje i otkrivanje, pretapanje motiva u varljivoj sinhroniji. Što je skriveno, biće otkriveno - veli Sveti Luka. Struktura ove knjige počiva na nizu zatamnjenja i rasvetljenja, te u neku ruku možemo shvatiti simbolički ono kolutajuće sevanje svetionika čija svetlost na mahove obasjava mračni dvor diktatora.

Sa upotrebom vremena u *Jeseni partijarha* nameće se niz pitanja. Ako je „knjiiževno” vreme ovde sinhronijsko, nije lako reći zašto je to tako. Lakše nam je utvrditi da je ono lišeno dubine, prošlosti, vertikalnosti. Vreme je strukturirano kao da je „spljošteno”, kao da kruži u sebi, te se zbivanja ponavljaju. Tako dolazi do istovremenosti različitih planova radnje. Vremenski redosled je izgubio smisao, a samim tim iščeznula je i fabula u

pravom smislu reči. Čini se da Markesova sinhronija napušta ravan savremnosti i seže u svevremenost. Možda će ovom utisku protivrečiti česta upotreba aorista u *Jeseni patrijarha*. Neće li se naći neko i reći da je aorist znak jedne antivečnosti, trenutnosti, te da nije osnovano govoriti o univerzalnosti vremena? Zar upotreba aorista ne podriva svaku sinhroniju? Zar njegovo prisustvo ne govori o makar hipotetičnoj prošlosti?

Ovo je knjiga sećanja, a samim tim „vanknjiževno" vreme ima svoje prirodne raspone. Oni se donekle mogu naslutiti. Uostalom, Markes je opsednut temom sećanja i zaborava. Ali tu opsesiju potkrepljuje svest o sadašnjosti. Šire gledano, kroz sočivo latinoameričke društvene zbilje, ideja o kružnom ili spiralnom vremenu ima svoje istorijsko opravdanje. Sa svoje strane, struktura *Jeseni patrijarha* sugeriše mogućnost jednog uslojenog vremena i savremnosti kao evokacije.

Istovremeno, primena takvog postupka dovodi u pitanje piščevu tačku gledišta. Najblaže rečeno, ona je nužno nestalna, poput kapi ulja na vodi. Osim toga, nije slučajno da se izmenjuju lica jednine i množine, da nagovešteni motivi narastaju, granaju se i potom naglo iščezavaju, da se jedno impersonalno *Mi* javlja u svojstvu glasa pripovedača, ali ga od trenutka do trenutka smenjuje konkretno *Ja* diktatora ili ličnosti koja tog časa „stupa na scenu".

Već je na prvi pogled jasno da je gustina ove knjige sasvim barokna. Kitnjast, povremeno precizan stil meša se sa prostim idiomom neukog sveta. Razbijena fabulativna jezgra reklo bi se plutaju po rukavcima drugih rečenica. A rečenice vrludaju, izgranavaju se iz osnovnog predmeta, beže iz teme, provlače se kroz različita vremena, te naposletku sastavljaju krug poput zmije Uroboros koja grize sopstveni rep.

Zasićenost Markesove naracije plod je potrebe za zbiranjem koja je tipično barokna. Imamo posla sa piscem sklonim ka gomilanju. Ovde je, kao svuda gde se javlja barok, reč o strahu od praznine, nemanja i odsutnosti. „Šta rađa barok? Želja da se stavi sve! A tu želju osećamo mi koji zapravo nemamo ništa. Srećni narodi ne znaju za barok, tu umetnost u kojoj beda hoće da sve proćerda." Tim rečima je nedavno Karlos Fuentes izrazio položaj hispanoameričke književnosti u kojoj se barok još jednom nimalo slučajno rađa.

Kao da postaje pravilo: ako je stvarnost neverovatno surova, književnost mora da bude surovo neverovatna.

Milan Komnenić

1 Vilijem Dejmper - engleski moreplovac iz XVII veka. - Prim. prev.

2 Lupar - vrsta školjke. - Prim. prev.

3 Jams (name, šp.) - vrsta tropske biljke jestivog korena. - Prim. prev.

4 Sankoćo (sancocho, šp.) - jelo od mesa, banana i povrća. - Prim. prev.

5 Ustavica (šp. la rémora) - vrsta morske ribe jakih krljušti. - Prim. prev.

6 Maravedij (šp. maravedi) - stari španski novac. - Prim. prev.

7 Pesma iz meksičke revolucije. - Prim. prev.

8 Ljubavni napici za opčinjavanje muškaraca. - Prim. prev.

9 Narodski naziv za beli rum u Barankilji. - Prim. prev.

10 Ličnost iz crnačkih četvrti Barankilje čuvena po seksualnim podvizima i pričama. - Prim. prev.

11 Predvodnik u jednoj kubanskoj gvarači. - Prim. prev.

12 Pisac aludira na stih iz čuvene pesme Nikolasa Giljena, kubanskog pesnika. - Prim. prev.

13 Godo - u Kolumbiji pogrdan naziv za konzervativce i doseljene španske aristokrate. - Prim. prev.

14 Guajava (šp. guayaba) - plod istoimene tropske biljke. - Prim. prev.

15 Bazilisk - zool. vrsta guštera u Južnoj Americi i Aziji; mit. legendarni kraljevski zmaj koji je pogledom zadavao smrt. - Prim. prev.

16 Kumbija (šp. cumbia) - vrsta kubanskog narodnog plesa. - Prim. prev.

17 Guantanamo - nekadašnja baza SAD na Kubi. - Prim. prev.

18 Valjedupar - kolumbijski grad čuven po harmonikašima. - Prim. prev.

19 Bendision (šp. bendición) - znači blagoslov, te otuda izvedeno ime možemo prevesti kao „blagoslovka”. - Prim. prev.

20 Sejba (šp. seiba) - golemo američko drvo. - Prim. prev.

21 Posredi je piščeva aluzija na ime diskografske kuće „La voix de son maitre” („Glas gospodara”) čiji zaštitni znak na omotu prikazuje psa koji sluša glas sa starinskog gramofona s trubom. - Prim. prev.

22 Malibar - hiljaditi deo jedinice za merenje atmosferskog pritiska. - Prim. prev.

23 Početak slavne pesme Rubena Darija posvećene Verlenu. - Prim. prev.

24 Rođen je 1928. godine u kolumbijskom gradu Arakataki. Studirao na univerzitetima u Barankilji, Bogoti i Kartahini. Godine 1971. proglašen je počasnim doktorom na Kolumbija univerzitetu. Dobitnik je nagrade „Romulo Galjegos”.

Objavio je knjige: *Pukovniku nema ko da piše* (1961), *Sahrana velike*

mame (1962), *Sudbonosni čas* (1962), *Sto godina samoće* (1967), *Neverovatna i tužna istorija nevine Erendire*... (1972) i *Jesen patrijarha* (1975).